

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

Remissvarssammanställning
2024-10-20

Ärendenummer
NV-08013-23

Erhållna kommentarer på nya förslag till avfallsförebyggande program och nationell avfallsplan samt Naturvårdsverkets svar

Naturvårdsverket har arbetat fram nya förslag till nationell avfallsplan (NAP), "Avfall i ett cirkulärt samhälle", och avfallsförebyggande program (PAF), "Ett cirkulärt Sverige tänker efter – före!". Förslagen var, tillsammans med en gemensam miljökonsekvensbeskrivningen (MKB), på remiss 4 juni–31 augusti och alla som ville erbjöds möjligheten att lämna synpunkter. Naturvårdsverket erhöll nästa 1500 kommentarer från 79 olika instanser på de nya förslagen.

- 64 remissinstanser har inkommit med svar avseende den nationella avfallsplanen
- 39 remissinstanser har inkommit med svar avseende det förebyggande programmet
- 28 remissinstanser har inkommit med svar avseende MKB:n
- 15 remissinstanser har valt att inte lämna några synpunkter alls

Responsen är betydligt större än förväntat och Naturvårdsverket uppfattar den samlade mängden svar som ett positivt tecken på att fler, både vill och efterfrågar mer.

Bland de övergripande synpunkterna på den nationella avfallsplanen ansåg ett flertal att remisstiden varit för kort och legat under en olämplig tidsperiod. Ett flertal lyfte ökat behov av tillsyn och behovet av nya skarpare bindande åtgärder. Vidare önskade de svarande mer fokus på ansvar för andra aktörer än kommuner.

Bland de övergripande kommentarerna på det avfallsförebyggande programmet handlade synpunkterna främst om behovet av skarpare åtgärdsförslag och tydligare riktlinjer. Flera respondenter betonar vikten av tillsyn och tillsynsmyndigheternas roll. Bland de övergripande synpunkterna finns även kommentarer om programmets struktur och önskemål om att lättare kunna överblicka åtgärdsförslagen och förslag om att dela upp åtgärder efter aktör. En del upplevde det som svårt att särskilja NAP från PAF och har till exempel föreslagit att delar av PAF som överlappar med NAP bör inkluderas i NAP.

Respondent	Avsnitt / rubrik	Framförd synpunkt	Naturvårdsverkets svar
Konkurrensverket		Inga synpunkter	
KTH		Inga synpunkter	
Länsstyrelsen Gotland		Inga synpunkter	
Länsstyrelsen Värmland	NAP Introduktion	De framgår att Sverige riskerar att inte uppnå målet i avfallsdirektivet om att 55 procent av det kommunala avfallet ska förberedas för återanvändning och materialåtervinning till 2025. Vid tillsyn av industriella verksamheter har det framkommit att flera verksamhetsutövare felaktigt klassar industriavfall med 20-kod enligt bilagan 3 till avfallsförordning (2020:614). Enligt de stickprover som skett inom ramen för tillsynen utförd av länsstyrelsen Värmland rör det sig om tusentals ton felklassat avfall. Detta beror delvis på kunskapsbrister i hur avfall klassas. Det verkar dock som att flera stora verksamheter använder databaser för registrering av avfall som erbjuds av anlitad avfallsentreprenör. Dessa databaser omöjliggör i vissa fall för verksamhetsutövaren att välja rätt avfallskod. Exempelvis bör skrot från sågverksverksamhet klassas som 03 01 99 men verksamhetsutövare tvingas att klassa det som 20 01 40. De stora felkällorna kan ha betydelse för hur Sveriges statistik för kommunalt avfall tas fram och därmed ge en snedvriden bild av hur målen uppnås.	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.

Länsstyrelsen Värmland	NAP Behandlat avfall	Utifrån granskning av inlämnade miljörapporter och vid avstämning med andra tillsynsmyndigheter verkar det som om att en allt större andel av avfall som läggs på deponi anges som konstruktionsmaterial, trots att avfallet används på delar av deponin som sedan kommer att sluttäckas. Länsstyrelsens hållning är att avfall som ändå skulle deponeras men som används för att exempelvis stabilisera deponiceller inte är att betrakta som konstruktionsmaterial utan som deponerade massor. Länsstyrelsen ser att det finns ett stort behov av tillsynsvägledning från Naturvårdsverket kring detta. Utifrån de exempel som länsstyrelsen känner till inom och utom länet kan det vara så att en betydande mängd massor för konstruktion och återfyllnad egentligen är att beteckna som deponerade.	Enligt 10 § 3. i lagen (1999:673) om skatt på avfall får anläggningar göra avdrag <i>för avfall som inom anläggningen använts för konstruktionsarbeten eller för att där åstadkomma en miljösäker deponering eller förvaring, dock inte när avfallet använts för mellantäckning</i>. Avfall som används för anläggningsändamål på deponier särredovisas dock i miljörapporteringen som <i>annan återvinning</i> med behandlingskoden E (återvinning som konstruktionsmaterial) under R3 se bilaga 2 till NFS 2020:5 om antecknings- och rapporteringsskyldighet.
Länsstyrelsen Värmland	NAP Import och export av avfall	Länsstyrelsen vill uppmärksamma Naturvårdsverket på att listan över deponier i drift i Bilaga 4 och statistiken över deponier sannolikt inte är korrekt. En deponi är i drift enligt deponeringsförordningen tills sluttäckningen är godkänd. Flera av de deponier som finns i listan för Värmland får dock inte bedriva aktiv deponering enligt deponeringsförordningen (dock får konstruktionsmassor användas i sluttäckningen). Av totalt 22 deponier är det bara 10 som får deponera och av dessa 10 är det endast cirka 6 som har deponeringskapacitet kvar att tala om. Denna felaktighet i statistiken torde följa med för samtliga län och få betydelse för Naturvårdsverkets bedömning av Sveriges deponeringskapacitet	Listan över avfallsanläggningar i bilaga 4 baseras på de anläggningar som har någon av de tillståndspliktiga verksamhetskoderna i 29 kap. miljöprövningsförordningen (2013:251) i SMP (svenska miljörapporteringsportalen). Om koderna där inte stämmer kan tillsynsmyndigheterna och verksamhetsutövarna i samråd justera dessa. Vad gäller deponeringskapaciteten så baseras den inte på listan i bilaga 4 utan på uppgifter om kvarvarande kapacitet som lämnats av deponiägarna själva till branschorganisationen Avfall Sverige genom Avfall web.

Länsstyrelsen Värmland	NAP Import och export av avfall	I Sverige importeras avfall för förbränning eftersom den nationella kapaciteten är större än det nationella behovet. Vid förbränning bildas bottenaska som i de flesta fall ännu klassas som icke farligt avfall. I Värmland är det få deponier som uppfyller deponeringsförordningens krav och fortsatt får deponera. De kommunala deponier som tar hand om bottenaskan fylls upp betydligt snabbare än vad som hade skett om endast kommunalt avfall hade deponerats och länsstyrelsen ser att det kan komma att råda betydande kapacitetsbrist inom en tioårsperiod. Detta särskilt då en av de värmländska avfallsförbrännarna tar emot betydande mängder avfall från Norge. Det här problemet torde vara aktuellt även för andra län. Länsstyrelsen vill uppmärksamma Naturvårdsverket på att listan över deponier i drift i Bilaga 4 och statistiken över deponier sannolikt inte är korrekt. En deponi är i drift enligt deponeringsförordningen tills sluttäckningen är godkänd. Flera av de deponier som finns i listan för Värmland får dock inte bedriva aktiv deponering enligt deponeringsförordningen (dock får konstruktionsmassor användas i sluttäckningen). Av totalt 22 deponier är det bara 10 som får deponera och av dessa 10 är det endast cirka 6 som har deponeringskapacitet kvar att tala om. Denna felaktighet i statistiken torde följa med för samtliga län och få betydelse för Naturvårdsverkets bedömning av Sveriges deponeringskapacitet. Den stora mängden bottenaska som genereras av utländskt avfall kan skapa betydande problem för möjligheterna att deponera kommunalt avfall med svenskt ursprung, i en nära framtid.	Listan över avfallsanläggningar i bilaga 4 baseras på de anläggningar som har någon av de tillståndspliktiga verksamhetskoderna i 29 kap. miljöprövningsförordningen (2013:251) i SMP (svenska miljörapporteringsportalen). Om koderna där inte stämmer kan tillsynsmyndigheterna och verksamhetsutövarna i samråd justera dessa. Vad gäller deponeringskapaciteten så baseras den inte på listan i bilaga 4 utan på uppgifter om kvarvarande kapacitet som lämnats av deponiägarna själva till branschorganisationen Avfall Sverige genom Avfall web.
---------------------------	------------------------------------	--	--

Länsstyrelsen Värmland	NAP Illegal avfallshantering	Illegal avfallshantering förekommer inom flera av de områden som omfattas av åtgärder i den nationella avfallsplanen. Det gäller stölder av elektronikavfall, illegal hantering av massor, oseriösa aktörer inom bygg- och rivningsavfall och bilskrotningsverksamhet med mera. Naturvårdsverket har vidare identifierat att effektivt tillsynsarbete mot organiserad avfallsbrottslighet kräver insatser på strategisk nivå och bör skattefinansieras. Naturvårdsverket skriver också att "Det finns tecken på att den organiserade brottsligheten inriktar sig mer mot otillåten påverkan, förflyttar sig till marknader utanför storstadsregionerna och verkar i flera regioner. Även små orter och mindre kommuner behöver därför ha tillräcklig kapacitet för att motverka brottsligheten..." Det är svårt för varje enskild tillsynsmyndighet att bedöma behovet av resurser och hur prioriteringar ska genomföras, för att möta den ökande illegala avfallsbrottsligheten. Naturvårdsverket lyfter detta som angeläget för tillsynsmyndigheterna att titta vidare på. Det är dock svåra frågor att bedöma och lösa, för varje enskild tillsynsmyndighet. Illegal verksamhet kan flyttas mellan kommuner beroende på den enskilda kommunens kompetens och personal, där den enskilda aktören kan välja en kommun med sämre möjligheter till "proaktiv" tillsyn. Avfallsplanen ger dock inga konkreta svar på att flera åtgärder hänskjuts till respektive tillsynsmyndighet (egentligen respektive kommuns budgetplanering eller regeringens tilldelning till länsstyrelserna). Tillsynsmyndigheterna resurstilldelning är avgörande för vilka åtgärder som kan genomföras inom ramen för den nationella avfallsplanen i allmänhet och för att motverka den illegala avfallshanteringen i synnerhet. Vad som menas med den skattefinansiering som Naturvårdsverket nämner är oklart då det saknas åtgärdsförslag kopplat till detta.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
---------------------------	---------------------------------	--	--

Länsstyrelsen Värmland	NAP Bygg- och rivningsavfall	Naturvårdsverket föreslår att masshanteringsplanering bör ske på regional nivå och samordnas av länsstyrelsen. Länsstyrelsen har möjlighet att påpeka behoven och vikten av att ha platser inom kommunen för en adekvat masshantering, i samband med yttrande över den kommunala översiktsplaneringen. I Värmland är det redan något som granskas och bevakas särskilt. Länsstyrelsen har dock inga möjligheter att följa att sådana ytor verkligen anläggs, eller hur de nyttjas. Det finns inte heller något tillgängligt databaserat system för att följa flöden av hur massor återvinns eller deponeras inom länet. Detta särskilt då massorna också passerar länsgränserna. Det är därför oklart vad som avses med Naturvårdsverkets förslag om att regional masshanteringsplanering ska samordnas av länsstyrelsen.	Hur regional masshanteringsplanering ska genomföras i praktiken behöver utvecklas, men inte i detta dokument.
Länsstyrelsen Värmland	NAP Kommunalt avfall	Naturvårdsverket redovisar att för att nå EU:s mål om materialåtervinning av kommunalt avfall krävs att åtgärder vidtas skyndsamt och att det kommer att krävas en hög regelefterlevnad. Som Naturvårdsverket beskriver finns det dock ingen direkt "egennyta" för avfallslämnaren att sortera. Naturvårdsverket bedömer det också som att det behövs tekniska och affärsmässiga förutsättningar så att de material som sorteras ut faktiskt materialåtervinns. Det är alltså mycket stora utmaningar inom området men de åtgärder som kommunerna förväntas genomföra enligt den nationella avfallsplanen handlar främst om information, underlätta själva insamlingen, arbeta förebyggande i samband med upphandling av exempelvis textilier, knyta kontakter med verksamheter som har intresse av att återbruka med mera. Som länsstyrelsen bedömer det är detta inte tillräckligt. Det saknas "morot" för enskilda att lämna avfall på rätt sätt, exempelvis genom ett pantsystem. Det finns heller ingen "piska" i form av exempelvis miljöstraffavgifter för tillsynsmyndigheterna, om hushåll sorterar fel eller inte alls. Avfall som sorteras fel kan dessutom få stora konsekvenser för återvinningen, exempelvis om ett kristallglas med blyinnehåll läggs i förpackningsinsamlingen för klarglas. Så länge som sorteringen innebär sådana stora risker blir också osäkerheten kring återvunna produkter stor, vilket ytterligare hämmar materialåtervinningen.	Lagkrav på att avfall ska sorteras ut och samlas in finns redan för flera avfallsslag. Behov av ökad tillsyn framgår bl.a. av avsnitt 3.6 som har utvecklats. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering. Naturvårdsverket har redovisat ett regeringsuppdrag avseende åtgärder för att öka materialåtervinningen av kommunalt avfall. https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/atgarder-for-att-oka-materialatervinningen-av-avfall/

Länsstyrelsen Värmland	NAP Bilaga 4	Länsstyrelsen vill uppmärksamma Naturvårdsverket på att listan över deponier i drift i Bilaga 4 och statistiken över deponier sannolikt inte är korrekt. En deponi är i drift enligt deponeringsförfordningen tills sluttäckningen är godkänd. Flera av de deponier som finns i listan för Värmland får dock inte bedriva aktiv deponering enligt deponeringsförfordningen (dock får konstruktionsmassor användas). Av totalt 22 deponier är det bara 10 som får deponera och av dessa 10 är det endast cirka 6 som har deponeringskapacitet kvar att tala om. Denna felaktighet i statistiken torde följa med för samtliga län och få betydelse för Sweco:s bedömning av deponeringskapaciteten i Sverige.	Bilaga 4 listar de anläggningar som står som aktiva i svenska miljörapporteringsportalen utifrån miljöprövningsförfordningen (2013:251) och de verksamhetskoder som angetts där. Vad gäller deponeringskapaciteten så baseras den inte på listan i bilaga 4 utan på uppgifter om kvarvarande kapacitet som lämnats av deponiägarna själva till branschorganisationen Avfall Sverige genom Avfall web.
Länsstyrelsen Värmland	NAP Bilaga 6	I bilagan skiljer man inte på åtgärder som bör genomföras av kommunerna och vilka som bör genomföras av länsstyrelserna. För tydlighetens skull bör en sådan distinktion göras eftersom ansvaret för hantering av bland annat kommunalt avfall väsentligt skiljer sig åt mellan kommunerna och länsstyrelserna. I bilagan finns många adekvata och väl genomtänkta åtgärder. Det är dock tillsynsmyndigheterna resurstilldelning som är avgörande för vilka åtgärder som verkligen kan genomföras. I avfallsplanen och i det förebyggande programmet saknas det ett resonemang kring vilka åtgärder som är faktiskt genomförbara utifrån ett ekonomiskt perspektiv.	Myndigheternas grunduppdrag är ofta omfattande och vi har valt att ha med åtgärder som faller inom ordinarie uppdrag för att visa vad som kan och behöver göras på detta område inom ramen för myndigheternas befintliga ansvar. Vissa åtgärder är mer frivilliga medan andra utgår från gällande lagstiftning. Syftet är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Insatser kan prioriteras utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin för att på så sätt nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Budgetfrågor vad gäller statliga myndigheter hanteras i de budgetunderlag som lämnas till regeringen.
Länsstyrelsen Västmanland		Inga synpunkter	
Riksrevisionen		Inga synpunkter	
Skolverket		Inga synpunkter	
Tillväxtverket		Inga synpunkter	

Västerås stad	NAP Sammanfattning	Är Planen och programmets inspiration och frivillighet samt mer förslag till mer kommunikation tillräckligt för att ta oss bort från EU's varning? Är det tillräckliga signaler till aktörer tidigare i värdekedjan att de har ett ansvar att göra något? EU lagstiftning som pekar på och träffar tidigare steg i värdekedjan (produktion, design). Hur säkerställa att lagstiftningen efterföljs. är mer tillsyn lösningen?	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Västerås stad	NAP Problemanalys	Intressant problemanalys. Dock oklart hur det blir "action" för att lösa problemen. I illustrationen på sida 14 "värdekedjan för produkter" så vill vi lyfta att Fastghetsnära insamling som metod för "alla produkter som blir avfall" är inte lämpligt.	Bilden är konceptuell och syftar till att belysa allmänna problem. Mer specifika resonemang finns i respektive avfallsström.
Västerås stad	NAP Bygg- och rivningsavfall	1. Det uppkommer stora mängder bygg- och rivningsavfall. Detta är ej kommunernas ansvar men utgör den största andelen avfall i Sverige. Mer fokus i NAP borde ligga på denna sektor, detta avfallsslag borde prioriteras. 2. Kommunerna ges en viktig roll vid tillsyn och prövning att säkerställa att lagar och regler efterlevs. Ett utökat tillsynsarbete rekommenderas. Har kommunerna resurser att göra detta? 3. Bra förslag! "Låta en kommuntäckande planering för användningen av massor från infrastruktur-, bygg- eller anläggningsarbeten ingå i de kommunala avfallsplanerna trots att de inte alltid utgör avfall, eftersom dessa planer även ska beakta avfallsförebyggande aspekter."	1. Bygg- och rivningsavfall finns med som prioriterad ström. En delström är kommunens ansvar. Vi tar med oss synpunkten i det fortsatta arbetet. 2. Det tas upp som ett förslag till åtgärd då det bedöms finnas ett behov av det. Dock håller NV med om att det även resursfrågan är viktig att beakta. 3. Tack för återkoppling!
Västerås stad	NAP Kommunalt avfall	Kommunalt avfall är en prioriterad ström eftersom EU-målet inte nås.	Vi är medvetna om behovet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas dock fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering. Naturvårdsverket har också redovisat ett regeringsuppdrag med förslag till justeringar i ansvaret: Ansvar för kommunalt avfall avseende vissa enskilda avfallsströmmar
Västerås stad	NAP Förpackningsavfall	För lite fokus på att producentansvaret ska främja återanvändning.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Tar med synpunkten till andra processer.
Västerås stad	NPA Bioavfall	Bioavfall ska sorteras ut, det gäller alla. Idag finns möjligheten till en miljöstyrande avfallstaxa enligt Miljöbalken.	Möjligheten att använda miljöstyrande taxa har lagts till som åtgärd i avsnitt 5.5

Västerås stad	NAP Plastavfall	Sida 67 Plastavfall. Även det en avfallsström som borde prioriteras hårdare i NAP. Vi uppskattar utpekandet av kommunernas ansvar att möjliggöra utsortering av plastavfall på återviningscentraler.	Vi tackar för kommentaren
Västerås stad	NAP Möbelavfall	Sida 80, Åtgärder för möbelavfall. Åtgärdsförslag kommuner: Uppmuntra kommunerna att använda återanvända möbler i social verksamhet.	Bra förslag. Åtgärd har lagts till. Dela också gärna goda exempel med oss. Vi arbetar med att ta fram en webbsida med goda exempel.
Västerås stad	NAP Behandling av avfall	Viktigt budskap att biogasproduktionen behöver femdubblas till år 2030. Det ger tydlig signal till kommuner som biogasproducenter att det finns en långsiktighet och efterfrågan.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Sambandet förtydligas i avsnitt 6.2
Västerås stad	NAP Avfall i Framtiden	"På längre sikt förväntas mängden avfall stiga från 150 miljoner ton 2020 till 200 miljoner ton fram till 2035. Även om det finns en politisk vilja att minska mängden avfall görs bedömningen att det inte kommer få genomslag under de år som prognosen avser." Detta textstycke säger att det är ett riktigt allvarligt läge.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

Västerås stad	NAP Avfallslagstiftning	Den alltmer omfattande avfallslagstiftningen träffar den kommunala organisationen hårt. Lagstiftning är ett viktigt styrmedel, men vi undrar om det finns tillräckliga resurser för den tillsyn som behövs för att se till att lagstiftningen följs?	Vi förtydligar bl.a. i inledningen av kap. 9 att för att dessa styrmedel ska ha avsedd effekt är det avgörande med en fungerande tillsyn och sammanfattar också vad som krävs för en fungerande tillsyn. Naturvårdsverkets bedömning är att tillgången på resurser kan variera mellan olika tillsynsmyndigheter. När det gäller behovet av de resurser och förstärkningar inom tillsynsmyndigheternas verksamhet som krävs för att förebygga och upptäcka avfallsbrottslighet, samt driva ärenden där sådan brottslighet har upptäckts så har vi gjort en sammanställning av detta i ett regeringsuppdrag som vi redovisade den 26 februari 2024. I arbetet framkom att behoven hos tillsynsmyndigheterna är varierande och omfattande, men övergripande finns behov av ökad samverkan, kompetenshöjande insatser, ökat inslag av granskande tillsynsmetoder, lägesbilder och underlag för planering av tillsyn, mer personalresurser samt ökad acceptans för skattefinansiering av tillsyn. Vi har också redovisat ett regeringsuppdrag om hur en mer enhetlig och effektiv tillsyn enligt miljöbalken kan främjas. Redovisningarna finns att ta del av på vår webb: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/resursbehov-for-att-forebygga-upptacka-och-stavja-avfallsbrottslighet/ samt https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/framja-en-mer-effektiv-och-enhetlig-tillsyn-enligt-miljobalken/
Västerås stad	NAP Avfallslagstiftning	På sida 130 redogörs för "föreslagna, ej beslutade" styrmedel. Detta avsnitt menar vi är ett av avfallsplanens viktigaste avsnitt om vad som behövs för att nå målen och få fart på arbetet framåt.	Vi tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Västerås stad	NAP Bilaga 6	Viktiga nyckelaktörer behöver få bättre insikt i vad de kan och bör göra. Bilaga 6 är en bra sammanställning men är inte tillräckligt sökbar och lätt att hitta i.	Tack för konstruktiv återkoppling. Vi arbetar på att ta fram en sökbar funktion för åtgärdslistan i bilaga 6. Ambitionen är att den ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten.

Västerås stad	Övergripande MKB	Vi instämmer i den samlade bedömningen som finns i MKB:n och vill särskilt trycka på följande tre skrivningar: 1. Statistik för perioden 2014–2020 visar att mängden avfall i Sverige fortsätter att öka medan materialåtervinningen minskar, vilket är tvärtemot samhällets mål. (Naturvårdsverket, 2024j). Detta indikerar att stora förändringar behöver komma till stånd för att målen ska uppnås. Som både planen och programmet belyser så finns hinder för att förändringarna ska kunna utföras. 2. Det är inte ovanligt att det finns ett utförandeunderskott som gör att myndigheter inte har de resurser som krävs för att säkerställa att lagstiftning efterlevs. Det finns därför risk att åtgärder som planen och programmet anger inte kommer att genomföras i den grad som behövs för att uppnå målen. 3. Med tanke på att trenderna går åt fel håll så behövs antagligen mer omfattande åtgärder som förenklar för aktörerna och/eller som ger ökade incitament. Antagligen behövs mer eller andra styrmedel för att nå miljömålen och de andra målen som bedömts som relevanta för planen	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Västerås stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	En bra kunskapssammanställning och nulägesbeskrivning samt redogörelse för problem och utmaningar. Men eftersom inget nytt föreslås så undrar vi om det är tillräckligt kraftfullt för att Sverige ska nå EU:s mål? Svårt att utläsa vilka prioriteringar som behövs de kommande åren och var kraftsamling/fokus ska ske. Fler än kommunerna och hushållen måste börja bidra i högre takt. Läget är allvarligt, men räcker planens frivilliga åtgärder?	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

Västerås stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	Saknar en GAP-analys mellan önskat läge (utifrån befintliga mål) och vart vi befinner oss nu, för att se VAD som behöver göras – och vilka som SKA göra det. Vilka åtgärder behöver prioriteras?	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Exempel på det är uppdraget om att föreslå åtgärder för att öka materialåtervinningen av kommunalt avfall och nå beslutade mål: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/atgarder-for-att-oka-materialatervinningen-av-avfall/ respektive om ökad återvinning och återanvändning av elutrustning: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/okad-atervinning-och-ateranvandning-av-elutrustning/
Västerås stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	Viktiga nyckelaktörer behöver få bättre insikt i vad de kan och bör göra à Gör det därför sökbart att hitta respektive nyckelaktör utifrån sin tillhörighet. Tex. Kommun, verksamhet. Bilaga 6 är en bra sammanställning men är inte tillräckligt sökbar och lätt att hitta i	Tack för konstruktiv återkoppling. Vi arbetar på att ta fram en sökbar funktion för åtgärdslistan i kap 11. Ambitionen är att den ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten.

Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 2	vi saknar mål om mikroplast specifikt. Eftersom det omnämns som ett havsproblem, men källan är landbaserade källor bör det finnas med både hos Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket. Problemet är inte avtagande. Tvärtom så börjar nu fler och fler studier publiceras som visar hur mikroplasten även sprids in i mänskliga vävnader.	Tack för kommentaren. Vi ta med oss det i det fortsatta arbetet. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Västerås stad	Åtgärdsförslag	Vad: Lägg fokus på förebyggande arbete i kommunala verksamheter. Förklaring: Åtgärder för att återbruka mer samt se över sina upphandlingar och inköp så att återbrukade produkter och möjligheten att reparera och laga ryms inom avtal med leverantörer.	Avfallsförebyggande åtgärder finns i avfallsförebyggande programmet.
Göteborgsregionen	Övergripande PAF	För att innehållet i planen ska vara relevant och möjligt att genomföra behöver det koppla an till behov av nya styrmedel. Det behöver vara fördelaktigt ekonomiskt för aktörer att kunna göra åtgärder som föreslås och då behövs fler styrmedel.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Göteborgsregionen	Övergripande PAF	Det är skillnad på skärpan i flera av åtgärdsförslagen. Skarpare formuleringar är att föredra för att skapa tydlighet, exempelvis "välj begagnade eller rekonditionerade produkter i första hand" samt "aktivt verka för att minimera överproduktion, avfall och spill vid produktion, transport, lager och försäljning".	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Hanteras i det avfallsförebyggande programmet
Göteborgsregionen	Övergripande PAF	För kommunens organisationer bör det genomgående betonas vikten av att samverka mellan olika förvaltningar och verksamheter för att komma framåt i det förebyggande arbetet.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Hanteras i det avfallsförebyggande programmet

Göteborgsregionen	Övergripande PAF	Tillsynens ansvar att inkludera avfallsförebyggande vid tillsyn bör lyftas.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Hanteras i det avfallsförebyggande programmet
Göteborgsregionen	Övergripande NAP	Det är bra att avfallsplanen lyfter vikten av att alla aktörer behövs för att vi ska öka takten uppför avfallstrappan och nå en cirkulär ekonomi med en resurssmart materialanvändning. Det är också bra att producenternas ansvar för att sätta cirkulära produkter på marknaden lyfts fram och det skulle det kunnat tryckas mer på.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Vi har gjort ett tillägg om producenters generella ansvar i avsnitt 4.2
Göteborgsregionen	Övergripande NAP	Generellt skulle åtgärdsförslagen kunna vara skarpare och utgå från att alla enligt lagstiftningen ska arbeta enligt avfallshierarkin och inte enbart "överväga" att använda återanvänt eller återvunnet material exempelvis.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Göteborgsregionen	Övergripande NAP	Kommunerna har ett ansvar att samla in och behandla mycket avfall och det är viktigt att komma ihåg att kommunerna eftersträvar att följa avfallshierarkin och minska mängden avfall. Kommunernas uppdrag är komplext och för att minska mängden avfall och öka andelen avfall som återvinns behövs åtgärder högre upp i värdekedjan så att produkter som produceras består av återvunnet material och går att återvinna.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Avfallsminimering hanteras i det avfallsförebyggande programmet.
Göteborgsregionen	NAP Nedskräpning	Bra att det lyfts fram de ekonomiska kostnader som det innebär för kommunerna att ansvara för nedskräpning och kostnader för skattebetalarna att de skräpar ned.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Synpunkten är mottagen, ingen åtgärd.
Göteborgsregionen	NAP Nedskräpning	Inom flera kommuner är det otydligt vem som ska ansvara för städningen och det behövs en tydligare ansvarsfördelning och samverkan internt.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Åtgärd tillagd enligt förslag
Göteborgsregionen	NAP Generella åtgärder	Det är viktigt att kommuner skapar insamlingsystem som är lättillgängliga och utgår från ett användarperspektiv så att invånare tycker att det är enkelt att hantera avfallet på rätt sätt	Naturvårdsverket instämmer i föreslagen åtgärd och gör ett tillägg i kap. 11.

Göteborgsregionen	NAP Generella åtgärder	Samhällsplaneringen bör möjliggöra minskade avfallsmängder och ökad återanvändning. Planering kan förhindra intressekonflikter och ge mer nöjda användare. Kommuner kan säkra plats för avfallens infrastruktur, från uppkomst till mottagningsanläggning i detaljplaner och bygglov.	Naturvårdsverket instämmer i föreslagen åtgärd och gör ett tillägg i kap. 11.
Göteborgsregionen	NAP Generella åtgärder	Samtliga offentliga verksamheter bör vara föregångare genom att följa lagen och källsortera i sina egna organisationer.	Naturvårdsverket instämmer i föreslagen åtgärd och gör ett tillägg i kap. 11.
Göteborgsregionen	NAP Generella åtgärder	För att säkerställa en effektiv avfallshantering med låg klimat och miljöpåverkan bör fordon för avfallshantering samt maskiner, arbetsredskap och anläggningar drivas fossilfritt och så energisnålt som möjligt.	I kap. 11 finns en åtgärd som handlar om att ställa miljö- och klimatkrav på varor och tjänster i upphandlingar vilket även innefattar transporter.
Göteborgsregionen	NAP Förpackningsavfall	Offentliga verksamheter bör arbeta för att minska mängden förpackningar genom att ställa krav på leverantörer att ersätta med återanvändbara förpackningar.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Åtgärd tillagd enligt förslag i 5.4
Göteborgsregionen	NAP Förpackningsavfall	Kommuner kan underlätta insamlingen för hushåll genom att skapa system utifrån hushållens behov och förutsättningar.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Vi har lagt till i åtgärd i 5.4
Göteborgsregionen	NAP Plastavfall	Konsumenter kan undvika att köpa plastprodukter om andra alternativ finns.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Åtgärden hör bättre hemma i PAF och är tillagd där
Göteborgsregionen	NAP Plastavfall	Privata aktörer kan byta ut plast till annat material om det är möjligt.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Åtgärden hör bättre hemma i PAF och är tillagd där
Göteborgsregionen	NAP Plastavfall	Kommuner kan undvika att köpa in plastprodukter och återanvändbara alternativ finns eller alternativ av annat material.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Åtgärden hör bättre hemma i PAF och är tillagd där
Göteborgsregionen	NAP Textilavfall	Textilbranschen: ändra välj återvunnet material om möjligt till " välj återbrukat och återvunnet material i första hand"	Bra förslag. Åtgärd har uppdaterats
Göteborgsregionen	NAP Textilavfall	Se över formuleringen "Undersöka återanvändnings- och återvinningsmöjligheter av textilier som inte längre används inom verksamheten innan textilierna skickas till energiutvinning". Uttjänt textil ska hanteras enligt avfallshierarkin, åtgärdsförslaget behöver vara skarpare.	Bra förslag. Åtgärd har uppdaterats.

Västerås stad	NPA Bioavfall	Bättre uppföljning av kommunernas beslut om beviljande av hemkompost och matavfallskvarn.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Vi har lagt till beskrivning av att kommunen bör genomföra plockanalyser samt följa upp anmälda komposter i avsnitt 5.5.
Göteborgsregionen	NAP Bioavfall	på sidan 65 står att "Olika behandlingsformer har olika miljöpåverkan och rötning av livsmedelsavfall har lägre klimatpåverkan jämfört med kompostering och energiåtervinning." Därför borde det i formuleringen av åtgärd för konsumenter på s. 66 kastas om så att "lämna till kommunens insamling" kommer före att kompostera hemma.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Justerat enligt förslag i avsnitt 5.5
IKEM	NAP Sammanfattning	Sortering, så nära källan som möjligt, är den överlägsest viktigaste faktorn för en ökad återvinning av plast. Däremot är påståendet om att efterfrågan på återvunnet material av god kvalitet skulle vara låg direkt felaktig. Däremot är tillgången idag för låg främst beroende på undermålig och begränsad utsortering.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Justerat i sammanfattningen
IKEM	NAP Uppåt i avfallshierarkin	Rubriken, "Uppåt i avfallshierarkin" visar tydligt på det systemfel som genomsyrar svensk avfallspolitik och avfallshantering idag. Alltså att man börjar nedifrån och försöker sedan ta sig uppåt i avfallstrappan. Grunden i cirkulär ekonomi och avfallshierarkin är att bevara värdet på material och produkter så länge det går. Detta uppnås genom att i första hand undvika att avfall uppstår och sedan genom återanvändning och materialåtervinning, vilket även framgår tydligt i kap 2.1. Förbränning ska endast ske av avfall som ej lämpar sig för något av ovanstående. Men som rubriken antyder är utgångspunkten idag att försöka lyfta sig upp från förbränning vilket blivit standardmetoden för avfallsbehandling idag vilket även konstateras i redan i första stycket. Rubriken behöver således ändras.	Avfallsplanen handlar om avfall som trots allt redan uppkommit. Frågor om produkter och material beskrivs närmare i det avfallsförebyggande programmet.
IKEM	NAP Problemanalys	Även här blir systemfelet i svensk avfallshantering tydligt. Målet måste vara att undvika att avfall flyttas nedåt i avfallshierarkin inte tvärt om.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har justerat i problemanalysen

IKEM	NAP Giftfria och resurseffektiva kretslopp	Det bör förtydligas att den mest riskfria avfallshanteringen bör väljas. Det finns exponeringsrisker för farliga ämnen även vid förbränning och deponering, som i vissa fall kan vara större än om man återvinner på rätt sätt. Det bör därför framgå i texten att det inte är närvaron av farliga ämnen som styr lämpligheten för materialåtervinning, utan att det ytterst är en riskbedömning där risken vid återvinning ställs mot risken vid förbränning och deponering.	De svenska miljömålen säger att kretsloppen ska vara resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen. Det innebär bland annat att särskilt farliga ämnen ska fasas ut så långt som möjligt och att riskerna med andra farliga ämnen ska minska. Med särskilt farliga ämnen (SVHC) avses ämnen med så farliga egenskaper att användningen av dessa bör fasas ut så långt det är möjligt. EU:s kemikalielagstiftning utgår ifrån att risker med kemikalier ska vara tillräckligt kontrollerade. För särskilt farliga ämnen anses egenskaperna så allvarliga att de (i de allra flesta fall) inte kan användas utan oacceptabla risker, då det är svårt eller omöjligt att bedöma vad som är en säker exponering. Vi har lagt till att avfallshierarkin innebär att den behandling som bäst skyddar människors hälsa och miljön som helhet, ska anses lämpligast.
IKEM	NAP Kommunernas ansvar	Bör förtydligas att kommunernas ansvar för insamling och behandling av kommunalt avfall ska ske i enlighet med avfallshierarkin.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har gjort ett tillägg gällande avfallshierarkin i texten i avsnitt 4.1.
IKEM	NAP Bygg- och rivningsavfall	Förbränningsanläggningarna saknas i listan över aktörer och åtgärder. Dessa måste sluta ta emot blandad brännbart från bygg och rivningsavfall som är tydligt felsorterat, gäller så väl förpackningar som de fraktioner som ska sorteras ut i separat, tex plast. I första hand kan de vägra ta emot uppenbart felaktigt sorterat avfall men även styra med differentierade mottagningsutgifter för att på så sätt skapa incitament för korrekt sortering.	Tack för synpunkten. Mycket blandat avfall går oftast till avfallshanteringsanläggning för hantering. Vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete.
IKEM	NAP Förpackningsavfall	En utökad utsortering av plastförpackningar är en förutsättning för att Sverige ska kunna nå EU:s återvinningsmål. En alldeles för stor del av förpackningsavfallet från hushåll hamnar idag i restavfallet. Införandet av fastighetsnära insamling leder förhoppningsvis till en ökad utsorteringen men kommunernas ansvar för att informera hushållen bör förtydligas ytterligare. Som konsument är man skyldig att även lämna sina förpackningar till återvinning, gäller såväl hushåll som företag.	Tack för synpunkten

IKEM	NAP Bioavfall	För att möjliggöra industrins klimatomställning krävs en väsentligt ökad produktion av biogas. Här spelar bioavfallet en avgörande roll. Saknar åtgärdsförslag och handlingsplan på hur detta ska åstadkommas. Vi vet idag att den svenska biogasproduktionen måste öka med minst 6 Twh fram till år 2030 bara för att möta industrins behov. För att åstadkomma den ökningen behövs flera åtgärder, där en viktig del är att röta bioavfall. Att öka den nationella produktionen av biogas skulle också vara av stor betydelse för en ökad försörjningsryggighet.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Justeringar har gjorts i avsnitt 6.2.
IKEM	NAP Plastavfall	Det största hindret för en ökad plaståtervinning idag är den mycket låga utsorteringen. Plast som hamnar i en brännbar fraktion är dömd att förbrännas då det saknas incitament för ytterligare utsortering. Ett tydligt exempel är att inte ens hälften av landets kommuner har insamling av så kallad kommunplats på sina återvinningscentraler. Och att detta sedan sker i enlighet med avfallshierarkin bör vara en självklarhet. Det bör inte vara möjligt att skicka plast till förbränning där möjligheterna till materialåtervinning inte noga analyserats och bedömts.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
IKEM	NAP Textilavfall	I listan över aktörer och deras åtgärder under "Kommun och regioner" står det att insamlat textilavfall ska hanteras enligt avfallshierarkin. Gäller inte avfallshierarkin allt insamlat avfall? Finns det någon särskild anledning till att det förtydligas för just det textila flödet. Detta borde vara en självklarhet och bör förtydligas redan i de generella åtgärderna.	Bra förslag. Vi har kompletterat även i generella åtgärder. Uppmaningen tål att repeteras.
IKEM	NAP Materialåtervinning	Materialåtervinning av plast – mekanisk återvinning – PET bör läggas till i listan över vilka plaster som lämpar sig för mekanisk återvinning. Hela vårt pantsystem av PET-flaskor bygger på detta.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Detta är nu tillagt

IKEM	NAP Materialåtervinning	Materialåtervinning av plast – fysikalisk återvinning – Motsägelse i den beskrivande texten då det först står att en nackdel är att polymererna kan påverkas så att kvalitén på den nya plasten blir sämre för att sedan i nästa mening stå att de kemiska bindningarna inte bryts ner och resultatet blir en polymer med egenskaper som liknar en ny polymer. Föreslår att meningen om nackdelar stryks, ej ett stort problem och inte heller den största nackdelen. Den stora nackdelen är förknippad med kostnaderna och hanteringen av lösningsmedlet.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Ändring är gjord i linje med kommentaren
IKEM	NAP Materialåtervinning	Materialåtervinning av plast – kemisk återvinning – Pyrolys: Positivt att kemisk återvinning av plast lyfts fram i dokumentet. Dock bör det förtydligas att den erhållna huvudprodukten, pyrolysoljan, sedan kan ersätta fossil råvara vid produktion av nya plastmaterial eller kemikalier. Förslag på omformulerade meningar:	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Ändring är gjord i linje med kommentaren
Jordbruksverket	NAP Bioavfall	Borde det inte någonstans finnas en hänvisning till lagstiftning om animaliska biprodukter och att minimera risken för smittspridning? Tex risken att smittor såsom exempelvis svinpest sprids via avfallshantering/anläggningar. Det skulle också kunna stå under Behandling av avfall kap 6 eller Miljöpåverkan från avfall kap 8	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Information om ABP med länk till Jordbruksverkets sida är tillagd i avsnitt 5.5.
KEMI	NAP Miljöpåverkan	Felaktig fakta om kadmium på s 121	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Texten om kadmium har uppdaterats.
KEMI	Åtgärdsförslag	VAD: Fortsätt verka för att genomföra åtgärderna i EU:s kemikaliestrategi för hållbarhet - på väg mot en giftfri miljö. Förklaring: Reviderat utifrån NVs ursprungliga förslag till generella åtgärder för Kemi.	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Vi har lagt till åtgärden.
KEMI	Åtgärdsförslag	Vad: Verka för en förbättrad tillgång till information om kemikalier i produkter och varor och stötta implementeringen av kemikalielaterad information i digitala produktpass. Förklaring: Reviderat utifrån NVs ursprungliga förslag till generella åtgärder för Kemi.	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Vi har lagt till åtgärden.
KEMI	Åtgärdsförslag	Vad: Ta fram vägledning, i dialog med näringslivet, om nya regler om kemikalier i EU-lagstiftning kopplat till hållbarhetsaspekter (t.ex. CSRD, taxonomin och ESPR). Förklaring: Reviderat utifrån NVs ursprungliga förslag till generella åtgärder för Kemi	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Vi har lagt till åtgärden.

KEMI	Åtgärdsförslag	Vad: Samverka med berörda myndigheter, andra aktörer från näringsliv och akademi för att öka kunskapen om kemikaliers påverkan på hälsa och miljön och kopplingen till en cirkulär omställning. Förklaring: Reviderat utifrån NVs ursprungliga förslag till generella åtgärder för Kemi.	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Vi har lagt till åtgärden.
KEMI	Åtgärdsförslag	Vad: Utveckla ny tillsynsmetodik för varor och kemiska produkter med avseende på digitalisering och artificiell intelligens. Förklaring: Nytt förslag till generella åtgärder för Kemi	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Vi har lagt till åtgärden.
KEMI	Åtgärdsförslag	Vad: Fortsätt att utveckla verktyg och ge stöd till företag för att designa rätt från början i linje med kemikaliestrategins mål för säker och hållbar design. Förklaring: Nytt förslag till generella åtgärder för Kemi.	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Vi har lagt till åtgärden.
KEMI	Åtgärdsförslag	Vad: Fortsätt att ta en aktiv roll i utformningen av nya globala överenskommelser för cirkulära lösningar och kemikaliesäkerhet. Förklaring: Nytt förslag till generella åtgärder för Kemi	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Vi har lagt till åtgärden.
KEMI	Åtgärdsförslag	Vad: Fortsatt verka för att genomföra åtgärderna i EU:s kemikaliestrategi för hållbarhet - på väg mot en giftfri miljö. Förklaring: För att stötta de reviderade och nya åtgärdsförslagen ovan anser Kemikalieinspektionen vidare att regeringen bör prioritera följande åtgärder	Åtgärden är tillagd. Förslag till nya styrmedel tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
KEMI	Åtgärdsförslag	Vad: Verka för en förbättrad tillgång till information om kemikalier i produkter och varor och stötta implementeringen av kemikalierelaterad information i digitala produktpass. Förklaring: För att stötta de reviderade och nya åtgärdsförslagen ovan anser Kemikalieinspektionen vidare att regeringen bör prioritera följande åtgärder	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Åtgärden är tillagd. Förslag till nya styrmedel tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
KEMI	Åtgärdsförslag	Vad: Driva på för att anpassa RoHS-direktivet till en giftfri cirkulär omställning. Förklaring: Nytt förslag till produkt- och materialspecifika åtgärder för Kemi(elektronik).	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Vi har lagt till åtgärden.
KEMI	Åtgärdsförslag	Vad: Bidra till Echa:s arbete med att identifiera farliga ämnen i batterier och driva på för att begränsa de farligaste ämnena i batterier enligt batteriförordningen. Förklaring: Nytt förslag till produkt- och materialspecifika åtgärder för Kemi (batterier).	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Vi har lagt till åtgärden.

KEMI	Åtgärdsförslag	Vad: Bidra till Echa:s arbete med att identifiera farliga ämnen i förpackningar enligt förpackningsförordningen och driva på för att begränsa de farligaste ämnena i förpackningar i synnerhet i livsmedelsförpackningar. Förklaring: Nytt förslag till produkt- och materialspecifika åtgärder för Keml (förpackningar)	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Vi har lagt till åtgärden.
KEMI	Åtgärdsförslag	Vad: Etablera en dialog mellan myndigheter och berörda branscher om innehåll av farliga ämnen i möbler kopplat till ESPR. Förklaring: Nytt förslag till produkt- och materialspecifika åtgärder för NV (möbler)	Bra förslag. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
SGI	Övergripande NAP+PAF+MKB	SGI är av uppfattningen att den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet ska sätta ramarna för, och bidra till, att avfallsmängderna minskar över lag och att återvinningsmålen i enlighet med såväl nationell lagstiftning som lagstiftning på EU-nivå nås, samt att miljö- och hälsorisker från avfallshanteringen minimeras. SGI anser att de remitterade dokumenten inte fullt ut uppfyller detta.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
SGI	Övergripande NAP+PAF+MKB	Se över rättstavning och formuleringar så att dessa träffar rätt.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Vi ser över stavning och formuleringar i färdigställandet av dokumenten.
SGI	Övergripande NAP	Många av åtgärdsförslagen är för generellt hållna. Till exempel att olika myndigheter ska "samverka" eller att kommuner och länsstyrelser ska "säkerställa tillämpning av lagar och regler". Åtgärdsförslagen måste fördjupas och preciseras, till exempel på vilket sätt och med vilken specifik målsättning samverkan ska ske. (Bra exempel på konkretiseringar finns i Tysklands senaste avfallsplan och avfallsförebyggande program)	Tack för synpunkten, vi har med den i vårt fortsatta arbete.

SGI	Övergripande NAP	Åtgärdsförslagen har vidare spridits ut på tre ställen (generella förslag och under varje avfallsslag i Avfallsplanen samt i det avfallsförebyggande programmet). Detta gör det svårt för aktörer som ska handla enligt åtgärdsförslagen att få ett grepp om och agera efter dessa. SGI förslår därför att Naturvårdsverket på ett ställe i dokumenten sammanfattningsvis redovisar åtgärdsförslagen för de olika avfallen uppdelat på aktörer (eller vice versa).	Tack för konstruktiv återkoppling. Vi arbetar på att ta fram en sökbar funktion för åtgärdslistan i kap 11. Ambitionen är att den ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten.
SGI	Övergripande NAP	Det saknas en djupare analys av varför återvinningsmålen missas. Slutsatser från en sådan analys bör ligga till grund för att föreslå åtgärder så att målsättningarna (åtminstone) kan nås.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Exempel på det är uppdraget om att föreslå åtgärder för att öka materialåtervinningen av kommunalt avfall och nå beslutade mål: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/atgarder-for-att-oka-materialatervinningen-av-avfall/ respektive om ökad återvinning och återanvändning av elutrustning: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/okad-atervinning-och-ateranvandning-av-elutrustning/

SGI	Övergripande NAP	Det saknas en djupare analys av om, och i vilka fall, lagstiftningen på EU-nivå eller nationell nivå kan behöva ändras eller kompletteras för att nå uppsatta mål. Ett konkret exempel på hur det kan utformas ges längre ned.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Exempel på det är uppdraget om att föreslå åtgärder för att öka materialåtervinningen av kommunalt avfall och nå beslutade mål: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/atgarder-for-att-oka-materialatervinningen-av-avfall/ respektive om ökad återvinning och återanvändning av elutrustning: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/okad-atervinning-och-ateranvandning-av-elutrustning/
-----	------------------	--	---

SGI	Övergripande NAP	Det saknas också en analys av om, och under vilka förutsättningar, de föreslagna åtgärderna kan leda till att uppsatta mål nås. En sådan analys ska utgå ifrån diskrepansen mellan målsättning och måluppfyllelse för de olika avfallsströmmarna/återvinningsmålen.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs än de åtgärder som framgår av plan och program samt som följer av gällande lagstiftning. Men nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjudad utvärdering. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Exempel på det är uppdraget om att föreslå åtgärder för att öka materialåtervinningen av kommunalt avfall och nå beslutade mål: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/atgarder-for-att-oka-materialatervinningen-av-avfall/ respektive om ökad återvinning och återanvändning av elutrustning: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/okad-atervinning-och-ateranvandning-av-elutrustning/
SGI	Övergripande NAP	Utöver gruvavfall utgör bygg- och rivningsavfall den största mängden avfall som produceras. Tre stora utmaningar, som delvis hänger ihop, kan kopplas till just bygg- och rivningsavfall samt återvinning av dessa: PFAS-ämnena, invasiva arter och illegal avfallsverksamhet i form av icke tillåtna återvinning, kvittblivning och transport. SGI anser därför att det i den nationella avfallsplanen bör läggas särskilt fokus på dessa utmaningar och konkreta förslag på en strategisk nivå ges på hur dessa ska tacklas. Detta både avseende minimering av avfallsuppkomsten och hur spridning av PFAS-ämnena och invasiva arter genom återvinning kan minimeras. Både avfallshanteringens punktkällor för PFAS-ämnena (gamla deponier, aktiva avfallsanläggningar m.m.) och diffus spridning via massåtervinning behöver adresseras	Tack för synpunkten. Detta tas upp på andra ställen i dokumentet.

SGI	Övergripande NAP	Det behövs fler konkreta mål för att minimera uppkomsten av bygg- och rivningsavfall, säkerställa en reduktion av masstransporter och uppnå en ökad återvinning. En konkret åtgärd för att öka återvinningen och minska deponeringen kan vara att inkludera jord- och muddermassor i återvinningsmålet för bygg- och rivningsavfall.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
SGI	Övergripande NAP	Vissa avfallsslag förväntas öka markant de kommande åren/årtiondena: avfall från vindkraftverk (rotorblad med mera), solpaneler och avfall från uttjänta fordon (eldrivna fordon). Likaså kommer, med ambitionen att EU ska bli mer självförsörjande på kritiska mineraler, avfall från gruvverksamheter och tillhörande avfall att öka markant. Avfallsplanen tar inte upp hur dessa utmaningar ska mötas. Därutöver finns en rad kritiska metaller i dagens avfallsströmmar, som antingen deponeras eller exporteras snarare än återvinns. Även det måste tas upp och presenteras åtgärder för i avfallsplanen och i det förebyggande programmet	Avfall från vindkraftverk (som i statistiken hamnar under bygg- och rivningsavfall) och avfall från solpaneler (som hamnar under elavfall) kommer förvisso troligen att öka, men i ganska liten skala jämfört med det totala flödet av bygg- och rivningsavfall och elavfall (se energimyndighetens RU om vindtrubblad och solcellspaneler).
SGI	Övergripande NAP	Felsortering av producentansvarsavfallet är ett stort problem i hushållsavfallet. Det krävs kraftfulla och konkreta åtgärder för att kommunerna i Sverige ska uppnå en bättre utsorteringsgrad. Ökad materialåtervinning och minskad förbränning av producentansvarsavfallet är beroende av denna utsortering. Det är tveksamt att åtgärder såsom förbättrad information till konsumenter kommer att bidra att återvinningsmålen nås, och kraftfullare åtgärder bör åtminstone utredas	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar med synpunkten till andra processer.
SGI	Övergripande NAP	Det saknas vissa referenskällor och legender (se tex. figur 6 i Avfallsplanen).	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Referens till figur 6 m.ml. tillagd

SGI	Övergripande PAF	Många av åtgärdsförslagen är för generellt hållna. Till exempel att olika myndigheter ska "samverka" eller att kommuner och länsstyrelser ska "säkerställa tillämpning av lagar och regler". Åtgärdsförslagen måste fördjupas och preciseras, till exempel på vilket sätt och med vilken specifik målsättning samverkan ska ske. (Bra exempel på konkretiseringar finns i Tysklands senaste avfallsplan och avfallsförebyggande program).	Tack för synpunkten, vi har med den i vårt fortsatta arbete.
SGI	Övergripande PAF	Åtgärdsförslagen har vidare spridits ut på tre ställen (generella förslag och under varje avfallsslag i Avfallsplanen samt i det avfallsförebyggande programmet). Detta gör det svårt för aktörer som ska handla enligt åtgärdsförslagen att få ett grepp om och agera efter dessa. SGI förslår därför att Naturvårdsverket på ett ställe i dokumenten sammanfattningsvis redovisar åtgärdsförslagen för de olika avfallen uppdelat på aktörer (eller vice versa).	En sammanställning av alla åtgärdsförslag finns i kap 11. Vi arbetar på att ta fram en sökbar funktion för åtgärdslistan i kap 11. Ambitionen är att den ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten.
SGI	NAP Befintliga och kommande styrmedel	Förslagen måste konkretiseras	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
SGI	NAP Kommunernas ansvar	Felsortering av producentansvarsavfallet är ett stort problem i hushållsavfallet. Det krävs kraftfulla och konkreta åtgärder för att kommunerna i Sverige ska uppnå en bättre utsorteringsgrad. Ökad materialåtervinning och minskad förbränning av producentansvarsavfallet är beroende av denna utsortering. Det är tveksamt att åtgärder såsom förbättrad information till konsumenter kommer att bidra att återvinningsmålen nås, och kraftfullare åtgärder bör åtminstone utredas.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar med synpunkten till andra processer.
SGI	NAP Klimatgaser	Utsläppen från avfallsförbränningen kommer i huvudsak från plast som nästan uteslutande baseras på fossil råvara, det vill säga olja och fossilgas (naturgas).	Denna text står i den nationella avfallsplanen. Förslag till textmässig justering verkar saknas
Sorsele kommun		Inga synpunkter	

Svensk Dagligvaruhandel	Övergripande NAP+PAF+MKB	Svensk Dagligvaruhandel är branschorganisationen för dagligvaruhandeln i Sverige. Våra medlemsföretag är Axfood, City Gross, Coop Sverige, ICA Sverige, Lidl Sverige och Livsmedelshandlarna. Tillsammans står vi för drygt 95 procent av dagligvaruhandeln i Sverige, med fler än 3 000 butiker över hela landet. I Svensk Dagligvaruhandels remissvar vill vi ge förståelse för dagligvaruhandelns utmaningar, dagligvaruhandelns arbete med avfallsfrågor samt de praktiska förutsättningar som våra medlemmar har idag. Svensk Dagligvaruhandels medlemmar delar regeringens ambitioner och de EU-mål som finns inom området cirkulär ekonomi och avfallshantering.	Naturvårdsverket tackar för informationen.
Svensk Dagligvaruhandel	Övergripande NAP+PAF+MKB	Svensk Dagligvaruhandel tackar för möjligheten att svara på remissen och välkomnar förslaget om till ny nationell avfallsplan och nytt avfallsförebyggande program. Dokumentet ger en gemensam bas för omställningen till en cirkulär ekonomi, vilket är nödvändigt för att minska resursanvändningen och därmed begränsa klimat- och miljöpåverkan.	Naturvårdsverket tackar för informationen.
Svensk Dagligvaruhandel	NAP Introduktion	Svensk Dagligvaruhandel är medvetna om att avfallsplanen syftar till att inspirera snarare än att föreskriva. Det är viktigt att denna inspiration kompletteras med tydliga riktlinjer och stöd för näringslivet, särskilt i tider av omfattande lagstiftningsförändringar. För att säkerställa en effektiv omställning krävs konkret vägledning och klara besked kring ansvarsfrågor.	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Svensk Dagligvaruhandel	NAP System för insamling av avfall	I texten anges: "Kraven på att innehållet ska avskiljas från sin förpackning har inneburit att butiker har behövt tänka annorlunda och att varor kan skänkas eller doneras i större utsträckning än tidigare." Ambitionen för en butik är alltid att mängden inköpta varor ska vara samma som mängden sålda. Svensk Dagligvaruhandel instämmer i att varor, inklusive livsmedel, behöver doneras i större utsträckning. Förutsättningarna för att donera livsmedel måste dock bli ännu bättre. Fönstret för att donera en vara är ofta kort och administrationen måste därför vara smidig för att en donation ska vara möjlig. Idag upplever många butiker att kraven och tidsåtgången för en donation är alltför omfattande, varför butiker ibland väljer att inte donera varor som fortfarande går att äta. Svensk Dagligvaruhandel har länge arbetat för regelförenklingar i denna fråga och lyft hur en lösning kan vara att använda s.k. produktlarm för spårbarhet. Det är viktigt att ansvarig myndighet är öppna för denna förändring och främjar ett lätthanterligt förfarande kring donation.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har gjort tillägg i texten, avsnitt 3.3.

Svensk Dagligvaruhandel	NAP System för insamling av avfall	Kraven på avskiljning har dock skapat vissa logistiska svårigheter i hanteringen av förpackat livsmedelsavfall. Bristen på kommunala avfallsbolag med tekniska lösningar för att separera bioavfall gör att mycket separering idag sker för hand i butiks- och grossistled, en mycket tidskrävande och opraktisk hantering. Om kommunen, som ansvarig aktör för avfallsinsamlingen, inte kan erbjuda den tjänst som krävs för bioavfallet, hamnar butikerna i en prekär sits där de i slutändan inte tillåts anlita en privat entreprenör, men där kommunen i vissa fall inte heller har möjlighet att hämta bioavfallet. Vid sådana situationer kan dagligvarubutiken inte uppfylla de lagkrav som är satta för separering av bioavfall – trots att den har som ambition att göra det. Även tillsynen blir problematisk då en annan instans från kommunen gör tillsynsbesök hos butiken och ifrågasätter varför inte bioavfallet hämtas enligt gällande lagstiftning. Svensk Dagligvaruhandel har flera exempel på när detta har hänt enbart under 2024. Detta problem för butiker gäller även verksamhetsavfall, dvs. från dagligvaruhandelns lager. Kommunen äger även detta avfall, men har många gånger svårt att hämta det. Ett sätt att hantera problemet är att butiken tillåts välja vilken avfallsaktör som erbjuder bästa lösning för bioavfallskravet. I vissa fall kan det vara det kommunala företaget, andra gånger en privat aktör. Denna möjlighet ger både en miljömässig och kostnadseffektiv fördel. Svensk Dagligvaruhandel har många gånger lyft vikten av det s.k. frivalet och vill återigen betona hur värdefullt det är för butikerna att själva äga sitt avfall. Det finns en särskild problematik kring flytande bioavfall. Vi menar därför att teknisk utveckling inom avfallshantering (inklusive separering av bioavfall) måste prioriteras i avfallsplanen.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tillägg i texten, avsnitt 3.3.
Svensk Dagligvaruhandel	NAP Bioavfall	Svensk Dagligvaruhandel stödjer ambitionen att öka materialåtervinningen genom separat insamling av bioavfall. Samtidigt vill vi understryka att många kommuner idag saknar möjlighet för att hantera bioavfallet. Detta skapar stora problem för butiker i dessa områden. För att lösa detta efterlyser vi tydlighet kring behovet av ett införande av ett frival, där butiker själva kan välja vem som ska hantera deras bioavfall. Det skulle främja utvecklingen av bättre avfallshanteringssystem.	Naturvårdsverket har överlämnat åtgärdsförslag till regeringen avseende bland annat ansvaret för insamling och behandling av avfall från detaljhandeln. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Svensk Dagligvaruhandel	NAP Kommunalt avfall	Svensk Dagligvaruhandel vill understryka att många kommuner idag saknar adekvata system för insamling och behandling av bioavfall, samtidigt som dessa har monopol på avfallet. Det försvårar för butiker att uppfylla kraven på separat insamling. Vi uppmanar till skarpare skrivningar i avfallsplanen för att säkerställa att kommuner prioriterar utvecklingen av dessa system, så att berörda aktörer kan uppfylla sina skyldigheter på ett effektivt sätt.	Vi tar med oss synpunkten till andra processer, åtgärdsförslag kopplade till detta läggs till i avsnitt 5.5 om bioavfall.
Svensk Dagligvaruhandel	NAP System för insamling av avfall	Svensk Dagligvaruhandel vill understryka att många kommuner idag saknar adekvata system för insamling och behandling av bioavfall, samtidigt som dessa har monopol på avfallet. Det försvårar för butiker att uppfylla kraven på separat insamling. Vi uppmanar till skarpare skrivningar i avfallsplanen för att säkerställa att kommuner prioriterar utvecklingen av dessa system, så att berörda aktörer kan uppfylla sina skyldigheter på ett effektivt sätt.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har gjort tillägg i texten i avsnitt 5.5
Svensk Dagligvaruhandel	NAP Bioavfall	Svensk Dagligvaruhandel vill understryka vikten av att adekvata system för insamling och behandling av bioavfall finns på plats i hela landet.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har gjort tillägg i texten i avsnitt 5.5
Svensk Handel	Övergripande NAP	Under avsnitt 4.1 i förslaget till nationell avfallsplan beskrivs kortfattat det kommunala ansvaret för hanteringen av kommunalt avfall samt de diskussioner som förts under lång tid utan att några förändringar genomförts. Svensk Handel beklagar att det fortfarande inte förtydligats vad som gäller avseende vissa avfallsströmmar och anser att denna otydlighet drabbar verksamheter så som detaljhandeln. Som en egeninitierad åtgärd erbjuder i dag Svensk Handel sina medlemmar möjlighet till rådgivning avseende hanteringen av eget avfall genom en extern konsult. Svensk Handel anser emellertid att frågan om ansvarsfördelningen för dessa avfallsströmmar fortfarande måste klargöras och att en sådan process måste beakta alla de alternativ som lämnats i tidigare arbeten. I övrigt hänvisas till Svenskt Näringslivs yttrande.	Vi tar med synpunkten till fortsatt arbete. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
SÖRAB	Övergripande NAP	Det är en välarbetad och omfattande bild av nuläget som planen ger. Arbetet i SÖRAB-regionen ligger i linje med intentionerna i den föreslagna nationella avfallsplanen.	Vi tackar för information och era synpunkter

SÖRAB	Övergripande NAP+PAF+MKB	Texten om masshantering innefattar påståenden där SÖRAB efterlyser referenser bland annat: “Samtidigt uppkommer stora mängder massor som inte nyttjas på ett ändamålsenligt sätt.” “Ekonomiskt fördelaktigt att göra sig av med massorna i stället för att återvinna dem.” Vad betyder “göra sig av med” i detta sammanhang? “Det saknas användbara verktyg för masshanteringsplanering” “Det finns också ett behov av tydligare vägledning och ökade möjligheter för tillsynsmyndigheterna att ställa krav på försiktighetsmått i den fortsatta hanteringen och användningen av massor.” “Dagens utbredda illegala hantering av massor föranleder också ökat behov av proaktiv och uppsökande tillsyn, vilket är en resurs- och prioriteringsfråga för landets tillsynsmyndigheter.”	Referenser har lagts till.
SÖRAB	Övergripande NAP+PAF+MKB	Beprovade lösning som berör masshantering saknas i den nationella avfallsplanen. Det är positivt att Naturvårdsverket lyfter fram behovet av tydlig vägledning och kommunernas ansvar för att gynna möjligheten att etablera och driva anläggningar. Men många viktiga åtgärder för att skapa effektiv masshantering och materialförsörjning saknas. 1. Bristen på mottagningsanläggningar och täkter: Antalet anläggningar och täkter för mottagning och produktion av jord- och bergmaterial har minskat från över 3000 till ca 1100 vilket flerfaldigt transportavstånden och kostnaderna för masshantering. 2. Kommunerna måste som planansvariga för markanvändningen i respektive kommun uppmanas ha en plan som möjliggör etableringen av nya och bevarandet av befintliga anläggningar och täkter. 3. Tydligare vägledning: Idag saknas effektiva vägledningar för masshantering i Sverige. Naturvårdsverket måste i sitt uppdrag skapa tydliga nationella vägledningar för miljöriskbedömningar, samverka med experter och verksamhetsutövare samt göra konsekvensbedömningar av sina förslag. Bristande nationell vägledning leder till godtycklighet och fragmentering med olika regler i olika kommuner.	Planering av platser för masshantering lyfts redan på ett mer allmänt plan. Detaljerna som lyfts här är viktiga i ett sådant arbete, men det finns inget behov att revidera dokumentet utifrån kommentarerna. Även ytterligare tillsynsvägledning finns redan med i dokumentet.
SÖRAB	Övergripande PAF	Se över användandet av uttrycket "Fokus" i rubrikerna. Förtydliga betydelsen av ordet eller ta bort det.	Tack för synpunkten, vi reviderar i det avfallsförebyggande programmet

SÖRAB	NAP Plastavfall	SÖRAB efterfrågar styrmedel för att få fler kommuner och avfallsbolag att sortera ut plast, då lönsamheten ofta är låg.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
SÖRAB	NAP Bygg- och rivningsavfall	Planen innehåller bra och tydliga uppmaningar till de olika aktörerna gällande åtgärder för masshantering	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Ingen åtgärd krävs
Tekniska Verken i Kiruna AB	Övergripande NAP+PAF+MKB	Tekniska Verken ställer sig bakom Avfall Sveriges remissvar.	Tack för informationen.
Tekniska Verken i Kiruna AB	Övergripande NAP	Tekniska Verken anser att tillsynsmyndigheternas roll behöver lyftas fram mer. Det är producenterna som skapar konsumtion och efterfrågan, något som kommunerna har svårt att påverka. Tillsynsmyndigheterna har en viktig roll och är nyckelaktör, det behöver ställas högre krav på producenterna överlag.	Tack för inspel. Vi förtydligar på flera ställen i planen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt, bl.a. i kap 11. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetskalet under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvakta resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område
Tekniska Verken i Kiruna AB	Övergripande PAF	Tekniska Verken anser att tillsynsmyndigheternas roll behöver lyftas fram mer. Det är producenterna som skapar konsumtion och efterfrågan, något som kommunerna har svårt att påverka. Tillsynsmyndigheterna har en viktig roll och är nyckelaktör, det behöver ställas högre krav på producenterna överlag.	Tack för synpunkten, vi har med den i vårt fortsatta arbete.

Tekniska Verken i Kiruna AB	NAP Plastavfall	Tekniska Verken vill framföra: Under avsnittet "Åtgärder för plastavfall" framgår det att kommuner ska arbeta med att möjliggöra utsortering av plastavfall på återvinningscentralerna. Att möjliggöra utsortering är troligen inget stort problem, utmaningarna ligger snarare i att det saknas avsättning i norra Sverige. Vi har mycket långa avstånd till behandlingsanläggningar generellt sett. Detta blir kostnadsdrivande för oss kommuner i norra Sverige. Dessutom är vi glesbefolkade och underlaget för renhållningsavgift (och skatteintäkter) är begränsande. Vi kan inte ta ut hur stora avgifter som helst från hushållen. Det måste finnas avsättningsmöjligheter i hela Sverige.	Tack för synpunkten. Har lag till en punkt om detta under privata aktörer i kapitlet. Naturvårdsverket tar också med sig synpunkten till framtida styrmedelsarbete.
Tekniska Verken i Kiruna AB	NAP Textilavfall	Tekniska Verken vill framföra: Från och med 2025 ställs det krav på kommunerna att tillhandhålla separat utsortering av textil. Det tycker vi är bra, men ansvarsfrågan är ännu inte löst. Precis som beskrivit ovan får vi norrlandskommuner stora utmaningar kring avsättningsmöjligheter. Att möjliggöra utsortering är inte ett problem, utmaningen ligger i att hitta avsättning av materialet. Vi hoppas att ett producentansvar för textil kommer till så snabbt som möjligt. Det är orimligt att kommunerna ska behöva stå för ansvaret avseende behandling, vi har inga möjligheter att påverka textilbranschen mer än att informera våra medborgare om hållbar konsumtion och textilens miljöbelastning.	Naturvårdsverket förstår problematiken. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Tekniska Verken i Kiruna AB	NAP Förpackningsavfall	Miljö- och byggförvaltningen vid Kiruna kommun föreslår att ett mål gällande tillgänglighet till insamlingssystemet i glesbygd övervägs Verksamheter vars avfall inte omfattas av kommunalt insamlingsansvar ska själva se till att det utsorterade avfallet samlas in i enlighet med gällande lagstiftning. Att lagen trätt i kraft utan att insamlingsställen finns är ett stort problem i glesbygd, i Kirunas fall är det 40 mil till närmaste insamlingsställe. Det stora antalet förändringar i avfallslagstiftningen på senare år innebär praktiska och pedagogiska problem både för den kommunala tillsynen och för kommunal avfallshantering. Sannolikt är problemen än större för företag som omfattas av vissa av de sentida förändringarna. Detta kan slå mot företagande i mindre samhällen i fjällkommunerna. Efter 2026, när krav ställs på att ett insamlingsställe ska finnas per kommun, innebär det kanske ändå inte en större lättnad för glesbygden, enär det ändå kan vara 20 mil till närmaste insamlingsställe inom kommunen och marknadslösningar för verksamhetsutövers insamling i glesbygd blir kostsamma med hänsyn till avfallsmängder, antal verksamhetsutövare på stora ytor och avstånd. Avfallsplanen bör ta hänsyn till glesbygdens problem vid genomförande av insamlings- och hållbarhetsmål, eftersom dessa kan få konsekvenser för social hållbarhet och jämlikhet, då företag i glesbygd, också ofta bebodd av nationella minoriteter, riskerar problem att med bibehållen lönsamhet arbeta mot mål eller rent av följa lagstiftningen. Samhällsinstrument som planer och lagar som inte förankrats praktiskt riskerar minska förtroendet för miljöarbete och miljölagstiftning. I avfallsplaner såväl som lagstiftning bör därmed hänsyn tas till genomförbarhet i glesbygd. Ett tänkbart mål kunde vara att utöka tillgängligheten till insamling i glesbygd. Kanske behöver systemet regleras så att ett maximalt avstånd från orter av en viss storlek till mottagningsplatser finns.	Vi tackar för inspel. Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
-----------------------------	------------------------	--	---

Tekniska Verken i Kiruna AB	NAP Illegal avfallshantering	Miljö- och byggförvaltningen vid Kiruna kommun föreslår att nulägesbeskrivningen problematiserar de kommunala tjänstepersonernas möjligheter till och utsatthet vid upptäckande av brottslighet. Gällande avfallsbrottslighet är en förutsättning för ett mer effektivt motverkande av denna att mer av tillsyn läggs på polismyndigheten eller att andra yrkesroller som grundas på samverkan skapas. Kommunala tillsynsmyndigheter har i allmänhet brist på resurser samt annan kompetens och mindre skydd mot att utsättas för brott än polisanställda. Vidare gäller att sentida lagsremisser för att skydda polisanställda mot brott inte omfattar den kommunala tjänstemannen som ofta är först i linjen när avfallsbrottslighet, som kan ingå i den organiserade brottsligheten, upptäcks.	Detta är frågor som Naturvårdsverket till viss del adresserar under "Riskbedömning i tillsyn" i vägledningen tillsyn av misstänkt illegal avfallsverksamhet. I vägledningen har vi också har ett stort fokus på samverkan för att minska en eventuell hotbild. Frågan lyfts också i regeringsuppdraget "Utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrottslighet". Frågan är alltså inte borttappad utan arbetas med i andra uppdrag och utredningar.
Avfall Sverige	Övergripande NAP+PAF+MKB	NAP och PAF borde var de samlade strategiska och samordnande dokumenten för utvecklingen av avfallshanteringen i Sverige. Detta i syfte att undvika den "stuprörspolitik" med brist på samordning mellan olika initiativ, vilket skapar oförutsägbarhet för olika aktörer, som ofta är fallet idag. Tex. att olika regeländringar beslutas oberoende av varandra och med avsaknad av eller liten samordning mellan sig och med korta implementeringstider. I syfte att NAP och PAF ska få en sådan nämnd status som strategiska och samordnade dokument anser Avfall Sverige att NAP och PAF ska beslutas av regeringen och att regeringen nyttjar dokumenten som sina strategiska dokument för avfallshanteringen i Sverige.	Enligt 9 kap. 11 § avfallsförordningen (2020:614) är det Naturvårdsverket som ska se till att det finns en avfallsplan och ett avfallsförebyggande program som uppfyller kraven i avfallsdirektivet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Avfall Sverige	Övergripande PAF	Den inledande texten om vad förebyggande är och varför det är viktigt är faktatät och tydlig. Den beskriver samhällets utmaningar bra. Dock är denna del lång och åtgärderna ligger långt bak i dokumentet. Risken är att läsarna tröttnar. Kanske borde en del av all fakta läggas som bilaga?	Tack för synpunkten. Vi arbetar på att tillgängliggöra innehållet i PAF på webben i ett mer lättillgängligt format. Det gäller både informationen i sammanfattningen och åtgärderna.

Avfall Sverige	Övergripande PAF	Programmet innehåller en stor mängd åtgärder och många föreslagna aktörer. Det är en önskad förbättring jmf med förra programmet. Dock behövs fler skarpare åtgärder.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. I uppdraget ingår inte att ta fram och konsekvensutreda styrmedel. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Avfall Sverige	Övergripande PAF	Stora delar av programmet antyder frivillighet kring förebyggande. Hela programmet måste tydligare visa på krav enligt gällande regelverk och det är ett lagkrav att förebygga.	Bra synpunkt. Har uppdaterat i programmet så det blir tydligare.
Avfall Sverige	Övergripande PAF	Det är generellt ett stor fokus på cirkulär ekonomi. Det är ett kraftfullt verktyg i omställningen men behovet och vikten av minskad konsumtion och minskat uttag av resurser måste lyftas mycket tydligare samt att förebyggande av avfall innebär just detta.	Bra synpunkt. Vi har uppdaterat i programmet så det blir tydligare.
Avfall Sverige	Övergripande PAF	Planen och programmet ska inte innehålla nya styrmedel men behovet av sådana borde lyftas för att visa på att mer behöver göras. Det behövs t ex ekonomiska incitament av olika slag för att få åtgärder att hända. De befintliga styrmedlen behöver lyftas fram tydligare.	Tack för synpunkt. Befintliga styrmedel finns angivna i kapitlet Lagstiftning. Det är massivt och gör sig bäst i bilaga är vår bedömning.
Avfall Sverige	Övergripande PAF	Formulera befintliga åtgärdsförslag tydligare och skarpare (flera är alltför vagt formulerade). Använd ord som 'bör', 'gör', 'välj' etc. istället för 'överväg', 'inspirera' etc.	Bra synpunkt. Vi har uppdaterat i åtgärdslistan generellt.
Avfall Sverige	Övergripande PAF	Betona vikten av samverkan mer, både inom och mellan organisationer resp företag. Exemplifiera olika aktörer för samverkan för att tydliggöra möjligheter.	Tack för synpunkt. Naturvårdsverket tar med sig synpunkten i det fortsatta arbetet med programmet.
Avfall Sverige	Övergripande PAF	Lyft fram vikten av hållbara krav redan i designledet avseende material och produkter vid tillverkning. Lyft också fram vikten av att upphandla dylika material och produkter.	Tack för synpunkt. Tar med oss synpunkten i det fortsatta arbetet med revidering av programmet.

Avfall Sverige	Övergripande PAF	Tillsynsmyndigheternas roll/skyldigheter saknas och behöver inkluderas. De är mycket viktiga aktörer för att befintliga regelverk ska följas, tas på allvar, följas på likabehandlande sätt och få avsedd effekt. Bland annat att kontrollera att resurshushållningsprincipen/avfallsförebyggande, bästa möjliga teknik, avfallshierarkin, egenkontroll/kunskapskrav, avfallsortering och avskiljande, men också tillsyn att producentansvarsförordningarna följs och tillsyn enligt gaturenhållningslagen.	Tack för synpunkt. Naturvårdsverket tar med sig synpunkten i det fortsatta arbetet med programmet.
Avfall Sverige	Övergripande NAP	Åtgärdsförslagen till aktörer är generellt mycket kortfattade och går inte utöver gällande lagstiftning, knappt ens det.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Avfall Sverige	Övergripande NAP	Då plast är det prioriterade avfall som orsakar störst utsläpp av fossil koldioxid borde avfallsplanen fokusera mer på att samla och tydliggöra åtgärder som bidrar till att öka utsorteringen, insamlingen och återvinningen av plasten. Detta gäller för alla aktörer i systemet, dvs producenter, konsumenter, privata och offentliga verksamheter, kommuner, avfallshanterare, producentansvarsorganisationer och återvinningsindustrier. De nu beskrivna åtgärderna återspeglar inte vikten av att lösa utmaningarna med plastförpackningar och plast.	Tack för kommentaren, listan över åtgärder har kompletterats.
Avfall Sverige	Övergripande NAP+PAF+MKB	Det skulle med fördel kunna tryckas mer på att avfall kan förebyggas med klok design. Det berörs i sammanfattningen av NAP och PAF men återkommer inte i någon större utsträckning i resten av dokumenten. Det skulle kunna ha ett eget avsnitt i bägge dokumenten för det berör många avfallstyper.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med oss i det fortsatta arbetet. Vikten av design lyfts i synnerhet i det avfallsförebyggande programmet.

Avfall Sverige	Övergripande NAP+PAF+MKB	Planen och programmet innehåller bra problembeskrivningar. Där framgår att avfallsmängderna och materialkonsumtionen ökar och att flera av avfallsmålen inte kommer att uppnås. Det är tydligt att vi behöver bli mycket mer resurseffektiva, men tyvärr innehåller planen och programmet inga förslag till styrmedel för att vända utvecklingen så att avfallsmålen kan nås. Istället anges enbart vad aktörerna kan göra. Risken är att effekterna av planen och programmet därmed blir begränsade.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
Avfall Sverige	Övergripande NAP	Det är bra att avfallsplanen lyfter vikten av att alla aktörer behövs för att vi ska öka takten uppför avfallstrappan och nå en cirkulär ekonomi med en resurssmart materialanvändning. Det är också bra att producenternas ansvar för att sätta cirkulära produkter på marknaden lyfts fram och det skulle det kunnat tryckas mer på.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten
Avfall Sverige	Övergripande NAP	Generellt skulle åtgärdsförslagen kunna vara skarpare och utgå från att alla enligt lagstiftningen ska arbeta enligt avfallshierarkin och inte enbart "överväga" att använda återanvänt eller återvunnet material exempelvis.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Avfall Sverige	Övergripande NAP	Kommunerna har ett samhällsansvar av miljö- och hälsoskäl att samla in och behandla mycket avfall och det är viktigt att komma ihåg att kommunernas önskan är att avfallet minskas och återvinns i största möjliga mån. Det finns inget självändamål att förbränna avfall och kommunerna skulle hellre se att producentera tillverkar produkter som går att återvinna och att de använder återvunnet material, så att det slipper gå till energiåtervinning. I några stycken låter det som att kommunen vill förbränna avfall för att det ska bli kraftvärme och är billigare än återvinning. Det är viktigt att komma ihåg att förbränning av fossilt avfall i dagsläget är dyrt för anläggningarna genom bl.a. EU-ETS. Den stora mängden fossilplast är därför ett problem för själva förbränningsanläggningarna och något som kommunerna vill få bort. Då behövs åtgärder högre upp i värdekedjan och vid produktion.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete. Åtgärder högre upp i värdekedjan innan något blivit avfall hanteras i det avfallsförebyggande programmet.

Avfall Sverige	NAP Nedskräpning	Bra att det lyfts fram de ekonomiska kostnader som det innebär för kommunerna att ansvara för nedskräpning och kostnader för skattebetalarna att de skräpar ned.	Synpunkt mottagen, ingen åtgärd
Avfall Sverige	NAP Sammanfattning	Efterfrågan på återvunnet material öka - och efterfrågan på nytt/jungfruligt minska	Tillagt i sammanfattningen (och i avsnitt 2)
Avfall Sverige	NAP Sammanfattning	"Vi behöver gå från köp och släng till resurssmart användning" handlar nu till och med om att Vi behöver gå från producera och släng samt köp och släng till resurssmart användning.	Tack för synpunkten som är relevant, men mindre slagkraftig i formuleringen.
Avfall Sverige	NAP Problemanalys	Ett problem vad gäller materialval är också att material med hög återvinningsgrad som papper och metall ersätts med plast i strid mot utbytesprincipen och producentansvarsförordningarna	Tillagt i problemanalysen.
Avfall Sverige	NAP Problemanalys	I problemanalysen konstateras att efterfrågan på återvunnet material är låg och att det hänger ihop med att de externa kostnaderna för primärt material inte är internaliserade i priset. Incitamenten för att byta ut primärt material mot återvunnet material blir därmed svaga. Vidare konstateras att de ekonomiska incitamenten för att hitta alternativ till förbränning är låga (sid 17). Det visar på behov av ekonomiska styrmedel för att öka efterfrågan på återvunnet material. Det hade varit önskvärt om planen innehållit förslag till styrmedel för att öka materialåtervinningen.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Avfall Sverige	NAP Ansvar för avfallshanteringen	Kommunens och producenternas ansvar för avfallshanteringen beskrivs, men det saknas en beskrivning av verksamhetsutövarens ansvar för avfallet.	Nytt avsnitt tillagt
Avfall Sverige	NAP Nedskräpning	Inom flera kommuner är det otydligt vem som ska ansvara för städningen och tillsynen (gaturenhållningslag, verksamhetsutövare, fastighetsägare). Det behövs en tydligare ansvarsfördelning och samverkan internt. Tydliggöra ansvarsfördelning och budget för städning i naturområden och längs kusten inom kommunen. Tydliggöra och informera om verksamhetsutövares och fastighetsägares ansvar. Kräva att ansvarsfördelningen anges i avfallsplanen.	Tillägg i avsnitt 3.4

Avfall Sverige	NAP System för insamling av avfall	Märkligt att det står om insamlingskrav och inte i första hand om UTSORTERINGSKRAV: "Insamlingskraven gäller i hela landet ..." etc	Lagt till i texten enligt förslag i 3.3, övriga synpunkter tas med till andra processer.
Avfall Sverige	NAP Uppåt i avfallshierarkin	"För att komma högre upp i avfallshierarkin när avfall redan uppstått behöver efterfrågan på återvunnet material öka." samtidigt behöver efterfrågan på nytt material minska. Exempelvis borde inte byggnader rivas i onödan, inte kök och annan inredning rivas i onödan (bruksvärdesprincipen behöver ses över, kontrollplanen tillsynas, etc), fordon borde snarare konverteras än att skrotas	Tillagt under "Uppåt i avfallshierarkin"
Avfall Sverige	NAP Nedskräpning	ÅTGÄRDER: Här saknas igen omnämnandet av tillsynsmyndigheterna vilket är mycket anmärkningsvärt. Saknas också: fastighetsägarnas ansvar samt verksamhetsutövarnas ansvar att avstå/byta ut produkter som orsakar nedskräpning. Kommunerna kan i lokala gaturenhållningsföreskrifter ålägga fastighetsägarna att städa på gångbana etc utanför fastigheten och det är ett mycket effektivt medel att ha snabb och daglig städning samt övervakning av de som vistas på fastigheten. Gaturenhållningslagen behöver ses över och effektiviseras (tillsynsavgifter, sanktionsavgifter, etc) så att den effektivt ser till att gångbanor, torg etc hålls rena dagligen. Om detta nämns tyvärr ingenting i planen.	Tillägg i text om tillsyn i avsnitt 3.4.
Avfall Sverige	NAP Nedskräpning	Polisens ansvar och behovet av att se till att böter faktiskt utfärdas	Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
Avfall Sverige	NAP Nedskräpning	"Mål för minskad nedskräpning" kan kompletteras med åtgärder för att utöka tillsynen och tillsynsmyndigheternas kunskap. Kan ske tex genom länsstyrelsernas tillsynsvägledning och/eller granskning av kommunala avfallsplaner.	Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag. Vissa justeringar har dock gjorts i avsnitt 3.4.
Göteborgs Stad	NAP Nedskräpning	Sid 28, avsnitt 3.4. I texten står det "Mängden som samlats in separat under ska utgöra minst 20 procent (från 2027)" Meningen är inte fullständig.	Åtgärdat
Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	Saknas: Myndigheter - NYTTJA, utveckla och implementera TILLSYN och andra åtgärder för att... Naturvårdsverket: Tillsyn att producenterna uppfyller producentansvarsförordningarnas krav	Vi förtydligar på flera ställen i planen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt.

Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	När det står att Sverige importerar avfall från bla Norge och Storbritannien borde det även lyftas fram att det är ett sätt för de länderna att inte behöva deponera utan istället kunna följa avfallshierarkin och energiåtervinna avfall	Texten i 3.5 uppdaterad.
Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	Det är viktigt att kommuner skapar insamlingsystem som är lättillgängliga och utgår från ett användarperspektiv så att invånare tycker att det är enkelt att hantera avfallet på rätt sätt	Naturvårdsverket instämmer i föreslagen åtgärd och gör ett tillägg i kap. 11
Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	Samhällsplaneringen ska också möjliggöra minskade avfallsmängder och ökad återanvändning. Bättre planering kan förhindra intressekonflikter och ge mer nöjda användare. Kommuner kan därför säkra plats för avfallets infrastruktur, från uppkomst till mottagningsanläggning i detaljplaner och bygglov.	Naturvårdsverket instämmer i föreslagen åtgärd och gör ett tillägg i kap. 11
Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	Kommuner behöver också se till att personalen inom samhällsbyggnad har kompetens om hur de kan arbeta för ökad återanvändning, återvinning och god avfallshantering	Naturvårdsverket instämmer i föreslagen åtgärd och gör ett tillägg i kap. 11.
Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	Kommuner behöver se till att avfallet utsorteras på samtliga kommunala verksamheter och att personalen har kompetens om avfallshantering	Naturvårdsverket instämmer i föreslagen åtgärd och gör ett tillägg i kap. 11.
Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	Ett annat område som är viktigt för att säkerställa en effektiv avfallshantering med låg klimat- och miljöpåverkan är att fordon för avfallshantering samt maskiner, arbetsredskap och anläggningar ska drivas fossilfritt och så energisnålt som möjligt. Åtgärder kan vara att: sätta mål om att avfallstransporter ska bli mer energieffektiva och att alla fordon, maskiner och anläggningar inom den kommunala avfallshanteringen ska vara fossilfria	I kap. 11 finns en åtgärd som handlar om att ställa miljö- och klimatkrav på varor och tjänster i upphandlingar vilket även innefattar transporter.
Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	Branschaktörer kan också använda återvunnet material i produkter	Naturvårdsverket instämmer i föreslagen åtgärd och gör ett tillägg i kap. 11.
Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	Konsumenter kan köpa återvinningsbara produkter och produkter av återvunnen råvara, eller se till att äta på plats i restauranger/cafeer och använda/be om tallrikar etc som diskas	Naturvårdsverket instämmer i föreslagen åtgärd och gör ett tillägg i kap. 11 i NAP.

Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	Regeringen finns inte med som en aktör i förslaget till nationella avfallsplan, men finns däremot med som aktör i det avfallsförebyggande programmet.	Naturvårdsverket gör ett tillägg i kap. 11
Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	Ansaret för en produkts hela miljöpåverkan behöver läggas högre upp i värdekedjan i enlighet med principen om att förorenaren betalar	Naturvårdsverket har förståelse för synpunkten. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Avfall Sverige	NAP Illegal avfallshantering	Ytterligare två incitament för avfallsbrott är svårigheter att hitta en legal mottagare/behandlare (överfulla deponier eller att ingen behandlare inom rimligt avstånd har tillstånd att hantera avfallet i fråga) samt administrativ och/eller ekonomisk belastning för att hantera avfallet på ett lagligt sätt.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten. Nya bestämmelser, styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Avfall Sverige	NAP Bygg- och rivningsavfall	Byggherrar: inte bara utse ansvarig för avfallshantering utan också för avfallsförebyggande. Överväga om bygg/rivning faktiskt kan avstås. Byggherrar kan ställa krav på avfallsminimering och återanvändning vid upphandling av bygg- och rivningsentreprenader, exempelvis avtal med leverantören att återta oanvänt byggmaterial, se till att det anges i kontrollplanen vilka byggnadsdelar och byggprodukter som kan bevaras eller återanvändas, ha mål om noll avfall till deponi och minimering av avfallsmängder	Åtgärd justerad
Avfall Sverige	NAP Bygg- och rivningsavfall	Byggherrar: specificera att användning av cirkulära råvaror tex kan vara att använda återanvända och återvunna material och produkter.	Åtgärd justerad utifrån detta

Avfall Sverige	NAP Bygg- och rivningsavfall	Offentliga aktörer kan samverka kring minimering och hantering av massor	Regional masshanteringsplanering finns redan med som en åtgärd och innefattar samverkan mellan olika offentliga aktörer.
Avfall Sverige	NAP Bygg- och rivningsavfall	"Dessutom leder relativpriset för deponering och viss typ av onödig användning av massor till att det ofta är ekonomiskt fördelaktigt att göra sig av med massorna i stället för att återvinna dem" - TILLÄGG Ofta är det faktiskt provtagnings- och analyskostnader samt tidsutdräkten för detta som gör att det är billigare att köra bort massor som avfall istället för att de kan användas eller läggas tillbaka på verksamhetsområdet! Att inte kräva provtagning i onödan, bland annat genom bättre kartläggning av redan gjorda sådana, skulle minska problemet med onödiga överskottsmassor. / Detta kan motverkas genom föreslagen åtgärd om att "Se över och optimera dagens verktyg för fysisk planering.."	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Avfall Sverige	NAP Bygg- och rivningsavfall	Hyresgästföreningen i samverkan med fastighetsägare och fastighetsägarföreningar: Se över Bruksvärdessystemet för att detta ska belöna varsam renovering och bevarande istället för utrivning av befintlig inredning med ersättning av nya (ofta med kortare livslängd).	Tack för er synpunkt. Det är ett viktigt perspektiv att beakta. Ett förtydligande avseende detta har gjorts i Avfallsförebyggande programmet.
Avfall Sverige	NAP Bygg- och rivningsavfall	Längst ner på sid 49 anges att avfallstaxorna är för låga. Det blir märkligt att använda begreppet avfallstaxor eftersom man med avfallstaxa i första hand tänker på kommunens avfallsavgift för omhändertagande av hushållens avfall. Bygg- och rivningsavfall som uppstår i yrkesmässig byggverksamhet från hushåll utgör inte avfall under kommunalt ansvar och valfri avfallsentreprenör får anlitas för hanteringen.	Justerat i texten
Avfall Sverige	NAP Bygg- och rivningsavfall	Problematiken med schaktmassor som innehåller invasiva arter behöver förtydligas. Det finns en kunskapsbrist om invasiva arter i schaktmassor i alla led. Det är relativt svårt att hitta mottagare för jord som innehåller invasiva arter, vilket medför höga transportkostnader och en risk för att schaktmassor dumpas och att invasiva arter därmed sprids.	Lagt till invasiva främmande arter i uppräknigen av problemen vid masshantering
Avfall Sverige	NAP Bygg- och rivningsavfall	I andra åtgärden för Naturvårdsverket om samverkan bör det läggas till att Naturvårdsverket även bör samarbeta med branschen, länsstyrelser och kommuner. (sid 50	Förslag till tillägg har arbetats in i dokumentet.

Avfall Sverige	NAP Förpackningsavfall	Offentliga aktörer kan: Sortera ut förpackningar i kommunala verksamheter och arbeta för att minska mängden förpackningar genom att ställa krav på leverantörer att minska mängden förpackning och ersätta med återanvändbara förpackningar om möjligt.	Tillagd som åtgärd
Avfall Sverige	NAP Förpackningsavfall	Det behöver regleras krav på fastighetsnära insamling av förpackningsavfall från verksamheter (andra än samlokaliserade verksamheter) i syfte att etablera ett fullt ut reglerat förlängt ekonomiskt producentansvar för förpackningsavfall inklusive täckning av nödvändiga kostnader för kommunen i enlighet med artikel 8a.4 ramdirektivet 2008/98/EG om avfall. Det förpackningsavfall från verksamheter som idag inte sorteras ut separat utan lämnas med restavfallet belastar den kommunala avfallshanteringen.	Regler finns om sortering även från verksamheter, ingen ny åtgärd. Vi förtydligar på flera ställen i planen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt, bl.a. i kap 11.
Avfall Sverige	NAP Förpackningsavfall	Ytterligare en åtgärd för Naturvårdsverket bör läggas till vilket omfattar tillsyn av utformningen av förpackningar så att de blir lättare att återvinna.	Bestämmelser om tillsyn finns även gällande efterlevnad av krav på förpackningens utformning. Vi förtydligar på flera ställen i planen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt, bl.a. i kap 11. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetsäl under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvakta resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område
Avfall Sverige	NAP Producentansvar	"Detta avfall ska lämnas till mottagningsplatser eller marknadsdrivna system"... lägg till: som producenterna ansvarar för. Här finns en stor brist som gör att ffa småverksamheter dumpar eller lägger förpackningsavfall i restavfallet. Fastighetsägarnas ansvar att möjliggöra utsortering borde också nämnas.	Tack för inspel. Det är den som har förpackningsavfall som ansvarar för att sortera och lämna till de samlingsplatser som producenterna tillhandahåller.

Avfall Sverige	NAP System för insamling av avfall	Justera text: Kraven på att innehållet ska avskiljas från sin förpackning har inneburit att butiker har behövt tänka annorlunda eftersom avskiljningskravet på grund av kostnaderna ger incitament att i större utsträckning än tidigare att donera eller prissänka varor. Livsmedelsverkets vägledning om donation av livsmedel har underlättat bedömningen.	Texten i avsnitt 3.3 har justerats
Avfall Sverige	NAP Kommunernas ansvar	Det finns också möjlighet för kommuner att auktorisera marknadsaktörer som uppfyller angivna krav. Möjligheten för avfallsinnehavaren att söka dispens från ensamrätten bör också anges.	Justerat genom tillägg i texten i avsnitt 4.1
Avfall Sverige	NAP Kommunernas ansvar	Saknas: Kommunernas ansvar för fartygsrelaterat hamnavfall (4 kap. 8 § avfallsförordningen) samt kommunens ansvar för TILLSYN enligt såväl miljöbalken och gaturenhållningslagen.	Justerat genom tillägg i texten i avsnitt 4.1
Avfall Sverige	NAP Producentansvar	Producentansvaret för filter, ballonger etc syftar till att minska nedskräpningen genom att internalisera nedskräpningskostnaderna i produkten vilket också ger incitament att minska engångsprodukter av plast.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har uppdaterat informationen om nedskräpningsavgifternas syfte att minska nedskräpning.
Avfall Sverige	NAP Producentansvar	Mycken nedskräpning sker med dumpade däck, trots att producentansvarsorganisationerna tar emot däck gratis och även är skyldig att informera verksamheter om detta. Vikten av fullgjort informationsansvar som når alla verksamhetsutövare bör lyftas.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och lägger till info om vikten av informationsansvar.
Avfall Sverige	NAP Förpackningsavfall	Kommuner kan underlätta insamlingen för hushåll genom att skapa system utifrån hushållens behov och förutsättningar. Mer invånardialog. Öka möjligheterna för kommuner att samla in förpackningsavfall från verksamheter där kommunen hämtar övrigt kommunalt avfall.	Tar med synpunkten till andra processer.

Avfall Sverige	NAP Förpackningsavfall	Naturvårdsverket, saknas i texten: Tillsynsåtgärder, bl.a. mot friåkare. Kommuner och länsstyrelser saknas i texten: Tillsyn, framför allt mot verksamhetsutövare	Vi förtydligar på flera ställen i planen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt, bl.a. i kap 11. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetskäl under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvakta resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område
Avfall Sverige	NAP Plastavfall	Konsumenter kan undvika att köpa plastprodukter om andra alternativ finns	Åtgärden hör bättre hemma i PAF och är tillagd där
Avfall Sverige	NAP Plastavfall	Privata aktörer kan byta ut plast till annat material om det är möjligt	Åtgärden hör bättre hemma i PAF och är tillagd där
Avfall Sverige	NAP Plastavfall	Kommuner kan undvika att köpa in plastprodukter och återanvändbara alternativ finns eller alternativ av annat material	Åtgärden hör bättre hemma i PAF och är tillagd där
Avfall Sverige	NAP Plastavfall	Think Pink och aktuella Mellerudsfallet ger anledning att anta att verksamhetsutövares illegala dumpning av bilfluff, fines och finfördelat blandat bygg- och rivningsavfall faktiskt kan vara en stor källa till mikroplast i naturen. Men för att sortera ut mer plastmaterial ur bilarna krävs både ekonomiska incitament och lagkrav, visar nämnda fall samt resultatet från Mistra-projektet Explore (2020).	Tack för kommentaren. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Avfall Sverige	NAP Plastavfall	För att minska mängden mikroplaster kan konsumenter undvika att handla kläder innehållande plast och tvätta kläder i tvättpåsar som filtrerar mikroplaster	Tack för kommentaren. Ledordet för mer hållbar konsumtion och utvecklingen av mer hållbara affärsmodeller inom den textila värdekedjan är "lång livslängd". Att använda tvättpåse för att fånga upp mikroplaster är bra. Men, vi ska inte navigera utifrån att vissa material skulle kunna vara bättre än andra material i alla avseenden i ett helhetsperspektiv. Lång livslängd bygger på att rätt material används för att uppnå god funktion och prestanda på produkten så att det som tillverkas kan användas mycket och länge.
Avfall Sverige	NAP Textilavfall	Textilbranschen: ändra välj återvunnet material om möjligt till " välj återbrukat och återvunnet material i första hand"	Bra förslag. Åtgärd är uppdaterad.
Avfall Sverige	NAP Textilavfall	Kommuner: Undrar om det verkligen ska stå energiåtervinning och inte materialåtervinning här: Undersöka återanvändnings- och återvinningsmöjligheter av textilier som inte längre används inom verksamheten innan textilierna skickas till energiutvinning	Tack för observant iakttagelse. Åtgärden är korrigerad och uppdaterad.
Avfall Sverige	NAP Behandling av avfall	Biologisk behandling: Lyft fram att det är viktigt ur ett beredskap och självförsörjningsperspektiv, att vi har tillgång till inhemsk produktion av biogas som bränsle samt biogödsel och biokol för jordförbättring, istället för importerat konstgödsel och gas.	Vi instämmer i att detta bör lyftas och text har lagts till i avsnitt 6.2.
Avfall Sverige	NAP Avfallsförbränning med energiutvinning	När det står att Sverige importerar avfall från bla Norge och Storbritannien borde det även lyftas fram att det är ett sätt för de länderna att inte behöva deponera utan istället kunna följa avfallshierarkin och energiåtervinna	Avfallsplanen handlar om avfall som uppkommer i Sverige, importeras till eller exporteras från Sverige. Vi får hoppas att länder som exporterar avfall till Sverige på sikt kan komma ännu högre upp i avfallshierarkin och t ex materialåtervinna avfallet istället för att förbränna det. Flera länder som exporterar avfall till Sverige för förbränning omfattas av de EU-gemensamma målen om förberedelse för återanvändning och materialåtervinning.

Avfall Sverige	NAP Bioavfall	SAKNAS i listan: Verksamheter. Gällande kravet på skiljande av förpackning är det viktigt att butiker tar sitt ansvar och minskar mängden matsvinn samt hittar system för avskiljande så att inte kommunerna behöver hitta nya system för att hantera detta onödiga avfall som blir en ekonomisk belastning och som inte ökar takten mot cirkulär ekonomi. Även grossister/partihandel och andra verksamhetsutövare behöver ta ansvar för utsortering av sitt bioavfall och avskiljande av förpackningen.	Vi instämmer i att detta bör lyftas och förslag till åtgärder har lagts till i avsnitt 5.5.
Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	Moms- och andra skattemässiga åtgärder för att minska kostnaden på begagnade produkter och reparationstjänster bör finnas med	Naturvårdsverket har förståelse för synpunkten. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Avfall Sverige	NAP Kommunalt avfall	Konstateras att " En hög regelefterlevnad kommer krävas när det gäller de beslutade och föreslagna utsorteringskraven. "	Naturvårdsverket håller med om att detta bör lyftas. Justerat genom tillägg i texten i avsnitt 5.
Avfall Sverige	NAP Kommunalt avfall	Konstateras att "Kommunerna ansvarar inte för insamling och behandling av allt kommunalt avfall. För avfall under producentansvar ligge rkravet på..." TROTS DETTA står det inte något om hur producentansvarsorganisationerna och producenterna uppfyller sitt ansvar, vilken service och kapacitet de har, och under respektive fraktion längre ner i avsnittet står bara om insamlingsgraden från HUSHÅLL trots att producentansvaret ju även omfattar verksamheternas kommunala avfall - se metallavfall, glasavfall, plastavfall. Det är EN STOR BRIST att bara huhsåll och kommuner pekas ut här.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Det framgår av nationella avfallsplanen att kommunen inte har ensamt ansvar för förpackningsavfall. Samtliga producentansvarsorganisationer för förpackningar, elektronik och däck är godkända under 2024. Uppdaterad information/statistik från 2024 finns ännu inte tillgängligt då uppföljning inte genomförts ännu.

Avfall Sverige	NAP Producentansvar	Felaktig text: "Kommunerna ansvarar också för insamling av läkemedel, där avtal med apoteken gör det möjligt för allmänheten att lämna överblivna läkemedel till dem." Nej - apotekens insamling från hushållen framgår av producentansvar (undantag från producentansvaret: läkemedel som är farligt avfall, som cytostatika). Kommunerna ansvarar för att samla in kanyler (ej läkemedel), och har ofta kanylavtal med apotek. Producentansvar gäller för läkemedel från hushåll, som apotek alltså ansvarar för att samla in. Däremot undantar producentansvaret läkemedel som är farligt avfall.	Tack för kommentaren. Vi har tagit bort felaktigheten.
Avfall Sverige	NAP Producentansvar	Avfall Sverige vill påpeka att producentansvaren för elutrustning och bilar lämnar avfall mellan stolarna, exempelvis eldrivna lådcyklar, elrullstolar samt mopeder och motorcyklar oavsett drivmedel. Detta har påpekats i andra remissvar och yttranden (se Avfall Sveriges remissvar i ärendet KN2023/03652).	Naturvårdsverket tackar förkommentaren och tar det vidare i andra processer
Avfall Sverige	NAP Kommunalt avfall	Naturvårdsverket skriver att få plockanalyser genomförs på skrymmande kommunalt avfall och sammansättningen därmed är okänd. Dock utför ungefär var tionde kommun plockanalyser på ÅVC-containern för brännbart avfall varje år. Naturvårdsverket har i samma regeringsuppdrag som de refererar till (Åtgärder för ökad materialåtervinning, 2023-03-23) fått tillgång till de senaste resultaten från dessa plockanalyser av Avfall Sverige.	Texten i avsnitt 5.3 har justerats
Avfall Sverige	NAP Bioavfall	Under Utmaningar med bioavfall nämns inget om invasiva arter. Invasiva arter är ett ökande problem och en utmaning när det råkar hamna bland trädgårdsavfall som behandlas på sätt som inte passar invasiva växter.	Text om invasiva arter har lagts till i avsnitt 5.5

Avfall Sverige	NAP Uttjänta fordon	BRA! Här står ökad tillsyn med! Obs att det krävs krav på ökad utsortering för att öka incitamenten och minska risken för dumpning av fines/bilfluff	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Avfall Sverige	NAP Materialåtervinning	Pyrolys: Oklarheterna i fråga om provningskoder i miljöprovningsförordningen (MPF) försvårar för initiativtagare att välja pyrolys.	Naturvårdsverket saknar rådighet över miljöprovningsförordningen (2013:251). Justeringar i förordningar kan göras av regeringen.
Avfall Sverige	NAP Lokalisering och kapacitet för framtida anläggningar	Miljökvalitetsnormer vatten ger misstanke om att det blir oerhört svårt - kanske omöjligt - att få tillstånd till nya deponier i framtiden? Jämför avloppsreningsverkens utmaning.	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.

Avfall Sverige	NAP Avfallslagstiftning	Miljöbalken - Se tidigare kommentar om vikten av att nämna Bästa möjliga teknik. HUR kunde tex Think Pinks fragmentering /blandning av avfall godtas av tillsynsmyndigheterna när varenda kommunal återvinningscentral kan få allmänheten att sortera i flera olika fraktioner och hålla återvinningscentralen i ordning? Det är absurt att inte Bästa möjliga teknik för mottagning har ÅVC som lägstanivå.	Naturvårdsverket har aldrig väglett på annat sätt än att bygg- och rivningsavfall ska sorteras ut i avfallsfraktioner för att nå bästa möjliga utfall i förhållande till resurshushållningsprincipen och avfallshierarkin. Sedan 2020 är det lagreglerat att utsortering av avfall ska ske på bygg- eller rivningsplatsen vilket vi naturligtvis kommunicerar i vår vägledning. Vi uttalar oss inte om enskilda fall men det bör nämnas att tillsynsmyndigheter är fristående myndigheter som ska fatta beslut och vidta tillsynsåtgärder som säkerställer syftet med miljöbalken och de föreskrifter som har meddelats med stöd av den. Fallet ni nämner är nu föremål för en rättsprocess och vi får avvakta utkomsten av den.
Avfall Sverige	NAP Avfallslagstiftning	Här och under MARINT SKRÄP: Avfall Sverige saknar lag, förordning och föreskrifter om förorening från fartyg, hamnarnas ansvar om mottagningsanläggning och kommunernas bortforslingsansvar (4:8 avF9 samt tillsynsansvaret hos Transportstyrelsen respektive kommunerna.	Har gjort tillägg under nedskräpning i avsnitt 9.1
Avfall Sverige	NAP Beredskap	MSBs arbete för försörjningsberedskap borde nämnas? Se tex https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/forsorjningsberedskap/ Det intressanta med MSBs folder Planering för försörjning av varor och tjänster – En vägledning till myndigheter för en stärkt försörjningsberedskap (2021) är att den i princip handlar om resurshushållning, resursplanering, egenkontroll och avfallshierarkin utan att det eller miljöbalken nämns. Här borde beredskapsansvariga myndigheter/förvaltningar och miljö(tillsyns)myndigheter göra gemensam sak och samarbeta!	Tack för synpunkterna, vi tar med dem i fortsatt samarbete med MSB.

Avfall Sverige	NAP Bilaga 6	Se ovan - ffa tillsyn över producenter och producentansvarsorganisationer samt verksamheters avfallsförebyggande/avfallshantering saknas	Vi förtydligar på flera ställen i planen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt, bl.a. i kap 11. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetsäl under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvakta resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område
----------------	--------------	--	---

Avfall Sverige	NAP Generella åtgärder	Det vore önskvärt om Naturvårdsverket synkade planen med den nationella strategin/planen för miljöbalkstillsyn och att konkreta åtgärder från planen läggs in i strategin.	Naturvårdsverket kommer att utgå från bl.a. den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet när vi prioriterar våra tillsynsväglädningsinsatser, dvs. synkning kommer att ske. Vi lyfter fram hur vi arbetar med tillsynsväglädningsplaner samt vikten av tillsyn och samverkan mellan tillsynsmyndigheter i avsnitt 11. Generella åtgärder. Den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken är ett verktyg för att uppnå en effektiv och likvärdig tillsyn. Avfall är ett särskilt fokusområde i strategin med effektmål samt preciseringar (åtgärder, tillsynsaktiviteter och operativa mål). Den tillsynsstrategin som genomförs nu finns på vår webbplats och gäller t.o.m. 2025. Arbetet med nästa strategi för 2026-2029 har startat. Samverkan sker i olika former och under hela arbetet med framtagandet av tillsynsstrategin. Mer information finns på vår webbplats https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/nationell-strategi-for-miljobalkstillsynen/strategi-for-tillsyn-enligt-miljobalken-20262029/ På webbplatsen finns också vår tillsynsväglädningsplan samlad liksom vår tillsynsväglädningsplan som vi tar fram vartannat år och som innehåller ytterligare planerade insatser utöver de som presenteras i tillsynsstrategin. https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/tillsyn-enligt-miljobalken/plan-for-tillsynsvagledning-20222024/
----------------	------------------------	--	---

Avfall Sverige	NAP Behandling av avfall	Angående energiåtervinning: 1. Energiåtervinning har alltid höga kapitalkostnader och långa avskrivningstider på anläggningen. De rörliga kostnaderna är också mycket högre än hos andra energislag. Till detta kommer kostnaderna för utsläppsrätter som ökade år 2021 och nu är uppe på en mycket högre nivå än år 2020. Det kommer sannolikt bli ännu högre kostnader utifrån den målbana som systemet har. I samband med Rysslands anfallskrig mot Ukraina har det uppstått ett underskott på biobränsle på de nordeuropeiska marknaderna och de förhöjda priserna har också till viss del spillt över på marknaden för avfallsbehandlingstjänster, vilket gör att mottagningsavgifterna har pressats ned. Allt som allt är den ekonomiska pressen på energiåtervinningsanläggningarna mycket högre än den var år 2020, vilket inte återspeglas i Naturvårdsverkets redogörelse. 2. Det är inte korrekt, som Naturvårdsverket anger, att man får betalt för värme och avfallsbehandlingstjänsten. Det innebär en kostnad för avfallslämnaren. 3. Uppdaterade siffror för år 2022 avseende energiåtervinning kommer i september. Det är dessa som Naturvårdsverket borde utgå från.	1. Av texten framgår att kostnadsbilden för förbränning av avfall tycks vara mer gynnsam i förhållande till andra metoder för behandling av avfall, alltså relativpriset. Om mottagningsavgifterna för förbränning blivit ännu lägre kan man tänka sig att det snarare blir ännu mer gynnsamt att välja förbränning framför andra behandlingsmetoder, trots att förbränningsanläggningarnas kostnader ökat. 2. Informationen kommer från förbränningsskatteutredningens betänkande "Brännheta skatter!" från 2017 3. Siffrorna uppdateras mot senaste statistiken från 2022 som kom 13 september 2024, men som inte fanns tillgängliga när remissen skickades ut.
Avfall Sverige	NAP Förpackningsavfall	Då plast är det prioriterade avfall som orsakar störst utsläpp av fossil koldioxid borde avfallsplanen fokusera mer på att samla och tydliggöra åtgärder som bidrar till att öka insamlingen och återvinningen av plasten. Detta gäller för alla aktörer i systemet, dvs producenter, konsumenter, privata och offentliga verksamheter, kommuner, avfallshanterare, producentansvarsorganisationer och återvinningsindustrier. De nu beskrivna åtgärderna återspeglar inte vikten av att lösa utmaningarna med plastförpackningar och plast.	Listan över åtgärder för plast har kompletterats.
Avfall Sverige	NAP Plastavfall	Då plast är det prioriterade avfall som orsakar störst utsläpp av fossil koldioxid borde avfallsplanen fokusera mer på att samla och tydliggöra åtgärder som bidrar till att öka insamlingen och återvinningen av plasten. Detta gäller för alla aktörer i systemet, dvs producenter, konsumenter, privata och offentliga verksamheter, kommuner, avfallshanterare, producentansvarsorganisationer och återvinningsindustrier. De nu beskrivna åtgärderna återspeglar inte vikten av att lösa utmaningarna med plastförpackningar och plast.	Listan över åtgärder för plast har kompletterats.

Avfall Sverige	NAP Förpackningsavfall	I planen nämns inget om att sorteringsanläggningar för restavfall finns, som komplement till källsorteringen, och att fler byggs och att dessa kommer att bli viktiga för att öka återvinningen av förpackningar, metaller mm. Det nämns heller inte att det finns en utmaning i att förpackningar som sorterats ut ur restavfallet inte längre räknas som förpackningsavfall, utan som restavfall. Utan ändring av förordningarna kommer därmed inte maskinellt utsorterade förpackningar att kunna återvinnas och bidra till återvinningen ökar som helhet. Denna sortering blir ett komplement till införandet av FNI från hushåll och till den bristande utsorteringen och insamlingen av verksamheters förpackningsavfall.	Tack för svar. Det här är en viktig fråga som förutsätter utredning av juridisk karaktär.
Avfall Sverige	NAP Sammanfattning	Det borde finnas något i "design-stycket" på motsvarande sätt som i stycket efter, dvs "Bättre sortering", att "den som skapar en produkt ska se till att den är" ... (stegen i avfallstrappan dvs återbrukbar, materialåtervinningsbar). Alternativt addera detta på annan plats i planen.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Vi har förtydligat vikten av design i problemanalysen.
Avfall Sverige	NAP Sammanfattning	I sista stycket "Om innehållet i den nationella avfallsplanen" kunde det vara bra att även trycka på producenternas ansvar i avfallskedjan ... ev hänvisa till "sverige tänker efter före"	tillagt i sammanfattningen
Avfall Sverige	NAP Materialåtervinning	För att öka möjligheten till materialåtervinning borde statistiken för olika delflöden av avfallstyper inte bara spegla de mängder/volymer som faktiskt materialåtervunnits utan även hela mängden av avfallstypen som är återvinningsbar men av olika skäl inte återvinns, t ex gått till energiåtervinning. På så sätt visas mängden/volymen av materialtypen som faktisk finns tillgängligt för materialåtervinning.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Avfall Sverige	NAP Problemanalys	I slutet av problemanalysen beskrivs att tillgången på återvunnet material är för låg. Ovanstående statistik skulle kunna visa att material finns tillgängligt för återvinning, men som av olika orsaker inte återvinns.	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Avfall Sverige	Åtgärdsförslag	PAF Avfall Sverige kan i samarbete med Naturvårdsverket och Miljösamverkan Sverige, dvs tillsynsvägledningen, samt SKR, ta fram utbildning och verktyg för avfallsförebyggande tillsyn, för såväl inspektörer som blivande inspektörer vid universiteten	Naturvårdsverket tackar för detta förslag från Avfall Sverige och vi tar det med oss i vårt fortsatta arbete och i dialogen med Miljösamverkan Sverige. . Vi återkommer till Avfall Sverige i frågan.

Avfall Sverige	Åtgärdsförslag	PAF Avfall Sverige kan i samarbete med nationella myndigheter ta fram nationella riktlinjer för avfallsförebyggande inom äldreomsorgen och annan offentlig verksamhet (samt motsvarande privat verksamhet)	Naturvårdsverket tackar för detta förslag från Avfall Sverige och vi tar det med oss i vårt fortsatta arbete. Vi återkommer till Avfall Sverige i frågan.
Avfall Sverige	Åtgärdsförslag	PAF Avfall Sverige kan i samarbete med Naturvårdsverket och Miljösamverkan Sverige, ta fram vägledning om avfallsförebyggande i prövningen, se bl a 22 kap. 1 § 2 MB "förebygga uppkomsten av avfall" och relevanta bestämmelser i miljöbedömningsförordningen	Naturvårdsverket tackar för detta förslag från Avfall Sverige och vi tar det med oss i vårt fortsatta arbete och i dialogen med Miljösamverkan Sverige. Vi återkommer till Avfall Sverige i frågan.
Avfall Sverige	Åtgärdsförslag	NAP Avfall Sverige kan i samarbete med Naturvårdsverket och Miljösamverkan Sverige ta fram utbildning och verktyg för avfallstillsyn vad gäller kommunalt avfall i verksamheter, tex att förpackningar och livsmedelsavfall faktiskt sorteras ut i restauranger, hotell, skolmatsalar etc. Utbildningsmaterialet och föreläsningarna kan riktas till såväl inspektörer som blivande inspektörer vid universiteten. Materialet kommer att kunna anpassas till avfallstillsyn i industrin, hos grossister etc.	Naturvårdsverket tackar för detta förslag från Avfall Sverige och vi tar det med oss i vårt fortsatta arbete och i dialogen med Miljösamverkan Sverige. Vi återkommer till Avfall Sverige i frågan.
Boverket	Övergripande NAP+PAF+MKB	Det är viktigt att fler åtgärder vidtas för att såväl minska uppkomsten av avfall som att omhänderta det avfall som uppstår på ett så korrekt sätt som möjligt, med hänsyn till intentionerna i det avfallsförebyggande programmet och den nationella avfallsplanen.	Naturvårdsverket instämmer

Boverket	Övergripande NAP+PAF+MKB	Bygg- och fastighetssektorn står för en betydande del av samhällets materialanvändning och miljö- och klimatpåverkan. Cirka 40 procent av allt avfall kommer från byggsektorn som också står för mer än 20 procent av koldioxidutsläppen i Sverige. Sektorn behöver ställa om till mer resurseffektiva och giftfria kretslopp för att på så sätt minska avfallsmängderna och klimatpåverkan. Boverket är en viktig aktör i detta arbete men det är nödvändigt med dialog och samverkan med andra berörda myndigheter och aktörer för att styrmedel och åtgärder ska kunna sättas in där de ger bäst resultat. Boverket har i tidigare utredningar, bland annat "Kartläggning av fel, brister och skador inom byggsektorn", konstaterat att det årligen uppstår stora fastighets- och samhällsekonomiska konsekvenser av de fel, brister och skador som uppkommer inom byggsektorn. Ett omfattande problem är det materialslöseri som uppstår då resurser går åt till att göra om saker som har blivit fel, vilket leder till större avfallsmängder och ökad klimatpåverkan. Det finns fortfarande mycket arbete att göra för att öka kunskaperna om hållbart och resurseffektivt byggande men även här är det viktigt med dialog och samverkan mellan olika berörda parter och resurser för detta arbete.	Tack för er synpunkt, vi tar med den i det fortsatta arbetet.
Boverket	Övergripande NAP+PAF+MKB	Boverket arbetar för närvarande med ett regeringsuppdrag om att utveckla arbetet med omställning till en cirkulär ekonomi inom byggsektorn, vilket beskrivs i det avfallsförebyggande programmet och i den nationella avfallsplanen. Arbetet pågår just nu och beräknas redovisas till regeringen under december 2024. Enligt uppdraget ska Boverket kartlägga hur återanvändning och återvinning fungerar idag samt föreslå åtgärder för att främja cirkulärt byggande i framtiden. Boverket ska också ta fram indikatorer, sprida information och vägleda myndigheter och berörda aktörer om omställning till en cirkulär ekonomi i byggsektorn.	Naturvårdsverket tackar för informationen.
Boverket	Övergripande NAP+PAF+MKB	Nyligen har informationsmaterial och vägledningar om cirkulär ekonomi publicerats på Boverkets webbplats. Där finns flera förslag på idéer och arbetsuppgifter med mera som kan användas som inspiration eller förslag på åtgärder för att förebygga avfall och för att öka återanvändningen och återvinningen inom byggsektorn.	Naturvårdsverket tackar för informationen. Vi uppdaterar med hänvisning till Boverkets vägledning.

Boverket	Övergripande NAP+PAF+MKB	Många av de förslag som tagits fram i arbetet med RU Cirkulär ekonomi har diskuterats med Naturvårdsverket och finns översiktligt beskrivna i den samlade åtgärdslistan som återfinns i det avfallsförebyggande programmet och i den nationella avfallsplanen. Flera av förslagen som nämns, exempelvis "Utreda hur kontrollplan enligt PBL kan utvecklas för att bättre stimulera återvinning och förberedelse för återanvändning" och "Utreda digitaliseringens möjligheter att underlätta återbruk", innebär omfattande utredningsarbete som inte inryms i RU Cirkulär ekonomi. En förutsättning för att de förslag som nämns i den samlade åtgärdslistan ska kunna genomföras och mynna ut i konkreta åtgärder inom avfallshanteringen är att det skapas möjligheter till en dialog och en samverkan genom varje steg i hela avfallskedjan. Boverket anser att det är viktigt att prioritera exempelvis myndighetsgemensamma uppdrag eller projekt där samverkan står i fokus och där man kan stötta varandras arbetsinsatser så att lämpliga styrmedel och åtgärder kan införas.	Naturvårdsverket instämmer i vikten av att samverka och att prioriteringar kommer behövas. Myndigheternas grunduppdrag är ofta omfattande och vi har valt att ha med åtgärder som faller inom ordinarie uppdrag för att visa vad som kan och behöver göras på detta område inom ramen för myndigheternas befintliga ansvar. Vissa åtgärder är mer frivilliga medan andra utgår från gällande lagstiftning. Syftet är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Insatser kan prioriteras utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin för att på så sätt nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Budgetfrågor vad gäller statliga myndigheter hanteras i de budgetunderlag som lämnas till regeringen.
----------	-----------------------------	--	---

Boverket	Övergripande NAP+PAF+MKB	Boverket anser att flera av de förslag som anges i den samlade åtgärdslistan i det avfallsförebyggande programmet och den nationella avfallsplanen är alltför översiktligt beskrivna och därför är det svårt att förstå hur de ska genomföras. Det kan också finnas en risk med att publicera en lista över åtgärder som en myndighet kan genomföra, även om det bara är ett förslag, eftersom det kan uppfattas som att dessa åtgärder kommer att genomföras framöver inom den pågående verksamheten. De flesta av åtgärdsförslagen innebär omfattande utredningsarbeten som kräver resurser och uppdrag som i dagsläget inte finns. Boverket föreslår därför att Naturvårdsverket istället skriver in åtgärdsförslag som syftar till att skapa möjligheter till myndighetsgemensamma projekt och uppdrag som kan leda till en bättre och resurseffektivare avfallshantering. I avvaktan på att RU Cirkulär ekonomi redovisas till regeringen kan den samlade åtgärdslistan vad gäller Boverkets punktlista i det avfallsförebyggande programmet och den nationella avfallsplanen istället ersättas med en hänvisning till Boverkets webbplats om "Uppdrag om cirkulär ekonomi i byggsektorn", Boverket (2024). Uppdrag om cirkulär ekonomi i byggsektorn: https://www.boverket.se/sv/byggande/uppdrag/uppdrag-om-cirkular-ekonomi-i-byggsektorn/	Naturvårdsverket tackar för synpunkten. Vi har nu lagt in en hänvisning till vägledningen i avsnittet med åtgärdsförslag.
Boverket	NAP Problemanalys	2.1.3 (sid. 16) Materialåtervinning eller energiåtervinning. Här lyfts främst de ekonomiska förutsättningarna t ex att det är billigare att förbränna soporna. Men hur är det med säker/robust energiförsörjning? Detta måste vara ett ganska starkt incitament för kommuner som har utvecklade förbränningsanläggningar. Är det en målkonflikt som borde beskrivas närmare? Vad händer när mindre andel avfall går till förbränning, samtidigt som energibehovet ökar?	Naturvårdsverket delar er åsikt. Det är en utmaning inom bygg- och riv och är en generell kommentar för alla avfallsflöden.
Boverket	NAP System för insamling av avfall	3.4 Åtgärder (sid. 24) Flera av åtgärderna kan förväntas kräva att resurser prioriteras till dessa. Detta skulle behöva beskrivas ytterligare. Hur mycket kan exempelvis avfallstaxan finansiera? Hur ska "övriga myndigheter" prioritera just dessa åtgärder bland olika strategier och krav de ställs inför.	Åtgärderna är förslag på vad som kan göras. Då många myndigheter har flera arbetsuppgifter behöver de naturligtvis prioriteras. Eftersom det kan skilja sig mycket åt mellan olika myndigheter vilka resurser och möjligheter som finns, behöver denna prioritering göras av respektive myndighet och det går inte att svara allmängiltigt på hur.

Boverket	NAP Illegal avfallshantering	3.6 (sid. 34) Även små orter och mindre kommuner behöver därför ha tillräcklig kapacitet för att motverka brottsligheten, även om myndighetsnärvaron och resurstillgångarna kan vara mer begränsade där än i storstadsregionerna. Kommentar: Är det realistiskt att efterfråga med tanke på dagens ekonomiska förutsättningar? Vilken prioritering bör de mindre kommunerna göra för att uppnå detta och för att få resurser till detta?	Det är en skyldighet för kommunen att avsätta tillräckliga resurser för att tillsynen ska säkerställa syftet med miljöbalken och föreskrifter som har meddelats med stöd av balken. När det gäller illegal avfallsverksamhet bör det finnas ett incitament för kommuner att bedriva denna tillsyn eftersom avsaknaden av den tillsynen kan leda till att kommunen drabbas av omfattande ekonomiska konsekvenser från illegala avfallsupplag i form av bränder saneringar etc.
----------	------------------------------	---	--

Boverket	NAP Import och export av avfall	3.6 Ökad tillsyn bör utföras av länsstyrelse och kommun. Är det realistiskt att efterfråga med tanke på dagens ekonomiska förutsättningar? Vilken prioritering bör de mindre kommunerna/länsstyrelserna göra för att uppnå detta och för att få resurser till detta? Generell kommentar för 3.5 och 3.6: Det saknas en analys av de ekonomiska förutsättningarna för aktörer (främst kommunerna) att hantera avfall. Hur har kostnaden utvecklats över tid i förhållande till kommunala budgetar.	Vi förtydligar bl.a. i inledningen av kap. 9 att för att dessa styrmedel ska ha avsedd effekt är det avgörande med en fungerande tillsyn och sammanfattar också vad som krävs för en fungerande tillsyn. Naturvårdsverkets bedömning är att tillgången på resurser kan variera mellan olika tillsynsmyndigheter. När det gäller behovet av de resurser och förstärkningar inom tillsynsmyndigheternas verksamhet som krävs för att förebygga och upptäcka avfallsbrottslighet, samt driva ärenden där sådan brottslighet har upptäckts så har vi gjort en sammanställning av detta i ett regeringsuppdrag som vi redovisade den 26 februari 2024. I arbetet framkom att behoven hos tillsynsmyndigheterna är varierande och omfattande, men övergripande finns behov av ökad samverkan, kompetenshöjande insatser, ökat inslag av granskande tillsynsmetoder, lägesbilder och underlag för planering av tillsyn, mer personalresurser samt ökad acceptans för skattefinansiering av tillsyn. Vi har också redovisat ett regeringsuppdrag om hur en mer enhetlig och effektiv tillsyn enligt miljöbalken kan främjas. Redovisningarna finns att ta del av på vår webb:https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/resursbehov-for-att-forebygga-upptacka-och-stavja-avfallsbrottslighet/ samt https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/framja-en-mer-effektiv-och-enhetlig-tillsyn-enligt-miljobalken/
----------	---------------------------------	---	--

Boverket	NAP Prioriterade avfallsströmmar	5.1 Generella åtgärder (sid. 45) Myndigheter: Att gå före och ställa hårdare miljö- och klimatkrav är tids- och resurskrävande - hur ska detta ske i en tid av stora besparingskrav i myndigheternas verksamheter? Vilka incitament finns det för att myndigheter och andra aktörer ska prioritera och genomföra de föreslagna åtgärderna framför andra uppdrag som också är viktiga?	Myndigheternas grunduppdrag är ofta omfattande och vi har valt att ha med åtgärder som faller inom ordinarie uppdrag för att visa vad som kan och behöver göras på detta område inom ramen för myndigheternas befintliga ansvar. Vissa åtgärder är mer frivilliga medan andra utgår från gällande lagstiftning. Syftet är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Insatser kan prioriteras utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin för att på så sätt nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Budgetfrågor vad gäller statliga myndigheter hanteras i de budgetunderlag som lämnas till regeringen.
----------	----------------------------------	---	--

Boverket	NAP Bygg- och rivningsavfall	5.2 (sid. 49-50) Mål för bygg- och anläggningsavfall Det känns ottydligt beskrivet vad målet ska bli efter 2025, när etappmålet om avfall försvinner. Om det ska ersättas med EU:s kommande förslag bör det stå uttryckligen, eller bör ett alternativt förslag tas fram. Är ambitionen att nå målet för 2025 även efter 2025 eller hur är tankegången? Utmaningar med bygg- och rivningsavfall I texten nämns många olika aktörer, men det är också en utmaning med många olika material. I Boverkets uppdrag om cirkulär ekonomi finns uppgifter om upp till 50 000 olika material som ingår i byggsektorn och som kan bestå av enkla material till väldigt komplexa. Det här avsnittet känns ganska kort jämfört med hur mycket som skrivs om massor. Uppdraget om cirkulär ekonomi kommer att gå in mer i detalj på förutsättningarna men då specifikt för bostäder och lokaler, då detta är avgränsningen. ”Byggnaders långa livslängd är en annan utmaning då förebyggande insatser i byggskedet kan ge en ekonomisk besparing först flera decennier senare, till exempel i samband med en ombyggnation eller demontering. Kortsiktiga vinstkrav stimulerar inte till denna typ av insatser.” Kommentar: Beskrivningen upplevs som lite märklig, då lång livslängd borde ses som någonting positivt och innebära att man inte behöver bygga nytt, så länge byggnaden står, om man nu ska följa avfallstrappans första steg (förebygga). Men här verkar enbart möjligheten till återanvändning av material nämnas och den långa livslängden beskrivs närmast som någonting negativt för återbruket och återvinningen. Resonemanget kanske bör ses över. Här skulle man även kunna nämna att fel i produktionsskedet (”byggfel”) som leder till att materialet inte blir återanvändningsbar/återvinningsbar är en annan utmaning som behöver belysas. Det pratas mycket om design för återbruk, men inte om genomförandet. Det är viktigt att det blir rätt från början, så att resursomsättningen minskar.	Målsättning: Detta dokument har endast i uppgift att beskriva de mål som är satta för sektorn, inte att ta fram och sätta upp nya mål. Naturvårdsverket håller med om att det är en fråga om hänger lite i luften. Utmaning: Lagt till skrivning i dokumentet. Byggnaders livslängd: Justerat texten
----------	------------------------------	---	---

Boverket	NAP Bygg- och rivningsavfall	Åtgärder för bygg- och rivningsavfall (sid. 50) Boverket Punktlistan Kommentar: Här skulle man kunna ersätta punktlistan med en hänvisning till Boverkets vägledning på Boverkets webbplats, Vägledning om cirkulär ekonomi i byggsektorn - Boverket Den löser några av punkterna i listan, bl a om att sprida information om tillgängliga hjälpmedel och goda exempel.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten, vi tar bort punktlistan för Boverket och lägger in hänvisning till vägledningen i avsnittet med åtgärdsförslag.
Boverket	NAP Bygg- och rivningsavfall	Åtgärder för masshantering (sid. 54) • Se över och optimera dagens verktyg för fysisk planering för att kunna genomföra masshanteringsplanering på regional nivå, något som lämpligen skulle kunna samordnas av länsstyrelsen. Kommentar: Detta är ganska ottydligt skrivet. Vilka verktyg avses? Det står i utmaningar att det "saknas användbara verktyg", vilket gör sammanhanget ottydligt beskrivet. Ska nya verktyg tas fram?	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Byggföretagen	Övergripande NAP	Bygg- och anläggningssektorn är en materialintensiv bransch där arbetet med minskat avfall är högt prioriterat, vi välkomnar avfallsplanens betoning på cirkularitet och ett effektivt resursutnyttjande och noterar att detta är i linje med den "resurstrappa" som finns beskriven i den nationella färdplanen för en fossilfri och konkurrenskraftig bygg- och anläggningssektor.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten.
Byggföretagen	Övergripande NAP	Planen är ett omfattande dokument på en hög abstraktionsnivå, det är en brist att koppling till konkreta åtgärder eller pågående arbeten saknas, avseende vissa delar är slutsatserna inte tillräcklig välgrundande (se exempel kommande flikar).	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med oss i det fortsatta arbetet. För att göra vissa delar mer lättillgängliga/förståeliga/enkla avser vi även utveckla Naturvårdsverkets webb. Där finns möjlighet att göra åtgärderna mer lättfilterade och vi planerar även att lägga upp goda exempel.

Byggföretagen	Övergripande NAP	Att cirkulera så mycket material som möjligt är en gemensam ambition men det kommer inte gå att ersätta jungfruliga råvaror med cirkulärt material helt ut. Detta behöver omnämnas så att perspektiv om hög konkurrenskraft och en effektiv byggsektor bibehålls, utan att målkonflikter skapas.	Naturvårdsverket håller med om att cirkulärt material inte kan ersätta jungfrulig råvara helt ut och förespråkar inte det, vilket syns i de illustrationerna som tagits fram.
Byggföretagen	Övergripande NAP	Insatser för att motverka avfallsbrottslighet såsom kontroll inom återvinningsindustrin är ett högt prioriterat område för att uppnå sund konkurrens. Vi är positiva till att detta lyfts men saknar beskrivning av insatser som redan görs.	Naturvårdsverket har tagit fram vägledning för tillsyn av misstänkt illegal avfallsverksamhet samt genomfört seminarieinsatser landsomfattande för att denna tillsyn ska bedrivas. Ett mål med seminarieinsatserna var att länsstyrelsernas avfallsbrottssamverkan skulle utvecklas.
Byggföretagen	Övergripande NAP	Det är positivt att den nationella planen lyfter branschens initiativ för träpallar som exempel på återanvändbara förpackningar.	Naturvårdsverket tackar för kommentarer.
Byggföretagen	Övergripande NAP	Jord från anläggningsarbeten (schaktmassor) utgör ett av de dominerande avfallsslaget - det saknas en koppling till Naturvårdsverkets arbete med att ta fram vägledning för hållbar masshantering. Genom denna vägledning sätts ramarna för branschens arbete och vägledningens riskbedömning är avgörande för möjligheten att cirkulera material.	Koppling finns. Ytterligare tillsynsvägledning nämns redan i dokumentet.
Byggföretagen	Övergripande NAP	Det är ytterst angeläget att alla de arbeten som pågår med regeringsuppdrag och utredningar inom avfallsområdet samordnas så att lagstiftning, vägledningar och tillsyn effektivt bidrar till cirkularitet och kostnadseffektivitet.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten. Nya bestämmelser, styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Byggföretagen	Övergripande NAP+PAF+MKB	Byggföretagen vill betona vikten av tydlighet för att minimera att olika tolkningar görs i olika led. Detta har bidragit till dagens situation när exempelvis fullt användbara jord- och stenmassor läggs på deponi eftersom byråkratin kring fortsatt användning inte är vare sig ekonomiskt eller tidsmässigt effektiv.	Ytterligare tillsynsvägledning är en av åtgärderna som nämns.

Byggföretagen	NAP Introduktion	Byggföretagen instämmer i vikten av att betona cirkularitet och ett effektivt resursutnyttjande och anser att koppling till att minska sektorns klimatpåverkan bör göras.	Minskade koldioxidutsläpp nämns i den nationella avfallsplanen, t ex i avsnitten 4.2 och 5.9, men hanteras främst i det avfallsförebyggande programmet eftersom de största koldioxidminskningarna oftast finns i minskat råvaruuttag
Byggföretagen	NAP Bygg- och rivningsavfall	Att bygg- och rivningsavfall står för 40% av avfall beror på själva klassningen av avfall, vi anser att ett arbete måste göras för att material inte ska avfallsklassas i onödan och för att det ska bli lättare att återföra material och produkter som har avfallsklassats till marknaden.	Tack för er synpunkt. Naturvårdsverket ser att det handlar om att vara tydlig med vägledning som visar på att det inte ska bli ett avfall. Branschen behöver hitta ett sätt för att kvalitetssäkra och använda produkterna på nytt.
Byggföretagen	NAP Bygg- och rivningsavfall	"det vill säga långt från målet på 70 procent"	Justerat
Byggföretagen	NAP Bygg- och rivningsavfall	"Trots att mål för materialåtervinning finns kvarstår det grundläggande problemet att det är svårt att få ekonomisk lönsamhet i att köpa in återbrukade produkter, riva selektivt och sortera avfallet i många fraktioner"	Tack för er synpunkt. Naturvårdsverket ser också utmaningar avseende detta men det ryms inte att gå in på den detaljnivån i detta dokument. Boverkets regeringsuppdrag kan förhoppningsvis redovisa vissa slutsatser eller rekommenderade lösningar.
Byggföretagen	NAP Bygg- och rivningsavfall	"Högre avgifter för det blandade avfallet skulle kunna motivera byggentreprenörer till utökad utsortering utifrån gällande lagkrav".	Lagt till åtgärd för kommuner
Byggföretagen	NAP Bygg- och rivningsavfall	Under rubriken "Utmaningar med massor" finns flera påståenden som ej är underbyggda i tillräcklig grad. Exempelvis "Samtidigt uppkommer stora mängder massor som inte nyttjas på ett ändamålsenligt sätt." Vi undrar vem som gör den bedömningen?	Referens till RU schaktmassor har lagts till.
Byggföretagen	NAP Bygg- och rivningsavfall	Vi instämmer med slutsatsen om att "Hanteringen skulle behöva bli mer ändamålsenlig för att bidra till en mer cirkulär ekonomi" men efterfrågar en förslag på åtgärder/vidare hantering för att riva detta hinder.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.

Byggmaterialindustrierna	Övergripande NAP	Välkomnar den Nationella Avfallsplanen och det Avfallsförebyggande programmet och det stora fokus på cirkularitet som båda dokumenten har.	ingen åtgärd
Byggmaterialindustrierna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Vissa generella slutsatser i rapporterna är inte tillräckligt grundade, se kommentarer på specifika delar. Eftersom rapporterna till stora delar rör alla typer av avfall/material är det viktigt att t.ex. resultat från en referens rörande en viss produkt inte appliceras som fakta för alla typer av produkter.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Byggmaterialindustrierna	Övergripande NAP	Det behöver tydliggöras i rapporterna när resonemang förs om Kommunalt avfall och när det rör alla typer av avfall.	Tack för kommentaren, vi tar med oss den och försöker förtydliga där det är möjligt
Byggmaterialindustrierna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Någonstans i rapporten är det viktigt att nämna att primära material fortsatt kommer att behövas för att täcka behovet av byggmaterial framöver. De cirkulära flödena kan inte ensamt täcka behovet även om de kommer att öka kraftigt. Se information i https://byggmaterialindustrierna.se/wp-content/uploads/2024/06/Position-materialforsorjning-Byggmaterialindustrierna-juni-2024.pdf	Naturvårdsverket håller med om att cirkulärt material inte kan ersätta jungfrulig råvara helt ut och förespråkar inte det, vilket syns i de illustrationerna som tagits fram.
Byggmaterialindustrierna	Övergripande NAP	Ett antal nya åtgärdsförslag lyfts. Det bör även läggas till vilken av att också fortsätta arbeta med och utveckla befintliga styrmedel, vägledningar mm för att främja cirkularitet.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

Byggmaterialin dustrierna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Mer information och statistik om cirkulerade byggmaterial behövs för att kunna vidta rätt åtgärder för att främja utvecklingen. Det saknas i dagsläget nationell statistik över hur mycket byggmaterial som cirkuleras i Sverige årligen. Detta eftersom dessa flöden inte rapporteras på motsvarande sätt som avfall. Statistik saknas bland annat för årlig användning av biprodukter, mängd material och produkter som uppgraderas och återbrukas . Naturvårdsverkets statistik över avfallsmängder och hur mycket som återvinns är heller inte heltäckande då den endast omfattar inrapporterad data från verksamhetsutövare med A eller B tillstånd för miljöfarlig verksamhet, dvs. större avfallsanläggningar. Det skulle också finnas värde i att få den nuvarande statistiken mindre aggregerad och mer specifik på byggmaterialnivå. Byggmaterialindustrierna ser ett behov av att förbättra information och statistik på området och hoppas att Naturvårdsverket kan driva detta i dialog med berörda branscher. Mer information och statistik på området kan ha stor betydelse för utvecklingen.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Byggmaterialin dustrierna	NAP Problemanalys	Figur 1. Kommentar: Pilen i bilden från FÖRB ÅTERANVÄNDNING bör gå till produktion också, flera avfallsleverantörer har samarbete med tillverkare där de tar tillbaka delar/material och integrerar i nya produkter. Detta kommer säkert öka framöver.	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Byggmaterialin dustrierna	NAP Problemanalys	sid 15. Kommentar: I ett så här allmänt resonemang om produkter måste det tydliggöras att olika produkter har olika förutsättningar avseende detta. Det är svårt att generalisera för alla typer av produkter på marknaden. Texten behöver ses över baserat på detta.	Bilden är just en principiell skiss som inte kan passa för alla typer av produkter men vi försöker tydliggöra detta.
Byggmaterialin dustrierna	NAP Problemanalys	Incitament för sortering. Kommentar: syftar denna text på kommunalt avfall? Vore bra att tydliggöra det i så fall eller också nämna avfall som uppstår i verksamheter så att det framgår...	Texten är konceptuell och syftar inte på något specifikt avfall.
Byggmaterialin dustrierna	NAP Problemanalys	Avsnitt 3: Kommentar: Även detta avsnitt verkar främst handla om kommunalt avfall även om det inte anges. Tydliggör detta om så är fallet och komplettera med annat avfall.	Texten är konceptuell och syftar inte på något specifikt avfall.

Byggmaterialin dustrierna	NAP Generella åtgärder	Avsnitt 5: Kemikalieinsektionen: Kommentar: Lägga till punkt med innebörden att i cirkulära sammanhang lyfta behovet av ett riskbaserat synsätt som inte fokuserar enbart på halt utan tillgänglighet och exponering	De svenska miljömålen säger att kretsloppen ska vara resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen. Det innebär bland annat att särskilt farliga ämnen ska fasas ut så långt som möjligt och att riskerna med andra farliga ämnen ska minska. EU:s kemikalielagstiftning utgår ifrån att risker med kemikalier ska vara tillräckligt kontrollerade. För särskilt farliga ämnen anses egenskaperna så allvarliga att de (i de allra flesta fall) inte kan användas utan oacceptabla risker, då det är svårt eller omöjligt att bedöma vad som är en säker exponering.
Byggmaterialin dustrierna	NAP Bygg- och rivningsavfall	Texten: <i>Exempelvis med hjälp av materialdatabaser eller utifrån krav i certifieringssystem för byggnader</i> . Kommentar: Bra att det ställs krav vid upphandling men även självdeklarationer från tillverkaren behöver anges som en godkänd metod att säkerställa detta.	Vi vill lyfta materialdatabaser och certifieringssystem för att det underlättar materialval för aktörer utan djupare kompetens inom området vilket krävs om man ska utgå från tillverkares självdeklaration.
Byggmaterialin dustrierna	NAP Bygg- och rivningsavfall	Avsnitt 5: <i>Byggherrar, beställare och Projektörer</i> . Kommentar: Byggmaterialtillverkare som aktör anges inte här men flera av punkterna i listan ligger på byggmaterialtillverkarna att hantera	Justerat
Byggmaterialin dustrierna	NAP Giftfria och resurseffektiva kretslopp	Bedömning av lämplighet för materialåtervinning. Kommentar: Här behövs en bedömning från fall till fall, är t ex Särskilt farliga ämnen (SVHC) hårt bundna till materialet och kan användas i nya produkter utan risk för hälsa eller miljö, så bör det vara möjligt. Dvs inte fokus på halt utan tillgänglighet och exponering. (se också kommentar nedan)	Med särskilt farliga ämnen (SVHC) avses ämnen med så farliga egenskaper att användningen av dessa bör fasas ut så långt det är möjligt. De svenska miljömålen säger att kretsloppen ska vara resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen. Det innebär bland annat att särskilt farliga ämnen ska fasas ut så långt som möjligt och att riskerna med andra farliga ämnen ska minska. EU:s kemikalielagstiftning utgår ifrån att risker med kemikalier ska vara tillräckligt kontrollerade. För särskilt farliga ämnen anses egenskaperna så allvarliga att de (i de allra flesta fall) inte kan användas utan oacceptabla risker, då det är svårt eller omöjligt att bedöma vad som är en säker exponering.

Byggmaterialin dustrierna	NAP Giftfria och resurseffektiva kretslopp	Text på sid 19: Avfallsströmmar som innehåller särskilt farliga ämnen på kandidatförteckningen eller långlivade organiska föroreningar (POP:s) bör inte återvinnas, om inte dessa ämnen först sorteras bort eller separeras från avfallet. Kommentar angående den del av meningen som omfattar särskilt farliga ämnen (SVHC): Denna skrivning behöver nyanseras då nuvarande skrivning om särskilt farliga ämnen (SVHC) kan få stora konsekvenser. Varför beskrivs med detta exempel för bly: För metallindustrin är bly en integrerad del av hela värdekedjan och förekommer i låga halter i råvaror, både i jungfruliga och återvunna. Om metallskrot inte kan återvinnas pga förekomst av låga halter av bly förlorar samhället stora resurser och värden. Ett riskbaserat synsätt behövs i hanteringen av särskilt farliga ämnen (SVHC) i återvunnet material. Återvinningsgraden i EU och Sverige är mycket hög.	I den vägledning för ökad och säker materialåtervinning som finns på vår webb beskriver vi att " <i>för sådana användningsområden där särskilt farliga ämnen i dagsläget är tillåtna är inte heller användningen av återvunna material förbjuden...</i> ". Länk till vägledningen, se sidan 18. https://www.naturvardsverket.se/4ac2da/globalassets/vagledning/avfall-och-kretslopp/okad-och-saker-materialatervinning/vagledning-okad-saker-materialatervinning.pdf
Institutet för miljömedicin	NAP Uppåt i avfallshierarkin	I avsnitt 2.2 nämns att "särskilt farliga ämnen" inte bör användas i nya produkter och varor. För att tydliggöra vilka ämnen som omfattas av denna formulering föreslås att en definition av "särskilt farliga ämnen" inkluderas i texten. Detta kan antingen göras genom att hänvisa till EU:s kandidatlista för särskilt farliga ämnen enligt REACH-förordningen, eller genom att ange specifika kriterier för vad som avses med "särskilt farliga ämnen" (t.ex. ämnen som är cancerframkallande, mutagena, reproduktionstoxiska, persistenta, bioackumulerande och toxiska, eller som har liknande faroegenskaper).	Vi har lagt till en hänvisning till kandidatförteckningen.
Näringslivets Producentansv ar i Sverige AB	Övergripande NAP+PAF+MKB	Med nuvarande utveckling kommer Sverige sannolikt inte att nå ett flertal av nationella och internationella mål inom avfalls- och återvinningsområdet. För att spegla allvaret i situationen önskar NPA kraftfullare formuleringar i både plan och program.	Naturvårdsverket håller med om att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	Övergripande NAP+PAF+MKB	Vi anser att ambitionsnivån att "inspirera till handling", är för lågt hållen i förhållande till de samhällsutmaningar som dokumenten redogör för.	Naturvårdsverket håller med om att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering. Formuleringen "inspirera" är justerad.
Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	Övergripande NAP+PAF+MKB	Vi anser att dokumentens åtgärdsförslag skulle vinna på att prioriteras i relevans och dignitet (samt om möjligt med kvantifierad potentiell effekt av åtgärd) för att tydligare möta de största hinder och utmaningar som dokumenten redogör för.	Ingen kan göra allt men alla kan göra något och förutsättningarna kan se väldigt olika ut. Insatser kan prioriteras utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin för att på så sätt nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet.
Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	Övergripande NAP+PAF+MKB	Vi anser att den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet uppfyller sitt syfte som översiktliga kunskapsdokument inom området.	Naturvårdsverket noterar synpunkten.
Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	NAP Förpackningsavfall	I Tabell 4 (sida 62) anser vi att volym för tillförd mängd plastförpackning (inklusive PET-flaskor med pant) 2022 bör revideras så den samstämmer mer med den reviderade volym Naturvårdsverket rapporterade till Eurostat 2021 (407 409 ton tillförd mängd plastförpackning inklusive PET rapporterades 2021).	Tack för kommentaren. Vi väljer att behålla det ursprungliga eftersom det är olika beräkningsmetoder som används för olika ändamål. I Eurostats siffror ingår andra avfallsströmmar som inte ingår de siffror NV redovisar.

Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	NAP Förpackningsavfall	Det övergripande målet med både plan och program är ett mer cirkulärt och resurseffektivt samhälle. Den nya förpackningsförordningen (2022:1274) syftar till samma sak, men dess krav på fastighetsnära insamling för samtliga materialslag, leder till orimligt höga insamlingskostnader för metallförpackningar, eftersom insamlingsvolymerna är små. Höga kostnader riskerar att leda till att producenter av kostnadsskäl övergår från cirkulära och fullt återvinningsbara förpackningar av metall till mindre, eller ej, återvinningsbara förpackningsmaterial av plast och papper.	Vi tackar för kommentaren.
Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	NAP Förpackningsavfall	Vid regeringens implementering av EU:s nya förpackningsdirektiv (PPWR) anser NPA att det är av stor vikt att den avsedda harmoniseringen mellan alla länder bibehålls och att en överimplementering av direktivet inte görs.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	NAP Förpackningsavfall	NPA anser att Naturvårdsverket har en nyckelroll i att redan idag tydligt informera och vägleda producenter om kommande krav i PPWR, för att motverka att producenter gör oinformerade val idag, som riskerar att inte uppfylla (alternativt strida mot) kommande krav i PPWR.	Naturvårdsverket tackar för inspel.
Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	NAP Förpackningsavfall	Vi önskar en kompletterande åtgärd för Kommuner: " Vidta åtgärder för att öka hushållens utsortering av förpackningar".	Lagt till åtgärd.
Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	NAP Förpackningsavfall	Vi önskar en kompletterande åtgärd för Konsumenter: "Sortera och lämna förpackningar till återvinning".	Justerat texten.

Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	NAP Avfallslagstiftning	Kap 9.1 "Styrmedel för kommunalt avfall, Beslutade men ännu ej införda" (sida 130) bör kompletteras med: "Från och med 2026 ska kommunen samla in utsorterat förpackningsavfall på torg och i parker, samt samla in plastförpackningar från andra populära platser."	Tack för inspel, vi förtydligar detta i avsnittet om förpackningsinsamling
Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	NAP Lokalisering och kapacitet för framtida anläggningar	Gällande kapacitetsutredningens bedömning att Sverige har kapacitet att behandla och återvinna sitt avfall av papper och well så bedömer NPA att detta inte gäller pappersförpackningar. I dagsläget har Sverige kapacitet att behandla ca. 50 % av insamlade pappersförpackningar, resterande pappersförpackningar exporteras för materialåtervinning. Andelen som Sverige har kapacitet att behandla kan förväntas minska med ökade insamlingsvolymen till följd av fastighetsnära insamling.	Tillagt under det nyttillkomna avsnittet 7.3 med förtydliganden gällande kapacitetsutredningen
Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	NAP Bilaga 6	Under rubrik "Förslag på generella åtgärder" föreslår vi att åtgärder för aktör "Kommun, länsstyrelse och annan offentlig förvaltning" kompletteras med en åtgärd för ökad myndighetstillsyn inom samtliga åtgärdsområden. Tillsyn är ett effektivt verktyg för att nå avfallsminskning och ökad återvinning.	Vi förtydligar vikten av fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få genomslag på flera ställen i planen, bl.a. i kap 11 där samtliga åtgärder finns sammanställda. Vi tydliggör också vårt arbete med den nationella tillsynsstrategin och tillsynsvägledning generellt.
Skogsindustrierna	NAP Avfallsförbränning med energiutvinning	Det är långt ifrån alla skogsindustrieanläggningar som har möjlighet att sälja fjärrvärme. Stycke 3 på sid 107 i remissversionen blir därmed även missvisande ur den aspekten.	Förtydligande om att det gäller anläggningar som säljer tjänsten avfallsförbränning.

Skogsindustrierna	NAP Avfallsförbränning med energiutvinning	Skogsindustri är en energiintensiv industri som sedan länge ställt om till att numera endast använda cirka 5 procent fossila bränslen i processerna. Detta har skett genom bättre tillvaratagandet av interna rester, effektiviseringar och processändringar. Skogsindustrin tar tillvara svartlut, bark, spån, torrflis och andra biorester. Processerna har ett stort behov av ånga och där det finns ett ångöverskott produceras förnybar el. De som är berättigade till elcertifikat är det för att de producerar förnybar el. Det stämmer inte, som Naturvårdsverket skriver på sid 107, att bränslet räknas som biobränsle på grund av elcertifikaten. Med avfall menas alla föremål eller ämnen som innehavaren vill göra sig av med eller är skyldig att göra sig av med. Definitionen finns i 15 kap. 1 § miljöbalken. Det är upp till verksamhetsutövaren att avgöra om en fraktion som uppstår i deras produktion är avfall eller inte. Merparten av det bränsle som skogsindustrin använder i sina processer är inte klassat som avfall, avsnittet är olyckligt formulerat.	Justerat.
Skogsindustrierna	NAP Lokalisering och kapacitet för framtida anläggningar	Swecos underlag och skrivning om papper (kap. 4.2.6 sid 209 samt kap. 6.1.6, sid. 223) saknar skrivning om sortering och fragmentering. Detta är en kritisk del för allt avfall, oavsett materialslag. Ökade insamlingsvolymen med anledning av införandet av fastighetsnära insamling och insamling från populära platser väntas bidra till högre insamlingsvolymen men tyvärr kommer denna fraktion fortsättningsvis klassas som den lägsta kvalitén enligt branschens kvalitetsstandard EN 643. För att kunna nå målen i Eus nya förpackningsförordning (PPWR) så behöver andelen fibrer och andra material i den insamlade pappersfraktionen återvinnas mer. En förutsättning för att detta ska kunna ske så behöver det insamlade materialet eftersorteras med bästa möjliga teknik för människans hälsa och miljö, om det kan bidra till ökad materialåtervinningsgrad.	Tillagt under det nytillkomna avsnittet 7.3 med förtydliganden gällande kapacitetsutredningen
Skogsindustrierna	NAP Bilaga 6	Sverige behöver förutsättningar för att nå materialåtervinningsmålen i den nya förpackningsförordningen. Ett exempel är att förtydliga lagstiftningen kring producentansvaret för förpackningar och producentansvarsorganisationernas åtagande i Sverige kring vikten av att det kan behövas en eftersortering av insamlat avfall. Regeringen har möjlighet att skapa förutsättningar för industrin att göra de långsiktiga investeringar som behövs för att säkerställa att Sverige blir en förebild kring återvinning av förpackningar.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten. Implementering av EU:s nya bestämmelser beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Skogsindustrierna	NAP Bilaga 6	Vägledning kring PPWR kommer behövas, bl.a förtydligande vad producentansvaret för förpackningar och producentansvarsorganisationernas åtagande i Sverige innebär i praktiken.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten. Förtydliganden kring behovet av vägledning görs i planen
Skogsindustrierna	NAP Bilaga 6	Producentansvarsorganisationer har en avgörande roll kring att bidra till att nå så hög materialåtervinningsgrad som möjligt. Dagens situation är inte rimlig: det är en konkurrensfördel när insamlat material INTE eftersorteras trots att teknik finns för att ge renare fraktioner utifrån branschens kvalitetsstandard. Detta bör förtydligas i kravställningen för producentansvarsorganisationer.	Naturvårdsverket tackar för inspel. Krav på producentansvarsorganisationer framgår av gällande bestämmelser. Ändringar av bestämmelserna beror på beslut som tas av regeringen. Naturvårdsverket har ansvar för tillsynen av producentansvarsorganisationerna. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetskäl under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvakta resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område

SKR	Övergripande NAP+PAF+MKB	Avfallsplanen och avfallsförbyggande programmet ger en god överblick av problembilden över varför Sverige inte uppnår avfallsmålen. Då planen enbart innehåller förslag på åtgärder som olika samhällsaktörer kan vidta, anser Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) att effekten av dokumenten kommer att vara begränsad. Trots att det inte var en del av Naturvårdsverkets uppdrag att föreslå nya styrmedel, skulle det ha varit värdefullt att identifiera vilka regulatoriska förändringar som behövs utöver de föreslagna åtgärderna. Detta skulle ha gjort dokumenten mer fullständiga och relevanta. Regeringen bör därför utreda hur avfallsmängderna kan minska genom att identifiera nödvändiga åtgärder, styrmedel och aktörer, baserat på insikter från den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet. För att befintlig lagstiftning ska uppnå den fulla potential som den syftar till anser SKR att de statliga och kommunala tillsynsmyndigheternas uppdrag bör ha större utrymme i de två dokumenten. Tillsynsmyndigheterna har som roll att se till att befintliga regelverk följs genom att kontrollera lagefterlevnad, upptäcka avvikelser, ge rådgivning och stöd samt genom uppföljning säkerställa en enhetlig och effektiv tillsyn. Tillsynsmyndigheterna bör därför uppmärksammas och ska finnas med i dokumentens olika förslag till åtgärder.	Naturvårdsverket instämmer i vikten av tillsyn. Vi förtydligar i inledningen av kap. 9 att för att dessa styrmedel ska ha avsedd effekt är det avgörande med en fungerande tillsyn och sammanfattar också vad som krävs för en fungerande tillsyn. Vi lyfter fram hur vi arbetar med tillsynsvägledning samt vikten av tillsyn och samverkan mellan tillsynsmyndigheter i avsnitt 11. Generella åtgärder.
SKR	Övergripande PAF	Programmet omfattar fler aktörer och ett stort antal förslag till åtgärder, vilket är en stor förbättring jämfört med föregående program. Dock är vissa formuleringar mjuka, i syfte till att inspirera, men skulle vinna på att omformuleras för att bli skarpare. Att arbeta avfallsförebyggande är ett lagkrav vilket borde framgå tydligare av programmet.	Bra synpunkt. Har uppdaterat i programmet så det blir tydligare.
SKR	NAP Introduktion	Det anges inledningsvis att syftet med avfallsplanen är inspirera samhällsaktörer att genomföra insatser för att nå avfallsmålen. Genom att använda ordet inspirera förminskas dokumentets relevans. En annorlunda formulering, där planen syftar till att belysa problembilden, visa på förslag på lösningar och betonar samtliga aktörers betydelse att medverka till lösningen, skulle ge dokument mer tyngd.	Justerad i introduktionen.

SKR	NAP Ansvar för avfallshanteringen	Avsnittet omfattar enbart kommuner och de producenter som omfattas av producentansvar. Övriga aktörer är helt utelämnade, vilket är en brist. Avsnittet bör utvecklas till att omfatta samtliga aktörer som hanterar avfall, deras ansvar för hanteringen enligt gällande lagstiftning och ansvar att sträva uppåt i avfallshierarkin. Kommunalt ansvar och producentansvar är särskilt utpekade ansvar som måste beskrivas men avsnittet nuvarande utformning kan vara missvisande.	Texten justerad genom ett nytt avsnitt 4.3
SKR	NAP Generella åtgärder	Avseende olika aktörers åtgärder anser SKR att det av yttersta vikt att Naturvårdsverket prioriterar ett aktivt tillsynsarbete för att säkerställa tillämpning av lagar och regler där de har ett utpekat tillsynsansvar, särskilt vad gäller de olika producentansvarsförordningarna.	tack för inspel. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetskäl under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvakta resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område
SKR	NAP Förpackningsavfall	I enlighet med rekommendationer från EU-kommissionen om att förbättra separat insamling för källsortering av avfall, särskilt förpackningsavfall, bör fastighetsnära insamling från samtliga verksamheter bli ett krav istället för att de förväntas lämna förpackningarna till producenternas mottagningsplatser eller till marknadsdrivna system mot en kostnad.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Stockholms Stad	Övergripande PAF	Sammantaget bedömer nämnden att det avfallsförebyggande programmet bör stärkas genom att tydligare lyfta fram vikten av ökad nyttjandegrad av det som redan är producerat som ett sätt att verka avfallsförebyggande. Detta gäller både i den generella problembeskrivningen men också i form av åtgärder kopplade till de olika prioriterade material- och produktströmmarna (t.ex. byggnader och lokaler, textilier, möbler, fordon och elektronik). Alla aktörer i kedjan kan ha en roll i detta i form av att erbjuda nödvändiga återbrukstjänster (näringsliv), möjliggöra infrastruktur och implementera handlingsplaner (offentlig sektor), nyttja återbruksprodukter och efterfråga återbruksprodukter (konsumenter).	Bra synpunkt. Har uppdaterat i programmet så det blir tydligare.
Stockholms Stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	Vid utvärderingen av nuvarande avfallsplan och avfallsförebyggande program framkom att många aktörer efterfrågar ett dokument som pekar ut hur problem kopplat till avfall och avfallsförebyggande kan lösas och hur målen kan uppnås. Flera aktörer menade att planen och programmet visar vad man vill, men inte hur man når dit. Även om de nu föreslagna dokumenten innehåller många förslag på åtgärder som kan genomföras av olika aktörer så upplevs tyngdpunkten fortfarande ligga i beskrivningen av utmaningar och problem. För att dokumenten ska fungera mer som vägledning och stöd vore det önskvärt att förflytta och förstärka fokuset till de konkreta åtgärdsdelarna.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med oss i det fortsatta arbetet. För att göra vissa delar mer lättillgängliga/förståeliga/enkla avser vi även utveckla Naturvårdsverkets webb. Där finns möjlighet att göra åtgärderna mer lättfiltrerade och vi planerar även att lägga upp goda exempel.

Stockholms Stad	NAP System för insamling av avfall	Såsom det beskrivs i delavsnittet "Ökad separat insamling kräver omställning" finns det kända brister kring kunskap om lagstiftning och efterlevnad av lagkrav när det kommer till redan befintliga krav på utsortering, exempelvis krav på sortering av bygg- och rivningsavfall, bioavfall eller förpackningsavfall. Trots att utsorteringskrav avseende vissa avfallsfraktioner funnits i många år är erfarenheterna från tillsynen att verksamhetsutövare ofta inte känner till eller följer lagkraven. Utöver kunskapshöjande insatser riktade mot privatpersoner och verksamhetsutövare är det därför även viktigt att tillsynen inom avfallsområdet intensifieras, i syfte att öka lagefterlevnad. En hög lagefterlevnad är även viktig för att minimera risken för att lagstiftningens ambitioner på sikt urholkas. Avfallstillsynen bör därför vara ett fortsatt prioriterat fokusområde inom den nationella tillsynsstrategin, samtidigt som fler riktade tillsynskampanjer bör genomföras på nationell nivå för att öka tillsynens effekt. Det är även avgörande att berörda myndigheter har tillräckliga resurser och kompetens för att möta behov av ökad tillsyn i takt med att lagstiftningen inom området skärps. Eftersom det förekommer illegal avfallshantering i mycket stor utsträckning är det svårt att finansiera tillsynen med avgifter. Därav särskild betoning på behovet av särskild finansiering.	Information om behovet av ökad tillsyn har lagts till på flera ställen i planen, bl.a. i 11 och 3.6
Stockholms Stad	NAP Illegal avfallshantering	Miljöförvaltningen instämmer i den problembild som presenteras kring illegal avfallshantering i avsnitt 3.6. Det är angeläget att tillsynsmyndigheternas förmåga att upptäcka illegal avfallshantering ökar och att tillsynen sker på ett effektivt sätt i syfte att motverka och förebygga brottslighet. Samtidigt kan svårigheterna med att ta betalt för tillsynen, såsom det normalt sker inom övrig miljöbalktillsyn, medföra att tillsynen ofta bortprioriteras till fördel för annan tillsyn. Illegal verksamhet är geografiskt rörlig, vilket betyder att kommuner som inte aktivt arbetar med uppsökande tillsyn kan riskera att bli tillhåll för oseriösa verksamheter. För att säkerställa att samtliga Sveriges kommuner har tillräckliga förutsättningar för att arbeta proaktivt med illegal avfallshantering är det viktigt att kommunerna prioriterar att skjuta till skattemedel för denna tillsyn. Ett sätt att stötta kommunerna i detta kan vara att inrätta fonder med statliga medel där kommunerna kan ansöka om stöd för detta ändamål.	Vi tackar för synpunkten och vi har med oss detta när vi kommunicerar vår tillsynsvägledning av tillsyn mot misstänkt illegal avfallsverksamhet i samband med att vi genomfört seminarieinsatser inom området. Vi lyfter också denna problematik i vår redovisning av regeringsuppdraget Tillsynsmyndigheternas resursbehov för att förebygga, upptäcka och stävja avfallsbrottslighet. Vi tackar för förslaget och det har lyfts i olika sammanhang i vårt arbete men det finns stora utmaningar med en sådan lösning inte minst administrativt. Men vi tar med oss det i vårt framtida arbete.

Stockholms Stad	NAP Prioriterade avfallsströmmar	Avfallsområdet är generellt sett ett komplicerat tillsynsområde, inte minst sett till att regelverket är omfattande i kombination med att avfall uppstår inom alla typer av verksamheter. Det gör det svårt att prioritera rätt i tillsynen och väga miljönyttan mellan olika typer av verksamheter/branscher. För att tillsynsmyndigheter ska kunna utföra de åtgärder som presenteras i avfallsplanen krävs det därför riktade insatser såsom nationella tillsynskampanjer från de tillsynsvägläsnande myndigheternas sida. Tillsynsstöd bör utöver generella riktlinjer även omfatta stöd vid hantering av nya frågeställningar som uppkommer inom en specifik bransch. Samverkan med utbyte av goda exempel från tillsynen från olika kommuner är fortsatt viktigt att lyfta fram i samverksansforum. Det är viktigt att de tillsynsvägläsnningar som finns i praktiken underlättar för en enhetlig tillämpning av regelverket inom de olika kommunerna i landet.	Naturvårdsverket delar Stockholms stads synpunkt. Vi lyfter fram hur vi arbetar med tillsynsvägläsnning samt vikten av tillsyn och samverkan mellan tillsynsmyndigheter i bl.a. avsnitt 11. Generella åtgärder. Den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken är ett verktyg för att uppnå en effektiv och likvärdig tillsyn. Avfall är ett särskilt fokusområde i strategin med effektmål samt preciseringar (åtgärder, tillsynsaktiviteter och operativa mål). Den tillsynsstrategi som genomförs nu finns på vår webb och gäller t.o.m. 2025. Arbetet med nästa strategi för 2026-2029 har startat. Samverkan med tillsynsmyndigheterna sker i olika former och under hela arbetet med framtagandet av tillsynsstrategin. Mer information finns på vår webb https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/nationell-strategi-for-miljobalkstillsynen/strategi-for-tillsyn-enligt-miljobalken-20262029/ På webben finns också vår tillsynsvägläsnning samlad liksom vår tillsynsvägläsningsplan som vi tar fram vartannat år och som innehåller ytterligare planerade tillsynsvägläsningsinsatser. https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/tillsyn-enligt-miljobalken/plan-for-tillsynsvagledning-20222024/
-----------------	----------------------------------	--	--

Stockholms Stad	NAP Generella åtgärder	Som förslag på generell åtgärd för kommuner och andra offentliga aktörer skulle det kunna läggas till att de kan efterfråga produkter och tjänster som främjar återanvändning och materialåtervinning (t.ex. krav på innehåll av materialåtervunnen råvara). Det kommer dock krävas standarder och mått för uppföljning för att det ska bli praktiskt genomförbart inom fler områden. Branschen och myndigheter bör därför även bidra till att utveckla dessa.	Naturvårdsverket gör ett tillägg i kap. 11 med en åtgärd för flera aktörer som handlar om att köpa återvinningsbara produkter och produkter av återvunnen råvara. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel som ger starkare incitament tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
Stockholms Stad	NAP Bygg- och rivningsavfall	Det är av stor vikt att kommunikationen mellan den nämnd som ansvarar för tillsyn enligt plan- och bygglagen och den nämnd som ansvarar för tillsyn enligt miljöbalken fungerar. Samtidigt är detta något som många kommuner saknar utarbetade rutiner kring och som inte alltid ses som en självklarhet, särskilt då de olika nämnderna ofta består av separata organisationer. För att verkligen åstadkomma en förändring sett till hur kommunikationsvägarna fungerar i nuläget bör det finnas formkrav kring samverkan, så att samarbetet inte kan bortprioriteras utan blir en given del av respektive nämnds arbetsprocesser.	Naturvårdsverket delar er åsikt. Vi arbetar med att ta fram en vägledning inom detta.
Stockholms Stad	NAP Bygg- och rivningsavfall	Tillsynen av bygg- och rivningsavfall är idag ofta eftersatt. Sett till de enorma mängderna avfall som uppstår inom bygg- och rivningsbranchen är det en förhållandevis liten andel avfall som granskas mer ingående. För att utöka tillsynsarbetet och inte minst öka tillsynen av oseriösa aktörer behövs riktade insatser, exempelvis genom att tillsynen ingår som en del av den nationella tillsynsstrategin inom avfallsområdet eller genom tillsynskampanjer som samordnas av de centrala myndigheterna. Vägledningsstödet bör särskilt beakta att tillsyn över bygg- och rivningsavfallet berör både plan- och bygglagstiftningen och miljölagstiftningen samt hur dessa lagstiftningar förhåller sig till varandra.	Naturvårdsverket delar er åsikt. Vi har skrivit att tillsynen behöver öka och har också tagit fram vägledning om det. Det är ett bra förslag att ta upp det i tillsynsstrategin men eftersom innehållet i strategin ännu inte är spikad så blir det här en mer allmänt hållen beskrivning av tänkbara åtgärder.

Stockholms Stad	NAP Bygg- och rivningsavfall	I dagsläget erbjuder vissa avfallsentreprenörer möjlighet till eftersortering av bygg- och rivningsavfall istället för att avfallsfraktioner ska sorteras ut separat på plats där avfallet uppstår. Detta är en tjänst som byggaktörerna gärna använder sig av. Den tillsynsmyndigheten som tillsynar ett visst bygge kan därför ha svårt att följa upp hur eftersorteringen fungerar i praktiken, då sorteringen kan ske i en annan kommun eller utföras av en aktör man saknar tillsynserfarenhet av. Eftersom den hanteringen är svår att följa upp bör NV ha en tydlig vägledning om vad som gäller i fråga om det är tillåtet att eftersortera eller inte. Så som det är formulerat i avfallsförordningen ska bygg- och rivningsavfallet sorteras på plats. Det vore även önskvärt om centrala myndigheter kunde genomföra en kommunikationsåtgärd kring sorteringskrav riktad mot byggbranschen, för att öka medvetenheten kring krav på att bygg- och rivningsavfall ska sorteras ut på plats där det uppstår.	Tack för er synpunkt, vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete.
Stockholms Stad	NAP Bygg- och rivningsavfall	Boverket borde få i uppdrag att ta fram förslag på planbestämmelser som kan användas i detaljplaner för att underlätta för återbruk av byggmaterial.	Naturvårdsverket har ingen möjlighet att ge uppdrag till andra myndigheter.
Stockholms Stad	NAP Bygg- och rivningsavfall	Under delavsnittet "Utmaningar" nämns inte att många nya material som idag används inte kan materialåtervinnas. Det är till exempelvis tillåtet att vid nybyggnation använda vattenledningsrör gjorda i en kombination av metall och plast (material som senare hamnar på deponi) istället för homogena material som i framtiden enklare kan sorteras ut och förberedas för materialåtervinning. Centrala myndigheter bör utreda förutsättningar att införa krav på att endast cirkulerbara material får användas vid nybyggnation.	Tack för er synpunkt. Vi har lagt in skrivning och förslag till åtgärd i dokumentet.
Stockholms Stad	NAP Bygg- och rivningsavfall	Under "Åtgärder" listas en rad med åtgärder som byggherrar (tillsammans med andra aktörer) kan göra, men det saknas konkreta åtgärder för styrning så att byggherrarna genomför dessa. Centrala myndigheter bör inrätta styrmedel i syfte att åtgärderna genomförs i högre utsträckning, istället för att enbart utgå ifrån frivillighet.	Tack för er synpunkt. Naturvårdsverket delar bedömningen men tar inte upp det i detta forum. Däremot är det något som Naturvårdsverket berör i den vägledning som vi nu ser över.

Stockholms Stad	NAP Bygg- och rivningsavfall	Miljöförvaltningen vill understryka vikten av åtgärds punkten "Boverket - Utreda hur kontrollplan enligt PBL kan utvecklas för att bättre stimulera återvinning och förberedelse för återanvändning." Kontrollplanen enligt PBL är ett viktigt verktyg för att säkerställa en korrekt hantering av bygg- och rivningsavfall. Samtidigt är det viktigt att den tillsynsmyndighet som ska kontrollera efterlevnaden av kontrollplanen tillförs tillräckliga resurser för detta. Miljöförvaltningen bedömer att resurserna för sådan kontroll inte är tillräcklig i dagsläget. Denna tillsyn ska göras med stöd av PBL och kan därför inte avgiftsfinansieras.	Tack för er synpunkt, vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete.
Stockholms Stad	NAP Bygg- och rivningsavfall	Miljöförvaltningen vill understryka vikten av åtgärds punkten "Naturvårdsverket - Utveckla och sprida vägledning avseende gällande lagstiftning om bygg- och rivningsavfall." Här ser förvaltningen som tillsynsmyndighet behov av mer detaljerad tillsynsvägledning, exempelvis kring hur plaster med höga halter av skadliga ämnen ska hanteras. Idag råder stora osäkerheter kring vid vilken temperatur plast med höga halter av flamskyddsmedel och mjukgörare ska förbrännas. Mest sannolikt hanteras en stor mängd plaster på ett sätt som sprider skadliga ämnen samtidigt som det finns en osäkerhet hos tillsynsmyndigheterna kring vad som bedöms vara en godtagbar hantering. Eftersom tillsynen av bygg- och rivningsavfall berör många komplexa avfallsfraktioner bör tillsynsvägledningen inte enbart vara av generellt slag, utan även kunna stödja tillsynsmyndigheterna vid den praktiska tillämpningen av lagstiftningen.	Tack för er synpunkt, vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete.
Stockholms Stad	NAP Kommunalt avfall	Det råder fortfarande osäkerheter kring vissa delar av ansvaret för insamling och behandling av kommunalt avfall, exempelvis när det kommer till avfall från detaljhandeln eller spillfett från restaurangverksamheter. Genomförda utredningar med förslag om att förändra ansvaret för kommunalt avfall för vissa avfallsfraktioner har skapat osäkerhet hos både kommuner och verksamhetsutövare, vilket resulterat i att insamlingssystem fördröjs i väntan på tydliggörande från centralt håll. Det är av yttersta vikt att utredningarna kring ett förändrat ansvar för kommunalt avfall snarast utmynnar i ett slutgiltigt ställningstagande, för att påskynda framtagande av lämpliga insamlingssystem.	Vi är medvetna om problematiken. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar dock till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Stockholms Stad	NAP Förpackningsavfall	Förpackningsavfall från verksamheter hamnar ofta i skymundan när åtgärder för att underlätta insamling av förpackningar kommer på tal. Samtidigt utgör förpackningsavfall från verksamheter ett förhållandevis stort avfallsflöde. Många verksamheter, framförallt mindre verksamheter såsom restauranger/frisörer/eller kontor med få anställda, saknar praktiska möjligheter att sortera sitt förpackningsavfall. Detta beror till stor del på att mottagningspunkter för verksamheter är förhållandevis få och att systemet med återvinningsstationer eller kommande fastighetsnära insamling enbart riktar sig till avfall från privatpersoner. De insamlingsplatser för företag som finns befinner sig oftast långt från verksamheterna eller har öppettider som gör det svårt för verksamheter att faktiskt nyttja dessa. Även om kommuner inte har ansvar för insamling av förpackningar från verksamheter så bör insamlingssystemet ändå främja återvinning även från verksamheter för att kunna ha någon effekt på mängderna förpackningsavfall som går till materialåtervinning. Större krav bör därför ställas på producentansvariga organisationer, i syfte att främja ökad insamling av just verksamhetsförpackningar.	Naturvårdsverket tackar för inspel. Krav på producentansvarsorganisationer framgår av gällande bestämmelser. Ändringar av bestämmelserna beror på beslut som tas av regeringen. Naturvårdsverket har ansvar för tillsynen av producentansvarsorganisationerna. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetsäl under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvakta resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område
Stockholms Stad	NAP Utsläpp av andra farliga ämnen	Delavsnittet bör även problematisera hantering av lakvatten samt problematiken med att få deponier/anläggningar att ha rening av bland annat PFAS.	Framgår redan av 8.4
Svensk Betong	Övergripande NAP+PAF+MKB	Svensk Betong ansluter sig till inlämnade remissvar och synpunkter från Byggmaterialindustrierna och Sveriges Bergmaterialindustrier	Noterat
Svensk Ventilation	NAP Bygg- och rivningsavfall	Att ställa krav på utformning av flexibla byggnader, kan skapa stora merkostnader både ekonomiska och klimat/miljömässiga under uppförandet.	Åtgärd justerad
Svensk Ventilation	NAP Bygg- och rivningsavfall	Bra att ställa krav vid upphandling att inköpta byggmaterial att de ej ska innehålla farliga ämnen som försvårar återvinning. Men även självdeklarationer från tillverkaren måste vara en godkänd metod att säkerställa detta.	Åtgärd justerad

Göteborgs Stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	Dokumentet innehåller det som måste finnas med enligt avfallsdirektivets artikel 28 och beskriver detaljerat hur det ser ut i samhället idag och avfallens påverkan på miljön. Dokumentet med den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet blir emellertid väldigt omfattande och det minskar möjligheterna till att aktörer i samhället ska inspireras av det. Uppdelningen i två olika dokument försvårar även helhetsförståelsen. Dokumentet skulle med fördel kunna förkortas för en ökad läsbarhet genom att minska ner vissa beskrivningar och det finns behov av att ta fram populärversioner med fokus på vad som förväntas framåt. Bedömningen är även att det saknas en bra struktur i avfallsplanen och förebyggandeprogrammet. Det hade exempelvis varit bra om målbilaga och åtgärdsbilaga kunde läsas sammanställt så att man enkelt kan se hur åtgärderna kopplar till målen.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med oss i det fortsatta arbetet. Anledningen till att vi valt att göra två dokument är att utvärderingen av nuvarande plan och program (som sammanfogats i ett dokument) påvisat att det avfallsförebyggande programmet är mindre känt jämfört med den nationella avfallsplanen. Genom att dela upp plan och program i två dokument (som kan komplettera varandra) siktar vi på ökad kännedom och nyttjandegrad av det avfallsförebyggande programmet. I synnerhet av aktörer som har möjlighet till att bidra till utvecklingen mot målen trots att de kanske inte anser sig arbeta med avfallsfrågor. För att göra vissa delar mer lättillgängliga/förståeliga/enkla avser vi även utveckla Naturvårdsverkets webb. Där finns möjlighet att göra åtgärderna mer lättfilterade och vi planerar även att lägga upp goda exempel.
Göteborgs Stad	Övergripande NAP	Kretslopp och vatten bedömer att det saknas en tydlig riktning i avfallsplanen och förebyggandeprogrammet. Vi ser inte hur den nya planens och programmets syfte, att skapa en gemensam bas för att inspirera samhällsaktörer, kommer att uppnås och leda till högre måluppfyllelse än tidigare avfallsplan. För att uppnå detta är det viktigt att peka ut en tydlig riktning samt vilka som är ansvariga och vad som förväntas av dessa. Det är även viktigt med stödstrukturer i form av koordinerade kommunikativa och engagerande insatser på många håll i samhället och det bör finnas en plan för hur det ska gå till och vilka som är ansvariga.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och instämmer i vikten av fortsatt arbete för att hålla grytan kokande. Vi arbetar med att ta fram bättre illustrationer och en kortare film för spridning i sociala medier. Vi avser även arbeta vidare med Naturvårdsverkets webb för att göra innehållet i den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet mer lättillgängligt. Där avser vi även skapa möjlighet till enklare filtrering bland åtgärderna och lyfta goda exempel. Den 21 november bjuder vi tillsammans med Avfalls Sverige och Delegationen för cirkulär ekonomi in till ett hybridmöte. Vi tar även med oss behovet av fortsatta insatser med oss i framtida verksamhetsplaneringar.

Göteborgs Stad	Övergripande NAP	I planen beskrivs kommunens ansvar och producentansvaret men till stor del saknas företagens och verksamheternas ansvar. Företagens brist på sortering pekas särskilt ut i rapporten om tidig varning att Sverige riskerar att misslyckas med att uppnå målet om förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall.	Texten justerad genom ett nytt avsnitt 4.3
Göteborgs Stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	I både NAP och PAF omnämns industriell symbios, men vi saknar konkreta förslag på åtgärder kopplade till detta område.	Tack för synpunkten. Vi tar den med oss i det fortsatta arbetet.
Göteborgs Stad	Övergripande PAF	Tillsynens ansvar att inkludera avfallsförebyggande vid tillsyn bör lyftas.	Tack för synpunkt. Naturvårdsverket tar den med oss i det fortsatta arbetet.
Göteborgs Stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	Dokumentet är till delar ofärdiga och innehåller korrekturmissar som försvårar läsningen.	Tack för synpunkten. Vi tar den med oss i det fortsatta arbetet.
Göteborgs Stad	NAP Problemanalys	(Sid 17, avsnitt 3) Det framgår att kommunen får full kostnadstäckning för insamlingen av förpackningsavfall. Detta är inte korrekt.	Naturvårdsverket instämmer
Göteborgs Stad	NAP Avfall i Sverige	Sid 20, avsnitt 3.1. Vi anser att meningen "De största avfallsmängderna (exklusive gruvavfallet) kommer från bygg- och rivningsverksamhet, avfallshantering (dvs fa förbehandling av avfall) och partihandel med skrot, tillverkningsindustrin samt från hushåll." är otydlig. Vad menas med "avfallshantering (dvs fa förbehandling av avfall)"?	Omformulerat
Göteborgs Stad	NAP Uppkomna avfallsmängder	Sid 22, avsnitt 3.2. Begreppet "blandat avfall" används på flera olika ställen i planen och det är otydligt vad det är för slags avfall som ingår. Förtydliga vad det är för slags avfall som ingår i det blandade avfallet.	Blandat avfall är inte definierat men avser olika sorters avfall blandat med varandra.
Helsingborgs stad	NAP Nedskräpning	Väldigt detaljerade mål, önskar lika detaljerade mål på den totala avfallsmängden	Målen kommer från producentansvarsförordningarna, motsvarande mål finns inte för andra fraktioner.

Göteborgs Stad	NAP Import och export av avfall	Sid 31. I figur 6 saknas en förklaring till färgerna i tabellen.	Figur 6 är korrigerad i utkastet
Göteborgs Stad	NAP Ansvar för avfallshanteringen	Sid 39. Här pekas endast kommunen och producentansvaret ut som ansvariga för avfallshanteringen. Saknar övriga ansvariga såsom ex. verksamheter för verksamhetsavfallet.	Texten justerad genom ett nytt avsnitt 4.3
Göteborgs Stad	NAP Generella åtgärder	Sid 45, avsnitt 5.1. Saknar en koppling för avfallsförebyggande åtgärder i "Avfallförebyggande programmet Sverige tänker efter - före!".	Hänvisning till det avfallsförebyggande programmet och till kap 11 där alla åtgärder finns samlade tillagd.
Göteborgs Stad	NAP Bygg- och rivningsavfall	5.2 Sid 51. Lägg till "och återanvändning" sist i åtgärden "Vid tillsyn och provning säkerställa tillämpning av lagar och regler för ökad återvinning". Enligt PBL ska en materialinventering göras. Vid en materialinventering identifieras byggprodukter som kan återanvändas samt vilka typer av avfall som kan uppstå vid rivningen inklusive farliga ämnen i material och komponenter.	Åtgärd justerad
Göteborgs Stad	NAP Bygg- och rivningsavfall	5.2 Sid 54. Lägg till "återanvända" i åtgärden: "Ställa upphandlingskrav i enlighet med de kriterier upphandlingsmyndigheten har tagit fram och efterfråga certifierade och återvunna produkter vid planering och genomförande av t.ex. infrastruktur- eller exploateringsprojekt."	Åtgärd justerad
Göteborgs Stad	NAP Kommunalt avfall	Sid 56, avsnitt 5.3. Under rubriken "Mål för kommunalt avfall" är det mycket upprepande om EU-kommissionen tidigare varning om att Sverige riskerar att inte nå målet.	Uppprepningar i avsnitt 5.3 har tagits bort
Göteborgs Stad	NAP Kommunalt avfall	Sid 56, avsnitt 5.3. I punkt 4. står det "Inför stödmekanismer som säkerställer separat insamling av återvinningsbart kommunalt avfall från verksamheter." I den tidigare varningen från kommissionen anger man företag och inte verksamheter, vilket inte är detsamma.	Åtgärdat genom att ta bort delar av texten i avsnitt 5.3
Göteborgs Stad	NAP Kommunalt avfall	Sid 60. Under rubriken Skrymmande avfall: Förtydliga meningen "Eftersom skrymmande avfall samlas in i ett annat system än restavfall, så rapporteras det som separat insamlat trots att det är blandat." då det är otydligt vilket avfall som avses och hur det samlas in. Det största mängden grovavfall som samlas in i kommunen sker via ÅVC där avfallet sorteras och även rapporteras i olika fraktioner.	Texten i avsnitt 5.3 har förtydligats

Göteborgs Stad	NAP Förpackningsavfall	Sid 61, avsnitt 5.4. Där framgår "Med en mindre mängd förpackningar är det mer troligt att vi når materialåtervinningsmålen." Vi ser inte att mängden förpackningar påverkar målen så mycket jämfört med de olika sorterna och blandningar av förpackningsmaterialet.	Vi tackar för inspel och tar det med i det vidare arbetet.
Göteborgs Stad	NAP Förpackningsavfall	Sid 64, avsnitt 5.4. Vi anser att det saknas en åtgärd om att Naturvårdsverket bör säkerställa tillämpning av lagar och regler för ökad återvinning vid tillsyn av producentansvaret.	Vi förtydligar på flera ställen i planen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt, bl.a. i kap 11. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetskäl under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvakta resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område.
Göteborgs Stad	NAP Bioavfall	Sid 66. I texten framgår det att man förväntar sig att avfallet ska minska i och med att förpackningar ska separeras från det avfall de innehåller. Avses med detta att det är mängden avfall till förbränning som minskar? Förtydliga detta i sådant fall. Mängden avfall borde ju vara densamma oavsett om det separeras eller ej.	Förhoppningen är att en effekt av avskiljningskravet blir att mängden matsvinn minskar, genom att butiker väljer att rea ut eller donera mat förpackat livsmedel innan det har blivit livsmedel. Texten i avsnitt 5.5 och 3.3 har förtydligats
Göteborgs Stad	NAP Plastavfall	Sid 69, avsnitt 5.6. En av föreslagna åtgärderna är att efterfråga produkter innehållande återvunnen råvara. Det saknas tredjepartsmärkning för återvunnet och återbrukade material/ produkter. Det gör det svårare för upphandlande myndigheter att efterfråga produkter med återvunnet eller återbrukat material eftersom det är svårt att verifiera utan extern granskning.	Tack för synpunkten. Det är nu tillagt en mening om att man som privat aktör ska bidra till utveckling av standarder kopplat till detta
Göteborgs Stad	NAP Behandling av farligt avfall	Sid 108, avsnitt 6.4. Stycket "Den svenska marknaden för farligt avfall är ganska liten vilket gör att det finns ett begränsat antal behandlingsanläggningar och kapaciteten för att ta hand om vissa farliga avfall finns därför bara på enstaka platser i landet. Många anläggningar är antingen specialiserade på en särskild typ av farligt avfall eller en viss metod." upprepas två gånger.	åtgärdat

Göteborgs Stad	NAP Bilaga 6	Sid 1. Här hänvisas till bilaga X som inte återfinns i underlaget. Bilaga 6 upplevs som ganska rörig och det är oklart vad som ska finnas med i denna bilaga resp. bilaga X. Önskvärt med tydligare koppling till målen och en likriktad lista med åtgärder oavsett om åtgärderna är generella eller specifika.	Tack för synpunkten. Vi har justerat skrivningarna i kap 11 som är densamma som bilaga X. Vi arbetar på att ta fram en sökbar funktion för åtgärdslistan i kap 11. Ambitionen är att den ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten.
Göteborgs Stad	NAP Bilaga 6	Sid 1. Vi anser att Naturvårdsverket saknar en åtgärd om att följa och ställa krav på producenterna utifrån kraven inom producentansvaret så att t.ex. friåkare kommer med men även att de tar ansvar för att ta emot alla förpackningar som samlas in och de ser till att öka mängden som faktiskt materialåtervinns.	Vi förtydligar på flera ställen i planen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt, bl.a. i kap 11. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetskäl under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvakta resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område.
Göteborgs Stad	NAP Bilaga 6	Sid 4. Ändra punkten " Säkerställa tillämpning av lagar och regler för ökad återvinning vid tillsyn och prövning." under Kommuner, länsstyrelser mm till att även omfatta förebyggande.	Vi fokuserar på avfallsförebyggande åtgärder i det avfallsförebyggande programmet så åtgärderna i kap 11 liksom i avfallsplan och avfallsförebyggande program bör läsas tillsammans för att få en bra helhet.
Göteborgs Stad	NAP Bilaga 6	Sid 6. Vore önskvärt om utbildnings- och lärosäten även hade till uppgift att utbilda i hållbar design inom aktuella utbildningar.	Bra synpunkt. Har uppdaterat i kap 11.
Göteborgs Stad	NAP Bilaga 6	Sid 10. Flera av åtgärdspunkterna är lika varandra men kommer från NAP resp. PAF. Dessa kan med fördel slås ihop.	Tack för synpunkten. Vi tar med oss den i vårt fortsatta arbete.
Göteborgs Stad	NAP Bilaga 6	Sid 21. Under Nedskräpning finns åtgärdspunkten "Samarbeta med verksamheter som har intresse av att återbruka, rekonditionera och återtillverka hela eller delar av möbler. PAF NAP". Saknar kopplingen av detta till nedskräpning och åtgärdspunkten bör tas bort.	Tack för synpunkt. Åtgärden är borttagen.

Göteborgs Stad	NAP Problemanalys	Punkt 3 sid 16. Resonemanget om att avfallförbränningen är för billig blir ensidig då det saknas resonemang om vad som bidrar till den dyra materialåtervinningen såsom kapacitet, metoder och låg efterfrågan. Avfallet från verksamheter saknas helt i resonemanget.	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Göteborgs Stad	Åtgärdsförslag	Samordna omställningsdialoger mellan upphandlande myndigheter och levernatörer för utveckling av cirkulära varor och tjänster. Förklaring: Målen kräver ofta lösningar som inte finns på marknaden och det finns ett behov av dialog och samarbete mellan upphandlande myndigheter och leverantörer. Dialogen bör utgå ifrån de behov som finns idag hos de upphandlande myndigheterna och utforska vilka lösningar som kan tillgodose detta. Genom att samordna denna typ av dialog med många upphandlande myndigheter kan en större efterfrågan gentemot leverantörerna skapas vilket underlättar för marknadsaktörer och skapar starkare incitament att ställa om.	Bra förslag. Naturvårdsverket tar den med sig i sitt fortsatta arbete. Nya förslag till styrmedel, till vilka dialoger hör, tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Göteborgs Stad	Åtgärdsförslag	Utveckla styrmedel för cirkulär resurshantering vid anskaffning, användning och avyttring. Förklaring: Utveckling av policydokument för styrning om cirkulär resurshantering inom alla relevanta kategorier. Se t.ex. Göteborgs Stads riktlinje för avyttring och bortskänkning av lös egendom samt bygg- och markmaterial (under "Dokument och länkar delstrategier") https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-och-politik/sa-arbetar-goteborgs-stad-med/hallbarhet-och-agenda-2030/cirkulara-goteborg	Bra förslag. Vi ser detta mer som ett Gott exempel som vi gärna lyfter på vår kommande sida på Naturvårdsverkets webb. Den kommer att innehålla goda exempel med beröring till PAF och NAP.
Göteborgs Stad	Åtgärdsförslag	Utveckla förutsättningar, rutiner och en organisation för cirkulär resurshantering vid anskaffning, användning och avyttring. Förklaring: Kommunens anställda behöver ha förutsättningar för att kunna agera cirkulärt i hela brukarcykeln, dvs. vid anskaffning, användning och avyttring. När förutsättningar, så som möjligheten att dela, återbruka och reparera befintliga resurser istället för att köpa in nytt, finns på plats för olika produktkategorier behöver det finnas en organisation, rutiner och kunskap på plats för att göra detta.	Tack för bra förslag. Har kompletterat i åtgärd i kap 11.

Göteborgs Stad	Åtgärdsförslag	Utveckla kommunens tjänster för medborgare och besökare för att underlätta och stimulera delning, reparation och återbruk. Förklaring: Läs mer om Göteborgs Stads föreningsbidrag till organisationer inom cirkulär ekonomi och delningsekonomi här: https://goteborg.se/wps/portal?uri=gbglnk%3a2024412143937441	Bra förslag. Har kompletterat i programmet med föreslagen åtgärd. Tack för bra exempel.
Göteborgs Stad	Åtgärdsförslag	Föreningsbidrag till organisationer inom cirkulär ekonomi och delningsekonomi. Förklaring: Läs mer om Göteborgs Stads föreningsbidrag till organisationer inom cirkulär ekonomi och delningsekonomi här: https://goteborg.se/wps/portal?uri=gbglnk%3a2024412143937441	Bra förslag. Vi ser detta mer som ett Gott exempel som vi gärna lyfter på vår kommande sida på Naturvårdsverkets webb. Den kommer att innehålla goda exempel med beröring till PAF och NAP.
Göteborgs Stad	Åtgärdsförslag	Stöd och stärk cirkulär företags-, affärs- och verksamhetsutveckling. Förklaring: T.ex. genom avfallstaxan.	Tack för bra förslag. Har kompletterat i åtgärd i kap 11.
Göteborgs Stad	Åtgärdsförslag	Skapa förutsättningar för att låna, byta och reparera: T.ex. genom verktygspool, verkstadsyta gentemot föreningsverksamheter, bostadsrättsorganisationer och arbetsplatser m.fl	Bra förslag. Har kompletterat med åtgärden i kap 11.
Göteborgs Stad	Åtgärdsförslag	Eftersträva en cirkulär fordonsflotta genom att t ex upphandla återbrukade reservdelar, tillämpa fordonspools-lösningar för att öka nyttjandegraden, köpa in återanvända fordon, elkonvertering av befintlig fordonsflotta och förlänga livslängden i den egna organisationen innan återförsäljning. Förklaring: Kommuner och andra offentliga verksamheter som äger fordon har stora möjligheter att påverka vid upphandling och reparation av dessa fordon. Exempelvis handlar det om åtgärder såsom att efterfråga återbrukade reservdelar, tillämpa fordonspools-lösningar, köpa in återanvända fordon, elkonvertering av befintlig fordonsflotta och förlänga livslängden i den egna organisationen innan återförsäljning.	Bra förslag. Har kompletterat med åtgärdsförslagen i Bilaga 6 under produkt och materialströmmen Fordon. Här finns också länk till Upphandlingsmyndigheten som har stöd vid upphandling av mer hållbar fordon. I övrigt finns i kap. 11 NAP en åtgärd som handlar om att ställa miljö- och klimatkrav på varor och tjänster i upphandlingar vilket även innefattar transporter. I Bilaga 6 finns generell åtgärd om upphandling av hållbara varor och tjänster samt länk till Upphandlings myndighetens stöd och hållbarhetskriterier.

Helsingborgs stad	Övergripande NAP	Bra informations/kunskapssammanställning men inget nytt. Saknar förslag på "skarpare" åtgärder. Krav behöver finnas även på producenter och verksamheter, när det gäller annat avfall än avfall under kommunalt ansvar. Detta inkluderar det föreslagna informationskravet, som i sin nuvarande form endast träffar kommunen gällande avfall under kommunalt ansvar.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Helsingborgs stad	Övergripande NAP	Saknar fokus på vikten av tillsynsarbete	Vi förtydligar på flera ställen i planen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt. Vi tydliggör också vårt arbete med den nationella tillsynsstrategin och tillsynsvägledning generellt.
Helsingborgs stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	För kort remisstid samt olämplig tidpunkt att skicka ut remissen eftersom det är semestertider.	Naturvårdsverket är medvetna om den snäva tidsramen och olämpligheten av tidpunkten på året. På grund av bristande resurser och snäv tidsram har vi dock inte haft något annat alternativ.
Helsingborgs stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	Ofta konstig meningsuppbyggnad, olika förkortningar, språklig uppbyggnad och felaktiga referenshänvisningar - blir onödigt fokus på det språkliga framför innehållet. Gäller främst PAF och NAP.	Tack för kommentar. Vi tar den med oss i det fortsatta arbetet.
Helsingborgs stad	Övergripande NAP	Ej konsekvent med hur mål tas med, exempelvis finns tydliga mål i NAP avseende nedskräpning (hämtade från förordning 2021:1000), medan mål för övriga områden ej lyfts in.	se bilagor
Helsingborgs stad	Övergripande NAP	Mer goda exempel på hur vi kan komma högre upp i avfallstrappan med en tillhörande handlingsplan/checklista så det blir enkelt för kommunerna att jobba med. Många mindre kommuner saknar resurser.	Tack för kommentaren. Vi planerar att samla goda exempel på Naturvårdsverkets webb.

Helsingborgs stad	Övergripande NAP	Ofta flera år gamla siffror som underlag - bör finnas nyare.	Siffrorna uppdateras mot senaste statistiken från 2022 som kom 13 september 2024
Helsingborgs stad	Övergripande PAF	Ofta flera år gamla siffror som underlag - bör finnas nyare.	Observant. Programmet har uppdaterats med ny avfallsstatistik som publicerades i september.
Helsingborgs stad	NAP Behandlat avfall	I figur 2 önskar vi förtydliga var de totala avfallet uppstår, produktion eller i konsumentledet? Samt fördelat på bransch.	Figur 2 kommer från rapporten Avfall i Sverige. Var avfallet uppkommer kan visas av avfallskoder, detta är dock en översiktlig bild för att den ska vara överskådlig.
Helsingborgs stad	NAP Nedskräpning	Sid.28, Mål för minskad nedskräpning - i första målet verkar det saknas något: "Mål för insamlingen av avfall som utgörs av fiskeredskap - Mängden som samlats in separat under (HÄR SAKNAS DET NÅGOT) ska utgöra minst 20 procent (från 2027)"	Åtgärdat i 3.4
Livsmedelsverket	NAP Nedskräpning	sid 29 "verksamheter" fetmarkerad rubrik över sista punkten i punktlistan. Vilka verksamheter menas? Förtydliga.	Punkten är avsedd för samtliga verksamhetsutövare, ändrat till verksamhetsutövare.
Helsingborgs stad	NAP Sammanfattning	Inga nya mål och åtgärder - en avfallsplan ska innehålla mål och åtgärder för att minska avfallets mängd och farlighet. Den nationella avfallsplanen uppfyller inte kraven för en avfallsplan.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

Helsingborgs stad	NAP Sammanfattning	Figur 7 - hur stor är fördelningen i vikt, känns konstigt att mäta det i antal transporter, sker transport i bilar eller lastbilar?	Uppgifter om vikt finns inte alltid tillgängliga i ärendena, därför saknas de här. NV tar till sig synpunkten i det kommande arbetet för att förbättra statistiken.
Helsingborgs stad	NAP Illegal avfallshantering	Figur 7 - hur stor är fördelningen i vikt, känns konstigt att mäta det i antal transporter, sker transport i bilar eller lastbilar?	Statistiken finns angiven i det antal illegala transporter som stoppats på väg ut ur landet
Helsingborgs stad	NAP Prioriterade avfallsströmmar	Vilka avfallsströmmar är inte prioriterade, känns som allt är prioriterat.	De prioriterade strömmarna har valts utifrån avfall som utgör stora volymer, avfallsslag där målen som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet inte uppnås eller på områden där det finns ny lagstiftning eller där ny lagstiftning är på gång.
Helsingborgs stad	NAP Import och export av avfall	Figur 6 - saknar tydliggörande vilken stapel som är import och export. Visserligen kan man gissa sig fram genom texten, men det bör förtydligas.	Figur 6 är korrigerad i utkastet
Helsingborgs stad	NAP Import och export av avfall	Hur säkerställer man att det avfall som deponeras i Sverige från andra lämnade inte innehåller biologiskt avfall - som det är förbud på att deponera.	Mottagande anläggningar ska följa tillstånd och försiktighetsmått och godkännanden för GRÖT ligger inom ramen för dessa. Tillsyn och mottagningskontroller är dock viktiga.
Helsingborgs stad	NAP Import och export av avfall	Vad är anledningen till att andra länder vill deponera i Sverige och varför tar Sverige emot det om vi behöver skydda grundvatten och den biologiska mångfalden.	Vi kan bara anta att det beror på att inhemsk deponeringskapacitet saknas i de aktuella länderna. Det är deponiägarna som avgör vilket avfall de har möjlighet att ta emot inom ramen för anläggningens tillstånd.

Helsingborgs stad	NAP Generella åtgärder	Åtgärderna känns frivilliga, och mesiga. För mycket bör istället för ska, det kommer inte ge en effekt. Ingen kommer genomföra åtgärderna om de inte vinner på de själva.	Vi lyfter fram vikten av en fungerande tillsyn för att få effekt av gällande lagstiftning på flera ställen i planen. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Helsingborgs stad	NAP Prioriterade avfallsströmmar	Åtgärderna känns inte nya, detta är sådant vi redan vet och gör. Det har inte gett den effekt vi vill och måste ta i mer. Den delen saknar vi.	Naturvårdsverket håller med om att fler insatser behövs. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Helsingborgs stad	NAP Kommunalt avfall	Många av de prioriterade avfallslagen är kommunalt avfall, varför har man kommunalt avfall som en egen rubrik?	Kommunalt avfall är en egen rubrik då det utgör en prioriterad ström eftersom det EU gemensamma målet för ökad materialåtervinning av kommunalt avfall som också återfinns som nationellt etappmål inte nås. Av den anledningen är kommunalt avfall fått ett eget avsnitt. Även exempelvis bygg- och rivningsavfall, som består av flera materialslag har en egen rubrik.
Helsingborgs stad	NAP Bilaga 6	Saknar att det inte anges att de olika myndigheterna även ska arbeta med sitt interna avfallsförebyggande samt hantering av avfall	Tack för synpunkten. Vi har lagt till en åtgärd som handlar om att säkerställa att avfall hanteras enligt gällande lagstiftning och enligt avfallshierarkin inom offentliga verksamheter.

Helsingborgs stad	NAP Kommunalt avfall	I punktlistan listas flera olika avfallslag, returpapper bör inte inkluderas i pappers- och kartong utan ska stå själv. Denna fraktion ska sorteras ut separat också.	Syftet med listan är att visa vad som omfattas av begreppet kommunalt avfall, inte vilka avfallslag som ska sorteras ut och samlas in separat. Ingen ändring görs, utöver att en felskrivning rättas
Helsingborgs stad	NAP Elektronikavfall	Vad är det som gör att det är sekretess på mängder elektronisk avfall för 2021?	En ny tolkning har gjort att flera aktörer behöver lämna medgivande för att data ska kunna publiceras, och sådana medgivanden har hittills inte samlats in av resursskäl.
Helsingborgs stad	NAP Förpackningsavfall	Under åtgärder - i kommunerna är tillsyn en viktig del i att säkerställa att verksamheten och flerbostadshus sorterar ut sina förpackningar.	Vi tackar för inspelet och har gjort ett tillägg i en åtgärd
Helsingborgs stad	NAP Textilavfall	Uppmana kommunerna att ha FNI av textil i form av en hämtningstjänst tex med grovsopsbilen (ej i kärl)	Tack för bra förslag. Vi har en tydlig åtgärd att insamlingssystem för textil ska finnas på plats till årsskiftet. Exakt hur kommunerna ska lösa insamlingen är upp till varje kommun att lösa beroende på förutsättningar. Detta med hämtningstjänst är ett gott exempel, som vi gärna delar vidare via vår goda exempel sid på webben som vi håller på att utveckla. Sidan ska koppla till NAP och PAF.
Helsingborgs stad	NAP Möbelavfall	Naturvårdsverket kan utreda om det ska vara producentansvar på möbler.	Tack för förslag. Naturvårdsverket har i regeringsuppdraget Åtgärder för ökad materialåtervinning föreslagit att regeringen bör utreda ett producentansvar för möbler. Du hittar info här: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/atgarder-for-att-oka-materialatervinningen-av-avfall/#:~:text=Naturv%C3%A5rdsverket%20har%20utrett%20vilka

Helsingborgs stad	NAP Möbelavfall	Kommunerna kan ställa krav kring inköp av möbler, alltid reparation eller använda det som finns. Därefter second hand.	Bra förslag. Åtgärden är kompletterad i kap 11.
Helsingborgs stad	NAP Batteriavfall	Avfallshanterare - genomföra plockanalyser på blandat kommunalt avfall. Det bör inte nämnas blandat kommunalt avfall utan bör skriva plockanalyser på kommunalt avfall gällande felsortering i restavfallet.	Tack för kommentar. Vi ändrar åtgärden.
Helsingborgs stad	NAP Behandling av avfall	Önskar utfallet från de olika behandlingsmetoderna. Hur stor del blir rejekt och hur stor del blir nytt material.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Helsingborgs stad	NAP Avfall i Framtiden	Står att avfallsmängderna i ton kommer öka. Önskar ha avfallsmängderna i kg per invånare, antalet invånare ökar vilket bidrar till mer avfall. Även omställning till tex större andel el-bilar bidrar till ökad produktion och avfall.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Helsingborgs stad	NAP Lokalisering och kapacitet för framtida anläggningar	Önskar åtgärder för att lösa de röda i tabellen.	Naturvårdsverket instämmer. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Helsingborgs stad	NAP Bilaga 6	Upphandlingsmyndigheten - inte alltid gå på pris	Behöver inte vara en motsättning. Kan innebära tuffa hållbarhetskrav kopplat till "skall"-krav. Kontraktsvillkor, skallkrav etc.
Helsingborgs stad	NAP Bilaga 6	Saknar tydliga åtgärder i produktionsledet.	Tack för synpunkten, men förstår inte vad som åsyftas. I kap 11 finns åtgärder riktade mot alla delar av värdekedjorna. Vi arbetar med att ta fram en webbsida där åtgärderna finns tillgängliga och sökbara på aktör respektive produkström. Återkom gärna med förslag på förbättringar.

Helsingborgs stad	NAP Bilaga 6	Liknande åtgärder kring alla avfallslag - känns upprepande	Tack för synpunkten. Vi tar med oss den i vårt fortsatta arbete. Ibland kan dock likartade åtgärder gälla för flera strömmar och det är inte säkert att alla läser om allt.
Helsingborgs stad	NAP Bilaga 6	Åtgärderna känns mesiga - det är exempel på vad olika aktörer kan göra inte ska.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Helsingborgs stad	NAP Bilaga 6	Varför ska dessa åtgärder genomföras - Mål borde finnas med	Aktuella mål redovisar vi i huvuddokumentet där också åtgärderna finns. Syftet med kap 11 är att samla åtgärderna från både den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet. Vissa åtgärder är mer frivilliga medan andra utgår från gällande lagstiftning. Syftet är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Insatser kan prioriteras utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin för att på så sätt nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Exempel på det är uppdraget om att föreslå åtgärder för att öka materialåtervinningen av kommunalt avfall och nå beslutade mål: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/atgarder-for-att-oka-materialatervinningen-av-avfall/ respektive om ökad återvinning och återanvändning av elutrustning: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/okad-atervinning-och-ateranvandning-av-elutrustning/
Helsingborgs stad	NAP Bioavfall	En miljösanktionsavgift för yrkesmässiga verksamheter som efter en påminnelse inte har ett fungerande system för källsortering av matavfall (biologiskt nedbrytbart livsmedel- eller köksavfall) och förpackningar som produceras i verksamheten, vore sannolikt en effektiv åtgärd för att åstadkomma förändring	I den mån nuvarande lagstiftning möjliggör uttag av miljösanktionsavgift kan den möjligheten förstås användas. Om lagändring behövs för att möjliggöra att miljösanktionsavgift tas ut blir det en fråga för regering eller riksdag.

Helsingborgs stad	NAP Plastavfall	Vi saknar konkreta förslag avseende vilka typer av plaster som lämpar sig för olika typer av användningsområden och materialåtervinning.	Naturvårdsverket kan inte rekommendera enskilda plasttyper. Har kompletterat texten med en hänvisning till regeringsuppdraget Rätt plast på rätt plats som beskriver lite kring detta.
Helsingborgs stad	NAP Uppkomna avfallsmängder	Varför finns inte nyare statistik än för 2020?	Statistiken kommer att uppdateras till den officiella statistiken för 2022 som kom den 13 september 2024.
Helsingborgs stad	NAP Behandlat avfall	Figur 2 - Vad innebär "Annan materialåtervinning"?	Med "annan materialåtervinning" avses materialåtervinning som inte är konventionell material- återvinning eller biologisk behandling (se vidare Avfall i Sverige 2022) https://www.naturvardsverket.se/4a603c/globalassets/medi a/publikationer-pdf/7100/978-91-620-7161-5.pdf
Helsingborgs stad	NAP System för insamling av avfall	Sid.26 översta stycket, tredje raden - här anges dryckesbehållare och tunna plastbärkassar som exempel på engångsplastprodukter som i nuläget inte omfattas av avgiftsskyldighet. Dock finns båda dessa med i listan på sidan innan, över produkter som omfattas av avgiftsskyldighet.	Åtgärdat i 3.4
Helsingborgs stad	NAP Import och export av avfall	Avsnitt 3.5, andra stycket - vad menas med "icke-järnmetaller"? Det måste ju vara metaller som inte innehåller järn, men varför skiljs de ut från metaller. Skulle ordet metall innebära att det måste vara järn i materialet? Förstår inte varför det delas upp i metaller och icke-järnmetaller...	Detta kommer från den åtskillnad som görs i Baselkonventionen och det kodsysteem som finns där. Datan är hämtad från EU-kommissionen som analyserat flöden av avfall inom världshandeln.
Helsingborgs stad	NAP Befintliga och kommande styrmedel	Rubriken heter "Befintliga och kommande styrmedel" men avsnittet omfattar bara befintlig lagstiftning, inget om framtida arbete	Även kommande lagstiftning nämns som t ex BAT-slutsatser för deponier, kommande styrmedel för uttjänta fordon och ännu ej införda och föreslagna styrmedel för kommunalt avfall.

Helsingborgs stad	Åtgärdsförslag	Fokusera på avfallsfrågor och återbruk i förvaltningens byggprojekt och upphandlingar. Förklaring: I byggprojekt kan återbrukat material användas, problemet är att få tillgång till material på marknaden i rätt tid och till en acceptabel kvalitet.	Alla åtgärder som riktas till fastighetsägare och förvaltare finns listade i punktform under Åtgärder för bygg- och rivningsavfall, underrubrik Byggherrar, beställare, projektörer och byggmaterialtillverkare. Där ingår såväl offentliga som privata aktörer.
Helsingborgs stad	Åtgärdsförslag	Skapa ett återbrukscentrum för kommunal verksamhet inom kommunen eller med andra kommuner gällande byggmaterial och andra produkter. Förklaring: En översyn över möjligheterna till detta har påbörjats.	Bra förslag. Har kompletterat med föreslagen åtgärd.
Helsingborgs stad	Åtgärdsförslag	I större grad samla material som kan återvinnas på kommunernas återvinningscentraler. Förklaring: Fullt fungerande möbler, byggmaterial med mera slängs idag. Stor potential men resurser behövs för åtgärden.	Bra förslag. Har kompletterat med föreslagen åtgärd.
Helsingborgs stad	Åtgärdsförslag	Köpa in material som är långsiktigt hållbara och där det finns reservdelar. Förklaring: Problem idag att material inte är hållbara, trots att kommunen strävar efter det, och att produkter byts ut för ofta och/eller att reservdelar eller kompletteringar inte finns efter några år.	Tack för synpunkten. I kap 11 finns flera åtgärdsförslag på åtgärder som kan vidtas när inköp/upphandling ska ske. Dessutom länkar vi till Upphandlingsmyndigheten som har uppdaterade och specifika hållbarhetskriterier för olika produktslag vid anskaffning av både nyproducerade och begagnade produkter. I NAP kap. 11 finns en åtgärd som handlar om att ställa miljö- och klimatkrav på varor och tjänster i upphandlingar.
Helsingborgs stad	Åtgärdsförslag	Uppföljning av efterlevnaden av redan gällande krav avseende utsortering och materialåtervinning är minst lika viktigt som nya krav.	Vi kompletterar åtgärderna i 11 avseende detta samt förtydligar på flera ställen i avfallsplanen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt. Vi tydliggör också vårt arbete med den nationella tillsynsstrategin och tillsynsvägledning generellt.

Helsingborgs stad	Åtgärdsförslag	För att verkligen skapa förutsättningar för ökad materialåtervinning behövs åtgärder högt upp i kedjan, som till exempel produktkrav, kvotplikt, ekodesign och krav på inblandning av återvunnen råvara. Kraven bör dessutom vara lika på hela EU-marknaden. Förklaring: För att på allvar kunna minska avfallet i samhället och öka andelen återbrukat och återvunnet material, måste krav ställas på att producenter ska informera sina konsumenter om produktens miljöpåverkan, innan produkten blivit såld. När kommunen informerar om avfallshantering är skadan redan skedd, eftersom den största miljöbelastningen för produkter sker i produktionsledet.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Helsingborgs stad	Åtgärdsförslag	Miljösanktionsavgift på verksamheter som inte sorterar ut matavfall och förpackningar. Förklaring: En miljösanktionsavgift för yrkesmässiga verksamheter som efter en påminnelse inte har ett fungerande system för källsortering av matavfall (biologiskt nedbrytbart livsmedel- eller köksavfall) och förpackningar som produceras i verksamheten, vore sannolikt en effektiv åtgärd för att åstadkomma förändring	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Helsingborgs stad	Åtgärdsförslag	Höj panten för förpackningarna i befintliga retursystem och utöka pantsystemet till fler produktslag.	Tack för inspel. Vilken pant som tas ut rör inte Naturvårdsverket över. Vilka produktslag som ska ingå styrs av gällande förordning om förpackningar. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Karlstad kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Den korta svarstid som getts på remissen har begränsat Karlstads kommuns möjlighet att lämna synpunkter. Karlstads kommun vill därför skicka med att remisstiden behöver vara längre för att ge kommunerna de förutsättningar som krävs i besvarandet av den här typen av ärende.	Naturvårdsverket är medvetna om den snäva tidsramen och olöpligheten av tidpunkten på året. På grund av bristande resurser och snäv tidsram har vi dock inte haft något annat alternativ.

Karlstad kommun	Övergripande MKB	Karlstads kommun anser att planen saknar konsekvensanalyser och effekter av föreslagna åtgärder. Miljökonsekvensbeskrivningen har genomförts på en strategisk nivå och inte bedömt hur stora effekterna av enskilda åtgärder förväntas bli vilket påverkar hur prioriteringen av åtgärderna ska göras negativt.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och instämmer i att det hade varit värdefullt med konsekvensanalyser och beräkningar av effekter. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Det är svårt att bedöma effekterna av de olika förslagen till åtgärder eftersom de är frivilliga och vi därmed inte vet i vilken utsträckning de kommer att genomföras. En sådan bedömning skulle behöva bygga på en ett flertal uppskattningar och därmed skulle även resultatet bli osäkert. Det är kombinationen av åtgärder som kan medföra betydande förflyttning.
Karlstad kommun	Övergripande NAP	Det framgår inte av planen vilka åtgärder som borde prioriteras eller vilken effekt de får i den förflyttning som behöver ske i enlighet med uppställda nationella och globala mål. Förslaget blandar vaga rekommendationer med kraftfullare åtgärdsexempel och de vore önskvärt att åtgärderna graderas utifrån hur de bedöms bidra till målluppfyllelse.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Det är kombinationen av åtgärder som kan medföra betydande förflyttning.
Karlstad kommun	Övergripande NAP	Karlstads kommun saknar fokus på indikatorer för att följa upp viktiga utvecklingsområden och förslag på styrmedel för att vända utvecklingen så att avfallsmålen kan nås. Risken är att effekterna av planen och programmet därmed blir begränsade.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Karlstad kommun	Övergripande NAP	Karlstads kommun anser att det bör finnas statistik på återanvändning genom att börja mäta saker som personer skänker, säljer på loppis eller köp- och säljsidor. Att hushållens återanvändning inte syns i statistik ser Karlstads kommun som en brist.	

Karlstad kommun	Övergripande PAF	Karlstads kommun saknar bredare exempel och skulle önska fler konkreta åtgärdsförslag inom avfallsförebyggande åtgärder. Programmet lyfter fram många exempel på information, samverkan och vaga exempel som överväg eller välj.	Fler konkreta förslag finns i Naturvårdsverkets vägledning kring avfallsförebyggande åtgärder, samt att det kommer att publiceras goda exempel på Naturvårdsverkets webb.
Karlstad kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	För att skapa systemförändring och för att påskynda omställningen mot en cirkulär avfallshantering krävs tuffare reglering och styrmedel utöver de många kommunikativa insatser som nu beskrivs i planen. Karlstads kommun anser därför att styrmedel får för lite fokus i åtgärdsförslagen även om syftet inte är att lägga fram nya eller förändrade styrmedel.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.

Karlstad kommun	Övergripande NAP	Det vore önskvärt om Naturvårdsverket synkade avfallsplanen med den nationella strategin för miljöbalkstillsyn och att konkreta åtgärder från avfallsplanen läggs in i strategin.	Naturvårdsverket kommer att utgå från bl.a. den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet när vi prioriterar våra tillsynsväglädningsinsatser, dvs. synkning kommer att ske. Vi lyfter fram hur vi arbetar med tillsynsväglädningsinsatser samt vikten av tillsyn och samverkan mellan tillsynsmyndigheter i avsnitt 11. Generella åtgärder. Den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken är ett verktyg för att uppnå en effektiv och likvärdig tillsyn. Avfall är ett särskilt fokusområde i strategin med effektmål samt preciseringar (åtgärder, tillsynsaktiviteter och operativa mål). Den tillsynsstrategin som genomförs nu finns på vår webb och gäller t.o.m. 2025. Arbetet med nästa strategi för 2026-2029 har startat. Samverkan sker i olika former och under hela arbetet med framtagandet av tillsynsstrategin. Mer information finns på vår webb https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/nationell-strategi-for-miljobalkstillsynen/strategi-for-tillsyn-enligt-miljobalken-20262029/ På webben finns också vår tillsynsväglädningsplan samlad liksom vår tillsynsväglädningsplan som vi tar fram vartannat år och som innehåller ytterligare planerade insatser utöver de som presenteras i tillsynsstrategin. https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/tillsyn-enligt-miljobalken/plan-for-tillsynsvagledning-20222024/
Karlstad kommun	NAP Illegal avfallshantering	Karlstads kommun anser att tillsynsfrågor ges för lite fokus i föreslagna åtgärder. Större fokus på tillsynsfrågorna behövs för att motverka illegal avfallshantering och ge bättre förutsättningar för uppföljning av verksamhetens avfallshantering.	Vi tackar för synpunkten och har förtydligat vikten av en fungerande tillsyn i bl.a. kap. 3.6, 11 och 9. Vi tydliggör också vårt arbete med den nationella tillsynsstrategin och tillsynsväglädningsplanen generellt.

Karlstad kommun	NAP Generella åtgärder	Karlstads kommun tycker att "Utveckla och implementera styrmedel för att främja en hållbar cirkulär ekonomi" är en bra åtgärd men att den bör konkretiseras med tydligare exempel på vad det skulle kunna vara.	Naturvårdsverket har förståelse för synpunkten. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Karlstad kommun	NAP Generella åtgärder	Branschaktörer uppmanas designa för att möjliggöra återvinning, här bör planen uppmana till att designa produkter med lång livslängd och med utbytbara produkter där så är möjlig.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten och tar den med oss i färdigställandet av det avfallsförebyggande programmet då dessa åtgärder hör hemma där.
Karlstad kommun	NAP Bygg- och rivningsavfall	Karlstads kommuns anser att problematiken med schaktmassor som innehåller invasiva arter kan förtydligas. Det finns idag en kunskapsbrist om invasiva arter i schaktmassor i alla led. Det är också relativt svårt att hitta mottagare för jord innehållande invasiva arter vilket leder till dyra transportkostnader och en ökad risk för att jordmassor dumpas och att arterna sprids. Brister i hantering av jord med invasiva arter kan leda till stora kostnader för bekämpning och i vissa fall även skador på byggnader och infrastruktur.	Invasiva främmande arter nämns nu bland problemen med massor.
Karlstad kommun	NAP Textilavfall	Karlstads kommun anser att det bör finnas statistik på återanvändning genom att börja mäta saker som personer skänker, säljer på loppis eller köp- och säljsidor. Att hushållens återanvändning inte syns i statistik ser Karlstads kommun som en brist och ställer sig frågande till hur åtgärderna ska mätas och följas upp om de inte finns med i någon statistik.	Naturvårdsverket tackar för detta förslag och tar det med oss i vårt fortsatta arbete.

Karlstad kommun	NAP Bilaga 6	Karlstads kommun tycker att Bilaga 6, Samlad åtgärdslista för avfallsförebyggande program och nationell avfallsplan, behöver bli mer synlig och lyftas fram som ett större del av planen. Ett förslag är att göra bilagan till en handlingsplan, på så sätt skiljs den från övriga bilagor och ger en större tydlighet gentemot läsaren.	Tack för synpunkten. Vi arbetar på att ta fram en sökbar funktion för åtgärdslistan i kap 11. Ambitionen är att den ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Ställ krav i upphandlingar att produkter ska kunna återanvändas och/eller återvinnas	I kap. 11 finns åtgärder som handlar om att ställa miljö- och klimatkrav på varor och tjänster i upphandlingar. Vi lägger även till åtgärder om inköp av återvinningsbara produkter och produkter av återvunnen råvara
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Skapa möjlighet för privatpersoner och näringsidkare att lämna invasiva arter på återvinningscentraler	En åtgärd som tydliggör kommunens ansvar i frågan har lagts till i avsnitt 5.5
Håll Sverige Rent	NAP Avfall i Framtiden	Det saknas tydliga riktlinjer för regelbunden uppföljning och utvärdering av insatser gällande nedskräpning under avfallsplanens period.	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Naturvårdsverket arbetar med den översyn som beskrivs på sida 29 vilket genomförs vartannat år av myndigheten utifrån den Nationella skräpmätningen. Naturvårdsverket kommer inom ramen för avfallsplanen inte ha möjlighet att ta fram tydliga riktlinjer för regelbunden uppföljning på annat vis.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Komplettera punkten "Samverka med andra aktörer" med exempel på vad andra aktörer kan vara och/eller lägga till; "Samarbeten med andra myndigheter".	Tack för synpunkten. Vi har förtydligat åtgärden.

Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Komplettera punkten "Samverka med andra aktörer" med exempel på vad andra aktörer kan vara och/eller lägga till; "Samarbeten med andra myndigheter". Förklaring: Verksamheter som till exempel missbrukar sitt miljötillstånd har ofta brister i många andra avseenden där myndigheter som Arbetsmiljöverket, Skatteverket, Försäkringskassan med flera också kan ha synpunkter. I vissa kommuner har även samarbeten med Polisen, vid kontroll av transporter, visat på goda resultat. Det kan även vara effektivt att samarbeta med andra kommunala förvaltningar. Det skulle kunna anges exempel på vilka andra myndigheter det kan vara aktuellt att samarbeta med för att göra det tydligare. När det gäller samordningen behöver det även vara tydligt vem som ansvarar för att initiera samordningen.	Tack för synpunkten. Vi har förtydligat den aktuella åtgärden i 11. Vi vägleder om hur en myndighetsgemensam tillsynsinsats kan genomföras i exempelvis vår tillsynsvägledning om illegal avfallshantering: https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/avfall/illegal-avfallshantering/
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Lägg till att kommunen och länsstyrelser ska genomföra de aktiviteter som framgår av Naturvårdsverkets nationella strategi för miljöbalkstillsyn.	Vi förtydligar på flera ställen i avfallsplanen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt. Vi tydliggör också vårt arbete med den nationella tillsynsstrategin, tillsynsvägledningsplanen och tillsynsvägledning generellt. Den slutliga planeringen och prioriteringen av tillsynen görs dock av varje tillsynsmyndighet. Enligt miljötillsynsförordningen ska tillsynsmyndigheten ta hänsyn till de nationella prioriteringarna i sin tillsynsplan och bör därför överväga att medverka i nationella tillsynsprojekt.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Informera hushåll om hantering av invasiva växtarter.	En åtgärd som tydliggör kommunens ansvar i frågan har lagts till i avsnitt 5.5
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Informera byggherrar och projektansvariga, men framför allt även de underentreprenörer som faktiskt utför arbetena med schaktmassor, om invasiva växtarter.	Bra förslag. Naturvårdsverket tar den med sig i det fortsatta arbetet med ytterligare tillsynsvägledning.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Arbeta aktivt för att minska matsvinn genom till exempel anpassa matproduktion till efterfrågan i skola och äldreboende.	Bra förslag. Har kompletterat med föreslagen åtgärd.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Ställa krav på att till exempel använda återbrukade byggvaror eller att byggprodukter ska vara lätta att återvinna.	Detta är en viktig åtgärd som vi primärt adresserar i Avfallsförebyggande programmet.

Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Informera om förbud att använda plastkonfetti utomhus och utomlands	Åtgärdslistan är kompletterad
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Använd flergångsplast framför engångsplast.	Åtgärden hör bättre hemma i PAF och är tillagd där
Institutet för miljömedicin	NAP Uppåt i avfallshierarkin	I avsnittet "Bedömning av lämplighet för materialåtervinning" (sid 19) saknas en tydlig hänvisning till vilka kriterier som definierar persistenta organiska föroreningar (POP:er). Det vore värdefullt att klargöra att ämnen som bryts ner till POP:s även bör omfattas av dessa kriterier. Det gäller t ex vissa delvis nedbrytbara PFAS-ämnen. Vidare bör det i sista meningen framgå att PCB är ett POP-ämne.	Vi har lagt till en hänvisning till POPs-förordningen.
Institutet för miljömedicin	NAP Generella åtgärder	I avsnitt 5.1 (sid 45) anges att "myndigheter" ska gå före och ställa tuffa miljö- och klimatkrav. Även kemikaliekrav bör inkluderas i dessa krav.	Vi har lagt till detta i texten.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Informera verksamheter om sortering av plastprodukter.	Är inkluderat
Institutet för miljömedicin	NAP Generella åtgärder	I avsnitt 5.1 (sid 46) föreslås att Kemikalieinspektionen ska samverka med berörda myndigheter för att "öka kunskapen". Universitet är myndigheter som har i uppgift att utveckla och sprida kunskap. Deras roll bör lyftas fram mer explicit i kravet på samverkan.	Ändrat efter förslag från Kemikalieinspektionen.

Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Informera om att det är möjligt att även lämna in trasig textil till återvinningsstationer och återvinningscentraler.	Naturvårdsverket tackar för förslaget. Från 1 januari 2025 gäller krav på utsortering och separat insamling av textilavfall från hushåll och verksamheter. Kommunerna ska ansvara för att samla in textilavfall som är kommunalt avfall. De ansvarar även för informationsinsatser kopplat till de nya kraven. Kommunen ska lämna information om vikten av att hushålla med råvaror och energi genom att se till att textil återanvänds eller genom att på annat sätt förebygga uppkomst av textilavfall när det är möjligt. Informationen ska lämnas till hushåll och verksamhetsutövare som producerar sådant textilavfall som är kommunalt avfall, som kommunen ansvarar för att samla in och behandla.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Försvåra för så kallat överinköp, dvs att man köper mycket för att sedan enkelt lämna tillbaka med gratis frakt. Det finns rapporter som tyder på att mycket av det som returneras slängs i stället för att säljas.	Naturvårdsverket tackar för detta förslag och tar det med oss i vårt fortsatta arbete.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Lobba för fördelarna med att skaffa second hand-produkter, ur miljösynpunkt men även ur andra aspekter. Till exempel vilka möjligheter det ger att få tag i produkter som är unika, redan ihopskruvade eller ekonomiskt och så vidare.	Naturvårdsverket tackar för detta förslag och tar det med oss i vårt fortsatta arbete.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Informera verksamheter kring vikten av att förpackningar sorteras ut	Tack för synpunkten. Det regleras i förpackningsförordningen om vem som har informationsansvar till såväl hushåll som verksamheter.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Separera batterier från elektrisk eller elektronisk utrustning innan elutrustningen materialåtervinns. Det är visserligen ett lagkrav enligt Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2018:11) om yrkesmässig lagring och behandling av elavfall som omfattas av producentansvar att batterier ska avlägsnas.	I formuleringen av åtgärder har vi utgått ifrån att befintlig lagstiftning följs då det är en grundförutsättning för att aktuella mål ska nås. Vi har också tydliggjort vikten av en fungerande tillsyn i kap. 11, 9, m.m.

Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Tillsynsmyndigheter granskar verksamheter, som förbehandlar elavfall, att avlägsnas batterier innan materialåtervinning.	Vi har tydliggjort vikten av en fungerande tillsyn i kap. 11, 9, m.m. avseende all gällande lagstiftning.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Ordna ett system för att kunna cirkulera möbler internt.	Naturvårdsverket tackar för detta förslag och tar det med oss i vårt fortsatta arbete.
VA Syd	Övergripande NAP+PAF+MKB	VA SYD anser att planens och programmets syfte behöver tydliggöras. Kommuner har tidigare efterfrågat styrmedel och tydlighet, vilka saknas i dokumenten. Det framgår i 9 kap. 11 § avfallsförordningen (2020:614) att Naturvårdsverket ska se till att det finns en NAP och ett PAF som uppfyller kraven i artiklarna 28–30 i avfallsdirektivet. VA SYD anser inte att så är fallet och tycker det är synd med tanke på att utvärdering av den nu gällande NAP och PAF visade att planen inte gett någon nämnvärd effekt.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	Övergripande NAP+PAF+MKB	Av inledningen framgår att planen ska vara en inspiration till branschen. Enbart inspiration leder inte till avfallstrappans mål uppfylls utan VA SYD anser att det behövs styrmedel och konkreta förslag till åtgärde som kopplas till mål i planen.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	Övergripande NAP+PAF+MKB	VA SYD anser att Naturvårdsverket bör ta fram förslag till styremedel som leder till en mer cirkulär utveckling.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
VA Syd	Övergripande NAP+PAF+MKB	Det vore bra om dokumenten inkluderade en kostnadsanalys för vad det kostar Sverige att inte uppfylla de mål EU har satt upp inom avfallsområdet.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och instämmer i att en sådan analys hade varit intressant. Vi tar in spelet med oss i framtida processer.

VA Syd	Övergripande NAP+PAF+MKB	En internationell utblick och jämförelse med hur mer framgångsrika länder arbetar hade varit intressant och informativt. Informationen samt jämförelsen hade med fördel varit uppdelad per fraktion/materialström.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och instämmer i att en sådan analys hade varit intressant. Vi tar inspelet med oss i framtida processer.
VA Syd	Övergripande NAP+PAF+MKB	VA SYD efterfrågar en tydligare beskrivning över vilken/vilka målgrupprna är för planen och programmet, samt en beskrivning över hur dessa målgrupper nås.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet.
VA Syd	Övergripande NAP+PAF+MKB	VA SYD vill poängtera att många av de faktorer som påverkar avfallshantering, ökat återbruk mm styrs och påverkas av nationell reglering. Det är därmed begränsat vad en kommun kan åtgärda och VA SYD efterfrågar ökad tydlighet och fler styrmedel på nationell nivå.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
VA Syd	Övergripande NAP+PAF+MKB	Samtliga texter hade kunna vara kortare och mer lättillgängliga.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet.
VA Syd	Övergripande NAP+PAF+MKB	En beskrivning över ansvars- och funktionsindelning saknas i materialet.	Tack för kommentaren.
VA Syd	Övergripande NAP	För att byggsektor ska kunna öka cirkularitet så måste ansvaret för insamling av kommunalt avfall som avser byggmaterial ses över. Högre krav på ÅVC avs utsortering och föreberedande för återanvändning	Tack för er synpunkt. Naturvårdsverket har belyst detta ytterligare i texten och tar med oss det i vårt fortsatta arbete.
VA Syd	Övergripande NAP	En sammanfattande och mer lättläslig version tillgänglig för kommuner av NAPen hade varit väldigt hjälpsamt tillsammans med mera konkreta åtgärder (en "populärversion").	Vissa delar av den nationella avfallsplanen kommer att lyftas fram på webben. Vilket förhoppningsvis kommer att göra den mer tillgänglig.
VA Syd	Övergripande NAP+PAF+MKB	En sammanställning i tabellform alt en nationell plattform över de olika dokumenten (som en cross-reference) med de prioriterade avfallsströmmarna som tar upp till ex. volym, mål, förväntad effekt givet ökad insats, kostnadsreferenser, kapacitet. Detta skulle kunna tydliggöra efterfrågan och utbud så att bättre underlag för investering i infrastruktur eller andra insatser kan bli mer lättillgänglig.	Tack för kommentaren.

VA Syd	Övergripande NAP	VA SYD menar att de förslag till åtgärder som tildelas kommuner är sådant de flesta kommuner redan arbetar med.	Så bra att många redan är igång.
VA Syd	Övergripande NAP+PAF+MKB	Plats för antal fraktioner för utsortering fastighetsnära är begränsad. Ska fler fraktioner in för att få bättre/renare sortering och därmed öka efterfrågan för avsättning på förberedande för återvinning så måste ett helt nytt insamlings- och sorteringssystem till. En gemensam plan för denna omställning vore högst relevant. Det är nämligen här aktörer inom värdekedjan för materialåtervinning behöver hitta nya arbetsmodeller, att gå från jungfrulig råvara till återvunnen. En sådan modell är svår att ta fram utan en plan för utbyggnad av materialåtervinningsmarknad. Det krävs samtidigt en branschöverskridande samverkan. En samverkan som inte finns idag. En plan för detta behövs också.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och instämmer i att en sådan analys hade varit intressant. Vi tar inspelet med oss i framtida processer.
VA Syd	Övergripande NAP+PAF+MKB	Hänsyn måste tas till att samtliga existerande och ev. nya fraktioner inte kan behandlas lika. Behöver bli mer effektiv hantering för flytt uppåt i avfallstrappan. System för detta behöver studeras, kalkyleras, nyttoberäknas. Ska varje kommun ansvara för att ta fram sådana planer?	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och instämmer i att det ytterligare studier och beräkningar.
VA Syd	Övergripande NAP	Planen innehåller mål om att kommuner 2025 ska uppnå 55% förbereds för materialåtervinning eller återanvändning. VA SYD efterfrågar liknande mål för fler aktörer.	Detta är ett EU mål och ett nationellt etappmål som gäller just kommunalt avfall där kommunen är ansvarig för en del men även producentansvarsmaterial omfattas. Andra områden har andra mål. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

VA Syd	Övergripande NAP	Eftersom att det inom kort kommer att finnas tre anläggningar för eftersortering av restavfall så anser VA SYD att denna teknik bör nämnas i NAP. Det är bra att Naturvårdsverket skriver mycket om vikten av källsortering och att utveckla insamlingssystem samt inte minst förhoppningen om att de nya kraven på FNI av förpackningsavfall ska göra att materialåtervinning ökar. Men vi tycker också att det finns gott om evidens som pekar på att maskinella tekniker behövs som komplement för att vi ska nå återvinningsmålen.	Ett stycke om sortering av avfall har lagts till under 6.2 Materialåtervinning där också eftersortering nämns.
VA Syd	NAP Introduktion	NV nämner risk att bli osynlig i informationsflödet. VA SYD saknar förslag på hur detta ska åtgärdas samt undrar på vilket sätt än mer kommunikation kan åtgärda problemet.	Naturvårdsverket håller med om att kommunikationsinsatser bara är en del och att fler åtgärder behövs. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	NAP Uppåt i avfallshierarkin	VA SYD efterfrågar en tydligare gräns mellan avfall och förebyggande av avfall.	Definitionen av avfall är tillagd under avsnitt 2. Uppåt i avfallshierarkin
VA Syd	NAP Uppåt i avfallshierarkin	Avsnittet bör kobinera med HUR och VEM som skall utföra VAD	Åtgärder finns under varje ström i avsnitt 5. Alla åtgärder i både avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet finns sammanställda i kap 11. Där finns även indelat på vem som kan göra vad.
VA Syd	NAP Problemanalys	Avsnittet bör nämna tekniska lösningar så som förbehandling	Texten är konceptuell och går inte in på detaljerad nivå.

VA Syd	NAP Uppåt i avfallshierarkin	En differentierad prissättning på förbränning utifrån innehåll i restavfallet bör föreslås.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	NAP Problemanalys	Ersättningsmodellen styr idag mest på antal hushåll. Bör vara mer miljöstyrande där större andel ersättning baseras på insamlade mängd ton	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
VA Syd	NAP Problemanalys	Målkonflikten mellan avfallsförbränning och behovet av el och värme behöver belysas mer.	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
VA Syd	NAP Problemanalys	Avfallstaxan når inte de boende i flerfamiljshus (utan enbart fastighetsägaren) vilket innebär att det inte går att miljöstyra med taxan i dessa fall.	Naturvårdsverket instämmer
VA Syd	NAP Problemanalys	Tydligare ekonomiska incitament behöver skapas, det måste bli lönsamt att återvinna i alla led för att nå effekt.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

VA Syd	NAP Problemanalys	s 16 lyfter problemet med billigare att förbränna än materialtervinna.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	NAP Avfall i Sverige	Informativt, men svårnavigerad information. VA SYD efterfrågar mer lättillgängliga sammanställningar.	Tack vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete med vägledningen
VA Syd	NAP Avfall i Sverige	På s. 28 listas mål och en åtgärd - är detta mål för nationella avfallsplanen eller var hör dessa hemma? Samma otyglighet upprepas vid samtliga avsnitt där mål och åtgärder listas.	Förtydligat att målen finns i producentansvarsförordningarna 3.4.
VA Syd	NAP Avfall i Sverige	Kapitlets syfte bör framgå tydligare.	Justerad inledning till kap 3.
VA Syd	NAP Prioriterade avfallsströmmar	s 45 - generella åtgärder - är det nationella avfallsplanens förslag på åtgärder?	Förtydligat i 11
VA Syd	NAP Prioriterade avfallsströmmar	Saknar förslag på hållbara affärsmodeller för materialåtervinning för återanvändning. Flera aktörer lyfter i olika sammanhang vikten av en cirkulärt ekonomiskt hållbar affärsmodell för att återanvändning ska öka och materialåtervinning ska bli en större del på marknaden. Den aspekten/behovet saknas i både NAP och PAF. Det krävs också ett bredare mer riktat eller utökat mandat från uppdragsgivaren (regeringen).	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Behovet av mer hållbara affärsmodeller lyfts främst i det avfallsförebyggande programmet.

VA Syd	NAP Prioriterade avfallsströmmar	VA SYD efterfrågar att konsumenternas minimera mängden avfall, inte enbart sortera ut avfall och lämna in.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. I problemanalysen av det avfallsförebyggande programmet lyfts marknadsmisslyckanden och grundorsakerna till varför mer hållbara affärsmodeller kan ha svårt att konkurrera med de mer linjära alternativen. I det avfallsförbyggande programmet lyfts även behovet av en mer hållbar konsumtion och vikten av beteendeförändringar. Utvecklingen av utbudet av mer hållbara affärsmodeller måste ske parallellt med konsumenternas ökade efterfråga på mer hållbara alternativ.
VA Syd	NAP Prioriterade avfallsströmmar	Beskrivningen kring kostnader kopplat till återbruk av byggprodukter bör nyanseras. Exempelvis böt kvalitet och information lyftas som begränsande faktorer. Visst är second hand lite dyrare, men enligt analyserade byggprojekt beror det på att det varit föregångare inom återbruksperspektivet och behövde skapa en efterfrågan.	Justerat i texten
VA Syd	NAP Prioriterade avfallsströmmar	"s. 50. Felaktig text: Den långa livslängden är en faktor som leder till brist på information om inbyggda material vilket är viktigt för att möjliggöra högvärdig materialåtervinning och även stimulera återanvändning."	Naturvårdsverket har förtydligat texten
VA Syd	NAP Behandling av avfall	"s. 51 Felställd åtgärd: Ställa krav i projekteringen på utformande av flexibla byggnader (med flera och varierade användningsområden)"	Tack för synpunkten, vi har justerat detta i avsnittet.
VA Syd	NAP Behandling av farligt avfall	"s. 108 Upprepning av textstycke ""Den svenska marknaden för farligt avfall är ganska liten vilket gör att det finns ett begränsat antal behandlingsanläggningar och kapaciteten för att ta hand om vissa farliga avfall finns därför bara på enstaka platser i landet. Många anläggningar är antingen specialiserade på en särskild typ av farligt avfall eller en viss metod.""	justerat

VA Syd	NAP Prioriterade avfallsströmmar	s. 51 Många av de åtgärder som listas under Byggherre, beställare och projektörer görs redan idag, iaf i stora kommuner. Riktat sig dessa främst till mindre kommuner/byggaktörer?	Nej, den riktar sig till samtliga aktörer.
VA Syd	NAP Prioriterade avfallsströmmar	s. 54 Bland beskrivning av offentliga aktörer saknas Länsstyrelsen som tillsammans med Regionen har ett samordningsansvar för massor.	Åtgärd justerad
VA Syd	NAP Prioriterade avfallsströmmar	s. 80 Saknar åtgärd som kopplar till staten för att få branschen mer motiverad	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
VA Syd	NAP Bilaga 6	s. 236 (s.1 bilagan) Listade åtgärder - aktör Regeringen. Saknar den tydliga kopplingen i NAP överlag. VA SYD skulle vilja se styrmedel och affärsmodeller betydligt tydligare i själva planen. Behovet av styrmedel och affärsmodeller bör framgå tydligare i själva planen, med tanke på att många inte ens tittar i bilagorna.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	NAP Bilaga 6	s. 243 (s.8 bilagan) Positivt att NV hämtat förslag på åtgärder från Boverket/LFM30 till både NAP och PAF	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.

VA Syd	NAP Bilaga 6	Svårt för hushåll att öka kompostering (egen återvinning av bioavfall) då detta är hårt reglerat	Normalt sett kan hushållen kompostera sitt trädgårdsavfall utan anmälan, medan livsmedels- eller köksavfall får komposteras efter anmälan. Det här är förstås enkelt för den som bor i villa med egen trädgård, men svårare för den som bor i flerfamiljshus.
VA Syd	NAP Bilaga 6	För att öka återbruk på ÅVC som nämns så borde en affärsmodell för detta tas fram med upphandlingsmall för kommuner att upprätta mer cirkuläritet genom handel av återbruk	Naturvårdsverket tackar för detta förslag och tar det med oss i vårt fortsatta arbete.
VA Syd	NAP Bilaga 6	I förslag till åtgärder nämns renhållningstaxa. Andel finansiering som ska gå till ökad återvinning/återbruk i relation till ordinarie avfallsverksamhet av totala renhållningstaxa borde utredas. Vad ärexempelvis rimligt? Nationella riktlinjer hade hjälpt att förstå kostnadsbilden.	Naturvårdsverket tackar för detta förslag och tar det med oss i vårt fortsatta arbete.
VA Syd	NAP Kommunalt avfall	Där står ett "?" i slutet av pappersfraktion för begreppet kommunalt avfall, förtydliga? Se sid. 55	Tack för kommentaren, det var ett skrivfel som har rättats till.
VA Syd	NAP Kommunernas ansvar	Kompetens behöver höjas inom kommuner för materialåtervinning.	Ett exempel har lagts till avseende kompetens för de som jobbar med samhällsplanering, se avsnitt 11 Denna typ av åtgärd kan också passa i de kommunala avfallsplanerna.
VA Syd	NAP Materialåtervinning	Det behövs tydligare definition av begreppen återvinningsgrad och materialåtervinning.	Referens till definitionen i miljöbalken tillagd för materialåtervinning, med återvinningsgrad avses den andel av ett avfallsslag som återvinns.

VA Syd	NAP Sammanfattning	Sid. 6: Synpunkten avser att designa rätt från början. Design av en produkt den viktigaste åtgärden och där cirkulär ekonomi startar. En produkt med lång livslängd, som kan repareras eller återanvändas och som när det till sist blir avfall är enkelt att återvinna och inte innehåller farliga ämnen lägger grunden för en hållbar konsumtion och avfallshantering. Denna aspekt bör ha mycket större tyngd genomgående i NAP. Därtill bör konkreta åtgärder för att nå producenter, som styr över design, föreslås i mycket större omfattning.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Aspekter som rör t ex design och lång livslängd hanteras i det avfallsförebyggande programmet eftersom det sker innan avfall uppstått.
VA Syd	NAP Sammanfattning	Sid. 6: Sortering nämns på flera ställen i NAP som ett viktigt första steg i avfallshanteringen. Detta tillstyrks, men det saknas skrivningar om att även maskinell sortering (eftersortering/förbehandling av restavfall) är ett viktigt komplement till källsortering för att öka materialåtervinningen av t.ex. plast.	Tillagt avsnitt om sortering under 6.2
VA Syd	NAP Sammanfattning	Sid. 7: Förslaget till ny NAP innehåller inga nya förslag till styrmedel eller mål. VA SYD anser att detta olyckligt och att det finns utrymme och stöd i avfallsdirektivets artiklar 28-30 att beskriva vilka åtgärder som ska vidtas samt föreslå lämpliga styrmedel.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	NAP Sammanfattning	Sid. 7: I NAP framgår det att syftet är att skapa en gemensam bas för att inspirera samhällsaktörer till att genomföra insatser. Med tanke på resultatet av utvärderingen av nu gällande NAP och PAF, det faktum att flera avfallsmål inte bedöms kunna uppnås samt att flera andra viktiga indikatorer pekar i helt fel riktning så är det anmärkningsvärt att Naturvårdsverket väljer denna ansats före att ta fram en NAP med skarpa förslag och åtgärder samt lämpliga styrmedel.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

VA Syd	NAP Introduktion	Sid. 10: Sverige riskerar att inte uppnå målet om att 55 % av det kommunala avfallet ska förberedas för återanvändning och materialåtervinnas till 2025. VA SYD bedömer att en viktig faktor till att Sverige riskerar att missa målet är att det saknas tillräckliga nationella styrmedel för att öka efterfrågan på återbrukade produkter.	Naturvårdsverket bedömer också att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	NAP Introduktion	Sid. 10: Synpunkten avser "Uppdraget har dock inte omfattat arbeten i syfte att föreskriva vad någon ska göra, föreslå konsekvensutredda styrmedel eller att föreslå regeringsuppdrag." Utifrån denna avgränsning av uppdraget så är det svårt att se att den nya NAP kommer att ge någon effekt.	Naturvårdsverket noterar synpunkten.
VA Syd	NAP Introduktion	"Sid. 10: Synpunkten avser fotnot 1 ""Avfallsdirektivets krav på plan och program finns i 9 kap. 11 § avfallsförordningen (2020:614). Av bestämmelsen framgår att Naturvårdsverket ska se till att det finns en NAP och ett PAF som uppfyller kraven i artiklarna 28–30 i avfallsdirektivet"" Vi menar att det finns mycket mer utrymme för skarpa förslag och åtgärder i skrivningarna i de aktuella artiklarna i avfallsdirektivet. Speciellt eftersom utvärdering av den nu gällande NAP visade att planen inte gett någon nämnvärd effekt."	Naturvårdsverket noterar synpunkten.
VA Syd	NAP Uppåt i avfallshierarkin	Sid. 13: I kapitlet beskrivs att förbränning av avfall med fossilt ursprung behöver upphöra på sikt för att nå nettonollutsläpp av klimatgaser till 2045. Trots detta beskrivs det inte någonstans i remissen att maskinell sortering av (rest)avfall, s.k. eftersortering, kan vara ett viktigt komplement till källsortering. Energimyndigheten ger i rapport ER 2023:26 Styrmedel för CCS och CCU Avskiljning och lagring respektive användning av koldioxid förslag på hur stöd till bl.a. eftersorteringsanläggningar kan finansieras.	tillagt avsnitt om sortering under 6.2

VA Syd	NAP Uppåt i avfallshierarkin	Sid. 13: Synpunkten avser "Producentansvaren syftar till att ta fram produkter som är mer resurssnåla, lättare att återvinna och inte innehåller farliga ämnen. Effekterna av detta är dock svåra att mäta men lagstiftningen antas hittills haft en begränsad påverkan när det gäller produktutveckling." VA SYD anser att dessa slutsatser bör föranleda en utredning över hur producentansvar kan utvecklas för att bättre uppnå sitt syfte.	Tack för synpunkten. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	NAP Problemanalys	"Sid. 16: Synpunkten avser ""I vilken mån hushållen kan förändra sitt beteende beror i stor utsträckning på vilka möjligheter som kommunen har skapat för hushållen att minska sina kostnader vid ökade avfallstaxor. Med ökade krav på att fler avfallsslag ska sorteras ut kan också kommunens möjlighet att använda sig av en miljöstyrande taxa minska."" I storstadsmiljö, såsom Malmö, Stockholm, Göteborg m.m., så är platsbrist en utmaning när det kommer till att etablera fastighetsnära insamlingslösningar, vilket på sikt gör det svårt att sortera ut fler fraktioner/produkter (t.e.x textil) fastighetsnära. "	Naturvårdsverket instämmer
VA Syd	NAP Problemanalys	"Sid. 16: Synpunkten avser ""Den låga utsorteringsgraden bidrar till att plastflödena inte kommer upp i nödvändiga volymer vilket i sin tur försvårar möjligheten att skapa lönsamhet i utsortering för materialåtervinning."" Denna slutsats talar starkt för att eftersortering av restavfall bör främjas som ett viktigt komplement till källsortering."	Ett avsnitt om sortering har lagts till under 6.2.

VA Syd	NAP Problemanalys	"Sid. 16: Synpunkten avser ""Avfallshanteraren, som kan vara en kommun, ett kommunalägt bolag, en verksamhetsutövare som handlats upp av kommunen eller en verksamhet, tar beslut om behandlingsmetod utifrån avfallshierarkin, men i viss mån konkurrerar materialåtervinning av brännbart avfall med avfallsförbränning. Kostnaden för materialåtervinningsåtgärder vägs mot mottagningsavgiften vid förbränningsanläggningarna, vilket innebär att ju billigare det är att förbränna avfall desto mindre kommer gå till materialåtervinning."" Denna beskrivning stämmer sannolikt för sorterade avfallsflöden på ÅVC, t.ex. kommunplast, men inte nödvändigtvis för restavfall där det än så länge saknas kapacitet för eftersortering och därmed utsortering av materialåtervinningsbara fraktioner. Förbränning av restavfall är därför i de flesta fall enda behandlingsalternativet. "	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
VA Syd	NAP Problemanalys	Sid. 17: Utöver de tre huvudsakliga barriärer (tillgång, skalekonomi, prisvariation) som identifierats för användning av återvunnet material i produkter så är sannolikt även begränsningar i regelverk en betydande barriär. T.ex är det i de flesta fall inte tillåtet att använda återvunnen plast i kontakt med livsmedel, vilket sannolikt är ett betydande hinder. Det finns säkert fler exempel på lagstiftningshinder.	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
VA Syd	NAP Avfall i Sverige	Generell synpunkt avseende kapitlet som helhet. Det framgår av kraven i avfallsdirektivet att det i NAP ska redovisas samlad statistik om bl.a. avfallsmängder. NAP är dock ett mycket omfattande dokument och för att öka läsbarheten så bör Naturvårdsverket överväga om detta kapitel t.ex kan flyttas till bilaga/or. Det är värdefullt som kunskapskälla att kunna läsa om den samlade nationella avfallsstatistiken, men inget som en enskild kommun har nytta av i sin planering och prioritering av åtgärder.	Naturvårdsverket noterar synpunkten. Vi hoppas dock att läsanvisningen ger en bild av vad de olika kapitlen handlar om för att det ska vara lättare att läsa det som är av intresse.
VA Syd	NAP System för insamling av avfall	"Sid. 23: Synpunkten avser ""Det gäller bland annat krav på fastighetsnära insamlings av bioavfall och förpackningar, utsortering av bygg- och rivningsavfall i sex fraktioner, krav på utsortering och separat insamling av textilavfall, samt krav på att skilja förpackningar från sitt innehåll.""	Justerat enligt förslag i avsnitt 3.3.

VA Syd	NAP System för insamling av avfall	"Sid. 24: Synpunkten avser ""Kraven på att innehållet ska avskiljas från sin förpackning har inneburit att butiker har behövt tänka annorlunda och att varor kan skänkas eller doneras i större utsträckning än tidigare."" Vi bedömer att det nya kravet haft mycket liten effekt hittills. Det krävs utökad tillsyn för att kravet ska få genomslag. "	Vi tackar för synpunkten. Texten i avsnitt 3.3 har formulerats om.
VA Syd	NAP System för insamling av avfall	"Sid. 24: Synpunkten avser ""Det innebär att det går att arbeta för att kunskapen och medvetenheten om bestämmelserna ska öka, vilket på sikt kan leda till bättre regelefterlevnad och bättre statistik och uppföljning av insamlade mängder."" Naturvårdsverket bör initiera ökad tillsyn i samverkan med tillsynsmyndigheterna."	Vi tar med oss synpunkten till vårt fortsatta arbete.
VA Syd	NAP Illegal avfallshantering	"Sid. 34: Synpunkten avser ""Tillsyn är ett viktigt styrmedel för att åstadkomma regelefterlevnad och upptäcka och motverka avfallsbrottslighet."" Denna slutsats gäller inte enbart för tillsyn kopplat till avfallsbrottslighet. Tillsyn är ett underskattat verktyg som är mycket kraftfullt när det kommer till förebyggande av avfall och att öka utsortering av avfall. Därför anmärkningsvärt att tillsyn inte lyfts i andra kapitel/stycken på samma sätt som för stycket om avfallsbrottslighet. "	Tack för synpunkten. Vi har tydliggjort vikten av en fungerande tillsyn i kap. 11, 9, m.m. avseende all gällande lagstiftning.
VA Syd	NAP Illegal avfallshantering	"Sid. 34: Synpunkten avser ""Tillsyn verkar förebyggande eftersom vetskap om att kontroller kan ske leder till att verksamhetsutövaren i större utsträckning känner till reglerna och följer dem."" Tillsyn kan också driva innovativa lösningar om man kravställer på rätt sätt."	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.

VA Syd	NAP Producentansvar	"Sid. 41: Synpunkten avser ""Liksom hushållen har även företag och andra verksamheter ansvar för att sortera sitt förpackningsavfall. Ansvaret gäller alla verksamheter där förpackningsavfall uppstår. Detta avfall ska lämnas till mottagningsplatser eller marknadsdrivna system."" Sannolikt hade krav på fastighetsnära insamling även för verksamheter gett bättre utsortering. Texten kan med fördel kompletteras med ett resonemang om att föreslå en utredning av detta. "	Tack för synpunkten. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	NAP Generella åtgärder	"Förslagen på åtgärder i kapitel 5.1 och i bilaga 6 är i stora delar desamma. Överväg om det finns behov att ha det på detta sätt. För ökad läsbarhet bör snarare kap 5 kompletteras med samtlig info i bilaga 6 och att denna bilaga utgår. För att ge effekt hade det varit önskvärt om kap. 5.1 innehöll någon form av värdering mellan vad som bör göras och vad som ska göras. "	Syftet med de generella åtgärderna är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Det viktiga är att börja med någon/några åtgärder och prioritera insatser utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin samt vad som är möjlighet att genomföra i närtid. Vissa åtgärder är mer frivilliga medan andra utgår från gällande lagstiftning. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. kap 11 sammanfattar åtgärderna i både den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet.
VA Syd	NAP Generella åtgärder	"Sid. 45: Synpunkten avser ""Myndigheter"" • Aktivt medverka i arbetet med revideringar och framtagande av ny lagstiftning..." Skrivningen bör tas bort då den är en del av en myndighets grunduppdrag"	Myndigheternas grunduppdrag är ofta omfattande och vi har valt att ha med åtgärder som faller inom ordinarie uppdrag för att visa vad som kan och behöver göras på detta område inom ramen för myndigheternas befintliga ansvar. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet.

VA Syd	NAP Generella åtgärder	"Sid. 45: Synpunkten avser ""Myndigheter"" • Utveckla och implementera styrmedel för att främja en hållbar cirkulär ekonomi." VA SYD undrar om detta ingår inom myndigheters uppdrag i nuläget eller om det i så fall behövs tydligare direktiv från regeringen. Ifall det behövs direktiv från regeringen så bör regeringen vara en aktör som lyfts särskilt även i kap. 11 och inte bara i bilaga 6."	Tillägg har gjorts i kap. 11. Syftet med de generella åtgärderna är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Det viktiga är att börja med någon/några åtgärder och prioritera insatser utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin samt vad som är möjlighet att genomföra i närtid. Myndigheters uppdrag ser olika ut och kan vara mer eller mindre tydligt formulerat när det gäller cirkulär ekonomi och avfall. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet.
VA Syd	NAP Generella åtgärder	"Sid. 45: Synpunkten avser """"Myndigheter"" • Offentliga verksamheter kan gå före och ställa tuffa miljö- och klimatkrav på varor och tjänster." VA SYD undrar om det inte redan är reglerat att offentliga verksamheter ska göra detta?"	Syftet med de generella åtgärderna är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Det viktiga är att börja med någon/några åtgärder och prioritera insatser utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin samt vad som är möjlighet att genomföra i närtid. Vissa åtgärder är mer frivilliga medan andra utgår från gällande lagstiftning. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet.

VA Syd	NAP Generella åtgärder	"När det gäller förslag på åtgärder som Naturvårdsverket kan göra så saknas en punkt om tillsyn. Naturvårdsverket bör fokusera på att utveckla tillsynen som verktyg. Det saknas också en punkt om att Naturvårdsverket bör prioritera omvärldsbevakning och spridning av goda exempel på lösningar utomlands."	Vi tackar för synpunkten och lyfter fram hur vi arbetar med tillsynsvägledning samt vikten av tillsyn och samverkan mellan tillsynsmyndigheter i bl.a. avsnitt 11. Generella åtgärder. Den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken är ett verktyg för att uppnå en effektiv och likvärdig tillsyn. Avfall är ett särskilt fokusområde i strategin med effektmål samt preciseringar (åtgärder, tillsynsaktiviteter och operativa mål). Den tillsynsstrategi som genomförs nu finns på vår webb och gäller t.o.m. 2025. Arbetet med nästa strategi för 2026-2029 har startat. I nästa strategiperiod tillkommer en del som ska utveckla tillsynen och stärka tillsynsmyndigheternas förmågor att bedriva en effektiv tillsyn. Tillsynsmetodik är något som särskilt nämns i lägesbeskrivningen. Samverkan med tillsynsmyndigheterna sker i olika former och under hela arbetet med framtagandet av tillsynsstrategin. Mer information finns på vår webb https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/nationell-strategi-for-miljobalkstillsynen/strategi-for-tillsyn-enligt-miljobalken-20262029/ På webben finns också vår tillsynsvägledning samlad liksom vår tillsynsvägledningsplan som vi tar fram vartannat år och som innehåller ytterligare planerade tillsynsvägledningsinsatser. https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/tillsyn-enligt-miljobalken/plan-for-tillsynsvagledning-20222024/ Den uppsökande tillsynen som nämns under Illegal avfallshantering i kap. 3.6 samt den TVL som om illegal avfallshantering som finns på vår webb är ett exempel på utveckling av tillsynsmetoder.
--------	------------------------	---	--

VA Syd	NAP Generella åtgärder	"Sid. 46: Kommuner, länsstyrelser och annan offentlig förvaltning • Säkerställa tillämpning av gällande lagstiftning för utsortering och materialåtervinning vid insamling och behandling av avfall. • Samverka med andra aktörer. • Säkerställa tillämpning av lagar och regler för ökad återvinning vid tillsyn och prövning,"	Vi gör vissa förtydliganden i kap. 11. I det avfallsförebyggande programmet fokuserar vi på avfallsförebyggande åtgärder. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet bör läsas tillsammans för att få en bra helhet.
VA Syd	NAP Generella åtgärder	"Sid. 46: Synpunkten avser ""Branschaktörer alla sektorer"" • Utveckla teknik för sortering, förberedelse för återanvändning och materialåtervinning."" Om man med ""utveckla teknik för sortering"" avser t.ex. eftersortering av restavfall som ett komplement till källsortering så kräver det att det tas fram styrmedel och finansieringsmodeller. Energimyndigheten lämnar förslag till hur ett stöd kan finansieras i rapport ER 2023:26 Styrmedel för CCS och CCU Avskiljning och lagring respektive användning av koldioxid. Naturvårdsverket behöver verka för att förpackningsavfall som sorterats ut maskinellt (eftersortering) inkluderas i förpackningsförordningen. "	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
VA Syd	NAP Generella åtgärder	"Sid. 47: Branschaktörer alla sektorer • Designa för att möjliggöra återvinning. "	Vi gör vissa förtydliganden i kap. 11. I det avfallsförebyggande programmet fokuserar vi på avfallsförebyggande åtgärder. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet bör läsas tillsammans för att få en bra helhet.

VA Syd	NAP Generella åtgärder	"Sid. 47: Synpunkten avser ""Utbildnings- och lärosäten"" • Ta fram ny kunskap som främjar cirkulära kretslopp, förlängd livslängd, hållbara affärsmodeller och sprida information till relevanta aktörer. • Ansvariga institutioner för forskning kan bidra med forskning, utveckling och innovation på området."" VA SYD vill påpeka att åtgärder som dessa kräver att det finns tillräckliga medel för utbildning och forskning."	Vi har förståelse för synpunkten men konstaterar att budgetfrågor hanteras genom myndigheternas budgetunderlag till regeringen och inte i den nationella avfallsplanen eller avfallsförebyggande programmet. Syftet med de generella åtgärderna är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Det viktiga är att börja med någon/några åtgärder och prioritera insatser utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin samt vad som är möjlighet att genomföra i närtid. Myndigheters uppdrag ser olika ut och kan vara mer eller mindre tydligt formulerat när det gäller cirkulär ekonomi och avfall. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet.
VA Syd	NAP Generella åtgärder	"Sid. 47: Konsumenter • Sortera ut avfall och lämna till berörd insamling"	Vi har förståelse för synpunkten men fokuserar på avfallsförebyggande åtgärder i det avfallsförebyggande programmet. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet bör läsas tillsammans för att få en bra helhet. Samtliga åtgärder finns också sammanställda i kap 11. Vi hoppas att vikten av en god resurshushållning även framgår av den nationella avfallsplanen.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Skapa tillgänglighet på återvinningscentraler för alla genom till exempel bilder, skyltar och ramper.	Vi instämmer i att det är bra förslag, men att det kanske i första hand passar bäst i kommunernas avfallsplan.

Kiruna kommun	NAP System för insamling av avfall	i glesbygd övervägs I punkt 5.4, förpackningsavfall, föreslår förvaltningen att ett mål gällande tillgänglighet till insamlingssystemet	En åtgärd har lagts till i avsnitt 5.4 om att underlätta insamlingen för hushåll genom att skapa system utifrån hushållens behov och förutsättningar. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
VA Syd	NAP Kommunalt avfall	Sid. 56: Synpunkten avser ""De huvudsakliga rekommendationerna från kommissionen till Sverige är:"" 4. Inför stödmekanismer som säkerställer separat insamling av återvinningsbart kommunalt avfall från verksamheter."" Pågår det något arbete hos t.ex. Naturvårdsverket inom detta område? "	Utöver de förslag som Naturvårdsverket redovisade i regeringsuppdraget Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall pågår en så kallad bokstavsutredning på Regeringskansliet.
Norrköpings kommun	NAP Nedskräpning	Hälften av nedskräpningen består av fimpar och vad gäller ballonger ska nedskräpningen vara försumbar till 2030. Men det saknas förslag på incitament för att åtgärda detta på lokalt plan.	I de kommunala avfallsplanerna ska kommunerna beskriva arbetat mot nedskräpning lokalt, kommunerna har också ansvar för åtgärd 23 i åtgärdsprogrammet för havsmiljön.
VA Syd	NAP Kommunalt avfall	Sid. 58: Synpunkten avser ""PLASTAVFALL"" Plastavfall omfattar plastförpackningar med och utan pant som sorterats ut separat eller som en del av restavfallet samt annan plast som sorteras ut i hushållen som så kallad kommunplats."" VA SYD anser att förpackningsavfall som sorterats ut maskinellt (eftersortering) bör inkluderas i förpackningsförordningen.	Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.

VA Syd	NAP Förpackningsavfall	Sid. 62: Synpunkten avser ""Men alla förpackningar samlas inte in utan en del hamnar i restavfallet eller i komposten."" Är det matavfallet som åsyftas och inte komposten? "	Justerade i texten i 5.4 genom att ta bort ordet kompost.
VA Syd	NAP Förpackningsavfall	Sid. 63: Synpunkten avser ""Det finns därtill bestämmelser i den nya EU-förordningen som syftar till att öka andelen återvunnen råvara som kan användas till nya förpackningar liksom krav på att förpackningar ska vara återanvändbara."" Det vore önskvärt om aktuell bestämmelse kunde skrivas ut, t.ex. som fotnot. "	Vi tacka för inspel. PPWR är inte officiellt beslutade än vilket medför att vi inte kan hänvisa till mer detaljer.
VA Syd	NAP Förpackningsavfall	Sid. 64: Det bör läggas till en punkt i listan över åtgärder för Naturvårdsverket. Förslagsvis: • Utredda möjligheter till eftersortering av restavfall samt verka för att förpackningsavfall som sorterats ut maskinellt (eftersortering) inkluderas i förpackningsförordningen. "	Tack för inspel. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

VA Syd	NAP Förpackningsavfall	Sid. 64: Det bör läggas till en punkt i listan över åtgärder för Kommuner. Förslagsvis: • Utred möjlighet att investera i teknik eller upphandla tjänst för eftersortering av restavfall i syfte att öka materialåtervinningen, som ett komplement till källsortering.	Tack för inspel. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
VA Syd	NAP Bioavfall	"Sid. 66: Det bör läggas till en punkt i listan över åtgärder för Naturvårdsverket. Förslagsvis: • Ta fram vägledning och stöd kring tillsyn, framför allt med fokus på kravet att avskilja förpackning från innehåll (bioavfall). "	Vi tar med oss synpunkten i vårt kommande arbete, men väljer att beskriva Naturvårdsverkets vägledningsansvar mer generellt i detta avsnitt.
VA Syd	NAP Bioavfall	"Sid 66: Naturvårdsverket • Ta fram vägledning om nya regler och kommande mål. • Ta fram bättre statistik över flödet av trädgårds- eller parkavfall."	Tack för synpunkten. Vi tar med den i kommande arbete. I Naturvårdsverkets ansvar ligger att kontinuerligt arbeta för bättre statistik.
VA Syd	NAP Bioavfall	"Sid. 66: Det finns fler åtgärder som kommuner bör göra, förslagsvis: • Utveckla insamlingssystem- och tjänster. • Teknikutveckling för att minska mängden rejekt vid förbehandling av matavfall. Även val av insamlingssystem styr mängden rejekt. • Kravställa om effektiv biologisk återvinning, t.ex. lite rejekt, vid upphandling. Kapitlet saknar en rubrik för Avfallsbehandlare, som ju kan vara en kommun, kommunalt bolag etc men även en privat aktör."	Tack för bra förslag, åtgärderna i avsnitt 5.5 har kompletterats.

VA Syd	NAP Plastavfall	Sid. 68: Synpunkten avser ""Idag förbränns cirka 80 procent av det svenska plastavfallet med energiåtervinning eller som bränsle i industrin, och förbränning av fossil plast står för över 90 procent av växthusgasutsläppen från avfallsförbränning, som i sin tur utgör 78 procent av el- och fjärrvärmesektorns utsläpp."" Detta talar starkt för att fortsatt fokus på källsortering genom information, utveckling av insamlingssystem- och tjänster är viktigt. Men också att maskinell utsortering (eftersortering) av restavfall är ett viktigt komplement till föregående.	Tack för kommentaren vi bedömer att detta nu täcks av texten.
VA Syd	NAP Plastavfall	"Sid. 68: Synpunkten avser ""Ett annat hinder är att aktörer ofta anger att det är svårt att hitta rätt kvalitet på återvunnen råvara."" Texten bör kompletteras med en analys om att hela värdekedjan behövs för att öka återvinning: design av produkter, utveckling av återvinningsteknik, standardisering för att säkra kvaliteten av återvunnen plast och slutligen kvotplikt eller liknande för att driva efterfrågan. "	Har gjort ett tillägg i texten.
VA Syd	NAP Plastavfall	"Sid . 69: Ytterligare en åtgärd som skulle kunna läggas till under rubriken ""Kommuner och regioner"" är: • Investera i teknik för eftersortering av restavfall alternativt handla upp detta som tjänst "	Naturvårdsverket ser också detta som en möjlig teknikutveckling och har beskrivit detta under avfallshanteringskapitlet
VA Syd	NAP Plastavfall	"Sid. 69: Synpunkten avser ""Kommuner och Regioner"" • Möjliggör utsortering av plastavfall på återvinningscentraler."" Här bör kompletteras med att det behövs incitament/styrmedel för att plastavfallet efter utsortering ska skickas till materialåtervinning även om det är dyrare än att förbränna. "	Tack för kommentaren. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

VA Syd	NAP Textilavfall	"Sid. 72: Synpunkten avser ""Ytterplagg och lakan används ofta under lång tid, medan fast fashion ibland endast används 7- 8 gånger innan användaren tröttnat eller att plagget är trasigt/omodernt."" VA SYD saknar förslag på hur ohållbar konumtion och ökade mängder avfall från exempelvis fast fashion kan motverkas. "	Bra synpunkt. Naturvårdsverket instämmer. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
VA Syd	NAP Textilavfall	"Sid. 74-75: Synpunkten avser ""I Sverige finns en av världens första storskaliga anläggningar för sortering på fibernivå för återvinning."" Den typ av teknik som Siptex använder, kräver dock en mänsklig försortering först, vilket bör framgå i texten för att texten inte ska vara missvisande. "	Tack för inspel. Texten har uppdaterats.
VA Syd	NAP Textilavfall	"Rubriken ""Åtgärder för textilavfall"" på sid. 75 och framåt: Konsumentverket saknas som aktör, vilka behövs för att upplysa konsumenter om t.ex. ens rätt att reklamera textilprodukter. "	Tack för synpunkt. Detta är en åtgärd som finns med i det avfallsförebyggande programmet. Vi hänvisar till kap 11 där samtliga åtgärder finns samlade både från NAP och PAF.
VA Syd	NAP Textilavfall	"Sid. 76: Synpunkten avser ""Kommuner och regioner"" • Tillhandahålla insamlingsbehållare eller andra insamlingssystem för hushåll och verksamheter med sådant avfall, för att det ska bli enkelt för medborgarna att lämna textilavfall (lagkrav från 2025)"" Även viktigt att kommuner, som ej har egen regi, från 2025 auktoriserar t.ex. ideella aktörer och andra som samlar in textilavfall. Detta inkluderar att också auktorisera insamling av textilavfall i butik. Genom att kommunen blir en ""garant"" för ansvarsfull insamling och hantering av textilavfall så kan oseriösa aktörer hindras, vilket gynnar en hållbar textilavfallshantering. "	Bra förslag och tips. Naturvårdsverket ser dock att detta bättre passar i vägledning kopplat till separat utsortering av textilavfall än i mer övergripande text som i nationell avfallsplan. Naturvårdsverket tar med sig detta i det fortsatta arbetet.

VA Syd	NAP Beredskap	Det saknas en viktig aspekt i kapitlet om beredskap, nämligen den att hushålla med resurser är en mycket viktig del av beredskapen.	Detta är en viktig del av beredskapsarbetet och hänsyn tas till den i vårt regelbunda arbete, dock ryms den inte inom detta avsnitt.
VA Syd	NAP Bilaga 6	Hela bilaga 6 är en jättebra och tydlig sammanställning som bör få en mer central roll i dokumentet.	Tack för synpunkten. Vi arbetar på att ta fram en sökbar funktion för åtgärdslistan i kap 11. Ambitionen är att den ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten.
VA Syd	NAP Bilaga 6	Sid. 236: I listan på sid. 236 Står det "Regeringen", men det är samma punktlista som i kap. 11. Men i kap 11 Står det "Myndigheter". Varför det benämns olika behöver förtydligas.	justerat i kap 11
VA Syd	NAP Bilaga 6	"Sid. 238: Det bör läggas till en punkt under rubriken ""Kommuner, länsstyrelser och annan offentlig förvaltning"", förslagsvis: • Fortsätta utveckla insamlingssystem och insamlingstjänster, som leder till ökad återanvändning."	Bra förslag. Har kompletterat med föreslagen åtgärd.
VA Syd	NAP bilaga 6	"Sid. 240: Rubriken ""Föreningsverksamheter, bostadsrättsorganisationer och arbetsplatser m.fl"" bör justeras till ""Fastighetsägare av flerfamiljshus, föreningsverksamheter, bostadsrättsorganisationer och arbetsplatser m.fl"". Det bör läggas till en punkt under denna rubrik, förslagsvis: • Säkerställ bra avfallsutrymmen och tydlig information till de boende, t.ex. att det finns tillgång till sorteringsguide, matavfallspåsar etc. Viktigt att det känns tryggt och enkelt att använda avfallsutrymmet, exempelvis ett väl belyst, rent och inbjudande miljörum gör att de boende sorterar bättre. "	Tillägg gjorda i kap 11 och avfallsplanen under Kommunalt avfall
VA Syd	NAP Bilaga 6	"Sid 240: Föreningsverksamheter, bostadsrättsorganisationer och arbetsplatser m.fl • Inrätta bytesrum i bostadsområde/hus/arbete. PAF"	Tillagt i kap 11
VA Syd	Övergripande NAP	Generell synpunkt: Iternativkostnader och kostnadsanalys för åtgärder och alternativ till åtgärder hade varit ett gott komplement till materialet.	Tack för synpunkten. Vi tar med oss den i vårt fortsatta arbete.

VA Syd	Övergripande NAP	VA SYD efterfrågar att dialoger med företag, förslag på nya funktioner i värdekedjan inom avfall för att skapa förutsättningar som cirkulär ekonomi (ex genom att hitta bättre sätt att designa produkter för materialåtervinning) lyfts.	Naturvårdsverket tackar för detta förslag och tar det med oss i vårt fortsatta arbete.
VA Syd	Åtgärdsförslag	(Till kommunens uppdragsgivare) Uppmuntra kommuner till klimatbokslut där MKB kan vara ett underlag för ett sådant. Förklaring: Genom att kommunerna börjar mäta sina klimatavtryck, till exempel genom ökad materialåtervinning så kan man följa effekten och arbeta mer effektivt tillsammans mellan kommuner.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten. Vi har valt att inte bredda för mycket i plan och program utan behålla fokus på att hantera avfallet i enlighet med avfallshierarkin. Klimatåtgärder hanteras i andra sammanhang.
Lunds kommun	NAP Ansvar för avfallshanteringen	Grundansvaret - avfallsproducentens ansvar - saknas. Här saknas ett stycke om ansvar att lämna in för återbruk och materialåtervinning i rätt fraktioner. T.ex. att den som har en förpackning (privatperson, verksamhet) ska lämna in dessa och hur det ska göras.	Vi håller med om att det saknades och ett nytt avsnitt (4.3) om privatpersoners och verksamheters ansvar i sin roll som avfallsproducent har lagts till.
Lunds kommun	NAP Kommunalt avfall	Svårsläsligt på sidan 55 om vilka flöden som är störst... generellt i detta avsnitt så är det mycket siffror. Hade underlättat med ett diagram!	Tack för konstruktivt förslag, vi tar med det till vårt fortsatta arbete.
VA Syd	Åtgärdsförslag	Arbeta mer tillsammans med näringsliv för ökad materialåtervinning. Förklaring: genom upphandling och krav på avsättning	Tack för synpunkten. Vi har lagt till en åtgärd som handlar om att säkerställa att avfall hanteras enligt gällande lagstiftning och enligt avfallshierarkin inom offentliga verksamheter med exempel på hur detta kan göras. Vi har även lagt till/tydliggjort åtgärder i kapitel 11 som handlar om att ställa ambitiösa miljö- och klimatkrav på varor och tjänster i upphandlingar, att köpa återvinningsbara produkter och produkter av återvunnen råvara samt att samverka med andra myndigheter och aktörer för att accelerera omställningen mot en mer hållbar och cirkulär ekonomi.
VA Syd	Åtgärdsförslag	Skapa funktioner inom avfall som arbetar med materialströmmar som resurs , alltså inte avfall. Avfallsbolagen behöver bli både resurs och avfallsinriktade.	Naturvårdsverket tackar för detta förslag och tar det med oss i vårt fortsatta arbete.

VA Syd	Åtgärdsförslag	Arbeta med att konkretisera tydligare mål och indikatorer som följer Eus etappmål. Hittills har ju inte målen som de är formulerade idag gett önskad effekt. Förklaring: Konkret och mätbart.	Vi har förståelse för synpunkten. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
VA Syd	Åtgärdsförslag	Införa uppföljning av KPI:er per kommun. Behövs krav på högre nivå för att flera kommuner ska göra det. Förklaring: KPI:er för återvinningsgrad, andel källsorterat , kostnad per ton behandlat restavfall, resursproduktivitet (hur effektiva vi är på att hushålla med ändliga resurser)	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

VA Syd	Åtgärdsförslag	Arbeta med mål som andel restavfall (10 års plan). Förklaring: Nya mål för restavfall? Med effekten att sortering och därmed förberedande för materialåtervinning ökar. I Italien finns det inom vissa kommuner mål på 10kg restavfall pp/år.	Vi har förståelse för synpunkten. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Lunds kommun	NAP Kommunalt avfall	För att lyckas nå målen behövs tydligare prioriteringar för avfallsplanen enl. det här stycket.	Naturvårdsverket instämmer i att prioriteringar behövs och har lämnat förslag på åtgärder i regeringsuppdrag avseende ökad materialåtervinning. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	Åtgärdsförslag	Utreda möjligheten för ökad tillgänglighet av insamlingsplatser för återbruk och återvinning i urbana miljöer. I städerna är det trångt med plats för fler fraktioner. Det borde vara av nationellt intresse att arbeta med cirkulära modeller likt de köpcenter som idag satsat på återbruk och återvinning. Insamlingsplatser för återbruk och återvinning görs lika tillgängliga som för andra vardagsärenden. Samtidigt satsar man på att laga och reparera i anslutning till dessa. Förklaring: Genom en förbättrad mer kvalitativ produktion av konsumtionsvaror kan man öka efterfrågan på andrahandsmarknaden. Genom bättre utsortering av efterfrågat material för återvinning gynnas den cirkulära ekonomin. Förutsättningar för detta måste vara att det är lätt och attraktivt för medborgare och producenter.	Tack för synpunkten. Vi har lagt till förslag på åtgärder för kommuner i kapitel 11 som handlar om att skapa insamlingssystem som är lättillgängliga och utgår från ett användarperspektiv så att invånare tycker att det är enkelt att hantera avfallet på rätt sätt samt att säkerställa att krav ställs på utrymmen för avfallshantering och avfallsförebyggande vid markanvisning och tecknande av exploateringsavtal.

VA Syd	Åtgärdsförslag	Låt kommuner få skicka in förslag på framtidens avfallshantering, produktion och konsumtionsmöjligheter om 10 år, som en tävling. Förklaring: Genom att se vision och möjligheter från flera kommuner kan man börja samla de metoder som verkar möjliga och börja bygga en konkret plan.	Naturvårdsverket tackar för idén, vi tar med oss det i fortsatta arbetet.
VA Syd	Åtgärdsförslag	Förslagen är generella för alla kommuner men med förutsättning att nationella myndigheter hjälper och stöttar kommunerna i deras arbete framåt. En kommun kan inte bära en lösning för alla kommuner.	Naturvårdsverket har förståelse för synpunkten och vi tydliggör i plan och program hur vi arbetar med tillsynsvägledning och annat stöd. Syftet med de generella åtgärderna är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Insatser kan prioriteras utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin. Vissa åtgärder är mer frivilliga medan andra utgår från gällande lagstiftning. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet.
Norrköpings kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Norrköpings kommun anser att dokumenten innehåller ett mycket bra kunskapsunderlag kring avfall.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.

Norrrköpings kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	För att nå förändring anser Norrrköpings kommun att det behöver göras mer än att bara inspirera företag och andra aktörer att minska avfallsmängder. Vi önskar att åtaganden eller mål formuleras för att öka planens tyngd. Dessa mål eller åtaganden kan sedan användas exempelvis vid framtagna av ny lagstiftning. Med tanke på att Sverige inte når EU:s målsättning om att 55 procent ska materialåtervinnas till 2025 behövs starkare incitament/krav.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Vikten av avfallsförebyggande lyfts i det avfallsförebyggande programmet. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Norrrköpings kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Genom hela dokumentet, växla till att i högre utsträckning skriva om resurser istället för avfall.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet.
Norrrköpings kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Dokumentet innehåller många stavfel och saknade ord/bokstäver. Det finns behov av att generellt se över texterna.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet.
Norrrköpings kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Norrrköpings kommun önskar att den nationella avfallsplanen och förebyggandeprogrammet slås samman till ett dokument. Uppdelningen i två dokument gör att det blir mycket upprepningar. Avfallshantering och avfallsförebyggande är så tätt sammankopplat att det för oss är mer logiskt att hantera det i samma plan.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med oss i det fortsatta arbetet. Anledningen till att vi valt att göra två dokument är att utvärderingen av nuvarande plan och program (som sammanfogats i ett dokument) påvisat att det avfallsförebyggande programmet är mindre känt jämfört med den nationella avfallsplanen. Genom att dela upp plan och program i två dokument (som kan komplettera varandra) siktar vi på ökad kännedom och nyttjandegrad av det avfallsförebyggande programmet. I synnerhet av aktörer som har möjlighet till att bidra till utvecklingen mot målen trots att de kanske inte anser sig arbeta med avfallsfrågor.

Norrrköpings kommun	Övergripande NAP	Norrrköpings kommun anser att det vore bättre med ett mer kortfattat huvuddokument och lyfta ut fakta i bilagor, exempelvis behandlingsmetoder under avsnitt 6, med start på sidan 93.	Vissa delar av den nationella avfallsplanen kommer att lyftas fram på webben.
Norrrköpings kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Går det att göra avfallsplanen mer lättillgänglig och intressant för att i högre utsträckning nå de olika målgrupperna? Det är ett bra förslag att hålla plan och program levande på webbplats och genom olika kommunikationskanaler för att ständigt påminna om arbetet. Men frågan är om det är tillräckligt.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. För att göra vissa delar mer lättillgängliga/förståeliga/enkla avser vi även utveckla Naturvårdsverkets webb. Där finns möjlighet att göra åtgärderna mer lättfilterade och vi planerar även att lägga upp goda exempel. Vidare kommer vi genomföra ett hybridmöte i samverkan med Avfall Sverige och delegationen för cirkulär ekonomi den 21 november. Vi tar även med oss vikten av att håll plan och program levande i den kommande verksamhetsplaneringsprocessen.
Norrrköpings kommun	Övergripande PAF	Fler aspekter av fördelarna med ett avfallsförebyggande arbete kan med fördel läggas till – även ekonomiska och sociala aspekter kan beskrivas. Rättvisaspekten av resursanvändning. Vissa länder kan tillåtas öka användningen men vi i den rikare delen av världen behöver minska resursanvändningen.	Naturvårdsverket tackar för detta förslag och tar det med oss i vårt fortsatta arbete .
Norrrköpings kommun	NAP Avfall i Sverige	Under kapitel 3.4: Nedskräpning och Marint skräp beskrivs problemet med uttjänta och övergivna fritidsbåtar. I regeringsuppdraget Insamling och återvinning av fiskeredskap och fritidsbåtar har det tagits fram flera förslag på åtgärder. Norrrköpings kommun tycker att det är oklart om förslagen bara omfattar uttjänta och övergivna fritidsbåtar i marina miljöer eller om det också omfattar uttjänta och övergivna båtar på land.	I den nationella avfallsplanen kommer åtgärderna i regeringsuppdraget inte tas upp på mer detaljerad nivå.
Norrrköpings kommun	NAP Avfall i Sverige	Norrrköpings kommun saknar åtgärder gällande illegal avfallshantering. Vi önskar att Naturvårdsverket fortsätter med informationsinsatser om illegal avfallshantering. De seminarier som har genomförts har varit värdefulla, men det behövs upprepning och fler seminarier för att utveckla tillsyn och samordning. Vi vill gärna ha mer fokus på elektronikavfall kopplat till illegal avfallshantering.	Tack vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete med vägledning

Norrrköpings kommun	NAP Prioriterade avfallsströmmar	I kapitel 5.12 Åtgärder för uttjänta fordon föreslås att Naturvårdsverket ska utveckla tillsynsvägledningen gällande bilskrotningsförordningen gentemot kommunerna. Norrköpings kommun skulle även se det som positivt med vägledning gällande auktorisering gentemot Länsstyrelserna.	Behovet av vägledning kopplat till auktorisering har uppmärksammats i tex. https://www.regeringen.se/contentassets/78c2822be4824c9986f0f7a52c6c676a/promemoria-producentansvar-for-bilar-respektive-dack--nya-regler-for-att-genomfora-eus-avfallsdirektiv.pdf och Naturvårdsverket är medvetna om detta behov. Tillsynsvägledning gentemot kommunerna har dock bedömts ha högre prioritet i nuläget.
Norrrköpings kommun	NAP Avfall i Sverige	På sidan 28 under avsnittet om nedskräpning är det otydligt var målen kommer ifrån.	Justerat i avsnitt 3.4
Norrrköpings kommun	NAP Prioriterade avfallsströmmar	Norrköpings kommun saknar åtgärder för att stimulera producenter till att öka andelen förnybart vid produktion.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten och tar med den i det fortsatta arbetet.
Norrrköpings kommun	NAP Avfall i Sverige	Det saknas en förklaring till varför inte gruvavfall inkluderas i avfallsstatistiken.	Gruvavfall är undantaget från Avfallsdirektivet (art 2 1d). Förklaring tillagd i texten
Håll Sverige Rent	NAP Nedskräpning	Vi saknar det övergripande målet för minskad nedskräpning som står angivet i XXX	Lagt till Mål för minskad nedskräpning av förpackningar som är engångsplatsprodukter Nedskräpningen utomhus ska ha minskat med 50 procent från och med år 2030 jämfört med år 2023. i avsnitt 3.4
Norrrköpings kommun	NAP Generella åtgärder	Angående de generella åtgärderna på sidan 45. Norrköpings kommun anser att det är otillräckligt med endast åtgärder kring information samt samverkan. En kommun kan göra mer än följa lagstiftning, exempelvis genom kravställan i upphandlingar och genom att vara föregångare. Vi önskar mer konkreta förslag.	Vi har lagt till åtgärder i avsnitt 11, se även de åtgärder som finns under rubriken "Myndigheter" och som gäller alla oss myndigheter.

Norrrköpings kommun	NAP Förpackningsavfall	Se förslag till textmässig justering	Justerade i texten i 5.4 genom att ta bort ordet kompost.
Norrrköpings kommun	NAP Generella åtgärder	Det är svårt att få en överblick över åtgärdsförslagen när de är fördelade mellan generella åtgärder, åtgärder per område och förebyggande åtgärder. Alla åtgärdsförslag finns samlade i Bilaga 6 – hänvisa till detta vid de första generella åtgärdena i planen och förebyggandeprogrammet och ta bort dem på övriga ställen. Blir mer lättöverskådligt.	Vi tackar för synpunkten och tydliggör i inledningen av kap. 11. att alla åtgärder, både för avfall och avfallsförebyggande finns samlade i kap 11, som är densamma i både avfallsplanen Avfall i ett cirkulärt samhälle och det avfallsförebyggande programmet Sverige tänker efter- före! Vi arbetar på att ta fram en sökbar funktion för åtgärdslistan i kap 11. Ambitionen är att den ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten.
Norrrköpings kommun	NAP Materialåtervinning	Vilka övriga kopplingar finns till de nationella miljömålen och Agenda 2030. Detta nämns endast under Behandling av förorenade massor på sidan 103.	I bilaga 1 och 2 redogörs för de mål som är relevanta för avfallsområdet.
Norrrköpings kommun	NAP Textilavfall	Gällande textilåtervinning, lägg till åtgärder om tillverkning även av andra återvunna material än bomull, exempelvis tencel. Kommuner kan även kravställa alternativa återvunna material vid upphandling, vilket kan läggas till som en åtgärd.	Naturvårdsverket tackar för detta förslag och tar det med oss i vårt fortsatta arbete.
Norrrköpings kommun	NAP Möbelavfall	Kommuner kan även använda sig av möbeltrappan för sin interna möbelanvändning, se Möbler på sidan 80.	Tack för bra förslag. Men vår bedömning är att sådana hierarkier redan finns framtagna av flera olika aktörer. Naturvårdsverket vägleder om avfallshierarkin i miljöbalken. Däremot är vi positiva till att andra aktörer engagerar sig och sprider information. Gärna med hjälp av visuella hierarkier.

Norrrköpings kommun	NAP Kritiska råmaterial och avfall	Tydliggör nackdelarna med gruvbrytning och konfliktmineraler och påverkan i tredje världen. Tillverkare kan ställa krav på mänskliga rättigheter i inköpsprocessen.	Tack för kommentaren. Följande står nu skrivet under rubriken "Kritiska råmaterial och avfall": Med detta följer miljöproblem som är knutna till utvinning och förädling, såsom olika typer av utsläpp till vatten, mark och luft, samt andra problem som påverkar människor och deras hälsa, såsom barnarbete. Särskilt då det finns ett beroende av material från länder med mindre omfattande reglering inom miljö, hälsa och mänskliga rättigheter än i Sverige.
Norrrköpings kommun	NAP Bygg- och rivningsavfall	Norrrköpings kommun ser positivt på förslaget om gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan för att stimulera återbruk av byggmaterial.	Ingen åtgärd krävs
Norrrköpings kommun	NAP Elektronikavfall	Det saknas åtgärdsförslag för elektronikavfall.	Tack för kommentaren. Vi har lagt till åtgärder för elektronik.
Norrrköpings kommun	NAP Batteriavfall	Avsaknad av åtgärdsförslag för kommuner under batteriavfall.	Bra synpunkt. För kommunernas del gäller generella åtgärder, som återfinns i början av sammanställningen och som har relevans för batterier. Dessutom kan kommunens roll också vara konsument, avfallshanterare och materialåtervinnare beroende på situation.
Norrrköpings kommun	NAP Befintliga och kommande styrmedel	Se förslag till textmässig justering	Företag som tillverkar och eller importerar elektronik
Norrrköpings kommun	NAP Plastavfall	Avsaknad av åtgärder för kommuner under mikroplaster	Kompletterat åtgärdslistan med detta.

Norrrköpings kommun	NAP Bilaga 2	Varför är det enbart en beskrivning av Agenda 2030? Saknar kopplingen till de nationella miljömålen.	Miljömålen finns i Bilaga 1 och nämns även i avsnitten för de olika avfallsströmmarna.
Norrrköpings kommun	NAP Bilaga 6	På sida 242 samt 243 hänvisas till Bilaga X.	justerat
Norrrköpings kommun	NAP Bilaga 6	s 248, inga förebyggande åtgärder kring plast redovisas för någon aktör. Lägg gärna till det.	Åtgärden hör bättre hemma i PAF och är tillagd där
Norrrköpings kommun	Åtgärdsförslag	Norrrköpings kommun är just nu inne i en beslutsprocess för antagande av en ny avfallsplan. Beslut väntas i kommunfullmäktige i november. Den nya planen innehåller sju mål samt 32 åtgärder som ska genomföras under planperioden om fyra år. Fokus ligger på ett förebyggande arbete. Genom genomförandet av dessa åtgärder ser vi att vi bidrar även till uppfyllelse av den nationella avfallsplanen samt förebyggande programmet.	Naturvårdsverket vill tacka för informationen som vi tar med oss i vårt arbete.
Socialstyrelsen	Övergripande NAP+PAF+MKB	Socialstyrelsen anser att det hade varit önskvärt med ett förtydligande kring vilken typ a avfall som är farligt och inte när det kommer till stickande/skärande avfall utanför hälso- och sjukvården.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten. Vi tar det med oss i vårt fortsatta arbete. Vi arbetar med att ta fram information och vägledning kopplat till nationell avfallsplan och avfallsförebyggande programmet på vår webbsida.
Socialstyrelsen	Åtgärdsförslag	Socialstyrelsen bevakar behovet av att uppdatera myndighetens föreskrifter på området. Förklaring: Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2005:26) om hantering av smittförande avfall inom hälso- och sjukvården. Det remitterade förslaget berör inte detta avfallsslag specifikt.	Naturvårdsverket vill tacka för informationen som vi tar med oss i vårt arbete.
Socialstyrelsen	Åtgärdsförslag	Samverkan mellan Socialstyrelsen och Naturvårdsverket kring vad som kan anses utgöra smittfarligt avfall. Förklaring: Det skulle behövas ett förtydligande vad som kan klassas som farligt avfall när det gäller viss typ av avfall från verksamheter utanför hälso- och sjukvården, exempelvis nålar från tatueringsverksamheter.	Naturvårdsverket vill tacka för informationen som vi tar med oss i vårt löpande arbete och återkommer till Socialstyrelsen. Vår tillsynsvägledning om klassificering av avfall som farligt avfall finns på vår webb.

Stockholm Vatten och Avfall	Övergripande NAP+PAF+MKB	Både NAP och PAF är omfattande dokument. De innehåller mycket fakta som också upprepas. Dokumenten kan med fördel kortas ner betydligt och bör formges så att läsaren blir inspirerad och engagerad, särskilt givet det uttalade syftet med dokumenten.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet.
Stockholm Vatten och Avfall	Övergripande NAP+PAF+MKB	Namnen nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program ger fel signaler. När något väl blivit avfall ligger sent i kedjan och berör enbart vissa aktörer. Fördelaktigt om det går att hitta mer inspirerande och moderna namn.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. För att nå ut längre har vi föreslagit att den nationella avfallsplanen namnges "Avfall i ett cirkulärt samhälle". Det avfallsförebyggande programmet har fått namnförslaget "Ett cirkulärt Sverige tänker efter - före".
Stockholm Vatten och Avfall	Övergripande NAP+PAF+MKB	Det är en brist att varken NAP eller PAF innehåller (siffrersatta) mål. Avsaknad av mål gör att dokumenten inte får erforderlig tyngd. Nuvarande nationella mål nämns, men dessa går ut 2025. Kommer de textdelar som hänvisar till 2025-mål att tas bort i slutliga versionerna? Om inte riskerar vi att få dokument som känns inaktuella mer eller mindre direkt.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Stockholm Vatten och Avfall	Övergripande NAP+PAF+MKB	Betydligt tuffare skrivningar behövs. Att enbart inspirera/uppmuntra räcker inte. 400+ sidor med inspiration är alldeles för vagt. Relevansen av dessa dokument påverkas ifall styrningen ändå finns på annat håll/i andra dokument. Det saknas också tydligt koppling mellan NAP och PAF och de dokument som faktiskt är styrande inom området.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Stockholm Vatten och Avfall	Övergripande NAP+PAF+MKB	Utblick omvärlden saknas/är bristfällig. Med fördel bör en omvärldsanalys ingå; en internationell utblick med fokus på länder i Europa/EU. I en sådan bör ingå fakta och analys av vad som fungerar i andra länder, jämförelser med Sverige, vad fungerar bra här och varför? Vad fungerar bra i andra länder och vad kan vi dra för lärdom och nytta av det? Analys av positivt och negativt i andra EU-länder utifrån svenskt perspektiv. Detta finns mycket kort i t.ex. avsnittet om möbelavfall men inte så mycket mer.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i framtida processer

Stockholm Vatten och Avfall	Övergripande NAP+PAF+MKB	Är eventuella målkonflikter identifierade och analyserade? Det framgår inte inte vilka konflikter som finns och hur de bör hanteras.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Målkonflikter lyfts i MKBn
Stockholm Vatten och Avfall	Övergripande NAP+PAF+MKB	Det framgår inte särskilt väl hur det ska säkerställas att NAP och PAF kommer att efterlevas. I dokumenten bör beskrivas hur ökad kännedom om dokumenten säkerställs hos relevanta aktörer, exempelvis genom att bjuda in till presentationer, utse ansvariga, utse ambassadörer mm. Det behöver bli tydligare hur åtgärderna ska bli verklighet.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs inklusive sånt kopplat till efterlevnad. Plan och program kommer att utvärderas.
Stockholm Vatten och Avfall	Övergripande NAP+PAF+MKB	Det är problematiskt att dela upp NAP och PAF i två dokument. Många av frågorna och åtgärderna hänger ihop. Om t.ex. en kommun arbetar med textilfrågan så arbetar de både avfallsförebyggande och med avfallshanteringen. Då behöver dokumenten läsas parallellt vilket inte är optimalt. T.ex. texterna om textil liknar varandra men skiljer sig ändå åt mellan dokumenten. Åtgärderna i NAP respektive PAF har olika fokus men tangerar varandra eller är sammanlänkade, vilket gör det väldigt förvirrande för läsaren. Med två dokument finns en risk att de som endast vänder sig till NAP missar avfallsförebyggande åtgärder. Hur säkerställs att detta undviks? Det är bra med en bilaga med samtliga åtgärder men tveksamt om detta är tydligt nog.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med oss i det fortsatta arbetet. Anledningen till att vi valt att göra två dokument är att utvärderingen av nuvarande plan och program (som sammanfogats i ett dokument) påvisat att det avfallsförebyggande programmet är mindre känt jämfört med den nationella avfallsplanen. Genom att dela upp plan och program i två dokument (som kan komplettera varandra) siktar vi på ökad kännedom och nyttjandegrad av det avfallsförebyggande programmet. I synnerhet av aktörer som har möjlighet till att bidra till utvecklingen mot målen trots att de kanske inte anser sig arbeta med avfallsfrågor. För att göra vissa delar mer lättillgängliga/förståeliga/enkla avser vi även utveckla Naturvårdsverkets webb. Där finns möjlighet att göra åtgärderna mer lättfilterade och vi planerar även att lägga upp goda exempel.
Stockholm Vatten och Avfall	Övergripande NAP+PAF+MKB	Det är många upprepningar. Flera textdelar och innehåll förekommer i både NAP och PAF.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet.

Stockholm Vatten och Avfall	Övergripande PAF	Dokumentet innehåller flera språkliga fel. Ojämn kvalitet. Vissa delar av dokumentet känns väl genomarbetade, medan andra haltar betydligt. Dokumentets olika avsnitt varierar både i kvalitet och kvantitet (hur mycket info som finns om t.ex. olika materialslag, antal åtgärder och detalj på åtgärder etc.).	Tack för synpunkten. Texten kommer att gås igenom och revideras innan slutlig publicering.
Stockholm Vatten och Avfall	Övergripande NAP	Dokumentet för långt och innehåller alltför mycket beskrivning av nuläge och generella fakta. Det borde vara mer fokus på analys och actions/framåtblickande.	Vissa uppgifter t ex gällande nuläget behöver finnas med enligt artikel 28 i avfallsdirektivet. Vissa delar kommer dock att lyftas fram särskilt på webben.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Uppkomna avfallsmängder	I dokumentet finns mycket data om avfall. Dock är det begränsat med data för sådant som sker i tidigare led före det att något blir avfall, t.ex. i resursutvinning, tillverkning etc. Det skulle ge mycket ifall det fanns data som visar resursåtgång m.m. i tidigare led.	I avfallsplanen redovisas data om avfall. Sådant som sker i tidigare led hanteras i det avfallsförebyggande programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Problemanalys	Avsnittet går inte tillräckligt på djupet vare sig för orsaker eller för olika aktörer, utöver kommunerna som är i fokus i texten. Det saknas också information om och analys av storleksordningen på de utmaningar som nämns.	Texten är konceptuell och syftar till att övergripande belysa några av de stora problemområdena. Mer djupgående beskrivningar följer för respektive avfallsflöde i rapporten.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Avfall i Sverige	Brist att nyaste data är från år 2020. Mycket har hänt senaste åren. Det borde gå att få fram nyare data för många uppgifter. Hela kapitlet blir tyvärr ointressant med 4+ år gamla data.	Siffrorna uppdateras mot senaste statistiken från 2022 som kom 13 september 2024
Länsstyrelsen Västerbotten	NAP System för insamling av avfall	Kunskap och medvetenhet om bestämmelserna räcker inte. Ökad separat insamling kräver inte bara mer information, tillsynen är otroligt viktig! Kommunerna har dock många gånger svårt att prioritera denna typ av tillsyn. Det är viktigt att förstå kommunernas utmaningar inom tillsynen, hur mycket som ska göras och hur mycket som måste prioriteras bort. Tillsynen skulle, om den utförs ha stor betydelse för att öka efterlevnad, men som det är nu finns begränsningar för detta.	Tack för kommentaren. Vi håller med om att det finns stora utmaningar då det gäller tillsynen och har förtydligat tillsynens betydelse i exempelvis avsnitt 3.6 och 11.

Nacka kommun	NAP Ansvar för avfallshanteringen	Företagens avfallsinsamling kan till viss del få stöd av tillsynen inom miljö, hälsa, livsmedel och bygglov. I flera ärendetyper ingår avfallskontroll, och den kan förbättras ytterligare om centrala myndigheter tar fram informationsmaterial för olika verksamhetstyper. I praktiken är det dock svårt att ha resurser för att nå ut till alla verksamheter via tillsyn. Men tillsynskontakter kan även användas för att nå ut med information, till exempel i samband med ansökningar och liknande.	Tack för synpunkten. Vi har förtydligat vikten av tillsyn för att gällande bestämmelser ska få effekt på flera ställen i planen, bl.a. i kapitel 11 och 9. Vi har även förtydligat åtgärden som handlar om vår roll att ta fram tillsynsvägledning utifrån avfallshierarkin om nya regler inom området (exempelvis kommande EU-lagstiftning) och vägledning om kommande mål. Vi har också kopplat denna åtgärd till arbetet med den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken där avfall är ett särskilt tillsynsområde med prioriterade fokusområden och till vår tillsynsvägledningsplan som tas fram vartannat år. Vi har även lyft fram vikten av samverkan med andra myndigheter, tillsynsmyndigheter samt aktörer för att accelerera omställningen mot en mer hållbar och cirkulär ekonomi.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Producentansvar	Hur följer Naturvårdsverket upp att syftet med producentansvaren uppnås? Fördelaktigt om detta kan beskrivas i NAP. Specifikt för varje producentansvar borde syftet med respektive ansvar beskrivas, det görs för vissa produkter men inte för andra. Det saknas också information om arbetet för att uppnå producentansvarsorganisationernas (PRO) mål. Syftet med PRO är att minska miljöpåverkan - denna miljöpåverkan kan också beskrivas kort i pedagogiskt syfte för läsaren som inte är insatt i avfallsfrågor.	Tack för inspel. Naturvårdsverket har ansvar att utöva tillsyn för att se att kraven efterlevs. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetskäl under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvakta resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Producentansvar	För vissa produkttyper finns hänvisning till fördjupning med statistik, men inte för alla. Detta borde finnas för alla produkttyper - hur mycket uppkommer, hur ser behandling ut i dag? Gärna med koppling till mål.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Vi har dessvärre inte tillgång till lika djupgående statistik på alla områden och vissa fall råder det dessutom sekretess på datan.

Stockholm Vatten och Avfall	NAP Producentansvar	Ang. återanvändbara förpackningar (s. 41): Det är otydligt var gränsdragningen går mellan marknadsdrivna och icke-marknadsdrivna system för återanvändbara förpackningar. Är det tvingande system? Det borde det vara. Träpall som kommer in till kommunens återvinningscentral förbereds till återanvändning, det är alltså ett avfall. Även denna gränsdragning är otydlig. Det är otydligt hur återanvändbara, uttjänta förpackningar ska behandlas när det är ett avfall.	Tack för inspel. Av förpackningsförordningen framgår att de marknadsdrivna systemen är frivilliga och fungerar som ett komplement till det huvudsakliga insamlingssystemet som drivs av producentansvarsorganisationerna. Den som driver ett marknadsdrivet system eller ett system för återanvändning har dock bestämmelser att uppfylla och ska vara anmälda till Naturvårdsverket.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Producentansvar	Vilka åtgärder innebär producentansvaret för tobaksvaror, ballonger och våtservetter? Vad innebär det rent praktiskt och hur följs det upp? Finns det några förväntningar på kommunerna? Det saknas information om dessa produktgrupper.	Naturvårdsverket tackar för inkommen fråga. Producentansvar för tobaksvaror, ballonger och våtservetter har införts som en del av engångsplastdirektivet med syfte att minska nedskräpningen av dessa produkter. Producenterna i dessa producentansvar har det ekonomiska ansvaret att ersätta kommuner för städa produkterna när de skräpar ned vilket görs genom systemet för nedskräpningsavgifter (se sida 27). Gällande producentansvar för tobak finns även ett insamlingskrav på fimpar. Kommuner ska till naturvårdsverket rapportera kostnader kopplat till nedskräpning.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Producentansvar	Producentansvar elektronik: Förslag på åtgärd - Krav på att PRO ska förmedla och öka kännedomen bland konsumenter att det är möjligt att lämna uttjänst elektronik hos producenter/försäljare, t.ex. vid köp av ny produkt. Det är onödigt med en "en-mot-en-regel" speciellt för mindre elektronik. Konsumenter borde kunna lämna mer än så.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

Stockholm Vatten och Avfall	NAP Generella åtgärder	Förslag åtgärd Naturvårdsverket: Öka kunskapen om och förbättra förekomsten av data och statistik för avfall som genereras av verksamheter (väldigt begränsad data och statistik idag), för förpackningsavfall (stora osäkerheter idag bl.a. pga. friåkare) samt för blandade avfallsströmmar (t.ex. det som benämns grovavfall).	Naturvårdsverket är begränsat vilka uppgifter myndigheten kan samla in och kan bara be verksamheter lämna uppgifter som det finns lagstöd för. Gällande publicering måste NV hålla sig till statistiklagstiftningen där det står att enskildas ekonomiska förhållanden inte får röjas. Avfall från verksamheter är något som myndigheten tittar på under 2024 och genomför ett plockanalysprojekt där blandat avfall från verksamheter som går till förbränning undersöks. Resultatet från undersökningen förväntas publiceras under våren 2025. Utmaningen med friåkare är något som myndigheten är medveten om. Dock är det idag osäkert hur omfattande det är. Att skatta eller identifiera antalet friåkare och därmed hur många förpackningar de tillför marknaden är ett pågående förbättringsarbete.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Generella åtgärder	Förslag åtgärd Kommuner och länsstyrelser: Tillsynen behöver öka och skärpas. Överlag är möjligheterna med tillsyn och kontroll och tillsynsmyndigheternas roll alltför svag/osynlig i dokumentet som helhet. Inkluderat tillsyn av design och produktion.	Vi förtydligar på flera ställen i planen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt. Vi tydliggör också vårt arbete med den nationella tillsynsstrategin och tillsynsvägledning generellt. Avfallsförebyggande åtgärder återfinns i det avfallsförebyggande programmet.

Stockholm Vatten och Avfall	NAP Generella åtgärder	Angående åtgärder Upphandlingsmyndigheten: Lagen om offentlig upphandling kan behöva ses över så att det blir enklare för offentliga upphandlare att inte styras för mycket av "lägsta pris". Hållbarhetskriterier för mer hållbara och cirkulära upphandlingar finns, men det finns idag inget krav på att de används. Det behövs skarpere åtgärder och krav som kan ge effekt. I framtiden ska det inte vara ett val att vara hållbar, det behöver vara ett krav för alla.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet. Miljömålsberedningen har lagt fram förslag. Promemoria och lagrådsremiss ...
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Generella åtgärder	Avser detta avsnitt men även efterföljande där föreslagna åtgärder framgår: Flera av de föreslagna åtgärderna tangerar avfallsförebyggande. Det är problematiskt att dela upp åtgärder mellan två dokument. Bilaga 6 med en samlad sammanställning av båda dokumentens alla åtgärder är därför bra, men inte optimalt.	Anledningen till att planen och programmet är uppdelade i två olika dokument är att utvärderingen av nuvarande plan och program (som utgör ett och samma dokument) visade att det avfallsförebyggande programmet var mindre känt än planen, troligtvis för att aktörer som inte anser sig hantera avfall inte känner sig lika berörda av en avfallsplan.

Stockholm Vatten och Avfall	NAP Generella åtgärder	Det tre åtgärderna som rör kommuner, länsstyrelser och annan offentlig förvaltning (s. 46) är självklara saker som vi sedan länge arbetar med dagligen.	Vi har lagt till åtgärder i avsnitt 11, se även de åtgärder som finns under rubriken "Myndigheter". Vi har valt att ha med åtgärder som faller inom ordinarie uppdrag för att visa vad som kan och behöver göras på detta område inom ramen för myndigheternas befintliga ansvar. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Vissa åtgärder är mer frivilliga medan andra utgår från gällande lagstiftning. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Bygg- och rivningsavfall	Bra föreslagna åtgärder för kommuner och länsstyrelser (s. 51).	Ingen åtgärd krävs
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Kommunalt avfall	Problematiskskt att begreppet "grovavfall" används – detta avfall består av olika fraktioner/material och bör kunna specificeras bättre.	Texten i 5.3 har justerats för att förtydliga vad som avses med grovavfall i detta sammanhang.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Plastavfall	Förslag åtgärd Naturvårdsverket: Se över nuvarande lagstiftning för förpackningsavfall utifrån nya tekniker för t.ex. eftersortering. Idag tillåts inte eftersorterat material att tillgodoräknas och det är därmed problematiskt med ersättning från producenterna till kommunerna för detta material. Eftersortering finns på andra håll i Europa där materialet också får tillgodoräknas i den statistik som redovisas på nationell och EU-nivå. Dagens regelverk urholkar även principen om att förorenaren betalar (Polluter Pays Principle), och kommunerna får bära stora kostnader för förpackningsmaterial.	Naturvårdsverket ser också detta som en möjlig teknikutveckling och har beskrivit detta under avfallshanteringskapitlet

Stockholm Vatten och Avfall	NAP Textilavfall	Antalet föreslagna åtgärder för textilavfall för Kommuner och regioner är många och väl detaljerade. För andra avfallsslag, t.ex. matavfall och plastavfall, är antalet åtgärder betydligt färre och mindre detaljerade. Det är oklart varför denna snedfördelning finns.	Tack för synpunkten. Texten kommer att gås igenom och revideras innan slutlig publicering.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Textilavfall	Det bör nämnas att privatimporten är en osäkerhetsfaktor i rapporteringen av konsumerade mängder textil. Den konsumerade mängden kan vara högre eftersom privatimporten inte registreras. Många internetaktiva handlar textila produkter på detta sätt.	Tack för synpunkt. Föreslagen text finns redan.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Textilavfall	Det kan vara värt att nämna att textil som behandlats med silver för att minska dålig lukt leder till att silver läcker ut i den lokala miljön vid tvätt av produkter (s. 73). Det borde tas krafttag för att se till att textilproduktionen globalt sätt blir giftfri och får en obetydlig miljöpåverkan både globalt och lokalt.	Tack för synpunkt. Naturvårdsverket instämmer. Text uppdaterad.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Textilavfall	Det står att optisk sortering ofta används vid återvinning av textil, vilket är felaktigt. Det finns yttest små inslag av optisk sortering för materialåtervinning. Det stämmer dock att metoden är under utveckling (s. 74).	Tack för synpunkt. Text uppdaterad.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Textilavfall	Information om och problematisering kring "ultra-fast-fashion" och att beställa textilprodukter online från platser utanför EU bör läggas till i kapitlet.	Bra förslag. Text har kompletterats.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Textilavfall	Förslag på ytterligare åtgärder Konsumenter: 1. Välj produkter i bra kvalitet som håller länge. 2. Köp second hand i första hand, 3. Cirkulera textil du inte använder i samhället genom de olika system som finns för återanvändning.	Bra förslag. Åtgärderna tillagda.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Textilavfall	Förslag på åtgärd Textilbranschen: Utveckla miljömässigt och konkurrensmässigt hållbara affärsmodeller för textilvaror.	Tack för inspel. Åtgärden är tillagd.

Stockholm Vatten och Avfall	NAP Textilavfall	Förslag på åtgärd Lagstiftaren: Utforma lagen så att förorenaren betalar priset för den miljöpåverkan som produkter har.	Tack för inspel. Naturvårdsverket tar med sig det i det fortsatta arbetet. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Möbelavfall	Förslag på åtgärd Kommuner: Samla in möbler till förberedelse för återanvändning på återvinningscentralerna.	Tack för synpunkt. Åtgärden är tillagd.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Möbelavfall	Det är positivt att så mycket vikt i NAP läggs på möblers miljöpåverkan, behovet av att reglera produktionen och att införa producentansvar.	Tack för positiv återkoppling.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Möbelavfall	Det borde vara kommuner och offentliga inköpare som ska upphandla hållbara möbler. Det har hamnat under "Aktörer i möbelbranschen" Det behöver inte specifikt handla om återvunna material utan kan vara olika typer av lösningar som främjar cirkulära produkter.	Tack för synpunkt. Uppdateringar och revideringar har gjorts av åtgärdslistorna.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Elektronikavfall	Låg återvinning nämns som en utmaning, men det finns inga förslag på åtgärder i NAP utan enbart i PAF.	Tack för kommentaren. Vi har lagt till åtgärder för elektronik.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Kritiska råmaterial och avfall	Återvinningen beskrivs som problematisk men förslag på åtgärder saknas helt.	Tack för synpunkten. Åtgärdsförslag hittas under avsnitt om elektronik, batterier och fordon samt bland generella åtgärder.

Stockholm Vatten och Avfall	NAP Uttjänta fordon	Flera hinder för återvinning beskrivs så förslag på åtgärder bör utvecklas och omfatta fler aktörer.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Lokalisering och kapacitet för framtidiga anläggningar	Det konstateras att det saknas framtida kapacitet, eller att den är osäker, för flera avfallsslag. Det finns däremot ingen koppling från detta konstaterande till åtgärder för att hantera bristen på kapacitet.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Bilaga 5	Rapporten är inte speciellt framåtsyftande, den saknar framtidsperspektiv. Den verkar enbart inriktat på den typ av behandling som finns och används idag. Vilka anläggningar och typer av behandling kommer att behövas i framtiden?	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Bilaga 5	Rapporten hade behövt vara mer gedigen och genomarbetad för att vara användbar. Denna tidsmässigt snabba studie säger Sweco själva enbart ger en preliminär bedömning.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Bilaga 5	I texten anges: "Ett förhållandevis stort problem är att det finns en begreppsförvirring både avseende behandlingstyper och avfallsslag. Namngivning av behandlingsmetoder har inte varit den samma i uppdragsbeskrivningen, i befintlig statistik för behandlat avfall eller beskrivningen av verksamheter i miljöprövningsförordningen (MPF). Det har därför varit nödvändigt att göra vissa antaganden kring behandlingsmetoder, men fortsatt bedöms det finnas stor osäkerhet i siffror avseende befintliga anläggningar. Det har också varit svårt att tolka mängder avfall inom vissa kategorier, såsom plast och bioavfall där det finns flera benämningar och definitioner." Förslag därför att Naturvårdsverket får i uppdrag att åtgärda detta så att problemet inte kvarstår i framtiden.	En stor del av skillnaderna i använda begrepp beror på att de används i olika lagstiftning framtagen för olika syften där mycket fastställs på EU-nivå.

Strålsäkerhets myndigheten	NAP Producentansvar	Förordning (2007:193) om producentansvar för vissa radioaktiva produkter och herrelösa strålkällor, Utfärdad: 2007-04-19 och upphävd: 2018-06-01.	
Strålsäkerhets myndigheten	NAP Avfallslagstiftning	Förordning (2007:193) om producentansvar för vissa radioaktiva produkter och herrelösa strålkällor, Utfärdad: 2007-04-19 och upphävd: 2018-06-01.	Tack för synpunkten. Hänvisningen borttagen
Sveriges lantbruksuniversitet		Inga synpunkter	
Energiföretagen	Övergripande PAF	Det behöver framgå att det är en skyldighet att enligt lag förebygga avfall och att detta är allas ansvar. Det saknas tydlighet vilket kan tolkas att förebyggande åtgärder är frivilliga.	Tack för synpunkten. Texten i PAF har uppdaterats utifrån detta.
Energiföretagen	Övergripande PAF	Cirkulär ekonomi anges som ett viktigt verktyg i omställningen men det saknas fokus på förebyggande åtgärder. Behovet och vikten av effektiv produktion, minskad konsumtion och minskat uttag av resurser bör också lyftas fram och kopplas till förebyggande av avfall.	Tack för synpunkten. Texten i PAF har uppdaterats utifrån detta.
Energiföretagen	Övergripande PAF	Tillsynsmyndigheterna är mycket viktiga aktörer för att befintliga regelverk ska följas i hela landet oavsett lokalisering eller aktörer. Tillsynsmyndigheter måste kontrollera att principer som avfallshierarkin och producentansvar samt gällande lagstiftning följs samt att bästa möjliga teknik används i verksamheterna. Det finns behov av vägledning och utbildning för tillsyn av flera verksamhetsområden.	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete.
Energiföretagen	Övergripande PAF	Det finns behov av mer fokus på samverkan inom och mellan organisationer.	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete.
Energiföretagen	Övergripande PAF	Det anges att planen och programmet inte ska innehålla nya styrmedel men behovet av styrmedel bör lyftas och exemplifieras för att visa på att mer behöver göras från politiken.	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete.

Energiföretagen	Övergripande NAP	Åtgärdsförslagen till aktörer är mycket kortfattade och går inte utöver gällande lagstiftning. Åtgärdsförslagen behöver bli skarpare och utgå från att alla ska arbeta enligt avfallshierarkin.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Energiföretagen	Övergripande NAP	I några stycken antyder Naturvårdsverket att kommunen vill förbränna avfall för att producera energi eller att energiåtervinning är billigare än återvinning. Kommuner och energianläggningar jobbar med att minska mängden avfall och vill ju att återvinning av avfall ökar. Det är viktigt att förklara att åtgärder krävs högre upp i värdekedjan (det vill säga under produktion och konsumtion) för att minska avfallsflödena. En stor utmaning för fjärrvärmeverk är mängden plastavfall som inte går att materialåtervinna av flera skäl. Det finns också ett motstånd från värmekunder att förbränns plastavfall eftersom det innebär höga klimatutsläpp. Några anläggningar har installerat (i Stockholm Högdalen och Brista) eller har planerat att installera (Linköping, Göteborg) eftersortering av plast för att minska mängden plastavfall som går till förbränning. Det behöver tydliggöras i texten.	tillagt avsnitt om sortering under 6.2
Energiföretagen	NAP Generella åtgärder	Det anges att Sverige importerar avfall från andra länder. Det behöver kompletteras med att det saknas kapacitet för förbränning av avfall och energiåtervinning i dessa länder och att importen innebär att deponering av förbrännbart avfall minskar. Det är också bra för Sveriges energisystem då energin omhändertas genom fjärrvärmenäten samtidigt som det minskar behov av annan tillförd energi till el- och värmeproduktion.	Avfallsplanen handlar om avfall som uppkommer i Sverige, importeras till eller exporteras från Sverige. Vi får hoppas att länder som exporterar avfall till Sverige på sikt kan komma högre upp i avfallshierarkin och t ex materialåtervinna avfallet istället för att förbränna det. Flera länder som exporterar avfall till Sverige för förbränning omfattas av de EU-gemensamma målen om förberedelse för återanvändning och materialåtervinning.

Energiföretagen	NAP Generella åtgärder	Det är viktigt att kommuner skapar insamlingssystem som är lättillgängliga och utgår från ett användarperspektiv så att invånare tycker att det är enkelt att hantera avfallet på rätt sätt. Kostnaden för insamling av förpackningar som omfattas av producentansvar bör dock tas av de som sätter förpackningarna på markanden.	Naturvårdsverket instämmer i föreslagen åtgärd och gör ett tillägg i kap. 11. Vad gäller kostnaden för insamlingen av förpackningar så är befintlig lagstiftning utformad utifrån detta syfte.
Energiföretagen	NAP Generella åtgärder	Återvinningscentraler har en viktig roll att minska mängden avfall som skickas till energiåtervinning eller deponering. Det saknas idag möjlighet att lämna möbler, hushållsartiklar, kläder och andra artiklar på ett sätt som möjliggör återbruk och återanvändning. När allt slängs i en stor container kan de gå sönder och blir kontaminerade vilket minskar möjligheten till återanvändning. Det som anses att vara avfall för avfallslämnaren kan vara en välfungerande produkt för en annan aktör/användare. Ta fram nationella riktlinjer för hur återvinningscentraler bör förbereda för återanvändning av välfungerande produkter och artiklar.	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete.
Energiföretagen	NAP Generella åtgärder	Kommuner och återvinningscentraler behöver se till att personalen har kompetens om hur man kan utveckla sina verksamheter gällande ökad återanvändning, återvinning och resurseffektiv och miljöriktig avfallshantering.	Vi tackar för synpunkten och har gjort ett tillägg i kap. 11. Vad gäller ökad återanvändning, se ovan.

Energiföretagen	NAP Generella åtgärder	Lagstiftningen är tydlig men det krävs ökad kompetens hos tillsynsmyndigheter och kommuner och bättre tillsyn för att hantera avfallskriminalitet. Miljömyndigheter och kommuner ska kräva och kontrollera att bästa möjliga teknik tillämpas vid hantering av avfall för att stoppa illegal och kriminell avfallshantering.	Vi förtydligar på flera ställen i planen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt. Vi tydliggör också vårt arbete med den nationella tillsynsstrategin och tillsynsvägledning generellt. När det gäller behovet av de resurser och förstärkningar inom tillsynsmyndigheternas verksamhet som krävs för att förebygga och upptäcka avfallsbrottslighet, samt driva ärenden där sådan brottslighet har upptäckts så har vi gjort en sammanställning av detta i ett regeringsuppdrag som vi redovisade den 26 februari 2024. I arbetet framkom att behoven hos tillsynsmyndigheterna är varierande och omfattande, men övergripande finns behov av ökad samverkan, kompetenshöjande insatser, ökat inslag av granskande tillsynsmetoder, lägesbilder och underlag för planering av tillsyn, mer personalresurser samt ökad acceptans för skattefinansiering av tillsyn. Vi har också redovisat ett regeringsuppdrag om hur en mer enhetlig och effektiv tillsyn enligt miljöbalken kan främjas. Redovisningarna finns att ta del av på vår webbplats: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/resursbehov-for-att-forebygga-upptacka-och-stavja-avfallsbrottslighet/ samt https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/framja-en-mer-effektiv-och-enhetlig-tillsyn-enligt-miljobalken/
-----------------	------------------------	--	--

Energiföretagen	NAP Avfallslagstiftning	Lagstiftningen är tydlig men det krävs ökad kompetens hos tillsynsmyndigheter och kommuner och bättre tillsyn för att hantera avfallskriminalitet. Miljömyndigheter och kommuner ska kräva och kontrollera att bästa möjliga teknik tillämpas vid hantering av avfall för att stoppa illegal och kriminell avfallshantering.	Vi förtydligar i inledningen av kap. 9 att för att dessa styrmedel ska ha avsedd effekt är det avgörande med en fungerande tillsyn och sammanfattar också vad som krävs för en fungerande tillsyn. Naturvårdsverkets bedömning är att tillgången på resurser kan variera mellan olika tillsynsmyndigheter. När det gäller behovet av de resurser och förstärkningar inom tillsynsmyndigheternas verksamhet som krävs för att förebygga och upptäcka avfallsbrottslighet, samt driva ärenden där sådan brottslighet har upptäckts så har vi gjort en sammanställning av detta i ett regeringsuppdrag som vi redovisade den 26 februari 2024. I arbetet framkom att behoven hos tillsynsmyndigheterna är varierande och omfattande, men övergripande finns behov av ökad samverkan, kompetenshöjande insatser, ökat inslag av granskande tillsynsmetoder, lägesbilder och underlag för planering av tillsyn, mer personalresurser samt ökad acceptans för skattefinansiering av tillsyn. Vi har också redovisat ett regeringsuppdrag om hur en mer enhetlig och effektiv tillsyn enligt miljöbalken kan främjas. Redovisningarna finns att ta del av på vår webb:https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/resursbehov-for-att-forebygga-upptacka-och-stavja-avfallsbrottslighet/ samt https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/framja-en-mer-effektiv-och-enhetlig-tillsyn-enligt-miljobalken/. I juni 2023 lanserade vi tillsammans med länsstyrelserna en vägledning om hur man kan bedriva tillsyn mot misstänkta illegal avfallsverksamheter och genomförde en efterföljande seminarieserie för att sprida vägledningen.
-----------------	----------------------------	--	---

Energiföretagen	NAP Illegal avfallshantering	Andra incitament för avfallsbrott är svårigheter att hitta en legal mottagare och behandlare av avfall på grund av kapacitetsbrist, långa avstånd samt administrativa och ekonomiska hinder för att hantera avfallet lagligt och miljöriktigt. Höga taxor ökar risken för illegal och miljövidrig hantering av avfall samtidigt som kostnaden för avfallshantering är oundviklig och måste täckas av avfallslämnare. Parallellt med bättre tillsyn bör man utveckla mer effektiva och träffsäkra prismodeller.	kompetenshöjande insatser, ökat inslag av granskande tillsynsmetoder, lägesbilder och underlag för planering av tillsyn, mer personalresurser samt ökad acceptans för skattefinansiering av tillsyn. Vi har också redovisat ett regeringsuppdrag om hur en mer enhetlig och effektiv tillsyn enligt miljöbalken kan främjas. Redovisningarna finns att ta del av på vår webb: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/resursbehov-for-att-forebygga-upptacka-och-stavja-avfallsbrottslighet/ samt https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/framja-en-mer-effektiv-och-enhetlig-tillsyn-enligt-miljobalken/
Energiföretagen	NAP Förpackningsavfall	Betona offentliga aktörers roll att sortera ut förpackningar i kommunala verksamheter och minska mängden förpackningar genom att ställa krav på leverantörer.	Åtgärd tillagd i 5.4
Energiföretagen	NAP Plastavfall	Konsumenter kan undvika att köpa plastprodukter om andra alternativ finns på marknaden.	Åtgärden hör bättre hemma i PAF och är tillagd där
Energiföretagen	NAP Plastavfall	Kommuner kan undvika att köpa in plastprodukter och återanvända produkter om det finns alternativa lösningar på marknaden och i hela avfallskedjan. När avfall uppstår kan det som anses vara avfall för en aktör bli en värdefull och användbar resurs för en annan aktör.	Åtgärden hör bättre hemma i PAF och är tillagd där
Energiföretagen	NAP Avfall i Framtiden	Det är viktigt att uppmärksamma politikerna att mängden plast (och därmed plastavfall) ökar i samhället och att det krävs större insatser från politiken för att minska mängden plast från junfrulig olja.	Tack för kommentaren. Vi håller med om att detta är viktigt och hoppas att det framgår.

Energiföretagen	NAP Plastavfall	Ökad tillsyn och bättre ekonomiska incitament krävs för att minska hantering av plastavfall.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Energiföretagen	NAP Avfallsförbränning med energiutvinning	Se tidigare kommentar: Det anges att Sverige importerar avfall från andra länder. Det behöver kompletteras med att det saknas kapacitet för förbränning av avfall och energiåtervinning i dessa länder och att importen innebär att deponering av förbrännbart avfall minskar. Det är också bra för Sveriges energisystem då energin omhändertas genom fjärrvärmenäten samtidigt som det minskar behov av annan tillförd energi till el- och värmeproduktion.	Texten på sid 34 uppdaterad. Samma som rad 161.
Energiföretagen	NAP Bioavfall	Invasiva främmande arter är ett ökande problem och en utmaning när de hamnar bland trädgårdsavfall som behandlas på sätt som inte passar invasiva främmande växter. Under Utmaningar med bioavfall lyft fram invasiva främmande arter.	Ett avsnitt om utmaningar om invasiva främmande arter har lagts till i avsnitt 5.5.
Energiföretagen	NAP Bilaga 6	Betona behovet av skarpare tillsyn när det gäller avfallsförebyggande och avfallshantering.	Vi tackar för synpunkten och har förtydligat vikten av en fungerande tillsyn i bl.a. kap. 3.6, 11 och 9. Vi tydliggör också vårt arbete med den nationella tillsynsstrategin och tillsynsvägledning generellt.
Energiföretagen	Åtgärdsförslag	Samverka med andra organisationer för att sprida kunskap och ta fram effektiva lösningar	Tack för synpunkten. Vi har lagt till åtgärder i kapitel 11 som handlar om att samverka med andra aktörer samt myndigheter för att accelerera omställningen mot en mer hållbar och cirkulär ekonomi.

Fastighetsägarna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Inledning: Vi står inför en nödvändig omställning mot ett mer hållbart och cirkulärt samhälle där resurser används på ett effektivt och ansvarsfullt sätt. Den nationella avfallsplanen, "Avfallshierarkin i ett cirkulärt samhälle", och det nya avfallsförebyggande programmet, "Sverige tänker efter – före!", är båda fundamentala verktyg i detta arbete. Dessa dokument sätter ramarna för hur vi i Sverige ska hantera vårt avfall, minimera mängden avfall som genereras och maximera återanvändningen och återvinningen av material. Som representanter för fastighetssektorn ser vi vikten av att dessa strategier utformas på ett sätt som främjar inte bara miljömässig hållbarhet utan också ekonomisk och social hållbarhet. Därför är det av yttersta vikt att våra synpunkter och förbättringsförslag beaktas i den fortsatta utvecklingen av dessa nationella styrdokument.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Fastighetsägarna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Full kostnadstäckning för fastighetsnära insamling (FNI) Naturvårdsverket hävdar att kommunerna får full kostnadstäckning för fastighetsnära insamling av producentansvarsorganisationerna. Flera kommuner har dock rapporterat att ersättningen inte täcker kostnaderna, vilket leder till att den kommunala avfallstaxan måste höjas. Detta innebär att kostnader överförs till taxekollektivet, vilket vi anser är oacceptabelt. Naturvårdsverket måste säkerställa att både kommuner och taxekollektiv erhåller full kostnadsersättning för FNI. Detta bör regleras tydligt i föreskrifterna	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.

Fastighetsägarna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Frival för verksamheters avfallshantering Vi anser att Naturvårdsverket missar vikten av att införa ett frival för hantering av kommunalt avfall för fler branscher än detaljhandeln. Ett frival skulle kunna öka konkurrensen och materialåtervinningen inom avfallshantering, vilket skulle gynna både miljön och verksamhetsutövare. Vi föreslår därför att ett frival införs för hantering av kommunalt avfall som uppstår i samband med yrkesmässig verksamhet.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet, inklusive förslag till förändringar då det gäller ansvar för vissa avfallsströmmar. Implementering av nya styrmedel eller mål beror dock på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Fastighetsägarna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Förenkling av regelverket för farligt avfall Ett krångligt och byråkratiskt regelverk bidrar till illegal avfallshantering. Fastighetsägarna vill betona att en betydande faktor bakom illegal avfallshantering är de onödigt komplicerade reglerna kring avfallshantering, särskilt för farligt avfall. Vi efterlyser en översyn av Naturvårdsverkets föreskrifter för att förenkla anteckningsskyldigheten och rapporteringen för avfallsproducenter och transportörer, samt en utvärdering av Sveriges implementering av EUregler för spårbarhet av farligt avfall.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Fastighetsägarna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Främja återbruk inom byggsektorn Bygg- och fastighetssektorn är en stor källa till avfall och utsläpp. Naturvårdsverket bör samarbeta närmare med fastighetsbranschen för att utveckla ett främjande regelverk för återbruk av byggmaterial. Vi har identifierat flera hinder, inklusive en oflexibel bygglovsprocess och motverkande affärsmodeller, som försvårar ökat återbruk. Dessa hinder måste adresseras för att möjliggöra en mer cirkulär ekonomi inom byggsektorn.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

Fastighetsägarna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Insamling i materialströmmar Vi förespråkar att Naturvårdsverket lägger fram åtgärder för att övergå till samlad insamling och utsortering i materialströmmar där förpackningar och kommunalt avfall läggs i samma kärl uppdelat i fraktioner. Detta är fullt förenligt med ett bibehållt producentansvar och skulle skapa ett mer användarvänligt och effektivt återvinningssystem som står i bättre överensstämmelse med EU återvinningsmål. En sådan övergång skulle även underlätta för hushåll och verksamheter att delta aktivt i sortering och återvinning, vilket i sin tur skulle öka kvaliteten på det insamlade materialet.	En sådan förändring skulle kräva författningsändringar och den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering. Naturvårdsverket har dock i regeringsuppdraget Åtgärder för att öka materialåtervinningen lyft möjligheten att samla in exempelvis plast i materialströmmar.
Fastighetsägarna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Åtgärder för att minska plastförbränning inom fjärrvärme Avfallsförbränning, särskilt av fossil plast, bidrar avsevärt till utsläppen från el- och fjärrvärmesektorn. Fastighetsägarna efterlyser mer konkreta åtgärder för att hindra fjärrvärmeproducenter från att förbränna plast. För att uppnå Sveriges klimatmål måste produktion av fjärrvärme baserad på förbränning av plast minska drastiskt.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Fastighetsägarna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Sammanfattningsvis: anser vi att den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet är viktiga steg mot ett cirkulärt samhälle, men att de behöver justeras och kompletteras för att bättre spegla de faktiska utmaningar och möjligheter som finns inom fastighetssektorn. Vi ser fram emot att fortsätta dialogen och att våra synpunkter tas i beaktande i det fortsatta arbetet.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Havs- och vattenmyndigheten		Inga synpunkter	

Institutet för miljömedicin	Övergripande NAP	I åtgärdsförslagen på sidan 69 bör ordningen revideras så att centrala myndigheter sätts först, följt av regionala myndigheter, företag och sist konsumenterna. Detta är viktigt för att tydliggöra ansvarsfördelningen och säkerställa effektivt genomförande. Denna struktur bör genomgående tillämpas i hela dokumentet för att stärka ansvarstagandet och samordningen mellan olika aktörer.	Tack för synpunkten. Strukturen för åtgärdsförslagen ses över.
Institutet för miljömedicin	Övergripande PAF	Det avfallsförebyggande programmet är svårt att särskilja från den nationella avfallsplanen. En hel del text upplevs som ytlig och stora delar av texten i programmet är dessutom identiskt med den som återfinns i avfallsplanen. Detta minskar tydligheten i kommunikationen av åtgärder och mål. Vi föreslår därför att de delar av programmet som inte överlappar med den nationella avfallsplanen inkluderas direkt i planen istället. Det är viktigt att det förebyggande avfallsarbetet integreras fullt ut i avfallsplanen för att säkerställa att hela processen från förebyggande till hantering sker på ett sammanhållet och effektivt sätt.	Tack för synpunkten, vi har valt att denna gång separera planen och programmet i två olika dokument, på webben kommer det att presenteras mer integrerat.
Återvinningsindustrierna	NAP Bilaga 6	Övergång från avfall till råvara. Bedömningen som krävs för att avfall ska kunna användas som ny råvara är ofta komplicerad och otidig på den svenska marknaden. Idag är det upp till den enskilda verksamhetsutövaren att på egen risk göra denna bedömning från fall till fall utan några tydliga riktlinjer att hålla sig till. För många avfallstyper behöver den processen förenklas genom gemensamma kriterier, så kallade end-of-waste kriterier och en professionaliserad och centraliserad godkännandeprocess. Avsaknaden av kriterier gör att kommunala handläggare som ska bedöma om materialet kan sluta vara avfall får en för svår arbetsuppgift. Fler nationella kriterier, innan vi får EU-gemensamma, skulle förenkla och effektivisera de bedömningar som måste göras för många typer av avfall samt göra hanteringen likvärdig i hela landet. Att ansvaret idag ligger på kommunal nivå och inte länsstyrelsen bidrar till att bedömningen inte blir likvärdig över hela landet.	Naturvårdsverket redovisade år 2021 regeringsuppdraget "Avfall som resurs" där vi utredde förutsättningarna för att införa nationella kriterier för när avfall upphör att vara avfall. Länk: https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/avfall-som-resurs/ . Vi deltar också i arbetet för att ta fram EU-gemensamma End-of-Waste kriterier som pågår för plast, textil och mineralfraktioner av bygg- och rivningsavfall.
Nacka kommun	NAP Uppåt i avfallshierarkin	Ett relativt nytt problem är att produkter som köps via dropshipping har ett okänt kemikalieinnehåll, och att det är svårt att veta hur de ska återvinnas säkert.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.

Institutet för miljömedicin	NAP Avfall i Sverige	I avsnitt 3.4 (sid 24) hänvisas det till att böter och fängelse kan utdömas för nedskräpning, men det framgår inte om detta faktiskt sker i praktiken. Enligt tillgängliga uppgifter är det mycket ovanligt att någon döms till fängelse för nedskräpning. De flesta fall hanteras med böter. Under 2023 delades 339 böter ut för nedskräpning, vilket är en ökning från tidigare år, men det är fortfarande en liten andel i förhållande till antalet anmälda brott. Normalgraden ger dessutom bara böter på 800 kronor.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Institutet för miljömedicin	NAP Avfall i Sverige	I avsnitt 3.4 (sid 24-25) anges att Trafikverket "håller rent", men det är oklart om de faktiskt utför arbetet själva eller om det sker genom entreprenörer. Det bör också förtydligas hur ansvaret för att hantera övergivna bilar är fördelat mellan Polismyndigheten, kommunen och Trafikverket. En beskrivning av hur dessa myndigheter samarbetar skulle vara värdefull för att undvika risken att delat ansvar leder till att ingen tar fullt ansvar.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och förtydligar texten. Vi förstår behovet av att förtydliga ansvaret för övergivna bilar, men har valt att inte beskriva myndigheternas ansvar gällande detta i avfallsplanen.
SCB	NAP Plastavfall	Sid 74. Kan Naturvårdsverket förtydliga fotnot 155?	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har uppdaterat.
Institutet för miljömedicin	NAP Generella åtgärder	I avsnitt 5.1 (sid 46) anges att Naturvårdsverket ska prioritera forskningsutlysningar inom ramen för miljöforskningsanslaget. Här är det viktigt att specifikt lyfta behovet av forskning kring miljö- och hälsofrågor, inklusive den hälsorelaterade miljöövervakningen (HÄMI). Sådan forskning är nödvändig för att bättre förstå och hantera de hälsomässiga konsekvenserna av miljöpåverkan.	Tack för synpunkten. Vi har kompletterat den aktuella åtgärden så att vikten framgår av att lyfta också det hälsomässiga perspektivet genom att belysa konsekvenserna av avfallshanteringen för människors hälsa.
Sveriges Åkeriföretag	NAP Giftfria och resurseffektiva kretslopp	I första stycket diskuteras kvalitet på återvunnet material, dess egenskaper osv. Detta är en underskattad punkt då utformning och materialval för förpackningar är avancerat och tar tid. Ingen producent vill riskera att använda återvunnet material som inte fungerar lika eller tillräckligt bra och som dessutom är dyrare och svårare att få tag på.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Institutet för miljömedicin	NAP Generella åtgärder	I avsnitt 5.1 (sid 47) bör det kompletteras med en punkt om att Utbildnings- och lärosäten ska samverka med berörda myndigheter och företag när de tar fram ny kunskap.	Tack för synpunkten. Vi har lagt till ett förslag på åtgärd som handlar om att samverka med myndigheter samt aktörer för att accelerera omställningen mot en mer hållbar och cirkulär ekonomi.

Institutet för miljömedicin	NAP Plastavfall	I avsnitt 5.6 (sid 67) nämns att "övrig behandling" av plast endast i förbigående, trots att det verkar utgöra merparten av behandlingen. Om det inte är materialåtervinning eller energiåtervinning, är det oklart vad denna "övriga behandling" innebär. Det är viktigt att specificera vad som inkluderas i denna kategori, särskilt med tanke på dess betydande volym. Är det fråga om deponering, export till andra länder, eller någon annan form av behandling? Utan denna information blir det svårt att fullt ut bedöma effektiviteten och hållbarheten i Sveriges hantering av plastavfall.	Tack för kommentaren. Vi har uppdaterat uppgifterna till att vara de vi har i vår plastkartläggning i vilken behandlingsmetoderna framgår lite tydligare.
Institutet för miljömedicin	NAP Plastavfall	I avsnitt 5.6 anges att efterfrågan på plast per person i Sverige kommer att öka från 1 300 000 ton till 1 800 000 ton. Detta verkar vara ett orimligt högt värde, vilket tyder på att det kan ha skett ett fel i beräkningarna eller angivandet av dessa siffror.	Tack för kommentaren. Siffran är korrekt
Institutet för miljömedicin	NAP Plastavfall	I avsnitt 5.6 (sid 68) nämns påverkan på ozonbildning, och det är viktigt att klargöra att detta syftar på marknära ozon, vilket utgör en betydande hälsorisk.	Texten är kompletterad med detta.
Institutet för miljömedicin	NAP Plastavfall	I åtgärdsförslagen på sidan 69 bör ordningen revideras så att centrala myndigheter sätts först, följt av regionala myndigheter, företag och sist konsumenter. Detta är viktigt för att tydliggöra ansvarsfördelningen och säkerställa effektivt genomförande. Denna struktur bör genomgående tillämpas i hela dokumentet för att stärka ansvarstagandet och samordningen mellan olika aktörer.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet.
Institutet för miljömedicin	NAP Textilavfall	I åtgärdsförslagen på sidan 76 bör ordningen revideras så att centrala myndigheter sätts först, följt av regionala myndigheter, företag och sist konsumenter. Detta är viktigt för att tydliggöra ansvarsfördelningen och säkerställa effektivt genomförande. Denna struktur bör genomgående tillämpas i hela dokumentet för att stärka ansvarstagandet och samordningen mellan olika aktörer.	Tack för synpunkten. Texten kommer att gås igenom och revideras innan slutlig publicering.

Institutet för miljömedicin	NAP Elektronikavfall	På sidan 81 nämns "TV-apparater," vilket låter som en gammal uppgift med tanke på hur snabbt TV-formatet minskar i betydelse. Idag sker en betydande övergång till andra typer av skärmar, som dator- och mobilskärmar, medan traditionella TV-apparater minskar i produktion och användning. Om avsikten är att referera till produktion av skärmar generellt, bör detta tydliggöras i texten för att bättre återspegla den nuvarande marknadsutvecklingen.	Begreppet används i referensen: Malmödin och Lundén, 2016. The energy and carbon footprint of the ICT and E&M sector in Sweden 1990-2015 and beyond. 4th International Conference on ICT for Sustainability (ICT4S 2016)
Institutet för miljömedicin	NAP Elektronikavfall	På sid 82 anges målen för insamlade lampor i tabell 5. Uppgiften känns märklig, särskilt med tanke på övergången till LED-lampor. LED-tekniken har snabbt ersatt äldre typer av lampor som glödlampor och lysrör, vilka tidigare hade högre andel miljöfarliga komponenter och därmed högre insamlingskrav. Det vore relevant att förtydliga hur övergången till LED-lampor har påverkat mängden insamlade lampor och om målen har justerats för att återspegla denna teknikutveckling. LED-lampor har betydligt längre livslängd och färre miljöfarliga komponenter, vilket kan påverka både insamlingsmängder och insamlingsstrategier.	Tack för synpunkten och intressant reflektion då livslängden påverkar insamlingsnivåerna för kategori 3 lampor. Vi saknar dock studier för livslängden och hur det påverkar insamlingsmålen.
Institutet för miljömedicin	NAP Batteriavfall	I åtgärdsförslagen på sidan 86 bör ordningen revideras så att centrala myndigheter sätts först, följt av regionala myndigheter, företag och sist konsumenter. Detta är viktigt för att tydliggöra ansvarsfördelningen och säkerställa effektivt genomförande. Denna struktur bör genomgående tillämpas i hela dokumentet för att stärka ansvarstagandet och samordningen mellan olika aktörer.	Aktörerna för de olika åtgärderna varierar mellan de olika avfallsströmmarna, strukturen kommer därför inte att kunna se likadan ut.
Institutet för miljömedicin	NAP Behandling av farligt avfall	I avsnitt 6.4 på sidan 108 verkar texten i stycke 2 och 3 vara en dubblering och bör rättas.	justerat

Institutet för miljömedicin	NAP Behandling av farligt avfall	I stycke 7 av avsnitt 6.4 är det felaktigt att beskriva deponi som en form av "behandling". Deponier bör snarare ses som en sista utväg för avfallshantering eftersom de innebär en betydande risk för utsläpp av skadliga ämnen på sikt. Även välkonstruerade deponier kan med tiden börja läcka, vilket kan leda till förorening av mark, vatten och luft. Det är viktigt att skilja på avfallsbehandling som syftar till att reducera eller neutralisera farliga ämnen och deponering, som innebär att avfallet lagras med potential för framtida miljöpåverkan.	justerat till "hantering"
Institutet för miljömedicin	NAP Behandling av särskilda avfallsslag	I avsnitt 6.5 nämns att Sveriges enda anläggning för destruktion av PFAS finns i Kumla. Dock har det förekommit mediauppgifter om att PFAS läcker ut från denna anläggning, vilket indikerar att företagets egenkontroll över behandlingen inte är tillräcklig. Detta understryker vikten av att ha rigorösa oberoende kontroller och uppföljningar i praktiken, snarare än att enbart förlita sig på teoretiskt "säkra" destruktionsprocesser.	Tack för informationen
Institutet för miljömedicin	NAP Deponering	I avsnitt 6.6 är det viktigt att lyfta fram problemen med läckage från deponier, särskilt när det gäller ämnen som PFAS. Deponier fungerar ofta som punktkällor för föroreningar, vilket innebär att de kan sprida dessa farliga kemikalier till den lokala miljön och utgöra långvariga hälso- och miljörisker. Detta kräver noggrann övervakning och förbättrade tekniska lösningar för att säkerställa att deponier inte fortsätter att vara en källa till förorening.	Tack för synpunkten. Detta avhandlas delvis i avsnitt 8.4
Institutet för miljömedicin	NAP Miljöpåverkan	I avsnitt 8 bör det nämnas att avfallsbehandling innebär en risk för utsläpp av PFAS till vatten, särskilt vid hantering av avfall som innehåller dessa kemikalier. Deponier och andra behandlingsanläggningar kan fungera som punktkällor för föroreningar om läckage sker. Dessutom finns det risker för att stoft som innehåller PFAS bildas vid avfallsförbränning. Detta stoft kan spridas via luften eller samlas upp och utgöra en risk vid vidare hantering. Det är viktigt att dessa risker identifieras och att effektiva åtgärder införs för att minimera påverkan på miljön och människors hälsa.	Tack för synpunkten. Detta avhandlas delvis i avsnitt 8.4
Institutet för miljömedicin	NAP Dioxiner	I avsnitt 8.2 föreslås att termen "dioxiner" byts ut mot "dioxin-liknande ämnen" eller "polyklorerade dioxiner och dibenzofuraner" (PCDD/F). Termen "dioxiner" är inte kemiskt korrekt eftersom det refererar till en bredare grupp av föreningar.	Åtgärdat

Kiruna kommun	NAP Import och export av avfall	I punkt 3.6, illegal avfallshantering, föreslår förvaltningen att nulägebeskrivningen problematiserar de kommunala tjänstemännens möjligheter till och utsatthet vid upptäckande av brottslighet	Tack för synpunkten. Vi tar med oss den i vårt arbete med illegal avfallshantering.
Returpack AB	NAP Förpackningsavfall	"Materialåtervinningsmål på 90% för plastflaskor i retursystemet är omöjligt att nå pga spill i processen, även om 100% av flaskorna samlas in. Målet för materialåtervinning överensstämmer inte med övrig EU lagstiftning som sätter mål för insamling av dryckesförpackningar i PET. På s 62 beskrivs att beräkningspunkten flyttades 2020, men det borde även ha inneburit att målet för materialåtervinning sänktes. Ändra till ett insamlingsmål så som det står i PPWR artikel 46 och SUP EU 2019/904. Eller sätt ett lägre materialåtervinningsmål."	Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
MSB		Inga synpunkter	
SMHI	Övergripande NAP+PAF+MKB	SMHI ser positiv på förslag till åtgärder för att minska mängden avfall samt öka återvinningen av material, vilket skulle gynna miljön och motverka klimatförändring.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
SMHI	Övergripande NAP+PAF+MKB	SMHI ser positivt på att förslaget kan leda till minskade mängder deponerat avfall, vilket i sin tur kan leda till minskade mängder lakvatten på en övergripande nivå. Effekterna av detta kommer att ha stora lokala variationer, men för deponier med kraftigt minskade avfallsmängder kan det innebära en mer begränsad påverkan på hydrologin än tidigare.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Södertälje kommun		Inga synpunkter	
Upphandlingsmyndigheten		Inga synpunkter	
CirEko	Övergripande NAP	Byt namn till Avfall blir resurser för ett cirkulärt samhälle – Nationell resursplan alt. Nationell Kretsloppsplan (som allt fler kommuner väljer att kalla det)	Tack för förslagen. Även om målet är att gå mot en cirkulär ekonomi så kommer det fortsatt att finnas avfall som behöver hanteras vilket vi vill avspegla i rubriken.

CirEko	Övergripande NAP	Förtydliga att vi är konsumenter både som privatperson och på jobbet. Glöms lätt bort att det utifrån det köps in mycket till/på jobbet. Det blir lätt privatkonsumtionsperspektivet.	I ett nyttillagt stycke om privatpersoner och verksamhetsutövers ansvar under kapitel 4 om ansvar beskrivs hur avfall kan uppstå även på arbetsplatser.
CirEko	Övergripande NAP	Vet inte var det kan komma in men det borde bli förbud att slänga fungerande produkter. Även att reservdelar ska tas tillvara. Det är bland annat många offentliga organisationer som slänger fullt fungerande produkter. Till och med produkter som de upphandlat och ställt krav på att de ska kunna återanvändas. Sen blir det avfall i alla fall. Särskilt vanligt inom sjukvården.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
CirEko	Övergripande NAP	Hittar inget om glasförpackningar och skriver det därför här. Rekommendationer till matproducenter förpackade i glasburkar. Använd etiketter som lätt lossnar och använda neutrala lock för att främja återbruk. Det borde också finnas möjlighet att lämna in hela glasförpackningar istället för att allt ska gå till materialåtervinning. Vi behöver ta oss högre upp i den cirkulära trappan.	Tack för inspel. Det finns bestämmelser kring design och förpackningar samt rekommendationer från Producentansvarsorganisationerna. I förslaget till den nya EU förordningen om förpackningar och förpackningsavfall finns större krav på förpackningarnas utformning och design.
CirEko	Övergripande PAF	Byt namn till Nationellt resurstillvaratagande program för en cirkulär ekonomi 2024-2030	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete.
CirEko	Övergripande PAF	Det saknas avsnitt som tar upp de ekonomiska vinsterna. Det är helt väsentligt och är en viktig del i den cirkulära ekonomin. Ordet Vinster finns med 2 ggr (sid 119 och 138) Ekonomiska värdet finns med och lyfts under problemanalys, linjär ekonomi, men det borde få ett större utrymme utifrån de ekonomiska vinsterna som kan bli. Gärna också samhällsvinster.	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete.
CirEko	Övergripande PAF	Förtydliga att vi är konsumenter både som privatperson och på jobbet. Glöms lätt bort att det utifrån det köps in mycket till/på jobbet. Det blir lätt privatkonsumtionsperspektivet.	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete.

CirEko	Åtgärdsförslag	Fungera som gott exempel. Vi har slutat att beställa/använda oss av presentreklam eller tryckta tröja med organisationens namn. Vi använder istället broderade tygemblemer som vi syr fast på kläderna. Kan enkelt tas bort och återanvändas. Förklaring: Vem vill egentligen ha en porslinsmugg med tryckta loggor. Eller t-shirts för särskilda event. Risken för att det blir avfall på en gång är stor. Ännu finns ingen bra teknik för att ta bort tryckta loggor och text, oavsett material.	Naturvårdsverket tackar för informationen och inspirationen.
CirEko	Åtgärdsförslag	Vi kan utöka vårt informationsmaterial och tips till företag och organisationer med tydliga instruktioner hur de kan agera för att värna material och inte köpa in produkter som i hög grad riskerar att bli avfall. Förklaring: Som organisation arbetar vi för att främja den cirkulära marknaden, både den offentliga och privata. Många vill bidra till minskat slöseri men vet inte hur.	Naturvårdsverket instämmer i att information är viktigt.
El-Kretsen	Övergripande NAP+PAF+MKB	"Den nationella avfallsplanen sammanställer information om Sveriges aktuella situation inom avfallsområdet, identifierar hinder och utmaningar, och ger åtgärdsförslag för olika samhällsaktörer." El-Kretsen vill börja med att tacka för möjligheten att inkomma med synpunkter på arbetet med den nationella avfallsplanen. Planen är viktig för Sveriges framtida arbete med att förebygga och hantera uppkommen avfall på ett korrekt sätt. EL-Kretsen saknar dock djupare analyser och relevant problematiseringar för vårt ansvarsområde, det vill säga elektroniken.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har justerat texterna något samt infört förslag till åtgärder för elektronik.
El-Kretsen	NAP Import och export av avfall	EL-Kretsen anser att det viktigt att illegal export uppmärksammas, men efterlyser problemets storlek i kvantitativa siffror. Finns det statistik över det? I fallet för elektronik ska det såklart motverkas men är det ett prioriterat miljöproblem med hög effekt om det kan åtgärdas? El-Kretsen efterfrågar fler detaljer gällande detta och vill även framhålla att ansvaret för hantering av elprodukter och elavfall är åtskilda enligt lag.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.

El-Kretsen	NAP Elektronikavfall	” De senaste tio åren visar en tydligt nedåtgående trend vad gäller insamling av elavfall i Sverige, både räknat i mängd och som andel av den elutrustning som satts på marknaden under föregående år.” Denna trend är mycket intressant och en del av påståendena som följer denna text är relevant, dock är metoden för att beräkna insamlingsgrad väldigt osäker. Vi som PRO tvivlar på att upplagring i hemmen är så stor som gapet visar, vi tror snarare att vi har allt fler produkter i aktivt och passiv användning i våra hem. Befolkningen ökar och så gör även konsumtionen i relation till detta. Teknikutvecklingen går starkt framåt och smarta produkter ökar i våra liv. Teknikskiften och nya produkter påverkar också hur vi mäter framgång återtagning, platt tv har ersatt tjock tv och priserna har rasat på dessa produkter vilket gjort att vi har fler skärmar per hushåll än tidigare. Solceller har ”exploderat” på marknaden och dessa förväntas ha livslängder över 20 år. El-Kretsen har tidigare skickat in en rapport som förklarar detta närmare, vi refererar till den. Vi hänvisar också till pantutredningen där frågorna utretts noggrant.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Beräkning av insamlingsmålen styrs av förordningen och fångar inte hela komplexiteten av flödena. Vi har lagt till ett förtydligande om konsumtionsförändringar av elektronik samt att att illegal avfallshantering kan påverka insamlingsnivåerna.
El-Kretsen	NAP Elektronikavfall	”Sverige ligger i nuläget klart under det mål som fastställts på EU-nivå, om en insamlingsgrad på 65 procent av det som satts på marknaden under de tre föregående åren.” El-Kretsen skulle gärna vilja se en jämförelse med andra länder, hur ser det ut t ex för de övriga nordiska länderna, för att se ifall denna utveckling även existerar hos de.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Den nationella avfallsplanen handla främst om Sverige. Data för en sådan jämförelse kan erhållas av EUROSTAT.
El-Kretsen	NAP Elektronikavfall	”Mål för elutrustning EU har fastställt återvinningsmål för olika kategorier av elutrustning. Andelen insamlat elavfall som ska förberedas för återanvändning eller materialåtervinnas anges i den högra kolumnen i Tabell. I uppföljningen för 2019–2021 visar gröna siffror att målet nåtts och röda att det inte nåtts.” El-Kretsen har via skrivelse till NV förklarat varför bildskärm, lampor och stor elutrustning har sjunkande siffror. Detta beror på en ändring av lagstiftaren på hur material får klassas som återvunnet, vilket har bidragit till varför statistiken visar på lägre materialåtervinning. Tidigare har material som ersätter jungfruligt konstruktionsmaterial i deponier kunnat räknas som materialåtervinning men så är ej fallet sedan 2020. El-kretsen, tillsammans med sina leverantörer, letar efter andra sätt att avsätta materialet för att möta detta mål. El-Kretsen ifrågasätter dock miljönyttan med att använda jungfruliga material för deponibyggnation och täckning istället för att använda återvunnet material.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

El-Kretsen	NAP Elektronikavfall	"Utmaningar med elektronikavfall, plast" . Att 60% materialåtervinns är mycket bra utifrån förutsättningarna. Som det påpekas är bromerade plaster ett allvarligt problem som kontaminerar plasten för återvinning och säkerställande av hög kvalitet medför att återvinningsgraderna sjunker. Utöver detta finns det problem med övriga flamskyddade plaster och förstärkta samt på andra sätt kontaminerade plaster (färg, lim, skruvar, armering som kolfiber...). Denna fraktion är idag mycket svåra och i vissa fall omöjliga att materialåtervinna.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Vi har förtydligat texten om komplexiteten.
Eskilstuna kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Eskilstuna kommun saknar nationella mål för när en cirkulär ekonomi ska utgöra grunden för vår ekonomis framgång. I Finland och Nederländerna, ledande länder för cirkulär omställning, finns redan målår fastslagna. Genom ett skarpa nationellt mål stärks framtagna implementeringsplan och omställningstakten påskyndas. Med utstakad färdväg vågar industri och näringsliv satsa på nya affärsmodeller vilka i sin tur stärker Sveriges konkurrenskraft och fortsatta tillväxt på den globala marknaden.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Eskilstuna kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Eskilstuna kommun ställer sig frågande till om föreslagna revideringar är tillräckliga för att nå EUs måluppfyllnad då dessa inte innehåller förändrade styrmedel. Dock har nya avfallsförordningen precis vunnit laga kraft och dess konsekvenser nationellt ännu inte hunnit följas upp.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Eskilstuna kommun	Övergripande PAF	I förslaget beskrivs problemanalys, fokus för cirkulär omställning samt dess utmaningar per materialström. Här saknar Eskilstuna kommun förslag på nationella styrmedel samt nationell samordning för att öka omställningstakten. Att förlita sig till varje kommuns förmåga till styrning via upphandlingsförfarande för cirkulär omställning ökar kommuners börda. I stället skulle upphandlingsmyndigheten kunna ges ett uppdrag om kartläggning och marknadsanalys över cirkulär mognad på nationell och/eller regional nivå för olika avfallsströmmar.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

Eskilstuna kommun	Övergripande PAF	förslaget saknar stringens för bland annat rubriksättningar, förslag på åtgärder samt utpekade aktörer i kapitlet om material- och produktströmmar. • Rubriksättning: För vissa material- och produktströmmar sätts rubrik om mål som beskriver mål samt indikatorer (exempelvis livsmedel) eller beskriver avsaknad av mål och indikator (textilier) medan andra strömmar saknar rubrik om mål (bygg- och rivningsmaterial).	Tack för synpunkten. Texten kommer att gås igenom och revideras innan slutlig publicering.
Eskilstuna kommun	Övergripande PAF	Förslag på åtgärder: Kommuner saknas som utpekad aktör i flera materialströmmar. För exempelvis plast och mikroplast (exklusive nedskräpningsåtgärder) kan kommuner bland annat bidra genom förändrade inköpsprocesser, åtgärder för vattenrening eller sprida goda exempel till kommunens invånare.	Bra förslag. Har kompletterat medåtgärder.
Eskilstuna kommun	NAP Beredskap	Eskilstuna kommun anser att kapitel 10 om beredskap kan beskrivas utförligare. Som exempel kan beredskapsmyndighetens förväntningar på kommuner och andra aktörer liksom beskrivningar av roll och ansvar ingå. Kommunen ser gärna att Naturvårdsverket leder och stöttar kommunerna i beredskapsarbetet med exempelvis förslag på åtgärder och proaktiva åtgärder.	Justerat. Detta ingår som en del i att utveckla vårt arbete som beredskapsmyndighet.
Håll Sverige Rent	Övergripande NAP	Vi saknar tydliga mål, strategier och struktur för uppföljning avseende nedskräpning. Arbetet mot nedskräpning blir ofta ned/bortprioriterat hos såväl kommuner som myndigheter. Ett exempel är att Trafikverket som är ansvarig för nedskräpning längs vägar inte har något strukturerat arbete för att förhindra problemet, man fokuserar på städning. För kommunerna så varierar kvaliteten på nedskräpningsarbetet stort över landet. Att ha gemensamma gränsvärden för hur mycket som är accepterat skulle skapa en styrning som är mycket behövd.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och förstår behovet av gemensamma gränsvärden. Men, den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Håll Sverige Rent	Övergripande NAP	På flera ställen hänvisas till den strategiska vägledningen mot nedskräpning; https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/avfall/avfallslag/nedskrapning/ Vägledningen upprättades 2013 och är inte längre relevant. I vissa fall rent felaktig. Håll Sverige Rent har påtalat detta vid flera tillfällen och önskar att den tas bort. Vi kan inte stå bakom vägledningen och vill vinte hänvisas till den på Naturvårdsverkets hemsida	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar det med oss i det fortsatta arbetet med webben.
Håll Sverige Rent	Övergripande PAF	det finns ett övergripande problem för nedskräpningsfrågan då man utgår från avfallshierarkin. Nedskräpningen och de konsekvenser som kommer därav glöms bort. Man tappar också bort en möjlighet i en snabbare omställning då nedskräpningen är en naturlig "inkörsport" till att förändra även andra vanor inom det avfallsförebyggande området.	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete.
Håll Sverige Rent	Övergripande NAP+PAF+MKB	Vi anser att planerna generellt sätt är otydliga i sin struktur och syfte. De hade varit enklare att ta till sig om NAP vore ett tydligare styrdokument, med mål, nyckeltal, strategier, ansvar mm och PAF omfattade det som är bakgrund och nuläge inom avfallsområdet. Den nationella avfallsplanen skall förebygga så det inte blir något avfall enligt avfallshierarkin. Då inte nedskräpningen är synlig i modellen finns en stor risk att frågan blir ett ingemansland. Men nedskräpning innebär fortfarande avsevärda mängder med avfall på fel plats och att inte synliggöra problemet, riskerar att förorsaka drastiska konsekvenser i framtiden. Jämför den kraftfulla lagstiftningen mot engångsplast som nu implementeras.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet.
Håll Sverige Rent	NAP Introduktion	Vi tycker att myndigheten har ett större ansvar än att inspirera samhällsaktörer att nå sina mål inom avfallsområdet.	Naturvårdsverket noterar synpunkten.
Håll Sverige Rent	NAP Introduktion	För att lyckas med avfallsplanens mål krävs ökat samarbete mellan olika samhällsaktörer.	Naturvårdsverket instämmer och vi har lagt till åtgärder om samverkan.
Håll Sverige Rent	NAP Problemanalys	figur 1 saknar nedskräpning/läckaget	Naturvårdsverket instämmer

Lunds kommun	NAP Nedskräpning	Bra att det finns skräpmätning och att olika produkter identifieras. Bra att det ger en möjlighet att sätta in åtgärder mot de produkter som blir skräp i naturen.	Tack för synpunkten.
Håll Sverige Rent	NAP Generella åtgärder	Vi föreslår ett tillägg för konsumentverket	Vi avvaktar tills lagstiftningen är beslutad.
Håll Sverige Rent	NAP Kommunalt avfall	Man har missat nedskräpning i definition av kommunalt avfall	Listan är inte uttömmande, utan ger exempel. Nedskräpning kan exempelvis rymmas under "annat kommunalt avfall".
Håll Sverige Rent	NAP Förpackningsavfall	Ingen nedskräpning kan accepteras oavsett material	Tagit bort delar av texten i avsnitt 5.4.
Håll Sverige Rent	NAP Förpackningsavfall	förbättrad förpackningsdesign är även viktigt för att förebygga nedskräpning	Tack för synpunkt och vi förtydligar detta
Håll Sverige Rent	NAP Plastavfall	saknas förslag på åtgärder mot nedskräpning trots att nedskräpning enligt regeringsuppdrag är definierat som en av de största utsläppskällorna till mikroplast	Tack för kommentaren vi har lagt till detta under övergripande åtgärder
Håll Sverige Rent	NAP Batteriavfall	saknar åtgärder för återvinning i offentlig miljö för det växande problemet med vapes	Naturvårdsverket tackar för synpunkten och vi tar den med oss i vårt fortsatta arbete.
Håll Sverige Rent	NAP Behandling av avfall	Vi saknar nedskräpning/läckage i avfallshierarkin. Det blir lätt att tro att systemet är perfekt om vi bara följer modellen, men vi vet att det i alla modeller finns ett läckage som må vara litet i procent, men som innebär en avsevärd mängd avfall på fel plats.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Eftersom avfallshierarkin definieras i avfallslagstiftningen görs ingen justering.
Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 1	Vi saknar ett övergripande nationellt mål för nedskräpning	Lagt till målet i bilaga 1.
Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 1	Vi saknar ett tröskelvärde för nedskräpning som kommuner och producenter kan ha som en strävan för sina investeringar	Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.

SCB	NAP Bioavfall	Sidan 66: Under Åtgärder för Bioavfall: Ha samma ordning på instanser som övriga prioriterade avfallsströmmar.	Tack för kommentaren, vissa justeringar har gjorts.
Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 6	Vi saknar en rubrik för Naturvårdsverkets ansvar Naturvårdsverkets ansvar	Gjort tillägg om ÅPH 22 i kap 11
Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 6	Kommunerna behöver stöd i arbetet mot marin nedskräpning	Gjort tillägg om ÅPH 22 i kap 11
Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 6	komplettera punkten om skräpkartläggning under "kommuner"	Tack för förslag, texten har justerats.
Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 6	uppmaningen till privatpersoner är inte fullständig. Vi önskar att privatpersoner inte skräpar ner någonstans. Det gäller inte bara i naturområden	Tack för förslag, texten har justerats.
Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 6	Vi tycker att man i tillägg till landtoaletter ska tydligt informera båtturen/skärvgårdsgäster om deras ansvar	Tack för förslag, texten har justerats.
Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 6	Genom att engagera allmänheten kan kommunen få information kring sina problemkällor så att man mer effektivt kan arbeta förebyggande	Tack för förslag, texten har justerats.
Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 6	Det är också viktigt för kommunen att arbeta med infrastruktur för att motverka nedskräpning	Tack för förslag, texten har justerats.
Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 6	organiseringen på kommunen är av vikt för att åstadkomma skillnad i nedskräpningsfrågan	Tack för förslag, texten har justerats.
Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 6	punkten som avser att uppmuntra återbruk mm av möbler borde omfatta fler materialströmmar	Tack för förslaget. Ett flertal av åtgärderna inom det avfallsförebyggande programmet syftar till att stimulera ökat återbruk, rekonditionering och återtillverkning.
Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 6	Vi saknar skrivningar om Länsstyrelsens ansvar gällande avfallsplaner	Bestämmelser om länsstyrelsens ansvar gällande kommunala avfallsplaner finns i NFS 2020:6 med tillhörande vägledning (Naturvårdsverkets rapport 7111 2023). En hänvisning till dessa dokument har lagts till i avsnitt 11

Håll Sverige Rent	NAP Bilaga 6	För att kunna skapa en bättre överblick över vilket arbete som bedrivs för att minska nedskräpningen anser vi att Naturvårdsverket bör ha ett stående uppdrag att årligen samla in från Länsstyrelserna	Naturvårdsverket tackar för kommentaren men väljer att inte lägga till en så omfattande åtgärd med beröring på många fler aktörer än Naturvårdsverket. De kommunala avfallsplanerna gäller för flera år och de uppdateras inte parallellt vi några utpekade tidpunkter. Vilka uppdrag myndigheten ska prioritera beror på myndighetens övergripande uppdraget, vad regleringsbrevet innehåller mm samt vilka resurser myndigheten har till förfogande.
Lunds kommun	NAP Nedskräpning	Mål för minskad nedskräpning ""Mängden som samlats in separat under ska utgöra minst 20 procent (från 2027)"". Texten är förkortad så att innebörden gått förlorad	Åtgärdat i 3.4
Lunds kommun	NAP Nedskräpning	Tillsyn nämns som ett viktigt verktyg för att hantera nedskräpning, men det finns inga åtgärder kopplat till detta. Skriv vilka åtgärder som kan genomföras för att nå målet.	Åtgärdat i 3.4.
Skellefteå kommun	Övergripande NAP	För övrigt vill avdelningen påpeka att det saknas något i en mening, sid. 28: Mål för insamlingen av avfall som utgörs av fiskeredskap. Mängden som samlats in separat under ska utgöra minst 20 procent (från 2027). Det bör även framgå vad som menas med försumbar i målen om våtservetter och ballonger	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och justerar upp texten.
Håll Sverige Rent	Åtgärdsförslag	Stiftelsen Håll Sverige Rent första paragraf i stiftelseurkund §1 Stiftelsens ändamål skall vara att motverka nedskräpning, att främja återvinning av olika konsumentförpackningar, god avfallshantering och andra närliggande miljövårdsåtgärder samt i anslutning här till förstärka de enskilda människornas naturvårdsansvar. Arbetet skall i första hand bedrivas som informations- och kampanjverksamhet i syfte att stimulera enskilda, företag, organisationer och myndigheter att verka för stiftelsens ändamål. För att skapa en effektiv resursanvändning har vi valt att fokusera på nedskräpning. Ingen annan aktör har det som ett övergripande nationellt ansvar. Vi följer upp och redovisar vårt arbete i en årlig effektmålsraport; https://hsr.se/sites/default/files/2024-02/hsr-effektrapport-2023.pdf	Vi tackar för informationen och tar det med oss i vårt löpande arbete.

June Avfall o mljö AB	Övergripande PAF	Samtliga av de åtgärder som föreslås i PAF syftar till att inspirera till handling. Den öppna inriktningen riskerar att leda till att de åtgärder som är nödvändiga inte kommer att genomföras. Åtgärderna behöver vara mer specifika och utpekade samt ha en tydlig koppling till miljölagstiftningen, främst miljöbalken.	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete.
June Avfall o mljö AB	Övergripande NAP	Samtliga av de åtgärder som föreslås i NAP syftar till att inspirera till handling. Den öppna inriktningen riskerar att leda till att de åtgärder som är nödvändiga inte kommer att genomföras. Åtgärderna behöver vara mer specifika och utpekade samt ha en tydlig koppling till miljölagstiftningen, främst miljöbalken.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
June Avfall o mljö AB	Övergripande PAF	Tillsyn nämns på ett fåtal ställen men inte alls i den omfattning som krävs för att tillräckligt många åtgärder ska genomföras. Tillsyn är ett viktigt styrmedel för att säkerställa syftet med miljölagstiftningen och åstadkomma de åtgärder som krävs.	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete.
June Avfall o mljö AB	Övergripande NAP	Tillsyn nämns på ett fåtal ställen men inte alls i den omfattning som krävs för att tillräckligt många åtgärder ska genomföras. Tillsyn är ett viktigt styrmedel för att säkerställa syftet med miljölagstiftningen och åstadkomma de åtgärder som krävs.	Naturvårdsverket instämmer i vikten av tillsyn. Vi förtydligar i inledningen av kap. 9 att för att dessa styrmedel ska ha avsedd effekt är det avgörande med en fungerande tillsyn och sammanfattar också vad som krävs för en fungerande tillsyn. Vi lyfter fram hur vi arbetar med tillsynsvägledning samt vikten av tillsyn och samverkan mellan tillsynsmyndigheter i avsnitt 11. Generella åtgärder.
June Avfall o mljö AB	Övergripande PAF	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmets syfte är att lyfta åtgärder kopplat till vad, vem och hur. Då åtgärderna i stor utsträckning har en övergripande formulering ger det i många fall inte tillräcklig vägledning i hur åtgärderna ska genomföras.	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete och förtydligar.

June Avfall o mljö AB	Övergripande NAP	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmets syfte är att lyfta åtgärder kopplat till vad, vem och hur. Då åtgärderna i stor utsträckning har en övergripande formulering ger det i många fall inte tillräcklig vägledning i hur åtgärderna ska genomföras.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Det kan se olika ut för olika aktörer. Det kan därför vara olämpligt att ge alltför precis information om hur åtgärder ska genomföras.
June Avfall o mljö AB	NAP Avfall i Sverige	Varför är gruvavfall exkluderat i den totalt uppkomna mängden avfall i Sverige? Det vore åtminstone intressant att få veta hur stor del av den totalt uppkomna mängden avfall som gruvavfall står för.	Mängderna tillagda. Gruvavfall omfattas av utvinningsavfallsdirektivet (2006/21/EG) och är undantaget avfallsdirektivet (se artikel 2 1.d)) Det är avfallsdirektivet som anger att en avfallsplan ska finnas och vad den ska omfatta (se artikel 28). Text om detta tillagt.
June Avfall o mljö AB	NAP Bilaga 6	Hur får ni den samlade åtgärdslistan att bli ett levande dokument? Kommer den finnas tillgänglig på webben? Mycket förändras under en planperiod. Ska åtgärdslistan inspirera till handling behöver den vara både lättillgänglig och uppdaterad.	Tack för konstruktiv återkoppling. Vi arbetar på att ta fram en sökbar funktion för åtgärdslistan i kap 11. Ambitionen är att den ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten.
Sveriges Bergmaterialin dustri	Övergripande PAF	Hindra oseriösa aktörer genom att tillämpa principen om lägsta värde vid lagervärdering- I avfallsbranschen kan man idag redovisa en vinst utan att ha genomfört någon förädling (bearbetning), på grund av att principen om lägsta värde inte tillämpas vid lagervärdering enligt redovisningslagstiftningen. SBMI anser att detta är en viktig bidragande orsak till att oseriösa aktörer lockas till branschen. Inom all annan tillverkande industri kan en vinst redovisas först när produkten har sålts, inte omedelbart efter att råvaran köpts in. SBMI anser att det är fel att man kan redovisa ett resultat utan att ha genomfört någon behandling eller slutlig bortskaffning (deponi). Principen om lägsta värde vid värdering av lager skulle kunna, och borde, tillämpas även i avfallsbranschen när avfall samlas in i syfte att lagras eller behandlas. Detta skulle innebära att hela den intäkt som erhålls då ett avfall tas emot måste redovisas som en skuld, och får inte skrivas av förrän avfallet/den återvunna produkten lämnats vidare. Ett sådant förfarande tar helt bort incitamentet att lagra avfall längre än nödvändigt, och det skulle på ett tidigt stadium avslöja de aktörer som inte avser bedriva en seriös återvinningsverksamhet.	Tack för synpunkten. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Sveriges Bergmaterialindustri	NAP Bygg- och rivningsavfall	SBMI är mycket positiva till uppmaningen till kommuner och länsstyrelser att "Vid tillsyn och prövning säkerställa tillämpning av lagar och regler för ökad återvinning"	Ingen åtgärd krävs
Sveriges Bergmaterialindustri	NAP Bygg- och rivningsavfall	I planen anges att "De största mängderna bygg- och rivningsavfall uppkommer vid infrastruktur- och anläggningsprojekt eller muddring. Dominerande avfallsslag är jord från anläggningsarbeten (schaktmassor), mineralavfall från bygg och rivningsprojekt (betong, tegel, klinker, asfalt och liknande) samt muddermassor. I statistiken ingår bygg- och rivningsavfall som hanteras på tillståndspliktiga avfallsanläggningar." Däremot ingår exempelvis inte schaktmassor från ett vägarbete där det uppkomna avfallet används direkt vid ett annat vägarbete. Hanteringen av dessa massor som produkter/biprodukter skapar en stor samhällsnytta och är en viktig del i materialförsörjningen till samhällsbyggnadsprojekt. Denna hantering bör främjas genom att material inte avfallsklassas i onödan, och detta bör tydliggöras i vägledning.	Tack för synpunkten. Vi tar med den i fortsatta arbetet.
Sveriges Bergmaterialindustri	NAP Bygg- och rivningsavfall	SBMI är mycket positiva till uppmaningen till Naturvårdsverket: "Utveckla och sprida vägledning avseende gällande lagstiftning om bygg- och rivningsavfall" dock är det i detta sammanhang viktigt att se att det i dag finns ett utbrett missnöje med den befintliga vägledningen. Vägledningen behöver vara enkelt och tydlig för att få genomslag både vid tillsyn och hos verksamhetsutövare. Då blir det attraktivt att göra rätt, och incitamenten till avfallsbrottslighet minskar.	Tack för er synpunkt, vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete.
Sveriges Bergmaterialindustri	NAP Bygg- och rivningsavfall	SBMI är mycket positiva till uppmaningen till kommunerna att se till att "Det finns ett stort behov av lagrings- och bearbetningsplatser när direkt avsättning för uppkomna massor saknas." SBMI upplever att det finns en stor utvecklingspotential i tillståndsgivningen av bearbetningsplatser för massor i många kommuner. Det är en mycket viktig del i främjandet av det cirkulära byggandet att det finns ytor där cirkulär verksamhet kan bedrivas.	Tack för synpunkten.

Sveriges Bergmaterialindustri	NAP Bygg- och rivningsavfall	SBMI är mycket positiva till att planen tar upp att "För att kunna genomföra fysisk planering för att främja en hållbar masshantering på regional och kommunal nivå behöver verktygen för fysisk planering ses över och optimeras." Detta bör konkretiseras ytterligare genom att kommuner uppmanas att ta fram tydliga masshanteringsplaner, och att länsstyrelserna uppmanas att ta fram bergmaterialförsörjningsplaner där man även analyserar förutsättningarna till cirkulär materialförsörjning.	Tack för synpunkten. Naturvårdsverket tar den med sig i vårt fortsatta arbete.
Sveriges Bergmaterialindustri	NAP Bygg- och rivningsavfall	I statistiken som presenteras ingår bygg- och rivningsavfall som hanteras på tillståndspliktiga avfallsanläggningar. Däremot ingår exempelvis inte schaktmassor från ett vägarbete där det uppkomna avfallet används direkt vid ett annat vägarbete. Detta är ett flöde som skapar stor nytta, stort värde, och bidrar i den cirkulära materialförsörjningen, och bör tydligt beaktas i avfallsplanen.	Detta flöde ingår inte eftersom det inte utgör avfall, dvs. kvittblivningsintresset finns inte.
Sveriges Bergmaterialindustri	NAP Illegal avfallshantering	I planen anges att "I en utvärdering av medlemsländernas hantering av miljöbrott som gjorts av Europeiska rådet konstaterades bland annat att det saknas kunskap och tillräcklig kompetens om miljöbrott för att hantera brottsligheten" Mot denna bakgrund bör det tilläggas i åtgärdsförlagen att denna kompetens- och resursbrist hos tillsynsmyndigheter bör åtgärdas. Ökad tillsyn löser inga problem om denna tillsyn inte bedrivs på ett effektivt och kompetent sätt. För att minska avfallsbrottsligheten krävs en smartare och mer kompetent tillsyn. Inte en generellt ökad uppsökande tillsyn.	Vi har med oss det när vi utvecklar tillsynsvägledning men detta är en större fråga som tagits upp i flera av våra regeringsuppdrag och det är även en fråga som miljöstraffrättsutredningen tittar på.

Sveriges Bergmaterialindustri	Åtgärdsförslag	I avfallsbranschen kan man idag redovisa en vinst utan att ha genomfört någon förädling (bearbetning), på grund av att principen om lägsta värde inte tillämpas vid lagervärdering enligt redovisningslagstiftningen. SBMI anser att detta är en viktig bidragande orsak till att oseriösa aktörer lockas till branschen. Inom all annan tillverkande industri kan en vinst redovisas först när produkten har sålts, inte omedelbart efter att råvaran köpts in. SBMI anser att det är fel att man kan redovisa ett resultat utan att ha genomfört någon behandling eller slutlig bortskaffning (deponi). Principen om lägsta värde vid värdering av lager skulle kunna, och borde, tillämpas även i avfallsbranschen när avfall samlas in i syfte att lagras eller behandlas. Detta skulle innebära att hela den intäkt som erhålls då ett avfall tas emot måste redovisas som en skuld, och får inte skrivas av förrän avfallet/den återvunna produkten lämnats vidare. Ett sådant förfarande tar helt bort incitamentet att lagra avfall längre än nödvändigt, och det skulle på ett tidigt stadium avslöja de aktörer som inte avser bedriva en seriös återvinningsverksamhet. Denna åtgärd skulle betyda mer för möjligheterna att komma åt branschens oseriösa aktörer än många	Naturvårdsverket tackar för synpunkten och tar den med oss i vårt arbete. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
KEMI	NAP Bilaga 6	Kemikalieinspektionen föreslår följande reviderade punkter för ökad tydlighet: • Fortsätt verka för att genomföra åtgärderna i EU:s kemikaliestrategi för hållbarhet - på väg mot en giftfri miljö. • Verka för en förbättrad tillgång till information om kemikalier i produkter och varor och stötta implementeringen av kemikalielaterad information i digitala produktpass. • Ta fram vägledning, i dialog med näringslivet, om nya regler om kemikalier i EU-lagstiftning kopplat till hållbarhetsaspekter (t.ex. CSRD, taxonomin och ESPR). • Samverka med berörda myndigheter, andra aktörer från näringsliv och akademi för att öka kunskapen om kemikaliers påverkan på hälsa och miljön och kopplingen till en cirkulär omställning.	Vi har lagt till åtgärderna.

Swedisol	Övergripande NAP	Ett centralt förbättringsområden avseende ökad cirkulär hantering av byggavfall är bristen på kunskap och statistik om olika byggmaterialflöden. I våra grannländer, exempelvis i Danmark har Miljöstyrelsen sedan flera decennier tillbaka varit engagerade i att öka den typen av kunskap: Det faktum att Naturvårdsverket officiella avfallsstatistik för byggmaterial är så aggregerad som exempelvis fraktionen oorganiskt byggavfall (innehåller en lång rad avfallsslag, alltifrån betong och cement till sanitetsporslin och mineralullsisolering) försvårar avsevärt marknadens förmåga att planera för ölad cirkularitet då mängden av olika avfallsslag med olika återvinings och återanvändningsprocesser inte är känd. Detta gör det svårt för marknaden att utveckla cirkulära lösningar och affärsmodeller för olika typer av byggmaterial. Det är också viktigt att få kunskap om mängden av materialflöden som kan bli tillgängliga i relation till den totala efterfrågan på byggmaterial så marknaden kan planera för hur stor del av materialet som framgent kan komma från cirkulära källor och hur stor del som kommer behöva vara juvenilt uttag. Det är viktigt att en central princip fortsatt blir att bevara och renovera det befintliga byggnadsbeståndet och att undvika incitament för rivning kopplat till ambitionen att öka den cirkulära materialanvändningen. I Danmark tog Miljöstyrelsen kring millenieskiftet fram rapporter som uppskattade mängden mineralullsavfall (stenull) och uppskattningarna har sedan finjusterats i uppföljande rapporter (här nedan finns länkar till fyra exempel): 2003: Ressourcebesparelser ved affaldsbehandlingen i Danmark https://www2.mst.dk/udgiv/publikationer/2003/87-7972-603-8/pdf/87-7972-604-6.pdf 2006: Genanvendelse af brugt stenuld, https://mst.dk/publikationer/2006/august/genanvendelse-af-brugt-stenuld 2019: Mineraluld i den cirkulære økonomi: https://www.teknologisk.dk/_/media/74084_Mineraluld%20-%20Materialer%20i%20den%20cirkulære%20økonomi.pdf 2020: Cirkulær økonomi i byggeriet: https://orbit.dtu.dk/en/publications/cirkulær-%C3%A6r-%C3%B8konomi-i-byggeriet-analyse-af-potentialer-ved-%C3%B8get-genb-2	Tack för er synpunkt, vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete
----------	------------------	---	--

Swedisol	NAP Sammanfattning	Rubrik: Designa rätt från början, sid 6 Lägg gärna till perspektiv som material med god kvalitet (exempelvis god beständighet mot brand, fukt och skadedjur) och lång livslängd (mineralullsisolering har exempelvis en dokumenterad bibehållen prestanda efter 65 års användning). Se https://swedisol.se/isolering/mineralull-ar-god-isolering/lang-livslangd	Tillagt om hållbarhet under Designa rätt från början
Swedisol	NAP Bygg- och rivningsavfall	Ett centralt ansvarsområde för NVV bör vara att förbättra statistiken om olika byggmaterialflöden. Det faktum att Naturvårdsverket officiella avfallsstatistik för byggmaterial är så aggregerad som exempelvis fraktionen oorganiskt byggavfall (innehåller en lång rad avfallsslag, alltifrån betong och cement till sanitetsporslin och mineralullsisolering) försvårar avsevärt marknadens förmåga att planera för ölad cirkularitet då mängden av olika avfallsslag med olika återvinnings- och återanvändningsprocesser inte är känd. Det gör det svårare att utveckla cirkulära lösningar och affärsmodeller för olika typer av byggmaterial.	Naturvårdsverket samlar in statistik utifrån t ex EU:s avfallstatistikförordning och hur de olika avfallsslagen kan särskiljas bygger bland annat på vilken avfallskod avfallsproducenten uppgett. Vissa flöden är också för små för att redovisa separat.
Swedisol	NAP Bygg- och rivningsavfall	I rubriken om Byggherrar, beställare och projektörer behöver byggmaterialtillverkare läggas till. Exempelvis punkten "Öka cirkulationen av material och produkter genom att utveckla och tillverka nya resurseffektiva material och produkter som kan cirkulera." är byggmaterialindustrins ansvar.	Justerat
Swedisol	Åtgärdsförslag	Cirkularitet är ett av fyra strategiska fokusområden för Swedisol (de andra är energieffektivitet, fossilfrihet och ökad kunskap om mineralullens egenskaper som lång livslängd, god brandsäkerhet och säker användning). Vi har ett stort engagemang i frågan och deltar i flera forskningsprojekt och initiativ för att minska mängden deponerad mineralull bl a i samverkan med Avfall Sverige och Återvinningsindustrierna-	Så bra att ni engagerar er för att öka materialåtervinningen!

Sysav	NAP Problemanalys	Avfallshierarkin är en prioriteringsordning inom avfallsområdet, enligt denna ska avfall främst förebyggas. För avfall som ändå uppstår ska den som behandlar avfall eller är ansvarig för att behandla avfall följa densamma. Men, för att komma högre upp i hierarkin så behöver efterfrågan på återvunnet material öka. Sysavs erfarenhet är att efterfrågan på återvunna material är begränsat till materialslag med högt värde och där materialslag med ringa värde är svårare att avsätta, eller helt omöjligt, vilket innebär att kommuner står med avfall som inte går att återvinna, men inte heller får energiåtervinnas eller deponeras. Avfallshierarkin bygger alltså inte bara på cirkularitet, utan också på att det finns ett värde i det återvunna materialet, endast då kommer marknaden för återvinning att ta fart. I förlängningen så innebär detta att det både måste finnas effektiva styrmedel som driver åtgärder uppåt i avfallshierarkin, där det ställs krav på producenterna att designa för återbruk och återvinning, men det måste också skapas efterfrågan på återunna material tvingande krav på att använda återvunnet material i nya produkter.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Sysav	NAP Producentansvar	Ett stort problem för alla energiåtervinningsanläggningar är de felsorterade förpackningarna i restavfallet, som felaktigt förbränns. Sysav menar att producenterna måste ha ansvar för att skapa incitament som gör att både hushåll och verksamheter sorterar förpackningarna avsett utsorteringssystem. Det borde också införas krav på att fastighetsägare ska möjliggöra utsorteringssystem för mindre verksamheter som är samlokaliserade.	Tack för inspel. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Sysav	NAP Plastavfall	Vad gäller plast på marknaden så ser Sysav gärna en begränsning av antal plaster på marknaden, men också ekodesignreglering på sammansättning av produkter, allt för att öka återbrukbarheten, och återvinningsbarheten. Detta gäller även i andra produkter där plast är "huvudingrediens", så som i dagens textilier.	Tack för kommentaren. Texten är kompletterad
Sysav	NAP Plastavfall	Mikroplast i haven är ett problem som till största delen kommer från plastskräp som når haven från land. Sysav ser givetvis det som väldigt viktigt att det på nationell nivå måste införas åtgärder för att minska spridningen av plast och mikroplaster till miljön. Sysav menar att uppströms åtgärder är extremt viktiga för att minimera problemet, men att det också måste till begränsningar av plast som sätts på marknaden. Det måste också ställas höga krav på att produkter som sätts på marknaden är designade för återbruk och återvinning. Därefter måste insamling av avfallet ske, särskilt i länder som idag inte har en fungerande insamling och behandling av avfall. Störst och snabbast effekt på plastskräp och mikroplast i haven, globalt, är att ställa krav på att alla länder inför insamling av avfall och adekvat behandling av avfallet.	Åtgärdslistan är kompletterad

Sysav	NAP Textilavfall	Sysav menar att kraven på producenterna måste öka vad gäller textilavfall. Särskilt vad gäller att designa för återbruk och återvinning, men där det också måste ställas krav på att använda återvunna fiber i nya produkter. Detta krav skulle vi gärna se att det införs snart, för att stimulera fiberåtervinningen, som idag är nästan obefintlig. Kommunernas separata insamling och sortering, kommer trots goda intentioner inte i dagsläget att öka återvinningen av fiber. Sysav menar också att det råder otakt i införandet av regelverk, då separat insamling av textil genomförs först, för att några år därefter introducera ett producentansvar. Detta gör att investeringsviljan, i både insamlingssystem och behandlingsanläggningar, minskar. Dessutom riskeras redan befintliga investeringar gjorda av den kommunala sektorn. Sysav menar därför att det vid introduktionen av ett producentansvar, måste tas hänsyn till redan gjorda investeringar i kommunal sektor, och det måste möjliggöras att bibehålla redan uppbyggda insamlingssystem och sorteringsanläggningar.	Tack för bra synpunkter. Naturvårdsverket tar detta med sig det fortsatta arbetet med textil. Men ser också att dessa synpunkter behöver framföras i andra forum.
Sysav	NAP Möbelavfall	Sysav ser gärna att ekonomiska styrmedel som gör reparation av möbler mer attraktivt, för att stimulera återbruk.	Bra förslag. Naturvårdsverket instämmer. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Sysav	Åtgärdsförslag	Sysav kan även fortsatt vara en huvudaktör i ett kommande producentansvar för att sortera textilier för fiber till fiber-återvinning. Förklaring: Sysav har kapacitet och kunskap att storskaligt sortera post-consumer-goods för fiberåtervinning. Investeringen och know-how är uppbyggd under lång tid, och i ett kommande producentansvar är det viktigt att ta tillvara både investeringar i kommunal sektor, men även uppbyggd know-how.	Tack för synpunkten.
Återvinningsindustrierna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Återvinningsindustrierna välkomnar förslaget till nationell avfallsplan och nytt avfallsförebyggande program. En mer resurseffektiv avfallshantering och ökad återvinning är nödvändigt för att Sverige och EU ska minska utsläppen av koldioxid och säkra råvaruförsörjningen framåt.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Återvinningsindustrierna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Även om en rad olika samhällsaktörer har ett ansvar och en roll att spela i omställningen mot ett mer cirkulärt samhälle är det näringslivet och företagen som i hög grad är den drivande motorn. Inte minst gäller det materialåtervinningen som i princip helt drivs av privata aktörer. Det är inom näringslivet som utvecklingen av ny återvinningsteknik sker och demonstreras. Därför är det avgörande för utvecklingen att det sker satsningar och åtgärder som säkerställer gynnsamma marknadsförutsättningar och en stark konkurrenskraft på avfallsmarknaden. Politiken har en central roll att spela och måste fortsätta undanröja hinder för näringslivet och skapa goda förutsättningar för cirkulära företag att växa.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Återvinningsindustrierna	Övergripande NAP+PAF+MKB	För att möjliggöra en bättre avfallshantering bör politiken inte minst säkerställa: effektiva tillståndprocesser och en fungerande operativ tillsyn, sund konkurrens mellan privata och kommunala bolag på avfallsmarknaden, att myndighetsvägledning tas fram i nära dialog med näringslivet, att myndigheterna har tillräckliga resurser och kompetens för att kunna stötta näringslivet på dess omställningsresa, att avfallslagstiftningen är moderniserad och främjar konkurrenskraftiga och storskaliga cirkulära lösningar, att tillämpningen av avfallslagstiftningen är likvärdig i hela landet, att ekonomiska styrmedel är ändamålsenliga, samt att det sker ett mer medvetet och samlat arbete inom det offentliga för att främja den cirkulära ekonomin inom offentlig upphandling.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.

Återvinningsindustrierna	Övergripande NAP+PAF+MKB	Grundläggande förståelse för problembilden. För de material och produkter som har ett högt ekonomiskt värde finns en fungerande marknad – och där återvinns materialen på riktigt – dvs de ersätter jungfruliga råvaror. För material och produkter som betingar ett lågt ekonomiskt läge sker i princip ingen återvinning utan lagstiftningskrav. Den ansats med producentansvarssystem som använts i Sverige sedan starten 1994 har grundproblem med bristande sortering och därför ställs krav på insamling och återvinning. Till producentansvaren kopplas specifika mål kring återvinningsgrad. Att börja med sorterings- och återvinningskrav för att bygga en fungerande marknad är att börja i fel ände. Den grundläggande förutsättningen för att bygga en marknad för återvunna råvaror är att skapa efterfrågan och betalningsvilja för det återvunna materialet. Den lilla del av världsekonomin som är cirkulär utgörs av material där det finns efterfrågan och betalningsvilja. Det finns olika sätt att öka efterfrågan – det bästa är att internalisera externa kostnader för utsläpp och miljöpåverkan; perfekt utformat kommer detta leda till att färre varor med farliga ämnen släpps ut på marknaden eftersom kostnaden då hanteras redan i design och produktledet. Vidare kommer återvunna material att gynnas jämfört med jungfruliga eftersom besparingarna av energi och emissioner ofta är stora. För de material där kopplingen är tydlig och direkt – t ex att glaskross som kan ersätta sand och soda sparar fossila utsläpp som annars skulle ha kostat pengar – för dessa material finns efterfrågan. Vi är medvetna om att det är mycket svårt att åstadkomma en sådan internalisering av externa effekter i en globaliserad värld; men det finns alternativ. Kvotplikter och inblandningskrav kan kombineras med producentansvar där målsättningarna snarare är hur mycket återvunnet material som använts i nya produkter som sätts på marknaden snarare än att mäta ”materialåtervinning”. En nationell avfallsplan bör därför mäta hur många procent av en ny bil som är tillverkat av återvunnet material snarare än att mäta hur många procent av en gammal bil som ”materialåtervunnits” i en sluttäckning av en deponi. Man får det man mäter – det vi borde mäta och målsätta borde centrera kring förändringar i produkter – inte i avfallet. Återvinningsindustrierna ser gärna att en utredning av nuvarande producentansvarssystem görs utifrån frågan – i vilken grad har produkterna blivit bättre designade utifrån ett återvinnings- och resursanvändningsperspektiv tack vare producentansvarslagstiftningen.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
--------------------------	-----------------------------	---	--

Återvinningsindustrierna	NAP Bilaga 6	Sund konkurrens. Den svenska marknaden präglas av osund konkurrens mellan kommunala och privata återvinningsbolag. Detta drabbar innovation, utveckling och investeringsvilja i nya lösningar och återvinningstekniker. Sverige bör noga följa den avmonopolisering av marknaden som nyligen genomförts i Danmark. Bakgrunden är att politiken vill driva på innovation, utveckling och ökad materialåtervinning. Sverige bör följa, analysera och överväga att genomföra liknande åtgärder för att möjliggöra nya investeringar i återvinning. En statlig utredning bör tillsättas som analyserar hur sundare konkurrens kan uppnås på avfallsmarknaden.	Tack för synpunkten! Det är dock regeringen som kan tillsätta statliga utredningar
Återvinningsindustrierna	NAP Bilaga 6	Frival. Sedan flera år tillbaka råder en otydlighet vad gäller ansvaret för kommunalt avfall, inte minst av de verksamheter som ger upphov till det som är klassat som kommunalt avfall idag. Denna otydlighet hindrar omställningen till en mer cirkulär avfallshantering. Naturvårdsverket har i tidigare, bland annat i skrivelsen Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall (KN2023/02730) efterlyst ett besked i ansvarsfrågan från politiken. Återvinningsindustrierna anser att otydligheten kan lösas genom att införa förslaget om ett så kallat frival i enlighet med den offentliga utredning som tidigare genomförts kring frågan (SOU 2021: 24). Det skulle ge företag rådighet över det avfall som uppkommer i verksamheten och även möjliggöra fler innovativa och cirkulära lösningar som bidrar med klimat- och miljönytta genom ökad materialåtervinning. Danmark, Finland och Norge har redan, med positiva erfarenheter och resultat, infört möjligheter för verksamhetsutövare att välja vem som ska hantera det kommunala avfall som uppstår i företagen.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Återvinningsindustrierna	NAP Bilaga 6	Grovavfall. Idag är det endast kommuner som har möjlighet att erbjuda hämtningstjänster av grovavfall från hushåll, exempelvis möbler och annat skrymmande avfall, vilket hindrar uppbyggnaden av företags cirkulära affärsmodeller kring grovavfall. Det finns företag som gärna skulle erbjuda utvecklade tjänster kring insamling, reparation, återbruk och återvinning om de gavs rätten att få tillgång till grovavfall från hushåll. Om privata entreprenörer skulle ges möjlighet att samla in grovavfall skulle det skapa fler möjligheter för cirkulära affärsmodeller och resurseffektiva flöden, samt en ökad materialåtervinning.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.

Återvinningsindustrierna	NAP Bilaga 6	Utsortering. Nationella avfallsplanen lyfter på flera håll behovet av en ökad utsortering och separat insamling av bland annat papper, plast, metall och glas. Detta är positivt, när det gäller såväl kommunalt som icke-kommunalt avfall. För att säkerställa en högvärdig återvinning som bidrar med hög miljönytta behövs dock ytterligare åtgärder och styrmedel. För många materialslag behövs ytterligare utsortering för att separera olika materialtyper inom samma kategori. För att göra det mer attraktivt och lönsamt att återvinna materialet behövs rena materialströmmar i en tillräckligt stor volym redan vid insamlingen av avfallet.	Naturvårdsverket håller med om att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Återvinningsindustrierna	NAP Bilaga 6	Kvotplikt och upphandling. En utmaning för att kunna nå återvinningsmålen är att efterfrågan på återvunnet material ofta är alldeles för låg. Det är fortfarande långt kvar innan krav på återvunnet material i produkter och infrastruktur blir norm. Ett viktigt verktyg för att öka återvinningen av mindre lönsamma strömmar, såsom ex plast och textil är därför att ställa krav på återvunnen råvara i produkter framöver. Detta behöver göras på EU-nivå. Några första avgörande steg har tagits i en stärkt EU-lagstiftning med kvotpliktskrav för att öka användningen av återvunnen råvara. Detta är viktiga steg framåt och behöver följas av ytterligare kvotpliktskrav i produkter för de material som inte är lönsamma att efterfråga i återvunnen form på marknaden. Även offentlig och privat upphandling behöver efterfråga återvunnet material i högre omfattning framöver.	Åtgärdslistan är kompletterad
KEMI	Åtgärdsförslag	Kemikalieinspektionens ger också följande nya förslag till åtgärder: • Utveckla ny tillsynsmetodik för varor med avseende på digitalisering och artificiell intelligens. • Fortsätt att utveckla verktyg och ge stöd till företag för att designa rätt från början i linje med kemikaliestrategins mål för säker och hållbar design ⁷ • Fortsätt att ta en aktiv roll i utformningen av nya globala överenskommelser för cirkulära lösningar och kemikaliesäkerhet	Vi har lagt till åtgärderna.

Nacka kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Planen och programmet innehåller bra problembeskrivningar. Där framgår att avfallsmängderna och materialkonsumtionen ökar och att flera av avfallsmålen inte kommer att uppnås. Men tyvärr innehåller planen och programmet inga förslag på styrmedel för att vända utvecklingen så att avfallsmålen kan nås. Istället anges enbart vad aktörerna kan göra. Risker är att effekten av planen och programmet därmed blir begränsad.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Nacka kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Det är stort fokus på behovet av att ställa om till en cirkulär ekonomi och ökat avfallsförebyggande i dokumenten. Här saknas dock resonemang om de ekonomiska möjligheter som en omställning till cirkulär ekonomi kan medföra såsom nya affärsmodeller och möjligheter för verksamheter att spara pengar genom att återanvända och vara mer resurssnåla.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Nacka kommun	Övergripande NAP	Hänvisningar i dokumentet behöver ses över. Avfallsplanen hänvisar flera gånger till kapitel och stycken som inte ingår i dokumentet, utan som finns antingen i bilagor eller i det avfallsförebyggande programmet.	Vi tackar för kommentaren och tar med oss det i layoutarbetet.
Nacka kommun	NAP Problemanalys	I problemanalysen konstateras att efterfrågan på återvunnet material är låg och att det hänger ihop med att de externa kostnaderna för primärt material inte är internaliserade i priset. Det visar på behov av ekonomiska styrmedel för att öka efterfrågan på återvunnet material.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

Nacka kommun	NAP Ansvar för avfallshanteringen	Kommunens och producenternas ansvar för avfallet beskrivs, men det saknas en beskrivning av verksamhetsutövarens ansvar för sitt avfall, vilket bör läggas till.	Nytt avsnitt tillagt i 4.3
Nacka kommun	NAP Generella åtgärder	Regeringen finns inte med som en aktör i förslaget till nationella avfallsplan, men finns däremot med som aktör i det avfallsförebyggande programmet.	Naturvårdsverket gör ett tillägg i kap. 11
Nacka kommun	NAP Bygg- och rivningsavfall	Längst ner på sid 49 anges att avfallstaxorna är för låga. Det blir märkligt att använda begreppet avfallstaxor eftersom man med avfallstaxa i första hand tänker på kommunens avfallsavgift för omhändertagande av hushållens avfall. För bygg- och rivningsavfall som uppstår vid byggverksamhet så anlitas valfri avfallsentreprenör.	Justerat
Nacka kommun	NAP Bygg- och rivningsavfall	I översta stycket på sid 50 talas om långsiktiga fastighetsägare. Det är en otydlig skrivning.	Justerat
Nacka kommun	NAP Bygg- och rivningsavfall	I andra åtgärden för Naturvårdsverket om samverkan bör det läggas till att Naturvårdsverket även bör samarbeta med branschen, länsstyrelser och kommuner. (sid 50)	Justerat
Nacka kommun	NAP Förpackningsavfall	Ytterligare en åtgärd för Naturvårdsverket bör läggas till vilket omfattar tillsyn av utformningen av förpackningar så att de blir lättare att återvinna.	Tack för inspel. Naturvårdsverket har ansvar att utöva tillsyn för att se att kraven efterlevs. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetskäl under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvakta resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område

Nacka kommun	NAP Uppåt i avfallshierarkin	Nacka kommun instämmer i problembeskrivningen, med tillägget att det behövs mer stöd för att slutkonsumenter och privatpersoner ska göra rätt. Det är utmanande för privatpersoner att förstå att kommunplast inte ska hanteras på samma sätt som förpackningar, även om det är samma plast. Det är även svårt för privatpersoner att se skillnad på olika plasttyper och känna till deras kemikalieinnehåll.	Vi håller med om dessa svårigheter. I regeringsuppdraget Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall lyfte Naturvårdsverket möjligheten att samla in exempelvis plast i materialströmmar.
Byggmateri- alindustrierna	NAP Generella åtgärder	Lägg till som punkt på Naturvårdsverket: Främja cirkulära flöden vid utarbetande av vägledningstexter	Vi har tydliggjort en åtgärd som handlar om att vi ska ta fram tillsynsvägledning utifrån avfallshierarkin om nya regler inom området (exempelvis kommande EU-lagstiftning) och vägleda om kommande mål
Nacka kommun	NAP Avfall i Sverige	Bygg- och rivningsavfall är utmanande att beskriva, eftersom en stor del utgörs av jord- och bergmassor. Där är det svårt med definitioner, när det finns domar från MÖD och EU som beskriver att entreprenadberg och liknande ska ses som biprodukt i första hand, när Naturvårdsverkets vägledning pekar åt att en stor del i grunden ska klassas som avfall. Hur det bedöms i grunden påverkar om massorna kommer med i statistiken över huvud taget, vilket gör att det finns väldigt stora felkällor i beskrivningen av vårt största avfallsområde. Om vägledningen ändras så påverkar det dessutom andelen som deponeras. Om vägledningen underlättar för massor att hanteras som biprodukt, så kommer de att försvinna från avfallsstatistiken, samtidigt som en större andel av massorna deponeras eftersom de är för förorenade för att återvinna. Om vägledningen gör att mer massor klassas som avfall så kommer mängden avfall som deponeras att öka, eftersom det blir för tidsödande och omständligt att återvinna, samtidigt som andelen massor som deponeras minskar eftersom mycket sådant "avfall" är av så god kvalitet att det fungerar som anläggningsprodukt.	Tack för synpunkten! Våra vägledningar brukar remitteras innan de publiceras och den senaste vägledningen om masshantering och riskbedömning fanns ute på remiss fram till den 12 augusti 2024.
Nacka kommun	NAP Avfall i Sverige	Nacka kommun instämmer i att det är svårt att motverka illegal avfallshantering enbart med tillsyn, eftersom det är svårt att upptäcka och att brottslingar inte betalar för tillsynen. Större insatser kräver skattemedel i kombination med en bred samverkan mellan myndigheter.	Tack för inspelet och vi diskuterar denna problematik både i vår vägledning och i de regeringsuppdrag som vi har inom avfallsbrottsområdet.

Stockholm Vatten och Avfall	NAP System för insamling av avfall	För mycket fokus på kommunerna, och väldigt kortfattat. Långt ifrån allt avfall är kommunernas ansvar. Det finns inget nämnt om system för insamling av avfall som inte är kommunens ansvar.	Tack för kommentaren, ansvaret beskrivs i avsnitt 4.
Nacka kommun	NAP Prioriterade avfallsströmmar	Nacka kommun anser att det är viktigt att inte enbart titta på andelen avfall som recirkuleras och återvinns, utan att den totala mängden behöver få större fokus. Kommuner har redan idag utmaningar med att massor som egentligen är säkra att återanvända istället körs till deponi, för att det är för besvärligt med logistik, fördröjningar och anmälningar när massorna klassas som avfall. Idag finns motstridiga signaler om hur jord- och bergmassor ska klassas. Om Naturvårdsverkets vägledning fokuserar på när massor är säkra att använda som produkt, så kan det minska mängden deponerade massor enormt mycket. Det skulle få stora effekter på ekonomi, klimat och miljö. Om det istället blir mer administration kring masshanteringen så riskerar det att istället leda till en mer linjär hantering, genom att onödigt mycket massor deponeras.	Tillsynsvägledning om masshantering ingår som åtgärd i planen.
Nacka kommun	NAP Beredskap	Avsnittet beskriver bland annat Naturvårdsverkets beredskapsarbete inom avfallsområdet. Nacka kommun betonar att Naturvårdsverket behöver agera mer proaktivt med vägledning i framtiden. Kommunerna behöver förvarning om lagändringar i god tid i förväg, och det behöver även finnas vägledning tillgänglig innan regeländringar börjar gälla.	Tack för er synpunkt, vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete.
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	Generella åtgärder PAF Kommunen: Underlätta för hushållen att dela, låna och hyra. Det kan ske exempelvis genom att inrätta platser för att låna och hyra olika saker såsom idrotts- och frilutfsutrustning, verktyg, trädgårdsredskap, kläder, instrument mm.	Bra förslag. Har kompletterat med åtgärd i kap 11.

Nacka kommun	Åtgärdsförslag	Generella åtgärder PAF Kommunen (tillsynsmyndighet): Vid tillsyn enligt miljöbalken ställa krav på att verksamhetsutövare ska skaffa sig kunskap om hur avfallsmängderna och avfallets farlighet kan minskas i verksamheten. Livsmedelstillsynen har kontakt med de flesta seriösa verksamheter som importerar, tillverkar, tillagar, serverar och säljer livsmedelsprodukter. Inspektörerna kan användas för att informera, stötta och följa upp hanteringen av livsmedelsavfall och verksamheternas förpackningsavfall. Eventuell avfallstillsyn blir då med stöd av miljöbalken istället för livsmedelslagen. Miljö- och hälsoskyddstillsynen har återkommande kontakt med många verksamheter inom miljö och hälsoskydd, och mer sporadisk kontakt med mindre verksamheter. Inspektörerna kan användas för att informera, stötta och följa upp avfallshanteringen allmänt eller hanteringen av vissa typer av avfall, till exempel elavfall, förpackningar, kemikalier, massor, bygg- och rivningsavfall. Tillsynen kan i viss mån även vara ett verktyg för att påverka insamling och återvinning av avfall, och det finns flera exempel på avfallsrelaterade tillsynsområden under miljöbalken.	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete.
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	Byggnadsmaterial och byggprodukter PAF Kommunen (renhållning): Samla in och sortera ut bygg- och rivningsavfall från hushåll för återbruk, exempelvis genom separat insamling av återbruk på återvinningscentralen. Bygglovstillsynen har kontakt med samtliga som söker bygglov, rivningslov och marklov. Inspektörerna kan förmedla information, stötta och följa upp hanteringen av bygg- och rivningsavfall. Eventuell avfallstillsyn blir då med stöd av miljöbalken istället för plan- och bygglagen.	Bra förslag. Har kompletterat med åtgärd i kap 11.
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	Plast PAF Kommunen: Minska användningen av engångsprodukter i plast. Kartlägga inköpen av plastprodukter och hitta de plastprodukter som är mest angelägna att byta ut.	Åtgärden hör bättre hemma i PAF och är tillagd där
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	Textil PAF Kommunen: Motivera och stötta hushåll i hur de kan konsumera textil mer hållbart.	Bra förslag. Har kompletterat med åtgärd i kap 11.

Nacka kommun	Åtgärdsförslag	Förpackningar PAF Kommunen: Informera hushållen om hur de kan förebygga att förpackningsavfall uppstår (lagkrav)	Tack för inspel, vi förtydligar detta
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	Förpackningar PAF Kommunen (som verksamhetsutövare): Efterfråga och köpa produkter med återbrukbara förpackningar, använda rotationssystem etc. Förklaring: Detta gäller alla verksamhetsutövare. Verksamhetsutövare saknas som aktör under plastavsnittet.	Tack för inspel, vi förtydligar detta
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	Elavfall PAF Kommunen: Informera hushåll om hur de kan förebygga elavfall, ex genom kampanjer.	Bra förslag. Åtgärden tillagd.
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	"Nedskräpning PAF Kommunen: Ställa krav på arrangörer att lämna ett rent och snyggt område i samband med markupplåtelse för evenemang på allmän platsmark. Krav kan ställas på att inte tillåta engångsmaterial."	Tar med synpunkten till arbetet med vägledning till kommunala avfallsplaner.
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	"Nedskräpning PAF Kommunen: Ta fram åtgärder för att minska nedskräpning av fimpar. "	Vissa tillägg har gjorts i 3.4
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	"Generella åtgärder NAP Kommunen (renhållare): Utveckla teknik för insamling och behandling. "	tillagt under "Branschaktörer alla sektorer"

Nacka kommun	Åtgärdsförslag	"Generella åtgärder NAP Kommunen (verksamhetutövare): Se till att alla kommunens verksamheter sorterar avfall i alla fraktioner. Tillsynsområdena livsmedel, miljö- och hälsoskydd och bygglov kan samverka för att identifiera och påverka illegal och oseriös avfallshantering."	Tack för synpunkten. Vi har förtydligat åtgärden i kapitel 11. Vi vägleder om hur en myndighetsgemensam tillsynsinsats kan genomföras i exempelvis vår tillsynsvägledning om illegal avfallshantering: https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/avfall/illegal-avfallshantering/ . När det gäller att se till att avfall samlas i alla fraktioner är det förstås viktigt, men eftersom det redan finns lagkrav väljer vi att inte lägga till det i avfallsplanen.
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Begränsa spridning av granulat från konstgräsplaner genom till exempel granulatfällor i brunnar, staket runt planer samt bortstationer.	Vi har lagt till åtgärden.
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	"Bygg- och rivningsavfall NAP Kommunen (renhållare): Samla in bygg- och rivningsavfall från hushåll i sorterade fraktioner så att avfallet kan förberedas för återanvändning eller materialåtervinnas i så stor utsträckning som möjligt." Kommunen (verksamhetsutövare): Lokal hantering av massor, gärna inom samma eller närliggande byggprojekt. Kommunen kan reglera vissa materialfrågor i exploateringsavtal, och då styra mot hållbara alternativ"	Justerat
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	Förpackningsavfall NAP Kommunen (tillsyn): Tillsyn av sortering av förpackningsavfall hos fastighetsägare och verksamheter.	Tack för inspel, vi förtydligar detta
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	Möbler NAP Kommunen: Återbruka kommunens egna möbler samt köpa begagnat istället för nyproducerat.	Bra förslag. Detta är en åtgärd som finns med i det avfallsförebyggande programmet för möbler. För en komplett lista där alla åtgärder finns sammanställda för både NAP och PAF hänvisar vi till kap 11.
Nacka kommun	Åtgärdsförslag	Elektronikavfall NAP Producenter: Samverka med producenterna för insamling av elavfall så att servicen till hushållen blir god.	tillagt under elektronikavfall

Svenskt Näringsliv	Övergripande NAP+PAF+MKB	Svenskt Näringsliv välkomnar förslaget till ny nationell avfallsplan och nytt avfallsförebyggande program, två dokument som utgör en bra förteckning över vad samhällets olika aktörer kan göra för att öka materialåtervinningen och i förlängningen stärka resurseffektiviteten i samhället. Ökad cirkularitet är en nödvändighet för att Sverige och EU ska minska utsläppen av koldioxid och nå de gemensamma klimatmålen. Att de två huvuddelarna delas upp i separata dokument för ökad tillgänglighet ses som positivt.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Svenskt Näringsliv	Övergripande NAP+PAF+MKB	Även om en rad olika samhällsaktörer har ett ansvar och en roll att spela i omställningen mot ett mer cirkulärt samhälle är det näringslivet och företagen som i hög grad är den drivande motorn. Det är inom näringslivet som bland annat innovationer för smartare produktdesign tas fram och utvecklingen av ny återvinningsteknik sker och demonstreras. Omställningsresan har redan påbörjats i många olika branscher men för att den ska kunna fortskrida behövs satsningar och åtgärder som säkerställer gynnsamma marknadsförutsättningar och en stark konkurrenskraft. Politiken har en central roll att spela och måste fortsätta undanröja hinder för näringslivet och skapa goda förutsättningar för cirkulära företag att växa.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.

Svenskt Näringsliv	Övergripande NAP+PAF+MKB	För att möjliggöra en bättre avfallshantering och en fortsatt cirkulär omställning bör politiken inte minst säkerställa: effektiva tillståndprocesser och en fungerande operativ tillsyn, sund konkurrens mellan privata och kommunala bolag på avfallsmarknaden att myndighetsvägledningar tas fram i nära dialog med näringslivet, att myndigheterna har tillräckliga resurser och kompetens för att kunna stötta näringslivet på dess omställningsresa, att avfallslagstiftningen är moderniserad och främjar konkurrenskraftiga och storskaliga cirkulära lösningar, att tillämpningen av avfallslagstiftningen är likvärdig i hela landet, att ekonomiska styrmedel är ändamålsenliga och att skatter som saknar miljöstyrande effekt (däribland elektronik- och avfallsskatten) avskaffas, samt att det sker ett mer medvetet och samlat arbete inom det offentliga för att främja den cirkulära ekonomin inom offentlig upphandling. Därtill behövs betydande investeringar i kunskap, kompetens och forskning inom cirkulär ekonomi genom att fortsätta satsa på högre utbildning och kompetensutveckling och skapa bättre förutsättningar för innovation. Svenskt Näringsliv vill i detta sammanhang hänvisa till sin aktuella rapport på området, "Hur kan Sverige bli mer cirkulärt? Styrmedel och åtgärder för ökad resurseffektivitet", som redogör för hur näringslivet kan bidra till en utvecklad cirkulär ekonomi och lämnar en lång rad verkningsfulla och konkreta åtgärdsförslag.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
-----------------------	-----------------------------	--	--

Svenskt Näringsliv	Övergripande NAP+PAF+MKB	Svenskt Näringsliv vill också uppmärksamma hur viktiga de närmaste åren kommer att vara för implementeringen av den lagstiftning som tagits fram på EU-nivå under den föregående mandatperioden. Hur väl implementeringen faller ut kommer att vara avgörande för svensk konkurrenskraft och därmed svenska företags möjligheter att fortsätta ligga i framkant vad gäller teknikutveckling, tillverkning av hållbara produkter samt att vara motorn i omställningen till ett cirkulärt och fossilfritt samhälle. De svenska myndigheterna har en helt central roll i att säkerställa att implementeringen och efterlevnaden av omfattande EU-lagstiftning blir möjlig. Detta genom att bland annat ge stöd och vägledning, ta fram nationella föreskrifter och tolkningar, genomföra uppföljning och utvärdering av miljöarbetet, föra en nära dialog med näringslivet och andra aktörer, samt tillsyna de tiotusentals företag som berörs – aspekter som tas upp upprepade gånger i nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet. Myndigheterna behöver också vara aktiva så att utformningen av delegerade och implementerade akter faller ut väl och passar svenska förhållanden. Det samma gäller kommande ytterligare ny lagstiftning inom hållbarhetsområdet. I detta sammanhang har bland annat Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen en nyckelroll att spela i att aktivt stötta näringslivet i omställningsarbetet och samtidigt skapa förutsättningar för fortsatt ekonomisk tillväxt och nya innovativa affärsmodeller. Det är därför mycket viktigt att dessa myndigheter kan göra ett fullgott arbete och bibehålla en meningsfull dialog med näringslivet, särskilt i en tid när betydande mängder lagstiftning ska komma på plats och efterlevas på ett bra sätt, både europeisk och nationell sådan. Samtidigt bör regeringen genom regleringsbrev och myndighetsstyrning arbeta för fortsatt effektivisering av berörda myndigheter. Med de förändringar som aviserats inför budgetpropositionen för 2025 finns det en oro inom näringslivet att önskad effekt vad gäller implementeringen av lagstiftning och det bredare omställningsarbetet uteblir, vilket kommer att påverka svenska företag mycket negativt. Det är mycket viktigt att regeringen säkerställer att upparbetad branschkunskap och expertis kan bibehållas på de svenska myndigheterna.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
-----------------------	-----------------------------	--	--

Svenskt Näringsliv	Övergripande NAP+PAF+MKB	En av de absolut viktigaste avfallsförebyggande åtgärderna är att inte avfallsklassa saker och material i onödan. Konsekvensen blir i regel alltid att den cirkulära hanteringen blir orimligt krånglig och fördyrande för företagen. Därtill behöver hanteringen av material och vägledningen för detta vara så enkel och tydlig som möjligt. Med andra ord ska det vara lätt att göra rätt, inte minst för mindre företag och aktörer. Är regelverk begripliga och vägledningen tydlig så blir en cirkulär hantering och lösning effektiv och attraktiv för verksamhetsutövare och investerare och framförallt så minskar incitamenten för avfallsbrottslighet. Att minska incitamenten, intresset och möjligheterna till avfallsbrottslighet är en av de viktigaste åtgärderna som berörda myndigheter kan göra inom detta område. I det fall det blir för drygt och krångligt att vara cirkulär så ökar incitamenten för oseriösa aktörer och avfallsbrottsligheten med det.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Svenskt Näringsliv	Övergripande NAP+PAF+MKB	Genomgående i dessa dokument är en rad konstateranden som görs av Naturvårdsverket. Ett exempel är följande mening: "Det förekommer stora subventioneringar av naturresursutvinning och primära industrier. De samlade råvarurelaterade subventionerna i världen, inklusive energi och vatten, uppskattats uppgå till omkring 10 000 miljarder kronor årligen." Svenskt Näringsliv menar att det säkert går att finna någon liten subventionering på svensk nivå som träffar utvinningsbranschen, som exempelvis skattebefrielse på bränslen och subventionerade elpriser för energiintensiva industrier, men det har mest sannolikt ingenting att göra med den siffra som nämns här. Siffran på 10 000 miljarder kronor som nämns i rapporten från Naturvårdsverket bör rimligen referera till globala uppskattningar av subventioner som ges till utvinning av alla typer av naturresurser inklusive energi och vatten. Är det relevant i detta sammanhang att bedöma hur mycket andra stater runt om i världen subventionerar olika sektorer som bidrar till användningen av naturresurser?	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet.

Svenskt Näringsliv	NAP Bilaga 6	Sedan flera år tillbaka råder en otydlighet vad gäller ansvaret för kommunalt avfall, inte minst av de verksamheter som ger upphov till det som är klassat som kommunalt avfall idag. Denna otydlighet bidrar inte till att omställningen till en mer hållbar och cirkulär avfallshantering ges bästa möjliga förutsättningar. Naturvårdsverket har i tidigare, bland annat i skrivelsen Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall (KN2023/02730) efterlyst ett besked i ansvarsfrågan från politiken. Svenskt Näringslivs bestämda mening är att denna otydlighet kan lösas genom att införa förslaget om ett så kallat frival i enlighet med den offentliga utredning som redan har gjorts kring frågan (SOU 2021: 24). Det skulle ge företagen rådigheten över det avfall som uppkommer i verksamheten och även möjliggöra fler innovativa och cirkulära lösningar som bidrar med klimat- och miljönytta sett till att öka graden av materialåtervinning och ett ökat värdebevarande på material och produkter. Sverige verkar nu vara ensamt land i Norden med att ha kommunalt monopol på verksamheternas avfall. Danmark, Finland och Norge har redan, med positiva erfarenheter och resultat, infört möjligheter för verksamhetsutövare att välja vem som ska hantera det kommunala avfall som uppstår i företagen.	Vi är medvetna om problematiken kring den upplevda otydligheten och Naturvårdsverket har som Svenskt Näringsliv skriver föreslagit förändringar avseende ansvaret för vissa avfallsströmmar. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar dock till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
Stockholm Vatten och Avfall	NAP Ansvar för avfallshanteringen	I kapitlet beskrivs kommunens ansvar samt producentansvaren. Flera viktiga aktörer saknas - konsument, verksamheter, nationella myndigheter, tillsynsmyndigheter m.fl. Helhetssyn saknas i kapitlet.	Nytt avsnitt tillagt i 4.3

Svenskt Näringsliv	NAP Bilaga 6	Nationella avfallsplanen lyfter på flera håll behovet av en ökad utsortering och separat insamling av bland annat papper, plast, metall och glas. Detta är positivt, när det gäller såväl kommunalt som icke-kommunalt avfall. För att säkerställa en högvärdig återvinning som bidrar med hög miljönytta behövs dock ytterligare åtgärder och styrmedel. För många materialslag, som till exempel fiberbaserade material, plast, textilier och skor, behövs i regel ytterligare sekundär utsortering efter det första steget för att separera olika materialtyper inom samma kategori. För att göra det mer attraktivt och lönsamt för producenter att investera i återvunnen råvara behövs rena materialströmmar i en tillräckligt stor volym redan vid insamlingen av avfallet. Det kräver i sin tur ekonomiska satsningar och investeringar – från det privata och det offentliga – i anläggningar för både sekundär sortering och materialåtervinning. Producentansvarsorganisationer har här en avgörande roll i att bidra till att nå så hög materialåtervinningsgrad som möjligt. Dagens situation är inte rimlig: det är en konkurrensfördel när insamlat material inte eftersorteras trots att teknik finns för att ge renare fraktioner utifrån branschernas kvalitetsstandarder. Detta bör förtydligas i kravställningen för producentansvarsorganisationer. Detta bör kombineras med utvecklade designkrav som från början stärker återvinningsbarheten i produkter. I det specifika fallet med plast kan även kvotplikter vara en lösning ifall de införs på EU-nivå och i nära samråd och dialog med näringslivet.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
-----------------------	--------------	--	---

Svenskt Näringsliv	NAP Bilaga 6	Svenskt Näringsliv vill påminna om en grundprincip i den cirkulära ekonomin, nämligen den om att bevara värdet på material och produkter så länge det går, bland annat genom återanvändning och materialåtervinning. I det sammanhanget är det viktigt att så lite material som möjligt eldas upp i avfallsförbränningsanläggningarna. Det är Svenskt Näringslivs mening att landets kommuner behöver ta ett betydligt större ansvar än idag för att säkerställa att fullt återvinningsbara produkter och material, i synnerhet de gjorda av plast och fiberbaserade material, samlas in separat och sorteras ut för materialåtervinning istället för att förbrännas. En allt för stor andel av landets kommuner sorterar inte ut exempelvis hårdplast från plastförpackningar, eller plastförpackningar som hamnar i restavfallet. En mycket stor del av kommunerna erbjuder inte heller utsortering av plast på de kommunala återvinningscentralerna – utan medborgarna rekommenderas lägga plast direkt i en förbränningsfraktion. För att göra det mer attraktivt och lönsamt för producenter inom näringslivet att investera i återvunnen råvara behövs rena materialströmmar i en tillräckligt stor volym redan vid insamlingen av avfallet, vilket i sin tur kräver att kommunerna tar ett större ansvar för att hålla isär olika materialslag.	Naturvårdsverket instämmer i att den separata insamlingen måste öka och har också föreslagit åtgärder avseende exempelvis separat insamling av plast. Se exempelvis redovisningen av regeringsuppdraget Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall.
Svenskt Näringsliv	NAP Bilaga 6	Den svenska marknaden präglas idag av en osund konkurrens mellan kommunala och privata återvinningsbolag, vilket hämmar innovation, utveckling och investeringsvilja i nya lösningar och återvinningstekniker. Regeringen bör tillsätta en utredning som analyserar hur en sundare konkurrens kan uppnås på avfallsmarknaden i syfte att öka takten i den cirkulära omställningen och förbättra marknadsförutsättningarna för företag inom återbruk och återvinning.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya/reviderade förslag till styrmedel och ansvarsfördelning tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Fortum Waste Solutions AB	NAP Behandling av farligt avfall	Redaktionellt: Upprepning stycke 2 sida 108	justerat
Fortum Waste Solutions AB	NAP Behandling av farligt avfall	Sida 108: Behandling av farligt avfall bör förtydliga att vissa typer av farligt avfall kräver behandling i specialiserade anläggningar för förbränning av farligt avfall. Förslag till tillägg i kursiv text.	tillagt
Fortum Waste Solutions AB	NAP Behandling av särskilda avfallsslag	Sida 111: roterugn omnämnt två gånger, justera till rosterpanna. Se kursiv förslag till ändring	justerat
Fortum Waste Solutions AB	NAP Behandling av särskilda avfallsslag	Avsnitt 6.5 Sida 111 Risker med bristande kapacitet för hantering av komplexa avfallsslag. andra stycket: "De höga kostnaderna och få anläggningarna för destruktion av persistenta organiska ämnen medför en ökad risk för att avfallet hanteras felaktigt. Begränsad nationell kapacitet för destruktion innebär en stor risk för att komplexa avfallsslag behöver lagras över tid." Vi bedömer att informationen är motsägelsefull vad gäller bristande kapacitet för behandling komplexa avfall i jämförelse med Kapacitetsutredningen som gjorts av Sweco bilaga 5, 4.4.2 som har kommit fram till att kapaciteten för bortskaffande är tillräcklig.	Även om kapaciteten anses vara tillräcklig enligt kapacitetsutredningen finns få anläggningar nationellt.
Fortum Waste Solutions AB	NAP Bilaga 5	I Swecos rapport i bilaga 5 används återkommande uttryck förbränning utan energiåtervinning. Vi vill uppmärksamma er på att D10 enligt EU's avfallsdirektiv bilaga I står för förbränning på land, likaså i Baselkonventionens bilaga IV D10 incineration on land. Dvs det utesluter inte att spillvärme från processen kan tas till vara.	justerat

Fortum Waste Solutions AB	NAP Utsläpp av andra farliga ämnen	sidan 122: 8.4 Avfallsanläggningar och deponier särskilt höga halter PFAS till vatten. Lägg till information om att det pågår utveckling av behandling som avlägsnar PFAS.	Framgår av referensen i 8.4
Fortum Waste Solutions AB	NAP Prioriterade avfallsströmmar	s 45: 5.0 Prioriterade avfallsströmmar. Farligt avfall och avfall innehållande POPs bör räknas som prioriterade avfallsströmmar	Naturligtvis är farligt avfall och POP:s prioriterat. I detta fall utgår vi från materialslag där farligt avfall och POPs kan ingå i alla strömmar.
Fortum Waste Solutions AB	NAP Materialåtervinning	"6.2 sid 98 Materialåtervinning av elavfall: "" Plast både materialåtervinns och energiåtervinns och flygaskan från högtemperaturförbränningen av plasten deponeras om den innehåller höga halter av farliga ämnen som exempelvis bromerade flamskyddsmedel."" Kommentar: sakfel, bromerade flamskyddsmedel destrueras i högtemperaturförbränning. Bromerade flamskyddsmedel ska inte hamna i flygaskan. Anledningen till behandling genom destruktion i förbränning är just att de bromerade flamskyddsmedlen ska destrueras i enlighet med Baselkonventionens tekniska vägledning för destruktion av POPs. "	Justerat
Fortum Waste Solutions AB	NAP Kritiska råmaterial och avfall	"5.11 Lite förätklad beskrivning ""För att tillgodose behoven krävs en ökad gruvproduktion till dess att återvunnet material från historisk produktion kan täcka en allt större del av efterfrågan. Med detta följer miljöproblem som är knutna till utvinning och förädling, såsom olika typer av utsläpp till vatten, mark och luft"" Det finns stora skillnader mellan gruvdrift i olika länder"	Tack för kommentaren. Följande står nu skrivet under rubriken "Kritiska råmaterial och avfall": Med detta följer miljöproblem som är knutna till utvinning och förädling, såsom olika typer av utsläpp till vatten, mark och luft, samt andra problem som påverkar människor och deras hälsa, såsom barnarbete. Särskilt då det finns ett beroende av material från länder med mindre omfattande reglering inom miljö, hälsa och mänskliga rättigheter än i Sverige.

Fortum Waste Solutions AB	NAP Behandling av avfall	6.2 behandling av avfall sid 93 Avfallhierarkin tydliggör inte värdet av att avgifta kretsloppen.Den reflekterar inte heller teknikutveckling av återvinning såsom CCU och kemisk återvinning där återvunnet material har motsvarande jungfrulig kvalitet och inte downcycling.	Tack för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete. Avfallshierarkin beskrivs i sammanhanget utifrån lagstiftningen.
Fortum Waste Solutions AB	NAP Materialåtervinning	Sid 97 6.2 Materialåtervinning av plast:" Teknikerna optimeras ofta efter det plastflöde som ska omhändertas." Texten behövs byggas ut eftersom det inte tar upp att tekniken ger en begränsning på vilka polymermolekyler som kan återvinnas. Även vid förgasning måste molekylinnehållet ha hög likhet med det producerade polymeren.	Tillagt
Fortum Waste Solutions AB	0	Sid 98 CCU – KOLINFÅNGNING OCH NYTTIGGÖRANDE Det bör tydliggöras att metoden inte är bergränsande till vilket avfall och intefererande kontaminerade ämnena som kan kol-återvinnas. CCU möjliggör både destruktion och återvinning.	Tillagt
Fortum Waste Solutions AB	NAP Avfall i Sverige	Dokumentet behöver uppdateras med statistik för 2022 och innehålla en analys av vilken effekt åtgärder haft som tillkommit med de senaste revideringarna av direktiv på avfallsområdet.	Siffrorna uppdateras mot senaste statistiken från 2022 som kom 13 september 2024
Länsstyrelsen Dalarna	Åtgärdsförslag	Mer frekvent tillsyn med fokus på avfall	Vi förtydligar på flera ställen i planen vikten av en fungerande tillsyn för att gällande lagstiftning ska få effekt, bl.a. i kap. 11. Vi tydliggör också vårt arbete med den nationella tillsynsstrategin, tillsynsvägledningsplanen och tillsynsvägledning generellt.
Länsstyrelsen Dalarna	Åtgärdsförslag	Samordna regionala tillsynskampanjer med inriktning avfall	Vi har lagt till en åtgärd i kap. 11 som handlar om att stötta kommunerna i deras arbete genom tillsynsvägledning och regionala tillsynskampanjer samt tydliggjort vikten av en fungerande tillsyn i bl.a. kap. 11, 9, m.m.

Länsstyrelsen Dalarna	Åtgärdsförslag	Uttöka samverkan med andra myndigheter ex. tillsyn enligt plan och bygglagen, polis, skatteverket, arbetsmiljöverket. Förklaring: Samverkan kan öka kunskap, ge mer effektiv tillsyn och bättre arbetsmiljö för personal som arbetar med tillsyn	Tack för synpunkten. Vi har förtydligat åtgärden i kapitel 11. Vi vägleder om hur en myndighetsgemensam tillsynsinsats kan genomföras i exempelvis vår tillsynsvägledning om illegal avfallshantering: https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/avfall/illegal-avfallshantering/
Länsstyrelsen Dalarna	Åtgärdsförslag	Utforma en regional masshanteringsplan. Undersöka möjligheter att söka EU-medel för åtgärden. Förklaring: En regional masshanteringsplan efterfrågas av flera kommuner i Dalarna.	Förslag riktat till offentliga aktörer har lagts till i åtgärdslistan
Länsstyrelsen Dalarna	Åtgärdsförslag	Hjälpa kommunerna att ta fram en regional masshanteringsplan	Det framgår inte riktigt vem åtgärden ska riktas till, men förslaget om utarbetande av regionala masshanteringsplaner har lagts till i åtgärdslistan för offentliga aktörer.

Länsstyrelsen Dalarna	Åtgärdsförslag	Ökad tillsynsvägledning med fokus på avfall till kommunerna. Förklaring: Öka kunskap, mer likriktad tillsyn och stöd till nya inspektörer.	Vi tackar för synpunkten och lyfter fram hur vi arbetar med tillsynsvägledning samt vikten av tillsyn i bl.a. avsnitt 11. Generella åtgärder. Den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken är ett verktyg för att uppnå en effektiv och likvärdig tillsyn. Avfall är ett särskilt fokusområde i strategin med effektmål samt preciseringar (åtgärder, tillsynsaktiviteter och operativa mål). Den tillsynsstrategi som genomförs nu finns på vår webb och gäller t.o.m. 2025. Arbetet med nästa strategi för 2026-2029 har startat. Samverkan med tillsynsmyndigheterna sker i olika former och under hela arbetet med framtagandet av tillsynsstrategin. Mer information finns på vår webb https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/nationell-strategi-for-miljobalkstillsynen/strategi-for-tillsyn-enligt-miljobalken-20262029/ På webben finns också vår tillsynsvägledning samlad liksom vår tillsynsvägledningsplan som vi tar fram vartannat år och som innehåller ytterligare planerade tillsynsvägledningsinsatser. https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/tillsyn-enligt-miljobalken/plan-for-tillsynsvagledning-20222024/
Länsstyrelsen Dalarna	Åtgärdsförslag	Normerad tillsyn bilskrotningsföretag tillsammans med exempelvis Sveriges Bilåtervinnare (SBR). Förklaring: Tillsyn på bilskrotningsföretag är ofta nedprioriterat, men är en viktig del i att komma åt den illegala avfallsbrottsligheten.	Tillagt
Länsstyrelsen Dalarna	Åtgärdsförslag	Påbörja regionalt tillsynsprojekt tillsyn bilskrotningsföretag.	Tillagt

Länsstyrelsen Dalarna	Åtgärdsförslag	Utökad användning av auktorisationsverktyget (möjligheten att återkalla auktorisationen för bildemonterare)	finns med
Länsstyrelsen Dalarna	Åtgärdsförslag	Att fler län gör som Dalarna, har en samordnad process för kretslopps(avfalls)planer. Förklaring: Dalarna har döpt planen till kretsloppsplan (avfall finns med i namnet i o m det lagstiftningen föreskriver), så fokus verkligen blir på mer cirkulärt tänkande.	Tack för förslaget, det har lagts till i avsnitt 5.3.
Länsstyrelsen Dalarna	Åtgärdsförslag	Vid tillsyn säkerställa att alla företag som ska vara det, är anslutna till en producentansvarsorganisation.	Tack för inspel. Naturvårdsverket har ansvar att utöva tillsyn för att se att kraven efterlevs. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetskalet under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvaka resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område
Länsstyrelsen Gävleborg	Övergripande NAP+PAF+MKB	Generellt vill vi föra fram att länsstyrelserna har flera viktiga roller och uppdrag, såväl inom miljöskydd, planering som främjande, som kan bidra inom avfallsområdet och avfallsförebyggande på regional och lokal nivå.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Länsstyrelsen Holland	NAP Miljöpåverkan	Utsläpp till vatten från avfallsbehandling bör även omfatta suspenderade ämnen	Det som står under utsläpp till vatten från avfallsbehandling är det som anges i referensdokumentet för avfallsbehandling (WT BREF). Det framgår av den inledande texten att även andra parameterar kan vara aktuella.

Länsstyrelsen Halland	NAP Befintliga och kommande styrmedel	Hänvisning sker till upphävd förordning: 2007:193	Tack för synpunkten. Hänvisningen borttagen
Länsstyrelsen Jämtland		Inga synpunkter	
Länsstyrelsen Jönköping	Övergripande NAP+PAF+MKB	På grund av den korta remisstiden som förlagts under semestertid har länsstyrelsen inte haft möjlighet att granska samtliga dokument och delar av materialet har endast granskats översiktligt.	Naturvårdsverket beklagar att remissen låg över semesterperioden men såg inget alternativ då tidsramen för revisionsprocessen är så snäv.
Länsstyrelsen Jönköping	Övergripande PAF	Det behöver tydliggöras vems roll det blie att nå utpekade aktörer som tillverkningsföretag och konsumenter. Det är bra att konsumenter är med som målgrupp i programmet men det behövs andra insatser än enbart informationskampanjer för att konsumenter ska ändra sina beteenden och värderingar. Vi ändrar inte vårt beteende pga mer kunskap utan det behövs andra förändringar och andra aktörer (som t ex beteendevetare) som involveras. Utbildnings- och lärosäten bör involveras mer.	Tack för synpunkt. Uppdateringar har skett för alla aktörer inklusive konsumenter. Alla produkt och materialströmmar är uppdaterade efter remissen med kompletterande åtgärdsförslag. Dessutom arbetar vi med att ta fram en webbsida där innehållet i kap 11 ska tillgängliggöras på ett mer lättillgängligt sätt. Ambitionen är att kap 11 ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten. Naturvårdsverket arbetar vidare med att nå ut till företag, men det är också en åtgärd som kommuner, länsstyrelser m flera kan arbeta med inom sitt geografiska område. Det är kombinationen av åtgärder som olika aktörer arbetar med.
Länsstyrelsen Jönköping	Övergripande PAF	När det är uppdelat på aktörer missar vi då helheten. Det behövs nya strukturer för att få till ett cirkulärt tänk. Vem som tar ansvar för att leda den strukturella förändringen behöver tydliggras. Utmaningen på lokal nivå är oftast ett bristande stöd från den nationella och regionala nivån som skulle kunna lösas med en mer samordnad styrning och vägledning.	Tack för synpunkten, vi tar med den i vårt fortsatta arbete.

Länsstyrelsen Jönköping	Övergripande PAF	Länsstyrelsens roll som regional aktör kan tydliggöras. Nu handlar det mest vad vi kan göra för att minska vår miljöpåverkan. Som regional aktör med ett geografiskt ansvar och samordnande uppgifter inom många verksamhetsområde finns det en potential att ge länsstyrelserna mer uttalade uppgifter för att driva arbetet framåt..	Bra förslag. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Bland annat pekas i regeringsuppdraget Åtgärder för ökad materialåtervinning på att länsstyrelsens roll detsamma i vägledningen för kommunal avfallsplanering. https://www.naturvardsverket.se/4acf5c/contentassets/85fef9513e9d4b348a9fdf2f8c09abec/atgarder-for-att-oka-materialatervinningen-av-avfall.pdf och https://www.naturvardsverket.se/publikationer/7100/978-91-620-7111-0/
Länsstyrelsen Jönköping	Övergripande PAF	"Vi saknar den fysiska planeringen och dess roll i detta. Både när det gäller hur vi planerar våra städer med anläggningar för t ex återvinning och återbruk. Anpassa förutsättningarna för att möjliggöra ett effektivare nyttjande av befintliga underutnyttjade byggnader. Det kan exempelvis handla om att vidta åtgärder i fysisk planering eller samhällsplanering för att göra befintliga underutnyttjade byggnader mer attraktiva, mer ändamålsenliga, bättre lokaliserade på befintlig plats, mer eftertraktade eller mer användbara. På så sätt kan den befintliga byggda miljön nyttjas effektivare."	Bra förslag. Har kompletterat med åtgärd i kap 11 under generell åtgärd .
Länsstyrelsen Jönköping	Övergripande PAF	I bilaga 6 under bygg och plast så står det att för att åstadkomma förändring i branschen finns det behov av dialog, samordning. Anvaret för att leda och intiera ett sådant arbete bör tydliggöras.	Tack för synpunkt. Naturvårdsverket instämmer, men nya förslag till styrmedel tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket tar med sig inspelet i sitt fortsatta arbete.

Länsstyrelsen Jönköping	Övergripande NAP	Under rubriken "Utvärderingen av avfallsplanen för 2018-2023" anges att avfallsplan och program inte haft någon större betydelse för arbetet med en mer resurseffektiv hantering. Länsstyrelsen bedömer att remitterad avfallsplan skulle få en större betydelse för framtida avfallshantering om den hade mera konkreta mål och konkreta åtgärder för att uppfylla dessa mål.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Länsstyrelsen Jönköping	Övergripande PAF	Länsstyrelsen bedömer att uppföljning och relevans ökar om det finns möjlighet att använda mera aktuella uppgifter än den statistik från år 2020 som till viss del används som underlag.	Tack för synpunkt. Mer aktuell statistik publicerades i början av september och både NAP och PAF kommer att uppdateras innan publicering i november. https://www.naturvardsverket.se/publikationer/7100/978-91-620-7161-5/
Länsstyrelsen Jönköping	NAP Bygg- och rivningsavfall	Uppgifterna rörande bygg- och rivningsavfall är från år 2020. Länsstyrelsen bedömer att mera aktuella uppgifter bör användas.	Tack för er synpunkt, vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete.
Länsstyrelsen Jönköping	NAP Bygg- och rivningsavfall	Rörande schaktmassor och annat naturligt förekommande material anges att dessa utgör en delmängd av det bygg- och rivningsavfall som uppkommer men att dessa massor inte ingår i återvinningsmålet för bygg- och rivningsavfall. Länsstyrelsen ser detta som en brist och att mål och åtgärder för användning av schaktmassor bör införas för att stödja cirkularitet och minska behovet av utvinning från täkter.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Länsstyrelsen Jönköping	NAP Plastavfall	För en effektiv uppföljning bör mera aktuella uppgifter användas rörande plastavfall än från år 2020.	Detta är data från den senaste plastkartläggningen
Länsstyrelsen Jönköping	NAP Textilavfall	Det är bra att återvinning av textilier ökar och främjas. Länsstyrelsen ser dock ett behov av ett regelverk rörande produktionen, till exempel förbud mot PFAS-ämnen.	Bra förslag. Naturvårdsverket tar den med sig i sitt fortsatta arbete och i dialog med Kemikalieinspektionen. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
Länsstyrelsen Jönköping	NAP Elektronikavfall	"Det anges att det är en nedåtgående trend vad gäller andelen insamlat av elavfall som förbereds för återanvändning eller materialåtervinns. Mera aktuella uppgifter än från 2020 och 2021 bör användas."	Tack för kommentaren. Vi har uppdaterat den nationella avfallsplanen utifrån nypublicerade data. Elektronikdatan har dock inte kunnat uppdateras på grund av sekretess.
Länsstyrelsen Jönköping	NAP Bilaga 4	Länsstyrelsen bedömer att bilaga 4 kan utgå. Länsstyrelsen ifrågasätter nyttan av att en lista över avfallsanläggningar biläggs, den kräver även kontinuerlig uppdatering för att vara aktuell. I dess nuvarande form är det enkelt att söka ut t ex avfallsförbränningsanläggningar och få en total bild över dessa samhällsviktiga verksamheter som kan vara olämplig att sprida.	Avfallsplanen ska enligt artikel 28 3. b) i avfallsdirektivet innehålla uppgifter om befintliga större anläggningar för bortskaffande och återvinning.
Länsstyrelsen Jönköping	Åtgärdsförslag	Länsstyrelsen kan utifrån sin roll som regional aktör på samma sätt, som inom sina uppdrag inom miljömål och agenda 2030, genom samverkan, framtagande av åtgärdsprogram vara en del i omställningen. Förklaring: I de åtgärdsförslag som nu finns berörs länsstyrelserna mest utifrån sin egna verksamhet. Men vi har även en viktig roll som regional aktör.	Tack för synpunkten. Vi har tydliggjort åtgärden som handlar om att samverka med andra myndigheter och aktörer för att accelerera omställningen mot en mer hållbar och cirkulär ekonomi i avsnittet om generella åtgärder.

Länsstyrelsen Östergötland	NAP Avfall i Sverige	"kap 3.6, s 32 om Illegal avfallshantering I den Nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken är ett tillsynsområde Avfall och ett av fokusområdena illegal avfallshantering. Länsstyrelsens förslag är att den Nationella strategin för tillsyn lyfts fram i den Nationella Avfallsplanen dels för kopplingen illegal avfallshantering, dels till ytterligare områden. "	Vi lyfter fram den nationella tillsynsstrategin i kap 11 Generella åtgärder samt i kap. 3.6.
Länsstyrelsen Stockholm	Övergripande NAP+PAF+MKB	Länstyrelsen i Stockholm ser vissa svårigheter utifrån programmets syfte kopplat till hur åtgärder ska ske som följd av programmet, exempelvis att undersökning av nya styrmedel inte omfattas.	Naturvårdsverket tacar för kommentaren. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Länsstyrelsen Stockholm	Åtgärdsförslag	"Frågor kring masshantering kräver samsyn och samverkan. En regional strategi för hantering av massor är därför en bra utgångspunkt. Länsstyrelsen Stockholm har under åren 2021–2023 arbetat tillsammans med Region Stockholm, Storsthlm, Trafikverket och Stockholms stad i ett projekt för regional masshantering. Arbetet har resulterat i en regional strategi, som ska skapa förutsättningar för en cirkulär och resurseffektiv hantering av massor. Det finns en styrgrupp och en arbetsgrupp som utformar och planerar åtgärder samt följer upp den regionala strategins mål och delmål. Stockholms läns masshanteringsstrategi är brett förankrad och majoriteten av kommunerna i länet har ställt sig bakom den. Masshanteringsstrategin pekar bland annat på vikten av att frågor kring masshantering hanteras tidigt i planprocesser. " Förklaring: "Av bilaga 6 till ""Samlad åtgärdslista för Avfallsförebyggande program och Nationella avfallsplanen"" framgår under avsnittet för offentliga aktörer nedanstående förslag, vilket Länsstyrelsen Stockholm redogör för sitt arbete kring: ""Se över och optimera dagens verktyg för fysisk planering för att kunna genomföra masshanteringsplanering på regional nivå, något som lämpligen skulle kunna samordnas av länsstyrelsen"""	Naturvårdsverket tackar för informationen och tar med oss det i vårt fortsatta arbete.
Länsstyrelsen Uppsala	Övergripande NAP+PAF+MKB	Länsstyrelsen har avgränsat sitt yttrande till tillsyn av miljöfarlig verksamhet och åtgärdsförslag som anger den egna verksamheten. Beslut om yttrande har fattats av Ida Linden, chef miljöskyddsenheten, med miljöskyddshandläggare Madelene Krantz Frid som föredragande.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.

Länsstyrelsen Uppsala	Övergripande NAP+PAF+MKB	Denna synpunkt berör NAP och PAF. Generellt anser Länsstyrelsen att det är svårt att få en överblick över hur de ska läsas och tillämpas. Exempelvis anges åtgärdsförslag i text både i den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet. I vissa avsnitt hänvisar den nationella avfallsplanen till avfallsförebyggande programmet för ytterligare åtgärdsförslag och vice versa samt till generella åtgärder inom ett annat kapitel. Länsstyrelsen efterfrågar en tydligare läshänvisning/avgränsning där den som läser ska direkt kunna se och förstå hur respektive dokument ska användas och av vem.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med oss i det fortsatta arbetet. För att göra vissa delar mer lättillgängliga/förståeliga/enkla avser vi även utveckla Naturvårdsverkets webb. Där finns möjlighet att göra åtgärderna mer lättfilterade och vi planerar även att lägga upp goda exempel.
Länsstyrelsen Uppsala	Övergripande NAP+PAF+MKB	Som en allmän redaktionell notering finns ett flertal "Fel! Hittar inte referenskälla" i NAP och PAF vilket bör åtgärdas.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Länsstyrelsen Uppsala	NAP Illegal avfallshantering	Det bör framgå att även tillståndspliktiga verksamheter kan tillsynas av kommunen (sida 35).	Vi gör ett tillägg i texten om möjligheten för länsstyrelsen att överlåta tillsyn av tillståndspliktig verksamhet till kommunen under vissa förutsättningar.
Länsstyrelsen Uppsala	NAP Illegal avfallshantering	Generellt upplevs beviskraven för miljöbrott som höga och i majoriteten av fallen läggs utredningar ned. Det är oftast svårt att hitta någon ansvarig person att döma. Att utvärdera och bevisa miljökonsekvenser är även en utmaning.	Tack för inspelet och vi lyfter denna problematik både i vår vägledning och i de regeringsuppdrag som vi har inom avfallsbrottsområdet och det är även en fråga som miljöstraffrättsutredningen tittar på.
Länsstyrelsen Uppsala	NAP Illegal avfallshantering	Ett utbrett problem är stölderna från återvinningscentraler. Det är framförallt elektronik och bilbatterier som stjäls. Se exempelvis https://www.avfallsverige.se/rapporter-utveckling/rapporter/2017-11-sakerhet-pa-atervinningscentraler/	tillagt i 3.5
Länsstyrelsen Uppsala	NAP Avfallslagstiftning	Föreskrifter om transport av avfall bör ingå i sammanställningen på sida 127.	Justerat

Länsstyrelsen Uppsala	NAP Bilaga 6	Vissa åtgärdsförslag nämns två gånger för samma aktör och bransch beroende på om åtgärden omfattas av NAP eller PAF. För likartad hantering förespråkar Länsstyrelsen att sådana åtgärder endast behöver nämnas en gång med hänvisning till NAP och PAF.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet bör läsas tillsammans för att få en bra helhet, men ska också kunna läsas var för sig. Av den anledningen kan samma åtgärder finnas i båda dokumenten.
Länsstyrelsen Uppsala	NAP Bilaga 6	Länsstyrelsen och kommunen anges under samma branschrubrik för många av åtgärdsförslagen. Som det är skrivet kan det uppfattas att det finns ett gemensamt ansvar. Länsstyrelsen anser det finns risk för missförstånd då kommuner och länsstyrelsen i många fall har olika roller. För kommuner ger Länsstyrelsen tillsynsvägledning i form av stöd, råd, samordnar, följer upp och utvärderar kommunernas tillsyn av miljöfarliga verksamheter. Det ligger exempelvis utanför Länsstyrelsens uppdrag att tillhandahålla insamlingsbehållare eller andra insamligssystem för hushåll och verksamheter som anges under Textil eller upprätta rutin med bygglov som anges under Bygg.	Naturvårdsverket tackar för inspelet och ser över dokumentet.
Länsstyrelsen Uppsala	NAP Bilaga 6	Åtgärdsförslag som berör att man vid upphandling ska sträva efter att köpa in hållbara produkter bör omfatta samtliga offentliga aktörer. Se exempelvis åtgärdsförslag punkt 2 under Textilbranschen, Kommuner och länsstyrelser.	Vi har tydliggjort en generell åtgärd i kap. 11 för samtliga myndigheter som handlar om att offentliga verksamheter kan gå före och ställa ambitiösa tuffa miljö- miljö- och klimatkrav på varor och tjänster i upphandlingar samt lagt till en åtgärd om att köpa återvinningsbara produkter och produkter av återvunnen råvara.

Länsstyrelsen Uppsala	NAP Bilaga 6	Tillsynsmyndigheter är skyldig enligt lag (26 kap 1 § miljöbalken) att i nödvändig utsträckning säkerställa att verksamheter följer regler enligt miljöbalken, bland annat avfallshantering. Att ha som åtgärdsförslag att myndigheter ska säkerställa tillämpning av lagar och regler (exempelvis för ökad återvinning) bör därför undvikas och omformuleras.	Myndigheternas grunduppdrag är ofta omfattande och vi har valt att ha med åtgärder som faller inom ordinarie uppdrag för att visa vad som kan och behöver göras på detta område inom ramen för myndigheternas befintliga ansvar. Vissa åtgärder är mer frivilliga medan andra utgår från gällande lagstiftning. Syftet är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Insatser kan prioriteras utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin för att på så sätt nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Vi har förtydligat vikten av tillsyn för att gällande bestämmelser ska få effekt på flera ställen i planen, bl.a. i kapitel 11 och 9. Vi har även förtydligat åtgärden som handlar om vår roll att ta fram tillsynsvägledning utifrån avfallshierarkin om nya regler inom området (exempelvis kommande EU-lagstiftning) och kommande mål. Vi har också kopplat denna åtgärd till arbetet med den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken för avfall är ett särskilt tillsynsområde med särskilda fokusområden samt till vår tillsynsvägledningsplan som tas fram vartannat år. Vi har även lyft fram vikten av samverkan med andra myndigheter, tillsynsmyndigheter samt aktörer för att accelerera omställningen mot en mer hållbar och cirkulär ekonomi.
Länsstyrelsen Uppsala	NAP Bilaga 6	Formulering som hänvisar till åtgärder inom andra kapitel bör undvikas då bilagan enligt beskrivning ska ses ett samlat dokument. Sådana textavsnitt förekommer på ett flertal ställen i bilagan.	Naturvårdsverket tackar för inspelet och ser över dokumentet.
Länsstyrelsen Uppsala	NAP Bilaga 6	Som en redaktionell notering fungerar inte länkar till källhänvisning nummer 23 och 35. Dessa avser "Rättigheter vid köp av kläder och skor" samt "Utveckla myndighetssamverkan för Sveriges delar av en hållbar europeisk värdekedja för batterier."	

Länsstyrelsen Uppsala	NAP Bilaga 6	Länsstyrelsen anser teckenstorlek för rubriker som kategoriserar bransch bör förstoras för lättare överblick.	Naturvårdsverket tackar för inspel och ser över det i layoutarbetet.
Länsstyrelsen Västerbotten	NAP Materialåtervinnin g	Naturvårdsverket och KEMI skulle kunna samarbeta kring vägledning till tillsynsmyndigheterna då bedömningarna om när avfall som upphör att vara avfall ofta är svåra och att frågeställningarna ofta landar någonstans mitt emellan avfall och produkt. Mer konkret vägledning, med konkreta exempel.	Naturvårdsverket och Kemi har publicerat vägledning om när avfall upphör att vara avfall med länkar till varandras respektive webbsidor. Vi fortsätter att ha en nära samverkan i dessa frågor och tar med oss önskemålet om exempel. Länkar till vägledningen: https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/avfall/tillsyn-av-nar-avfall-upphor-att-vara-avfall/ https://www.kemi.se/stod-till-foretag/din-roll-och-ditt-ansvar/atervinnare-eller-anvandare-av-atervunna-material

Svenskt Näringsliv	NAP Bilaga 6	Därtill bör det noteras att det idag endast är kommuner som har möjlighet att erbjuda hämtningstjänster av grovavfall från hushåll, exempelvis möbler och annat skrymmande avfall, vilket hindrar uppbyggnaden av företags cirkulära affärsmodeller kring grovavfall. Det finns företag som gärna skulle erbjuda utvecklade tjänster kring insamling, reparation, återbruk och återvinning om de gavs rätten att få tillgång till grovavfall från hushåll. Om privata entreprenörer skulle ges möjlighet att samla in grovavfall skulle det skapa fler möjligheter för cirkulära affärsmodeller och resurseffektiva flöden, samt en ökad materialåtervinning. Detta bör dock kombineras med utökade satsningar på en ökad och mer operativ tillsyn, vilket är centralt för att säkerställa lika villkor och samtidigt för att motverka oseriösa aktörer. Tillsynsmyndigheterna behöver förbättrade möjligheter och kompetenshöjning för att bedriva operativ tillsyn och behöver också stärka den egna samordningen för att skapa en likvärdig tillsyn och tillämpning av regelverk i hela landet.	Naturvårdsverket instämmer i vikten av tillsyn. Vi förtydligar i inledningen av kap. 9 att för att dessa styrmedel ska ha avsedd effekt är det avgörande med en fungerande tillsyn och sammanfattar också vad som krävs för en fungerande tillsyn. Vi lyfter fram hur vi arbetar med den nationella tillsynsstrategin samt tillsynsvägledning generellt och också vikten av tillsyn och samverkan mellan tillsynsmyndigheter i avsnitt 11. Generella åtgärder samt i kap. 3.6. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Vi har också redovisat ett regeringsuppdrag om hur en mer enhetlig och effektiv tillsyn enligt miljöbalken kan främjas. Redovisningarna finns att ta del av på vår webb. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
-----------------------	--------------	---	---

Länsstyrelsen Västerbotten	NAP Uttjänta fordon	En skrotbilspremie vid inlämning av utjänt fordon till auktoriserad bilskrot skulle sannolikt öka återvinningsgraden på utjänta fordon. Som det är nu i vissa delar av Sverige, där det är väldigt långt till bilskrot, blir fordon ofta lämnade "utanför kretsloppet". Ibland lämnas de så att kommunen måste ta ansvar och kostnad för att lämna för skrotning.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Livsmedelsverket	Övergripande NAP+PAF+MKB	Finns det en målkonflikt gällande att minska mängden matavfall (livsmedelsavfall) och intresset för att öka mängden biogas? Detta är viktigt att reda ut, särskilt eftersom vi står inför bindande mål att minska livsmedelsavfallet.	Tack för synpunkten, ett förtydligande avseende detta har gjorts i avsnitt 6.2.
Livsmedelsverket	Övergripande NAP+PAF+MKB	En omställning till en hållbar livsmedelskonsumtion kommer att innebära att mer frukt, grönsaker och baljväxter konsumeras och detta kommer i sin tur medföra att det genereras mer livsmedelsavfall (förhoppningsvis oundvikligt). Vi saknar att detta nämns på lämpligt ställe.	Tack för synpunkten. Vi instämmer i att en förändrad livsmedelskonsumtion kan påverka mängden livsmedelsavfall, men har valt att inte göra någon justering i texten.
Livsmedelsverket	NAP System för insamling av avfall	sid 24, text: ""Kraven på att innehållet ska avskiljas från sin förpackning har inneburit att butiker har behövt tänka annorlunda och att varor kan skänkas eller doneras i större utsträckning än tidigare"". Synpunkt: detta krav ökar incitamentet att skänka och donera i större utsträckning. Någon förändring av livsmedelslagstiftningen har inte skett. Möjligheten att skänka eller donera dessa varor som närmar sig bäst före eller sista förbrukningsdag har funnit sedan tidigare. Som det är beskrivet nu kan man tro att det skett förändringar i livsmedelslagstiftningen.	Vi tackar för synpunkten. Texten har formulerats om.

Livsmedelsverket	NAP Bioavfall	I hushållen slängs totalt 56 kg livsmedelsavfall per person och år. Det är 15 kg matsvinn som slängs i soporna. Och ytterligare 18 kg hålls ner i avloppen	Tack för synpunkten, detta har förtydligats i avsnitt 5.5.
Livsmedelsverket	NAP Uppkomna avfallsmängder	Sid 20 "Tillverkningsindustrin" vilken menas, ingår Livsmedelsindustrin? Förtydliga vilken tillverkning som menas. Inte bara livsmedel som har påverkan inom livsmedelsproduktionen, hur används/återvinns utrustning, inventarier, utensiler osv.	Vad som ingår i "tillverkningsindustri" framgår av SCB:s SNI-koder, se https://sni2007.scb.se/
Sveriges Åkeriföretag	NAP System för insamling av avfall	Det krävs utveckling av dagens insamlingssystem, där producenter, entreprenörer och kommuner samverkar i nya innovativa lösningar både för fastighetsnära insamling, insamling vid återvinningsstationer och nya insamlingssätt. SÅ ser risker med att återvinningsstationerna fasas ut då av flera skäl, bl a trängsel på ÅVC, dumpning och förbränning av stora kartonger.	Tack för synpunkten, som vi tar med i fortsatt arbete.

Livsmedelsverket	NAP Generella åtgärder	Under rubriken myndigheter lägga till att de centrala myndigheterna kan skapa gemensamma kontrollmål som kopplar till kontroll av avfallshantering.	Den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken är ett verktyg för att uppnå en effektiv och likvärdig tillsyn. Avfall är ett särskilt fokusområde i strategin med effektmål samt preciseringar (åtgärder, tillsynsaktiviteter och operativa mål). Den tillsynsstrategi som genomförs nu finns på vår webb och gäller t.o.m. 2025. Arbetet med nästa strategi för 2026-2029 har startat. Samverkan med tillsynsmyndigheterna sker i olika former och under hela arbetet med framtagandet av tillsynsstrategin. Mer information finns på vår webb https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/nationell-strategi-for-miljobalkstillsynen/strategi-for-tillsyn-enligt-miljobalken-20262029/ På webben finns också vår tillsynsvägledning samlad liksom vår tillsynsvägledningsplan som vi tar fram vartannat år och som innehåller ytterligare planerade tillsynsvägledningsinsatser. https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/tillsyn-enligt-miljobalken/plan-for-tillsynsvagledning-20222024/ Den slutliga planeringen och prioriteringen av tillsynen görs dock av varje tillsynsmyndighet. Enligt miljötillsynsförordningen ska tillsynsmyndigheten ta hänsyn till de nationella prioriteringarna i sin tillsynsplan och bör därför överväga att medverka i nationella tillsynsprojekt.
Livsmedelsverket	NAP Kommunalt avfall	Sista meningen i andra stycket på sid 55 bra att tydliggöra. Räknas alla verksamheter in här så som i första meningen samma stycke?	Eftersom meningen var otydlig har den tagits bort. Gäller avsnitt 5.3
Livsmedelsverket	NAP Kommunalt avfall	Sid 57 första stycket sista meningen, gäller det även restaurang, omsorgskök och andra verksamheter där livsmedel hanteras? I så fall kanske lägga till det.	En justering i texten har gjorts i avsnitt 5.3

Livsmedelsverket	Åtgärdsförslag	Livsmedelsverket arbetar aktivt för att minska matsvinnet inom ett pågående regeringsuppdrag inom Livsmedelsstrategin.	Bra förslag. Har kompletterat med åtgärd i kap 11 under livsmedel.
Livsmedelsverket	Åtgärdsförslag	Livsmedelsverket kan ha en mer aktiv roll i det förebyggande arbetet av livsmedelavfall vilket kan bidra till ökad lönsamhet för företag. Det kan även utredas om Sveriges livsmedelskontrollmyndigheter kan ha en mer aktiv roll i att exempelvis kartlägga restflöden och tillgängliggöra dem i produktionen.	Bra förslag. Har kompletterat med åtgärd i kap 11 under livsmedel.
Lunds kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	"Enligt EU direktiv 2008/98/EG, kap V Artikel 28 står det att: ""Avfallsplanerna ska omfatta en analys av den nuvarande situationen när det gäller avfallshantering i det berörda geografiska området och de åtgärder som ska vidtas för att i miljöhänsyn förbättra sunda förberedelser för återanvändning, materialåtervinning, återvinning och bortskaffande av avfall samt en utvärdering av hur planen kommer att bidra till genomförandet av målen och bestämmelserna i detta direktiv."" Det är inte tydligt på vilket sätt avfallsplanen kommer att bidra till genomförandet av EU-målen och bestämmelserna. Vi saknar en utvärdering av hur planen kommer att bidra till att uppfylla målen i direktivet. Syftet med avfallsplanen ""att inspirera samhällsaktörer att genomföra insatser"" är för svagt. Den nationella avfallsplanen innehåller inga nya förslag till styrmedel för att uppnå uppsatta mål. Vi står inför en global utmaning och en varning från EU som kräver mer än att ""inspirera till handling"". Det behövs tydlig hänvisning till lagkrav som ska uppnås och vilka konsekvenser som följer om lagkraven inte uppnås, det behövs även en tidssatt handlingsplan och samordning för att genomföra planen och programmet. "	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar dock till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Lunds kommun	Övergripande NAP	Förebyggande bör inte vara ett separat dokument. I förslag på åtgärder i NAP blir det svårt att leta sig fram till åtgärder som syftar till rätt kategori i NAP Att helt lyfta ut förebyggande i NAP (minska svinn, sälja biprodukt istället för att generera avfall, reparera och vårda, dela, etc.) gör att aktörer riskerar att lägga fokus på ett lägre steg i avfallstrappan.	Syftet med att separera de båda dokumenten har varit att fånga även de aktörer som befinner sig längre upp i kedjan, innan avfallet uppstår. Eftersom de inte jobbar med avfall är det inte lika naturligt att titta i ett avfallsdokument. Alla åtgärder finns samlade i kap 11 både för avfallsplanen och för det avfallsförebyggande programmet. kap 11 till båda dokumenten är densamma och kommer att göras sorterbar på webben.
Lunds kommun	Övergripande NAP	Ibland är saker förkortat och tappar sin mening - De använder t.ex. termer som "livsmedels- eller köksavfall" istället för hela definitionen "biologiskt nedbrytbart...".	Tack för synpunkten. Vi ska undvika förkortningar i texten och vara så tydliga som möjligt. Då det gäller exempelvis definitioner blir det dock ibland en avvägning - i vissa fall finns risk för att texten blir svårläst om hela definitioner används i löptext.
Lunds kommun	Övergripande NAP	Det står väldigt lite om förberedelse för återanvändning i NAP. Detta nämns bara i ett väldigt stycke i hela avfallsplanen. Detta steg är ganska högt upp i avfallstrappan och mer info och förslag borde finnas om detta.	Tack för synpunkten. Instämmer att detta är en viktig åtgärd. Vi har förtydligat i NAP. Förslag på hur detta kan göras finns i åtgärdslistan kap 11. Dessutom kommer Goda exempel att finnas tillgängliga på en webbsida Naturvårdsverket arbetar med att ta fram kopplat till NAP och PAF.
Lunds kommun	Övergripande PAF	Vi hittade ingen hänvisning till right to repair act som har betydelse både för konsumenter och producenter. Enda hänvisningen var att konsumentverket kan informera konsumenter om rättigheten	Observant och bra förslag. Bilaga 2 Lagstiftning är nu uppdaterad med <i>Rätten till reparation</i> .
Lunds kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Bra att det finns bilaga som är gemensam, men förbättra gärna layout så att det bli mer lättnavigerat. Rubriken "Textil" borde ha större font än underrubriken "naturvårdsverket"	Tack för konstruktiv återkoppling. Vi arbetar på att ta fram en sökbar funktion för åtgärdslistan i kap 11. Ambitionen är att den ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten.

Lunds kommun	NAP Sammanfattning	För att öka takten och nå målen måste aköter agera nu. Att använda formuleringen "kan" och "bör" borde kompletteras med "ska". Det är viktigt att styrmedel tas fram för att nå målen och vända trenden med ökande avfallsmängder. Det behöver också vara tydligt vad som är lagstadgade krav.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med oss i det fortsatta arbetet.
Lunds kommun	NAP Problemanalys	"Målet för avfallsplanen är att mer avfall ska gå till förberedelse för återanvändning och materialåtervinning istället för till förbränning eller deponering." Det är inte bra att helt lyfta ut förebyggande ur avfallsplanen. Det signalerar att det inte är lika viktigt, men i själva verket är det tvärt om. Det är inte hur vi sorterar plastpåsar som är viktigt, det är vad vi stoppar i dem.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. I samband med utvärdering av den nationella planen och det avfallsförebyggande programmet "Att göra mer med mindre" framkom det att det avfallsförebyggande programmet var mindre känt. För att nå ut längre och för att kunna nå målgrupper som kanske inte anser sig arbeta med avfall så har Naturvårdsverket valt att dela upp plan och program i två separata dokument. De kompletterar varandra och kan läsas var för sig eller i kombination med varandra.
Lunds kommun	NAP Problemanalys	Uppdatera bilden så att den symboliserar en cirkulär ekonomi istället för en linjär - det är det linjära synsättet vi måste gå ifrån! Begreppet cirkulär ekonomi används ibland - behöver definiera vad som menas med begreppet. I texten behöver det även kompletteras med info om att designa för lätt reparation, bra kvalité etc.	Tanken är att visa hur vi kan gå från linjär till cirkulär avfallshantering. Information om design för lätt reparation och bra kvalitet finns i det avfallsförebyggande programmet.
Lunds kommun	NAP Problemanalys	Förkorta ej begrepp så att de tappar sin mening. "Krav på fastighetsnära insamling av livsmedels- eller köksavfall har införts"	Tack för synpunkten. Vi ska undvika förkortningar i texten och vara så tydliga som möjligt. Då det gäller exempelvis definitioner blir det dock ibland en avvägning - i vissa fall finns risk för att texten blir svårläst om hela definitioner används i löptext.
Lunds kommun	NAP Uppkomna avfallsmängder	Varför används inte aktuella siffror (2023) istället för 2020 års statistik?	Statistiken kommer att uppdateras till den officiella statistiken för 2022 som kom den 13 september 2024.

Lunds kommun	NAP Uppkomna avfallsmängder	Gruvnäringen räknas som en av Sveriges basnäringar och är den näringsgren som genererar den största mängden avfall i Sverige. Om man lägger ihop alla andra avfallstyper så är gruvavfallet fortfarande störst. Statistik på gruvavfallet bör ingå i avfallsplanen. Det bör även ingå förslag på hur gruvnäringen kan bidra till att uppnå målen i avfallsplanen och det förebyggande programmet. Det finns ett förslag på strategi för hantering av gruvavfall som tagits fram av Naturvårdsverket och Sveriges geologiska undersökning (SGU) 2017. Om denna strategi fortfarande är aktuell bör hänvisning finnas till denna.	Mängderna tillagda. Gruvavfall omfattas av utvinningsavfallsdirektivet (2006/21/EG) och är undantaget avfallsdirektivet (se artikel 2 1.d)) Det är avfallsdirektivet som anger att en avfallsplan ska finnas och vad den ska omfatta (se artikel 28). Text om detta tillagt.
Lunds kommun	NAP Uppkomna avfallsmängder	Stämmer det att 10% är farligt avfall? Det verkar inte stämma om man tittar på figur 2 i stycke 3.2.	Ja det stämmer, det är skillnad på mängden uppkommet avfall och behandlat avfall.
Håll Sverige Rent	NAP Nedskräpning	Det är oklart om avgiftsnivåerna är tillräckligt höga för att effektivt minska nedskräpningen, för många av producenterna hamnar produktavgiften på mindre än 1000 kr vilket inte kan ses som ett starkt ekonomiskt incitament och fler engångsprodukter bör inkluderas.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Hur produktavgiften beräknas fram framgår av förordningen om nedskräpningsavgifter och är inget som myndigheten kan påverka.
Håll Sverige Rent	NAP Nedskräpning	Det finns en stor kunskapsbrist hos allmänheten trots krav på informationsspridning om plastnedskräpning.	Naturvårdsverket tackar för informationen.
Avfall Sverige	NAP Nedskräpning	Ang. nedskräpningsavgifter	Naturvårdsverket tackar för inkommande synpunkter. Det ekonomiska ersättningssystemet för producentansvar förpackningar och fiskeredskap samt nedskräpningsavgifterna är beslutade av Sveriges regering i respektive förordning och inget som myndigheten själva utformar.

Lunds kommun	NAP Nedskräpning	Borde stå tydligt i texten under "förlorade fiskeredskap" att det måste finnas insamlingsplats för fiskeredskap i kommunerna.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Gällande kommunens insamlingsansvar av fiskeredskap enligt producentansvar för fiskeredskap så undantas avfall som utgörs av fiskeredskap som förlorats till havs eller som skräpats ned och därefter samlats in inom ramen för projekt som finansieras av offentliga medel. Nuvarande skrivning ska därför stå kvar.
Lunds kommun	NAP Import och export av avfall	Avfallsplanen nämner att Langøya tar emot askor för deponi och att deponin ska stänga innan 2030. Detta problematiseras inte i så stor utsträckning. Överkapacitet på förbränning gör också att det inte finns incitament att förbränna mindre. Problematisering och lösningar på hantering av askor behöver utvecklas.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Lunds kommun	NAP Illegal avfallshantering	Ökade tillsynsbesök och kontroller uppmuntras i stycket "utvärdering av arbetet mot miljöbrott". Tillsynsbesök och kontroller bör även förespråkas för att kontrollera lagefterlevnad när det gäller t.ex. sortering, förebyggande av avfall, import av miljöfarliga och svåråtervunna material, etc.	Vi förtydligar i kap 3.6 liksom i inledningen av kap. 9 att för att beslutade styrmedel ska ha avsedd effekt är det avgörande med en fungerande tillsyn. Vi lyfter även fram vikten av tillsyn och samverkan mellan tillsynsmyndigheter i avsnitt 11. Generella åtgärder.

Lunds kommun	NAP Illegal avfallshantering	Medlemsländerna uppmuntras att tillsyna mer för att motverka avfallsbrottslighet. Extra resurser behöver avsättas i den statliga budgeten för att utföra detta i kommunerna. Se fokusområde avfall i den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken. Tillsyn av prioriterade områden måste prioriteras över lång tid.	Vi förtydligar i planen att för att styrmedel ska ha avsedd effekt är det avgörande med en fungerande tillsyn och sammanfattar också vad som krävs för en fungerande tillsyn. Naturvårdsverkets bedömning är att tillgången på resurser kan variera mellan olika tillsynsmyndigheter. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. När det gäller behovet av de resurser och förstärkningar inom tillsynsmyndigheternas verksamhet som krävs för att förebygga och upptäcka avfallsbrottslighet, samt driva ärenden där sådan brottslighet har upptäckts så har vi gjort en sammanställning av detta i ett regeringsuppdrag som vi redovisade den 26 februari 2024. I arbetet framkom att behoven hos tillsynsmyndigheterna är varierande och omfattande, men övergripande finns behov av ökad samverkan, kompetenshöjande insatser, ökat inslag av granskande tillsynsmetoder, lägesbilder och underlag för planering av tillsyn, mer personalresurser samt ökad acceptans för skattefinansiering av tillsyn. Vi har också redovisat ett regeringsuppdrag om hur en mer enhetlig och effektiv tillsyn enligt miljöbalken kan främjas. Redovisningarna finns att ta del av på vår webb:https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/resursbehov-for-att-forebygga-upptacka-och-stavja-avfallsbrottslighet/ samt https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/framja-en-mer-effektiv-och-enhetlig-tillsyn-enligt-miljobalken/
--------------	------------------------------	--	--

Sveriges Åkeriföretag	NAP Ansvar för avfallshanteringen	I detta avsnitt och generellt i hela dokumentet så lyser näringslivets roll med sin frånvaro och i synnerhet SÅ:s medlemmar, insamlare och behandlare av materialströmmar. Ett problem med systemet är just okunskap eller möjligen ointresse för den delen av kedjan, det betraktas kanske bara som insamling från A till B, ren transport. Vi vill se mer samarbete och synergier med kommuner, myndigheter, producentansvarsorganisationer, verksamheter/industri, fastighetsägare mfl, där man tillsammans utformar lösningar och teknikutveckling, och där tex offentliga kunder också bättre förstår vilken teknik som finns och vad som fungerar i praktiken.	Vi tackar för kommentaren och håller med om att insamlare och behandlare är viktiga aktörer. Innehållet i avfallsplanen styrs dock av avfallsdirektivets artikel 28 där dessa inte lyfts specifikt och vi har därför inte valt att utveckla dessa delar .
Lunds kommun	NAP Ansvar för avfallshanteringen	För att utveckla en bra avfallshantering behövs tydliga gränsdragningar och omfattning så att kommuner vet vilka investeringar och prioriteringar som behöver göras.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Lunds kommun	NAP Ansvar för avfallshanteringen	Kommunernas ansvar omfattar dessutom insamling, men inte behandling, av förpackningsavfall från hushåll. Från 2027 omfattas ansvaret även förpackningsavfall från vissa verksamheter	Här har vi medvetet valt att inte skriva samlokaliserad, eftersom begreppet skulle kräva förklaring.
Lunds kommun	NAP Prioriterade avfallsströmmar	Det är väldigt många prioriterade avfallsströmmar och detta blir svårt att jobba med. Uttjänta fordon finns det redan bra system för (står så i texten) och kommunalt avfall måste spetsas till för att det ska gå att jobba med. Måste synkas med miljömål för det är så kommunerna i sin tur sätter sina mål.	Den nationella avfallsplanen pekar endast på vad som skulle behövas och vad som kan göras, den ställer inga krav. Problemen och behoven kan även se olika ut i olika kommuner. Fullt förståeligt att kommuner måste prioritera vad de sen jobbar vidare med.

Lunds kommun	NAP Generella åtgärder	Det är bra att det finns förslag på vad aktörer kan göra för att minska mängden avfall. Först är fokus på att ta hand om det uppkomna avfallet, och i 5.1 ""generella åtgärder"" är åtgärderna kopplade till förebyggande. Det blir lite rörigt. Bättre att lägga allt i ett dokument. Att helt lyfta ut förebyggande åtgärder i NAP (minska svinn, sälja biprodukt istället för att generera avfall, reparera och vårda, dela, etc.) gör att aktörer lägger fokus på ett lägre steg i avfallstrappan. Det finns så mycket mer för t.ex. konsumenter att göra än att sortera sitt avfall. Det borde också stå att branschaktörer i större utsträckning ska minska avfall genom att sälja/skänka det som biprodukter samt att tillsynsmyndighet i större utsträckning kan tillsyna detta. Förberedande för återbruk och att använda reservdelar är inte med som åtgärdsförslag, men detta borde vara med här eftersom det hänvisas till detta stycke ofta (elektronik, fordon kan omfattas här t.ex.)	Tack för konstruktiv synpunkt. Alla åtgärdsförslag både för det avfallsförebyggande programmet och den nationella avfallsplanen finns samlade i kap 11. Den ger en heltäckande bild för olika åtgärder som kan vidtas i alla delar av värdekedjan. För många olika aktörer. Vi har förståelse för synpunkten men anledningen till att planen och programmet är uppdelade i två olika dokument är att utvärderingen av nuvarande plan och program (som utgör ett och samma dokument) visade att det avfallsförebyggande programmet var mindre känt än planen, troligtvis för att aktörer som inte anser sig hantera avfall inte känner sig lika berörda av en avfallsplan.
Lunds kommun	NAP Generella åtgärder	Offentlig förvaltning Det är viktigt att hela kommunorganisationen är med då de är en stor upphandlande enhet och avfallsproducent. Minskningpotential vid upphandling och inköp, informations- och kommunikationsansvar (textil, förpackningar, förebyggande). Cirkulär ekonomi! Jobba mer med detta. Alla avfallsstegen har påverkan så lyft inte ut det helt ut NAP.	Detta finns med som generell åtgärd i PAF (om än i andra ord). Se gärna kap 11 där alla åtgärdsförslag finns samlade både från NAP och PAF. Vi gör vissa förtydliganden och tillägg i kap. 11. I det avfallsförebyggande programmet fokuserar vi på avfallsförebyggande åtgärder. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet bör läsas tillsammans för att få en bra helhet. Anledningen till att planen och programmet är uppdelade i två olika dokument är att utvärderingen av nuvarande plan och program (som utgör ett och samma dokument) visade att det avfallsförebyggande programmet var mindre känt än planen, troligtvis för att aktörer som inte anser sig hantera avfall inte känner sig lika berörda av en avfallsplan.

Lunds kommun	NAP Bygg- och rivningsavfall	Åtgärder för bygg- och rivningsavfall. Det blandas åtgärder för förebyggande och återvinning. Bättre att ha allt i ett dokument!	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med oss i det fortsatta arbetet. Vi samlar samtliga åtgärder i ett eget avsnitt. För att göra vissa delar mer lättillgängliga/förståeliga/enkla avser vi även utveckla Naturvårdsverkets webb. Där finns möjlighet att göra åtgärderna mer lättfiltrerade och vi planerar även att lägga upp goda exempel.
Lunds kommun	NAP Bygg- och rivningsavfall	Det är viktigt att göra masshanteringsplaner. Det kan vara tydligare vem som har ansvar att synkroniera arbetet.	Förslag om masshanteringsplaner riktat till offentliga aktörer har lagts till i åtgärdslistan.
VA Syd	NAP Generella åtgärder	"Sid. 55: Synpunkten avser ""I blandat avfall finns störst möjlighet att bidra till materialåtervinningsmålet genom ökad utsortering av bioavfall, pappersförpackningar, returpapper och plastförpackningar."" Detta tillstyrks, men teknik för maskinell sortering (eftersortering) av restavfall är ett viktigt komplement eftersom kommunikationsinsatser för källsortering och utveckling av insamlingssystem- och tjänster aldrig kommer att vara fullt tillräckligt. "	Ett avsnitt om denna teknik har lagts till i avsnitt 6.2
VA Syd	NAP Kommunalt avfall	Sid. 56: Synpunkten avser ""De huvudsakliga rekommendationerna från kommissionen till Sverige är:"" 1. Stöd förberedelsen för system för förberedelse för återanvändning av kommunalt avfall och återanvändningssystem för förpackningar."" Denna skrivning är svår att tyda. "	Tack för kommentaren. Eftersom skrivningen återger en kommentar från kommissionen har den inte justerats.
Lunds kommun	NAP Kommunalt avfall	Stämmer verkligen siffran 1% på textilavfall på sidan 60.?	Ja, siffran är baserad på den mängd textilavfall kommunen samlar in. En viss textilinsamling sker ju dock även via privata aktörer, så uppgiften kan vara en viss underskattning.

Lunds kommun	NAP Bioavfall	Åtgärder för bioavfall för konsumenter: Mål är att matavfall ska samlas in, men kompostering kan göras för trädgårdsavfall. Specificera vad som menas. Förtydliga också vilka regler som gäller för kommunernas insamlingsansvar. Var spetsigare i formuleringen att det även gäller flytande matavfall t.ex.	Åtgärden har formulerats om. Ett förtydligande om krav på att flytande matavfall måste kunna samlas in separat vid behov har lagts till i avsnitt 3.3
Lunds kommun	NAP Plastavfall	Det är tydligt att plast måste vara ett prioriterat område eftersom förbränning av plast står för så stor del av utsläppen.	Naturvårdsverket instämmer i detta och plast är ett prioriterat område (avsnitt 5.6)
Lunds kommun	NAP Plastavfall	s. 71 förslag på åtgärder. Kommuner kan även bidra genom gaturenhållningen för att få bukt med nedskräpningen och spridning av mikroplaster.	Åtgärden är tillagd
Lunds kommun	NAP Textilavfall	Bra punkter för vad kommuner kan göra! Många av punkterna här kan även tillämpas på andra avfallsfraktioner.	Tack för positiv återkoppling. Bra förslag. Alla produkt och materialströmmar är uppdaterade efter remissen med förslag. Dessutom arbetar vi med att ta fram en webbsida där innehållet i kap 11 ska tillgängliggöras på ett mer lättillgängligt sätt. Ambitionen är att kap 11 ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten.

Lunds kommun	NAP Möbelavfall	Ger exempel på länder som infört producentansvar för möbler. Kan inte detta vara en åtgärd för Sverige i åtgärdslistan (NVV?)	Bra förslag. Naturvårdsverket har redan föreslagit att ett producentansvar för möbler bör utredas nationellt. Se https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/atgarder-for-att-oka-materialatervinningen-av-avfall/ Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Lunds kommun	NAP Elektronikavfall	Det borde stå under åtgärder att det finns ett insamlingsansvar för butiker som säljer elektronik. Problematik borde utvecklas angående insamling för återbruk och att det inte finns incitament för elkretsen att återbruka komponenter istället för att fragmentera för materialåtervinning. Det finns mer att göra här! Även att förbereda för återbruk borde vara ett förslag för hantering av det som hamnar i denna avfallsström. Right to repair borde finnas med. Produktpass kopplas på här också?	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Vi har lagt in en åtgärd för Företag som tillverkar och eller importerar elektronik. Det avfallsförebyggande programmet innehåller ett flertal åtgärder för olika aktörer utifrån syftet att stimulera ökat återbruk.
Lunds kommun	NAP Kritiska råmaterial och avfall	Åtgärd borde vara att återvinna i högre utsträckning och att satsa på dessa material extra.	Tack för synpunkten. Åtgärdsförslag hittas under avsnitt om elektronik, batterier och fordon samt bland generella åtgärder.
Lunds kommun	NAP Materialåtervinning	Förtydliga under textilåtervinning. Vi är tveksamma till att materialåtervinning är bättre än att återbruka materialet. T.ex. att det är bättre att stoppa bilbarnstolen med återbrukat textil än att materialåtervinna textilen till nya fibrer (enl. stycket längre ner)	Bra synpunkt. Texten är uppdaterad och förtydligad.

Lunds kommun	NAP Framtida avfallsprognoser	Hur ska åtgärderna i avfallsplanen bidra till att vända trenden?	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Syftet med åtgärderna är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Det viktiga är att börja med någon/några åtgärder och prioritera insatser utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin samt vad som är möjlighet att genomföra i närtid.
Lunds kommun	NAP Bilaga 1	Saknas fullständig info, mål och förklaringar i tabell 7	Information tillagd i tabell 7
Lunds kommun	NAP Bilaga 4	Vi hittar inte ÅVC i Genarp och Veberöd. Specificera vilka anläggningar som avses.	Bilaga 4 har avgränsats till tillståndspliktiga anläggningar eftersom det i artikel 28 3 b) till avfallsdirektivet anges att det är "större anläggningar" som avses. Texten om bilaga 4 under 11. <i>Bilagor</i> har uppdaterats med denna information
Martin & Servera	NAP System för insamling av avfall	Martin & Servera vill understryka att många kommuner och privata aktörer inte kan hantera olika fraktioner som uppkommer vid separering av bioavfall och förpackning. Vi uppmanar till skarpare skrivningar i avfallsplanen för att säkerställa att kommuner och privata aktörer prioriterar utvecklingen av dessa system, så att berörda aktörer kan uppfylla sina skyldigheter på ett effektivt sätt. Att kommuner och privata aktörer även måste hantera verksamhetsavfall från grossister, lager och övriga verksamhet som har avfall som inte klassas som kommunalt avfall	Ett tillägg har gjorts i avsnitt 3.3.
Martin & Servera	NAP Bioavfall	Martin & Servera AB vill understryka vikten av att adekvata system för insamling och behandling av bioavfall finns på plats i hela landet som tar emot både kommunalt och verksamhetsavfall.	Ett tillägg har gjorts i avsnitt 3.3.

VA Syd	NAP Kommunalt avfall	Sid. 57: Synpunkten avser ""Dessutom behövs tekniska och affärsmässiga förutsättningar så att de material som sorteras ut faktiskt materialåtervinns."" Här skulle det behövas ett vidare resonemang t.ex. kring hur kvotplikter kan öka efterfrågan på återvunnet material. "	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet. När det gäller just kvotplikt så har Naturvårdsverket exempelvis i uppdragen Avfall som resurs samt Ökad materialåtervinning av plast utrett möjligheterna till införande av nationell kvotplikt på innehåll av återvunnen råvara.
Returpack AB	NAP Bilaga 5	På s 23 högst upp i Swecos rapport står det att Returpack återvinner plastflaskor. Det är inte korrekt. Returpack samlar in och sorterar plastflaskor. Returpack säljer sedan balade flaskor till Veolia Svenska PET AB som materialåtervinner flaskorna till plast flakes av olika kvalitet, en andel av deras återvunna material är livsmedelsgodkänt och kan användas till nya dryckesflaskor.	rättelse tillagd under 7.2
Returpack AB	NAP Problemanalys	Certifiering av återvunnen råvara och/eller återvinningsprocesser liknande Recyclclass kan hjälpa till att få en jämnare kvalitet och ökad information som kan öka upptaget av återvunna material. Underlättar för köpare och säljare av återvunnet material.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten men vi har inget mandat utfärda certifieringar.
Returpack AB	NAP Problemanalys	Vi delar uppfattningen om att en produkts miljöpåverkan bör läggas högre upp i värdekedjan och att mer incitament borde ges för att välja material och design som möjliggör insamling och återvinning.	Naturvårdsverket instämmer

SCB	Övergripande NAP+PAF+MKB	Statistiska Centralbyråns (SCB:s) yttrande begränsas till synpunkter som rör myndighetens verksamhet som statistikproducent. SCB har expertkunskap inom området miljöstatistik och har i många år varit producent av avfallsstatistik för nationella och internationella rapporteringar. Statistiken tas fram inom SMED-konsortiet (Svenska MiljöEmissionsData) på uppdrag av Naturvårdsverket.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
SCB	Övergripande NAP+PAF+MKB	Uppföljning av NAP och PAF kommer att innebära höga förväntningar på Sveriges statistik över avfall och avfallsförebyggande åtgärder.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
SCB	Övergripande NAP+PAF+MKB	För att kunna göra en analys av den nuvarande situationen och för att kunna ta reda på om målen uppfylls eller inte så behövs tillförlitlig statistik. Datakällorna behöver vara tillförlitliga. Bättre underlag ger bättre och mer tillförlitlig statistik. Otydligheter i vem som har skyldighet att rapportera uppgifter till Naturvårdsverket behöver elimineras. Frågeställningar i Naturvårdsverkets enkäter/webbportaler måste vara validerade så att det inte går att missförstå/misstolka frågorna. Uppgifter som lämnas in i Naturvårdsverkets register måste vara korrekta och validerade.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
SCB	Övergripande NAP+PAF+MKB	Att identifiera de mest effektiva åtgärderna för att uppnå de miljömål som ännu inte uppnåtts kräver statistik med en hög detaljeringsgrad.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
SCB	Övergripande NAP+PAF+MKB	De lagstadgade begreppen "återanvändning" och "förberedelse till återanvändning" kan lätt förväxlas. Därför bör Naturvårdsverket systematiskt precisera att "återanvändning" (även kallat återbruk eller "second hand") gäller för varor som inte är avfall och därmed kopplas till avfallsförebyggande åtgärder, medan "förberedelse till återanvändning" gäller för varor som har blivit avfall och därmed kopplas till åtgärder för ökad materialåtervinning.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.

SCB	Övergripande NAP+PAF+MKB	Det finns en gråzon mellan "återanvändning" och "förberedelse till återanvändning". Skillnaden mellan "återanvändning" och "förberedelse till återanvändning" kan sakna betydelse för den som lämnar gamla varor till en insamling. Att klassa en produkt som "avfall" påverkar ansvaret för produkten och vilket regelverk som gäller. Det finns därför utmaningar med uppföljning av åtgärder som kopplas till dessa begrepp.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
SCB	Övergripande NAP+PAF+MKB	Syftet med de olika dokumenten bör och kan förtydligas. Överlappet mellan dem är stort och skillnaden mellan dem bör tydliggöras. I flera prioriterade avfallsströmmar och bilagor är texterna i den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet mycket lika, t.ex. är bilaga 6 identisk i de båda dokumenten. Där det är möjligt bör detta förenklas (d.v.s. att samma text enbart står i ett av dokumenten).	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med oss i det fortsatta arbetet. Anledningen till att vi valt att göra två dokument är att utvärderingen av nuvarande plan och program (som sammanfogats i ett dokument) påvisat att det avfallsförebyggande programmet är mindre känt jämfört med den nationella avfallsplanen. Därmed finns det vissa delar som överlappar. Men, genom att dela upp plan och program i två dokument (som kan komplettera varandra) siktar vi på ökad kännedom och nyttjandegrad av det avfallsförebyggande programmet. I synnerhet av aktörer som har möjlighet till att bidra till utvecklingen mot målen trots att de kanske inte anser sig arbeta med avfallsfrågor. För att göra vissa delar mer lättillgängliga/förståeliga/enkla avser vi även utveckla Naturvårdsverkets webb. Där finns möjlighet att göra åtgärderna mer lättfilterade och vi planerar även att lägga upp goda exempel.

SCB	Övergripande NAP+PAF+MKB	I den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet finns skrivfel, saknade länkar, saknade referenser samt ej utskrivna fotnoter. Det är suddiga bilder/figurer/tabeller och bildtexter. Förklaring av axlar i diagram saknas. Referenserna ser olika ut i olika delar av dokumenten. Vissa bilagor står inte med i innehållsförteckningen. Bilaga X finns inte men står med i hänvisningar. SCB föreslår åtgärder. Skriv ut när hemsidor är hämtade. Skriv ut vad akronym och förkortningar står för. Bilaga 4 i avfallsprogrammet är bara en länk, hänvisa till länken i texten i stället och ta bort bilagan. Sådana fel antas åtgärdas och kommenteras därför ej i detalj i remissvaret.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet.
SCB	NAP Problemanalys	Sid. 16 (avsnitt "2. Incitament för sortering?"). "Det finns idag svårigheter i att nå lönsamhet för återvinning av vissa material, som exempelvis viss plast. [...]". SCB:s kommentar: "kommunplast" kallas även för "grovplast" av verksamhetsutövarna.	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
SCB	NAP Problemanalys	Sid. 16 (avsnitt "2. Incitament för sortering?"). "Det finns idag svårigheter i att nå lönsamhet för återvinning av vissa material, som exempelvis viss plast. [...]". SCB:s kommentar: En annan faktor, för avfallsslag med en låg volymvikt så som grovplast, kan vara kostnad för transport till avfallshanteringsanläggning. Stora volymer med låg volymvikt innebär högre transportkostnader.	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
SCB	NAP Nedskräpning	Sid. 28 "Åtgärder". SCB:s kommentar: I "Skräpprapporten 2024" identifierar "Håll Sverige Rent" ett behov av ökad kunskap om nedskräpning med "E-cigarett/Vapes". Mer generellt undrar SCB om det finns en risk att nedskräpning med små elutrustningar ökar, vilket innebär en ökad risk för föroreningar, även om mängderna är små. Naturvårdsverket skulle kunna undersöka om det är relevant att kunna följa upp specifik nedskräpning av små batteridrivna elutrustningar (exempelvis e-cigarett/vapes, batteridrivna leksaker, små LED-belysningar, med mera).	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet.

SCB	NAP Import och export av avfall	Sid 29. Statistik om gränsöverskridande transporter av anmälningspliktigt avfall är officiell statistik som har tagits fram av SMED, på uppdrag av Naturvårdsverket. Statistikens struktur behöver ses över. Sista verksamhetsår som har kunnat redovisas är 2018. Det är idag inte möjligt för allmänheten att följa upp trender inom avfallstransporter på ett systematiskt sätt.	Naturvårdsverket instämmer samt tar med oss synpunkten i vårt fortsatta arbete.
SCB	NAP Producentansvar	Sid 40. "Kommunerna ansvarar också för insamling av läkemedel, där avtal med apoteken gör det möjligt för allmänheten att lämna överblivna läkemedel till dem.". SCB:s kommentar: Enligt 4 § Förordning (2009:1031) om producentansvar för läkemedel "En producent ska utan ersättning ta hand om avfall som 1. utgörs av läkemedel, 2. uppkommit hos hushåll, och 3. lämnas av allmänheten till producenten." Definitionen av producent är "den som bedriver detaljhandel med läkemedel [...]"). Kan Naturvårdsverket förtydliga det?	Tack för kommentaren. Vi har justerat texten.
SCB	NAP Producentansvar	Sid 42 ("Producentansvar för vissa tobaksvaror och filter"). SCB:s kommentar: Naturvårdsverket kan precisera om snusdosor och annan förpackning avsett för tobaksvaror omfattas av producentansvar för förpackningar.	Tack för inspel
SCB	NAP Bygg- och rivningsavfall	SCB önskar förtydligande kring behandling: sid 48 "användning som konstruktionsmaterial" samt sid 49 "materialåtervinns enligt konventionell materialåtervinning".	Dessa begrepp används enligt bilaga 2 i Naturvårdsverkets föreskrifter om antecknings- och rapporteringsskyldighet och lämnande av uppgifter om farligt avfall till avfallsregistret (NFS 2020:5). Då denna figur utgår kommer förtydligande inte göras i dokumentet. Konventionell materialåtervinning: Då material återvinns till samma material, exempelvis metallavfall som används för produktion av nya metallprodukter. Med användning som konstruktionsmaterial avses att avfall används som funktions- eller konstruktionsmaterial på eller utanför deponier.

VA Syd	Åtgärdsförslag	Utreda möjligheten för investering i eftersorteringsanläggning av restavfall i fler regioner.	Tack för förslaget, detta är en typ av åtgärd som förmodligen hanteras bäst på regional nivå och också kan fångas upp i den kommunala avfallsplanen.
SCB	NPA Bioavfall	Sidan 66: Finns även förbättringspotential i statistiken över livsmedelsavfall.	Justerat enligt kommentar.
SCB	NPA Bioavfall	Sid 66. "Årligen rapportera hur mycket bioavfall som samlats in och hur det har materialåtervunnits". SCB:s kommentar: Rapportering av insamlad mängd grönavfall från parker till Naturvårdsverket startade 2024 (avfall i offentlig miljö). Vissa kommuner kan därför behöva bygga upp rutiner för att mäta eller skatta insamlad mängd parkavfall.	Naturvårdsverket instämmer i att kommunerna kan behöva justera sina rutiner m.m. men har valt att inte justera texten. Information om detta är tillagd i avsnitt 5.5
SCB	NAP Plastavfall	Sid 69. "Informera hushållen om sortering av plastprodukter.". SCB:s kommentar: Preciserar om åtgärden gäller för plastförpackningar eller grovplast/kommunplast eller båda avfallsslagen.	Tack för kommentaren. Då kapitlet i fråga handlar om övrig plast så är ingen ändring gjord (Samma åtgärd står också under förpackningskapitlet)
SCB	NAP Plastavfall	Sid 71. Referens 142 saknas i fotnoten.	ser inte att ngn referens saknas
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Återbruka granulat vid utbyte av konstgräsplaner.	Vi har lagt till åtgärden.
SCB	NAP Textilavfall	Se kommentarer för avfallsförebyggande programmet.	Ok. Kommentaren hanterad i PAF.
SCB	NAP Uttjänta fordon	Sid 91. Preciserar vad "3R-direktivet" är. Även sid 128 och 129 "3R-typgodkännandedirektivet".	Vi har förtydligat och justerat i texten på sida 91.
SCB	NAP Behandling av avfall	Sid 98. Materialåtervinning av elavfall. SCB:s kommentar: precisera gärna vad som händer med flygaskan om den inte "innehåller höga halter av farliga ämnen...".	Texten har justerats. Höga halter av bromerade flamskyddsmedel från elavfall destrueras genom högtemperaturförbränning och hamnar inte i askan.

SCB	NAP Behandling av avfall	Sid 108. Behandling av farligt avfall: "Det finns ett fåtal större aktörer i Sverige som samlar in och förbehandlar spillolja, men ingen dem klarar av regenerering av spillolja...". SCB:s kommentar: det stämmer inte att ingen aktör i Sverige kan regenerera spillolja.	Tack för synpunkt. Texten är uppdaterad.
SCB	NAP Bilaga 1	Sidan 137: Sammanställande tabell över mål inom avfalls- och resurseffektivitetsområdet. SCB:s Kommentar: För målet gällande Minskning av matsvinn mätt i mängd livsmedelsavfall: Minskning jämfört med vilket år? Vilken källa?	Tillagt i bilaga 1
SCB	NAP Bilaga 2	Sidan 139: 12.5 Minska mängden avfall markant. Till 2030 väsentligt minska mängden avfall genom åtgärder för att förebygga, minska, återanvända och återvinna avfall. SCB:s kommentar: Utvecklingsarbete krävs för att möta delmål 12.5. Arbetet behövs främst avseende förebyggande och återanvändning av avfall. Idag tas statistik främst fram gällande uppkomst och behandling av avfall.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Sveriges Åkeriföretag	Övergripande NAP+PAF+MKB	Sveriges Åkeriföretag anser ett led i att minska klimatpåverkan är att kraven på transportföretag utökas med krav på certifiering med minst årlig uppföljning såsom exempelvis branschens egen hållbarhetscertifiering Fair Transport och miljöcertifiering enligt ISO 14001 eller motsvarande.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
VA Syd	Åtgärdsförslag	Utreda möjligheten för kommuner att börja sortera ut blöjor. Detta görs idag till exempel i Holland och Italien och Danmark håller på att få det på plats.	När det gäller utformningen av avfallshanteringen så har ju kommunen möjlighet att sortera ut fler fraktioner än lagstiftningen kräver. Detta är en typ av åtgärd kan fångas upp i de kommunala avfallsplanerna.

Sveriges Åkeriföretag	NAP Illegal avfallshantering	Samarbete mellan NV och andra myndigheter är viktigt för samverkan liksom att tillsyn flyttas till länsstyrelsen och är uppsökande, och framför allt genom oanmälda inspektioner samt att miljöbrott anmäls och att sådan information delas mellan myndigheter.	I juni 2023 lanserade vi tillsammans med länsstyrelserna en vägledning om hur man kan bedriva tillsyn mot misstänkta illegala avfallsverksamheter och genomförde en efterföljande seminarieriserie för att sprida vägledningen. I vägledningen tar vi upp vikten av uppsökande och kontrollerande tillsyn samt samverkan. Samverkan krävs inom kommunen, mellan kommunala tillsynsmyndigheter, mellan tillsynsmyndigheter och brottsbekämpande myndigheter (exempelvis Polisen). Länsstyrelsen har en central roll för att denna samverkan ska bli en realitet och bli effektiv.
Sveriges Åkeriföretag	NAP Illegal avfallshantering	Det krävs förbättrad avfallsstatistik och särskilt att samtliga avfalls- och återvinningsanläggningar (A-C) åläggs att rapportera inkommande och utgående mängder och vart avfallet transporteras. Dessvärre förekommer det att företag har anmält flera verksamheter som sortering, mekanisk bearbetning och behandling av avfall och i samband med detta lagrar stora mängder avfall utan att iaktta de försiktighetsmått som krävs. Vid konkurs eller felaktig hantering uppstår höga kostnader för sanering/avhjälpande av miljöskada och därför är det viktigt att förelägga verksamhetsutövaren krav på ekonomisk säkerhet och ersättning för sanering eller återställning, åtgärder som kan avskräcka eller blockera oseriösa aktörer.	Tack för inspelet och vi är medvetna om de saker ni tar upp. Det arbetas med dessa frågor i både offentliga utredningar och i regeringsuppdrag. Det finns sedan 2023 en möjlighet för en tillsynsmyndighet att kunna lyfta och pröva frågan om ekonomisk säkerhet för anmälningspliktiga avfallsverksamheter till länsstyrelsen

Sveriges Åkeriföretag	NAP Illegal avfallshantering	Inför förbud mot all typ av kontanthantering i avfallsverksamhet omgående. Det skulle vara preventivt och även underlätta spårning och utredning av eventuella miljöbrott.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet. Frågan om kontanthantering hanteras i miljöstraffrättsutredningen som lämnas till regeringen den 20 december 2024 .
Sveriges Åkeriföretag	NAP Illegal avfallshantering	Kraven på hållbarhet bör utökas med krav på certifiering med minst årlig uppföljning såsom exempelvis branschens egen hållbarhetscertifiering Fair Transport och miljöcertifiering enligt ISO 14001 eller motsvarande.	Tack för ert förslag. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Sveriges Åkeriföretag	NAP Illegal avfallshantering	I både upphandlingar och tillståndsprövning borde det finnas ökade möjligheter för både beställare av transporter och myndigheter att snabbt få information om utförarens lämplighet/vandel som inkluderar även belastningsregister.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet. Den aktuella frågan hanteras i miljöstraffrättsutredningen som lämnas till regeringen den 20 december 2024 .
Sveriges Åkeriföretag	NAP Sammanfattning	Skapa forum mellan statliga myndigheter och länsstyrelser, kommuner samt privata och kommunala avfallsföretag för att analysera och diskutera tolkningar inom avfallslagstiftningen och verkliga case och praktiska konsekvenser för samsyn.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.

Sveriges Åkeriföretag	NAP Illegal avfallshantering	Förstärk tillsynsmyndigheternas resurser för att förebygga, upptäcka och driva ärenden som rör avfallsbrottslighet.	Vi förtydligar i planen att för att styrmedel ska ha avsedd effekt är det avgörande med en fungerande tillsyn och sammanfattar också vad som krävs för en fungerande tillsyn. Naturvårdsverkets bedömning är att tillgången på resurser kan variera mellan olika tillsynsmyndigheter. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. När det gäller behovet av de resurser och förstärkningar inom tillsynsmyndigheternas verksamhet som krävs för att förebygga och upptäcka avfallsbrottslighet, samt driva ärenden där sådan brottslighet har upptäckts så har vi gjort en sammanställning av detta i ett regeringsuppdrag som vi redovisade den 26 februari 2024. I arbetet framkom att behoven hos tillsynsmyndigheterna är varierande och omfattande, men övergripande finns behov av ökad samverkan, kompetenshöjande insatser, ökat inslag av granskande tillsynsmetoder, lägesbilder och underlag för planering av tillsyn, mer personalresurser samt ökad acceptans för skattefinansiering av tillsyn. Vi har också redovisat ett regeringsuppdrag om hur en mer enhetlig och effektiv tillsyn enligt miljöbalken kan främjas. Redovisningarna finns att ta del av på vår webb:https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/resursbehov-for-att-forebygga-upptacka-och-stavja-avfallsbrottslighet/ samt https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/framja-en-mer-effektiv-och-enhetlig-tillsyn-enligt-miljobalken/
-----------------------	------------------------------	---	--

Sveriges Åkeriföretag	NAP Sammanfattning	Det saknas en tydlig hänvisning till cirkulär ekonomi här. Resurssmarta system uppstår inte i ett vakuum och är bara hållbart om det finns en stabil grund i ekonomiska förutsättningar och en fungerande marknad, samarbete mellan offentliga och privata aktörer och ett tydligt, långsiktigt och stabilt regelverk	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med oss i det fortsatta arbetet.
Sveriges Åkeriföretag	NAP Uppåt i avfallshierarkin	Här nämns producentansvaret (det frivilliga) för tidningar som de facto tagits bort, vilket lett till minskad återvinning av tidningspapper enligt vår erfarenhet som utförare i transportledet. Producentansvaret bör utökas och även inkludera den ökande privatimportens aktörer, så att vi får konkurrensneutralitet.	Tack för inspel. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Sveriges Åkeriföretag	NAP Uppåt i avfallshierarkin	Kommentar även till AFP: Det är viktigt med förebyggande av avfall genom aktiva val av material och märkning. Men det är ofta svårt att få till hela kedjan i praktiken, dvs från kvittblivningen till insamling, sortering, ev. behandling och vidaretransport till avsedd återanvändning eller återvinning. Ett stort möbelföretag har t ex som målsättning att samla in rena träfraktioner från avfallsanläggningar, vilket är ett bra exempel på ett företag som tar miljöansvar. Problemet är att det är tekniskt svårt och väldigt dyrt att få ut just de fina fraktionerna till just den mottagaren/köparen, och att priset inte täcker de faktiska driftkostnaderna. En liknande utmaning finns för plaståtervinning, där det blir extremt dyra transporter av en lätt fraktion till det fåtalet återvinningsanläggningar som finns (långt bort från källan). Förutom kostnaden kan den totala miljönyttan ifrågasättas med tanke på transportavstånden.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Sveriges Åkeriföretag	NAP Uppåt i avfallshierarkin	Här nämns att kommunerna "får full kostnadstäckning för insamling från PRO" för FNI, vilket återstår att se eftersom fastighetsägare kan ha befintliga system som anses för avancerade eller dyra eller komplicerade att hämta förpackningar ifrån. Vilken lösning som görs och vem som ska betala är inte tydligt och kommer inte att bli det förrän införandet av FNI genomförts helt.	Justering av text i kapitel 2
Karlstad kommun	Åtgärdsförslag	Tillsynsmyndigheter kan genomföra tillsyn på till exempel konstgräsplaner. Då granska vilka förebyggande åtgärder som behöver vidtas för att minska spridning samt hur det eventuellt fångas upp innan utlopp till dagvatten.	Vi har lagt till en liknande åtgärd med utgångspunkt från vår tillsynsvägledning om konstgräsplaner.

Sveriges Åkeriföretag	NAP Problemanalys	I sista stycket nämns att avfallsledet får ta emot materialströmmar där innehållet inte är känt. Detta bör lyftas mer och inte minst med tanke på de ökande, ekonomiskt och tekniskt betungande kraven på PFAS-rening från bl avfalls- och vattenanläggningar. Många transportörer har begränsade möjligheter att känna till och påverka vad som finns i containern eller kärlet, och även för mottagande avfallsanläggning, oavsett regi, kan det vara svårt att förvandla okända/orena strömmar till högkvalitativa materialströmmar.	Naturvårdsverket tackar för informationen som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Sveriges Åkeriföretag	NAP Generella åtgärder	Samtliga offentliga upphandlare av t ex transporter eller återvinningstjänster har ett stort eget ansvar för slutresultatet genom att premiera kvalitet framför lägsta pris. Ofta ges inte tillräckliga kvalitetsavdrag i en upphandling för att vinna över en konkurrents låga pris och då riskerar upphandlaren att få oseriösa utförare. Både upphandlingsmyndigheten och domstolar har en skyldighet att öka kunskapen och ge praxis för OU.	Tack för synpunkten. Vi lyfter i kap. 11. generella åtgärder vikten av att myndigheter ställer ambitiösa miljö- och klimatkrav på varor och tjänster i upphandlingar samt köper återvinningsbara produkter och produkter av återvunnen råvara. Det finns även en åtgärd för Upphandlingsmyndigheten som handlar om att samverka med andra berörda myndigheter för att accelerera omställningen mot en mer hållbar och cirkulär ekonomi genom offentlig upphandling.
Sveriges Åkeriföretag	NAP Behandling av särskilda avfallsslag	Oklart varför vissa anläggningar är särskilt nämnda här.	Justerat
VA Syd	Åtgärdsförslag	Utreda möjligheten för kommunala gemensamma bolag för materialåtervinning likt den i Italien (Contarina), 50 tal kommuner gick ihop och ökade utsortering, idag har de ca 50 kg restavfall per person/år.	Tack för förslaget. Eftersom kommunerna ansvarar för utformningen av den kommunala avfallshanteringen har de också möjlighet att gå samman i samarbeten. Frågan hanteras därmed förmodligen bäst regionalt.

Sveriges Allmännyttas	Övergripande NAP+PAF+MKB	Insamling i materialströmmar för att underlätta sortering Det är angeläget att sorteringslösningarna blir enkla för den som ska sortera. Det är svårt idag att skilja på förpackningar och annat av samma material fastän vi haft utsortering av dessa fraktioner i över 20 år. Regeringen bör därför utreda hur insamling i materialströmmar ska kunna genomföras. Det behövs styrmedel/incitament för att utveckla försorteringsanläggning så att så mycket material som möjligt återvinns och inte går till förbränning.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Sveriges Allmännyttas	Övergripande NAP+PAF+MKB	"Producentansvar för förpackningar Kostnaderna för fastighetsnära insamling av förpackningar måste säkerställas så att ersättningen till kommunerna i större utsträckning täcker kostnaderna för insamling till fastighetsägarna. Det gäller såväl för bostäder som samlokaliserade verksamheter. Ersättningen för samlokaliserade verksamheter måste ses över. Ersättningen för en samlokaliserad verksamhet motsvarar ersättning för en lägenhet – oavsett storlek på verksamheten. Producentansvaret behöver också täcka kostnaderna för fastighetsnära insamling av skymmande förpackningar."	Naturvårdsverket tackar för inspel.
Sveriges Allmännyttas	Övergripande NAP+PAF+MKB	Förenkla regelverket för rapportering av farligt avfall Lagstiftningen som rör rapportering av farligt avfall behöver förenklas och ett omtag behövs. Avfallregistret är ett stort administrativt hinder och funktionerna behöver ses. Idag är det en stor manuell hantering för varje inrapportering och uppgifterna som matas in i ett led följer inte med till nästa aktör i avfallsledet.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten. Naturvårdsverket jobbar för att förenkla detta.

Sveriges Allmännyttta	Övergripande NAP+PAF+MKB	Producentansvar för nedskräpning behöver utökas (Förordning (2021:1002) om nedskräpningsavgifter) Producenterna avgift för nedskräpning bör också täcka kostnad för nedskräpning allmänna platser hos fastighetsägare inte bara kommunerna. Nedskräpning är av samma typer av avfall förekommer på bostadsgårdar där även allmänheten har tillträde, som kommunens allmänna platser.	Naturvårdsverket tackar för synpunkter. Naturvårdsverket arbetar med nedskräpningsavgifterna utifrån förordningen om nedskräpningsavgifter. Förordningen omfattar enbart där kommunen har renhållningsansvar vilket även är i linje med EUs engångsplastdirektivet.
Sveriges Allmännyttta	Övergripande NAP+PAF+MKB	Kommunernas informationsansvar för sortering av förpackningar och minskad nedskräpning Det förekommer ofta att kommunerna vänder sin information till villaägare och överlåter till fastighetsägare att informera boende i flerbostadshus. En skärpt tillsyn behövs för att säkerställa att informationen kommer alla medborgare tillgodo.	Tack för kommentaren. Det är förstås viktigt att informationen når ända fram till de som berörs och det kan vara nödvändigt med ökad tillsyn inom området. Kompletteringar angående behov av tillsyn har gjorts i exempelvis avsnitt 11 och 3.6.
Sveriges Allmännyttta	Övergripande NAP+PAF+MKB	Lustgas Inför producentansvar för trycksatta förpackningar som lustgasbehållare. Det är stora kostnader för städning och hantering av lustgastuber, då dessa är både ett farligt avfall och ett farligt gods.	Tacl för inspel. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Sveriges Allmännyttta	Övergripande NAP+PAF+MKB	Vassare krav på producenter av byggvaror för ökad cirkularitet och återbruk Det behövs nya styrmedel för att öka cirkulariteten och återbruket av byggvaror, till exempel genom att tillsätta en utredning om cirkulära affärsmodeller och producentansvar för byggvaror.	den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

Sveriges Allmännytt	Övergripande NAP+PAF+MKB	Kommunala och/eller regionala lagringsplatser för återbruk. Ett stort problem för att få till återbruk i praktiken är brist på lagringsplatser för byggvaror som ska återbrukas. Det behövs styrmedel för att tillgodose lämpliga platser för lagring på kommunal och regional nivå.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Kommerskollegium	Övergripande NAP+PAF+MKB	De senaste åren har EU:s medlemsstater antagit flera nationella produktregleringar kopplade till cirkulär ekonomi, det gäller allt ifrån reparabilitetsindex till märkningar från avfallssortering. Kommerskollegium har tidigare analyserat vilka typer av lösningar som skulle kunna underlätta omställningen till en cirkulär ekonomi och samtidigt gynna handeln. ¹ Nationella krav fragmenterar den inre marknaden och innebär att företag kan behöva anpassa sina produkter efter flera olika regelverk. Till det kommer krav på EU-nivå och på internationell nivå. Anpassningarna efter flera olika regelverk innebär ökade kostnader och bördor för företagen. De går miste om stordriftsfördelar och får svårare att skala upp verksamheten och etablera sig på nya marknader. I kontakter som Kommerskollegium haft med näringslivet har vissa aktörer uttryckt att det inte är nivån på kraven som är det stora problemet utan att det är fragmenteringen som skapar hinder. Harmoniserade regelverk, både på den inre marknaden och internationellt, gynnar därför handeln och kan på så sätt bidra till omställningen till en cirkulär ekonomi. Nationella lagstiftningsprocesser kan dock ofta vara mer innovativa och snabbfotade. Nationella regler kan därför fungera som inspiration till harmoniserade regelverk. I de remitterade underlagen har Naturvårdsverket angett vad olika typer av aktörer bör göra för att bidra till omställningen till en cirkulär ekonomi.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.

		Kommerskollegium skulle vilja lägga till följande: Kommerskollegium anser att Sverige bör verka för att regelverk kopplade till den cirkulära ekonomin blir så harmoniserade som möjligt. Det gäller bl.a. regler för reparerbarhet, avfallsdefinitioner, märkningar m.m. Kommerskollegium anser också att det är viktigt att det tas fram gemensamma standarder för cirkulära produkter. Vi anser också att det är viktigt att både EU och EU:s medlemsstater analyserar vilka konsekvenser regelförslag har för den inre marknaden och att EU-kommissionen regelbundet analyserar utvecklingen för att se var behov av harmonisering uppstår. Företag från utvecklingsländer riskerar att särskilt drabbas av ökade regelbördor. Vi anser därför att det är viktigt att EU konsulterar utvecklingsländer på ett tidigt stadi i den regulativa processen och att den aspekten beaktas i konsekvensutredningar. De senaste åren har flera olika typer av internationellt regulativt samarbete växt fram. Kommerskollegium anser att EU bör utforska nya former för samarbete utanför de traditionella frihandelsavtalen för att få fram gemensamma spelregler för omställningen till en cirkulär ekonomi. Kommerskollegium vill också erinra om att eventuella författningsförslag mot bakgrund av förslagen bör remitteras till oss bl.a. för samråd enligt 5 § förordningen om tekniska regler.	
Skellefteå kommun	Övergripande NAP	a) anser generellt att det är en väl genomarbetad nationell avfallsplan, där syftet med att skapa en gemensam bas för att inspirera samhällsaktörer till viss del kan anses uppfyllas. Dock anser samhällsbyggnadsnämnden att det saknas konkreta styrmedel, tydliga mål och förslag på regeringsuppdrag för att nå dessa mål.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Skellefteå kommun	Övergripande NAP	Avdelningen anser även att efterfrågan på återvunnet material behöver öka för att komma högre upp i avfallshierarkin. Det kan till exempel ske genom att ställa högre krav på producenterna att en viss andel i produkterna ska innehålla återvunnet material.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och instämmer.

Skellefteå kommun	Övergripande NAP	För att nå visionen- Avfall i ett cirkulärt samhälle – finns det även behov av åtgärder som innebär att producenterna designar för att möjliggöra materialåtervinning av produkterna när de blir avfall och att det tas hänsyn till kostnader längs hela värdekedjan ända fram till och med avfallsskedet. Ansvaret för en produkts hela miljöpåverkan behöver läggas högre upp i värdekedjan, i linje med förorenaren-betalar-principen.	Tack för synpunkt. För att underlätta läsbarheten och avgränsa två väldigt stora områden har vi valt att dela upp arbetet med avfallsförebyggande och avfallshantering i två delar. Det avfallsförebyggande programmet <i>Sverige tänker efter – före!</i> och den nationella avfallsplanen <i>Avfall i ett cirkulärt samhälle</i> kompletterar varandra de kan läsas var för sig eller kombinerat. Det avfallsförebyggande programmet riktar in sig på ökad resurseffektivitet i design, produktions-, konsumtions- samt användningsleden, för att förebygga att avfall uppkommer. Den nationella avfallsplanen är mer inriktad mot förbättrad hanteringen av avfallet som uppkommit.
Skellefteå kommun	Övergripande NAP	Genom fastighetsnära insamling ökar även servicegraden för konsumenter vilket gör det blir enklare att sortera ut förpackningsavfall. Även lagstiftningen som ställer krav på att avfall avskiljs från förpackning och lagstiftningen om utsortering av bioavfall är positivt, och helt i riktning mot ett cirkulärt samhälle där återvunnet material ersätter jungfrulig råvara. Det behövs tydligare lagstiftning, ett exempel är behovet av tydliga lagkrav kring textil och plast.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Skellefteå kommun	Övergripande NAP	Det behövs även fler behandlingsanläggningar för återvinning i Norrland. Avstånden är långa och kostnaderna höga vilket i många fall leder till att avfall skickas till förbränning istället för till återvinning. Här behövs både ekonomisk hjälp och styrning för att det ska vara attraktivt att starta återbruks- och återvinningsföretag i Norrland.	Avsnitt om skilda förutsättningar och långa avstånd tillagt under 3.2. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Skellefteå kommun	Övergripande NAP	Avdelningen vatten & avfall, anser att tillsynsmyndigheten har en viktig roll och att de behöver ökade resurser för att även kunna ta sikte på den organiserade brottsligheten. Det krävs även nya kompetenser, förändrade arbetsmetoder och en operativ samverkan mellan myndigheter för att stävja denna brottslighet.	Vi förtydligar i planen att för att styrmedel ska ha avsedd effekt är det avgörande med en fungerande tillsyn och sammanfattar också vad som krävs för en fungerande tillsyn. Naturvårdsverkets bedömning är att tillgången på resurser kan variera mellan olika tillsynsmyndigheter. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. När det gäller behovet av de resurser och förstärkningar inom tillsynsmyndigheternas verksamhet som krävs för att förebygga och upptäcka avfallsbrottslighet, samt driva ärenden där sådan brottslighet har upptäckts så har vi gjort en sammanställning av detta i ett regeringsuppdrag som vi redovisade den 26 februari 2024. I arbetet framkom att behoven hos tillsynsmyndigheterna är varierande och omfattande, men övergripande finns behov av ökad samverkan, kompetenshöjande insatser, ökat inslag av granskande tillsynsmetoder, lägesbilder och underlag för planering av tillsyn, mer personalresurser samt ökad acceptans för skattefinansiering av tillsyn. Vi har också redovisat ett regeringsuppdrag om hur en mer enhetlig och effektiv tillsyn enligt miljöbalken kan främjas. Redovisningarna finns att ta del av på vår webb:https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/resursbehov-for-att-forebygga-upptacka-och-stavja-avfallsbrottslighet/ samt https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/framja-en-mer-effektiv-och-enhetlig-tillsyn-enligt-miljobalken/
-------------------	------------------	---	--

Skellefteå kommun	Övergripande NAP	Avdelningen vatten & avfall, anser generellt att det är en väl genomarbetad Nationell avfallsplan där syftet med att skapa en gemensam bas för att inspirera samhällsaktörer till viss del kan anses uppfyllas. Däremot anser avdelningen att det saknas konkreta styrmedel, tydliga mål och förslag på regeringsuppdrag för att nå dessa mål.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Skellefteå kommun	Övergripande PAF	Avdelningen konstaterar att Sveriges ekonomi till stora delar fortfarande är uppbyggd kring en linjär ekonomi, något som innebär att utvinna naturresurser, producera, konsumera och därefter bli kvitt avfallet. Samtidigt visar detta på ett stort behov av ett avfallsförebyggande program. Frågan är dock hur det blir ett levande dokument och inte en så kallad hyllvärmare. Avdelningen vatten & avfall, anser därför att det förbyggande programmet behöver mer utpekade och tydliga riktlinjer i form av en stark lagstiftning. Inriktningen är god men det är för mycket inspiration istället för handfasta och tydliga krav.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Vi tar med synpunkten i vårt fortsatta arbete och uppdrag. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Västerås stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	Precisera vilken del av den kommunala organisationen som pekas ut som ansvarig aktör för åtgärder. Skilj till exempel på de som utövar tillsyn, plan- och bygg samt de som har ansvar för avfallshanteringen enligt MB kap 15. Detta för att kommunerna har olika uppdrag och behöver fördela ansvaret.	Vi har förståelse för önskemålet, men eftersom kommunerna är organiserade på olika sätt har vi valt att oftast bara skriva "kommunen". Det är också så det uttrycks i avfallslagstiftningen.
Skellefteå kommun	Övergripande PAF	Avdelningen vatten & avfall, anser därför att det förbyggande programmet behöver mer utpekade och tydliga riktlinjer i form av en stark lagstiftning. Inriktningen är god men det är för mycket inspiration istället för handfasta och tydliga krav.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Vi tar med synpunkten i vårt fortsatta arbete och uppdrag. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

Skellefteå kommun	Övergripande PAF	Det är fortfarande långt kvar till att nå de flesta av miljömålen. Det behövs verkligen ställas om till ett resurseffektivt och giftfritt samhälle där vi nyttjar cirkulära flöden och hushållar med energi, jungfruliga material, mark och vatten. Det innebär att det redan i designledet behöver ställas krav på att material och produkter utformas så att de är möjliga att använda länge, inte innehåller farliga ämnen eller läcker mikroplast, går att uppdatera, reparera och återanvända för att förlänga livslängden.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Vi tar med synpunkten i vårt fortsatta arbete och uppdrag. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Växjö kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Det avfallsförebyggande programmet och den nationella avfallsplanen innehåller en beskrivning av nuläget med utmaningar och möjligheter och förteckning på pågående initiativ samt inspiration till åtgärder. Det går att ifrågasätta syftet med detta upplägg då inte mycket ny kunskap tillförs och inga nya åtgärder initieras. Det är alldeles för defensivt att ha inriktningen 'inspiration' för alla åtgärder som föreslås. Många av föreslagna åtgärder skulle kunna bidra till en positiv förändring men behöver vara mycket mer konkreta och tydliga och regleras i stark lagstiftning. Med nuvarande utformning av programmets förslag på åtgärder är det mycket tveksamt om någon förändring kommer ske i riktning mot att mer resurser omhändertas och att samhället rör sig mot en mer cirkulär ekonomi.	Syftet med de generella åtgärderna är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Det viktiga är att börja med någon/några åtgärder och prioritera insatser utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin samt vad som är möjlighet att genomföra i närtid. Myndigheternas grunduppdrag är ofta mycket omfattande och vi har valt att ha med åtgärder som faller inom ordinarie uppdrag för att visa vad som kan och behöver göras på detta område inom ramen för myndigheternas befintliga ansvar. Vissa åtgärder är mer frivilliga medan andra utgår från gällande lagstiftning. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel som ger starkare incitament tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet.

Växjö kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Syftet med det avfallsförebyggandet programmet är att beskriva nationellt beslutade åtgärder och hur styrmedel bidrar till att dessa genomförs, då borde också Naturvårdsverket bidra med tydligare analys på hur avsaknad av styrmedel påverkar och tydliggöra vad denna avsaknad får för följder, ex svag ekonomisk styrning som bromsar cirkularitet. Bland förslag på åtgärder och övriga resonemang saknas styrning av centrala samhällsekonomiska mekanismer som pris på jungfruliga råvaror, pris på klimatpåverkande verksamhet, moms- och skattereglering på cirkulära tjänster och verksamheter -sådant som ibland behöver hanteras på EU-nivå och som har möjlighet att få konkret genomslag.	Syftet med de generella åtgärderna är att visa vad olika aktörer kan göra för att minska mängden avfall och klättra uppåt i avfallshierarkin. Ingen kan göra allt men alla kan göra något. Det viktiga är att börja med någon/några åtgärder och prioritera insatser utifrån vad som har störst effekt för att minska avfallsmängderna och klättra uppåt i avfallshierarkin samt vad som är möjlighet att genomföra i närtid. Myndigheternas grunduppdrag är ofta mycket omfattande och vi har valt att ha med åtgärder som faller inom ordinarie uppdrag för att visa vad som kan och behöver göras på detta område inom ramen för myndigheternas befintliga ansvar. Vissa åtgärder är mer frivilliga medan andra utgår från gällande lagstiftning. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel som ger starkare incitament tas däremot fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet.
Växjö kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Tillsynsaspekten nämns på ett fåtal ställen men inte alls i den omfattning som krävs för att – återigen – tillräckligt många åtgärder ska genomföras. Naturvårdsverket bör se över resurser för tillsyn på lokal och central nivå (t. ex. över producenterna och säkerställa att produkterna uppfyller kraven i producentansvarsförordningarna), dialog med tillverkningssektorn, tillsynsvägledning på nationell nivå, instrument för efterlevnad som miljöstraffavgifter för bristande källsortering (t. ex. hos verksamheter).	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Vi har uppdaterat den nationella avfallsplanen med text om tillsyn.

Växjö kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Växjö kommun arbetar målmedvetet med att minska mängden avfall som går till förbränning och deponi genom satsningar på förebyggande, ökat återbruk och ökad återvinning som möjliggörs riktade insatser, samarbeten med andra aktörer, kontinuerligt förbättringsarbete, uppföljning av resultat och ser ett stort behov av åtgärder på nationell nivå för minskade mängder kommunalt avfall, ökad utsortering av det avfall som uppstår och ökad grad av förberedelse för återanvändning och materialåtervinning. Remitterade handlingar bedöms inte bidra på ett tillräckligt konkret vis för att nå EU:s mål och skapa en cirkulär ekonomi. Växjö kommun vill framför allt se ett större fokus på producenternas och produktägarnas ansvar för avfallet som uppstår från deras produkter. Växjö kommun anser att det är effektivast, även kostnadsmässigt, att påverka avfallets mängder och återanvändning- och återvinningsgrad med åtgärder högre upp i produktionskedjan. Kommande krav rörande ekodesign, kvotplikt och annat utökat producentansvar och produktkrav samt ansvarsutkrävande för ursprunglig avfallsproducent kan förväntas medföra förbättringar på området.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Växjö kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Växjö kommun anser att ett producentansvar är nödvändigt för att minska avfallsmängderna och öka andelen återvunnet material. Vi vill att producenterna och produktägarna ska ta hand om avfallet från sina produkter och se till att det återanvänds, återtillverkas eller återvinns på ett miljövänligt sätt. Detta skulle minska trycket på kommunerna och avfallshanteringsbolagen som idag får ta hand om stora mängder avfall som inte är lämpligt för materialåtervinning. Vi vill också att producenterna och produktägarna ska utforma sina produkter så att de är resurssnåla, lätta att reparera, återbruka och återvinna, och fria från miljö- och hälsofarliga ämnen. Detta skulle bidra till att förlänga produktens livslängd, minska avfallets miljöpåverkan och öka efterfrågan på återvunnet material. Vi anser att ett stärkt producentansvar från design till försäljning och återtagning skulle gynna både miljön, samhället och ekonomin. Det skulle skapa incitament för innovation, skapa nya jobb och affärsmöjligheter, och minska kostnaderna för avfallshantering. Det skulle också öka medvetenheten och engagemanget hos konsumenterna, som skulle få bättre förutsättningar att göra hållbara val. Vi hoppas att Naturvårdsverket tar hänsyn till våra synpunkter och inkluderar ett producentansvar för möbler och madrasser i sina åtgärdsförslag.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Växjö kommun	Övergripande NAP+PAF+MKB	Ett exempel på svårhanterligt avfall inom kommunernas ansvar är plast där bl. a. Växjö kommun lägger mycket resurser på att samla in, informera och även eftersortera s. k. kommunplast (plast som ej är förpackningar). Dessa åtgärder är nödvändiga för att skilja på plast som det finns en efterfrågan på och plast som ej efterfrågas av återvinningsledet, p.g.a. den stora floran av plaster som finns på marknaden och den stora mängd plastprodukter som består av olika sorteras plast som inte går att separera från varandra. En reglering av antalet plasttyper och krav på design för återvinning av plastprodukter hade möjliggjort att mer plast hade kunnat återvinnas. Ett annat illustrativt exempel är insamling av produkter för återbruk som Växjö kommun jobbar mycket aktivt med på alla återvinningscentraler. Stora mängder möbler, hushållsartiklar, sport- och fritidsutrustning mm samlas in varje dag, tyvärr går mycket av detta material i slutändan till förbränning då det inte finns en för låg efterfrågan på begagnat material. Återbruksentreprenörerna konkurrerar med i sammanhanget billiga nyproducerade varor och har svårt att täcka kostnader för lokaler och personal. För att återbruk ska ta fart på riktigt krävs stimulans av marknaden och sannolikt hantera nytillverkade produkters verkliga miljökostnad på lämpligt sätt.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
KEMI	Övergripande NAP+PAF+MKB	Kemikalieinspektionen vill betona att utvecklingen och implementeringen av lagstiftning relaterad till den gröna given innebär stora möjligheter samtidigt som det ställer krav på att det finns tillgång till resurser för inblandade parter.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.

KEMI	Övergripande NAP+PAF+MKB	Kemikalieinspektionen ser positivt på Naturvårdsverkets förslag till nationell avfallsplan (NAP) och nationellt avfallsförebyggande program (PAF) och delar den övergripande bedömningen att många aktörer har en viktig roll för att bidra till omställning till en giftfri cirkulär ekonomi och för att nå våra mål kopplat till hantering av avfall och förebyggande av avfall. Kemikalieinspektionen finner att Naturvårdsverket beskrivit kemikalierelaterade risker och kopplingarna till avfall på ett bra sätt där förekomsten av farliga ämnen hindrar en giftfri cirkulär ekonomi. Vi delar Naturvårdsverkets problembeskrivning om att det saknas incitament för värdebevarande när produkter och projekt utformas, vilket medför stora avfallsmängder som kan innehålla farliga ämnen. Detta för i sin tur med sig risker för hälsa och miljö, men försvårar även möjligheterna till att reparera, återanvända och slutligen återvinna. Den i många fall bristande informationen om innehåll av farliga ämnen kan också utgöra ett hinder för säker återanvändning eller återvinning. Kvaliteten på de material som förs in i de tekniska kretsloppen är avgörande för att kunna förebygga avfall. Därför är det viktigt att understryka näringslivets centrala roll för en säker och hållbar design, vilket är ett koncept som håller på att utvecklas inom EU1	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
KEMI	Övergripande NAP+PAF+MKB	Kemikalieinspektionen föreslår att det internationella perspektivet lyfts fram på ett tydligare sätt. Sverige och EU är beroende av den globala utvecklingen ur flera aspekter. Produktion och konsumtion av kemikalier och varor är en global handelsfråga liksom även avfallshanteringen. Den globala produktionen och konsumtionen av kemikalier, varor och avfall innebär också en belastning på planetens ekosystem och människors hälsa i form av spridning av farliga ämnen, förorenade livsmedel och nedskräpning. Miljögifter och föroreningar som plastskräp sprids även utan människans hjälp över nationsgränser genom transport via luft och vatten. I detta sammanhang kan det globala plastavtalet som håller på att tas fram få stor betydelse. Kemikalieinspektionen bedömer också att det nya globala ramverket som innehåller 28 mål om kemikalier och avfall ger möjlighet att samordna arbetet och därför behöver lyftas fram i planen och programmet.2	Naturvårdsverket tackar för kommentaren, vi har lagt till text om det globala ramverket för kemikalier.

KEMI	Övergripande NAP+PAF+MKB	Det finns också en rad nya lagstiftningar som tagits fram eller som har föreslagits under den gröna given som till exempel ramförordningen om ekodesign för hållbara produkter (ESPR) ³ , taxonomiförordningen ⁴ , direktivet för att främja reparation av varor ⁵ , direktivet om miljöpåståenden ⁶ . De två förstnämnda ska nu implementeras och tillämpas i praktiken. Dessutom ska nya produktlagstiftningar tas fram, inom ramförordningen om ekodesign för hållbara produkter. Kemikalieinspektionen bedömer att de svenska myndigheterna har en viktig roll i att stödja näringslivet, och i dialog med näringslivet, bidra till att reglerna utformas utifrån svenska förutsättningar, för en fortsatt giftfri cirkulär omställning. Utvecklingen och implementeringen av lagstiftning relaterad till den gröna given innebär stora möjligheter samtidigt som det ställer krav på att det finns tillgång till resurser för inblandade parter. Nedan lämnar vi några förslag till åtgärder på detta område som kompletterar och/eller ersätter förslag Naturvårdsverkets förslag under bilaga 6.	Naturvårdsverket tackar för förslagen och har lagt till de föreslagna åtgärderna.
KEMI	Övergripande NAP+PAF+MKB	Även om beskrivningen av kemikalierelaterade risker och kopplingarna till avfall är väl beskrivna, behöver man förtydliga och förenkla terminologin som används. I remissversionen av avfallsplanen och avfallsförebyggande programmet används ett stort antal begrepp, såsom farliga ämnen, särskilt farliga ämnen, skadliga ämnen, kemiska ämnen och kemikalier. I svarsmallen ges några exempel på förtydliganden och förenklingar av terminologin som ger ökad förståelse.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren, vi har gått igenom dokumenten och sett över terminologin.
Sveriges Bergmaterialin dustri	Åtgärdsförslag	I syfte att främja den cirkulära hanteringen av material är det mycket viktigt att det finns en tydlig möjlighet att återvinna material som klassas som avfall, men även en tydlig möjlighet att hantera cirkulära material som biprodukter eller produkter. En viktig del av den cirkulära hanteringen sker inom ramarna för återbruk / återanvändning utanför avfallslagstiftningen. Regelverket för återanvändning och återvinning upplevs idag som alltför komplext, krångligt och tidskrävande. Regelverket är inte anpassat för hur byggverksamhet bedrivs, och dagens vägledning är alltför restriktiv för att tydligt främja cirkulära lösningar. Det behöver vara lätt att göra rätt!	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete. Vi arbetar just nu med att uppdatera vår vägledning om masshantering.

Nacka kommun	Åtgärdsförslag	"Generella åtgärder NAP Kommunen (verksamhetutövare): Vid upphandling ställa krav på att produkter och material är möjliga att materialåtervinna och inte innehåller farliga ämnen. Inspektörer kan delta i nationella och regionala projekt inom avfallsområdet. Kommunen kan stötta exploateringsprojekten till en god avfallshantering genom att vara med i tidiga skeden och lyfta att avfall och hållbarhet behöver vara med. "	Tack för synpunkten. Vi har förtydligat en generell åtgärd för myndigheter i kap. 11 som avser att ställa ambitiösa miljö- och klimatkrav på varor och tjänster i upphandlingar samt lagt till en åtgärd om att köpa återvinningsbara produkter och produkter av återvunnen råvara. Vi har förtydligat vikten av tillsyn för att gällande bestämmelser ska få effekt på flera ställen i planen, bl.a. i kapitel 11 och 9. Vi har även förtydligat åtgärden som handlar om vår roll att ta fram tillsynsvägledning utifrån avfallshierarkin om nya regler inom området (exempelvis kommande EU-lagstiftning) och kommande mål. Vi har också kopplat denna åtgärd till arbetet med den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken där avfall är ett särskilt tillsynsområde samt till vår tillsynsvägledningsplan som tas fram vartannat år. Vi har även lyft fram vikten av samverkan med andra myndigheter, tillsynsmyndigheter samt aktörer för att accelerera omställningen mot en mer hållbar och cirkulär ekonomi. Slutligen har vi lagt till en åtgärd för kommunerna om att säkerställa att krav ställs på utrymmen för avfallshantering och avfallsförebyggande vid markanvisning och tecknande av exploateringsavtal.
KEMI	Åtgärdsförslag	Kemikalieinspektionens förslag på nya generella åtgärder för regeringen För att stötta de reviderade och ny åtgärdsförslagen ovan anser Kemikalieinspektionen vidare att regeringen bör prioritera följande åtgärder: • Fortsatt verka för att genomföra åtgärderna i EU:s kemikaliestrategi för hållbarhet - på väg mot en giftfri miljö. • Verka för en förbättrad tillgång till information om kemikalier i produkter och varor och stötta implementeringen av kemikalielaterad information i digitala produktpass.	Naturvårdsverket tackar för inspel och tar med sig inspelet till vårt fortsatta arbete. Nya förslag på styrmedel tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.

KEMI	Övergripande NAP+PAF+MKB	I tillägg till dessa åtgärdsförslag (De åtgärdsförslag NV listar för KEMI i NAP och PAF) ser Kemikalieinspektionen behov av följande åtgärder för respektive produkt- eller materialströmmar som anges inom parentes: • Driva på för att anpassa RoHS-direktivet till en giftfri cirkulär omställning (Elektronikavfall). • Bidra till Echa:s arbete med att identifiera farliga ämnen i batterier och driva på för att begränsa de farligaste ämnena i batterier enligt batteriförordningen (Batterier). • Bidra till Echa:s arbete med att identifiera farliga ämnen i förpackningar enligt förpackningsförordningen och driva på för att begränsa de farligaste ämnena i förpackningar i synnerhet i livsmedelsförpackningar (Förpackningar).	Vi har lagt till åtgärdsförslagen.
KEMI	Övergripande NAP+PAF+MKB	Då möbler utgör en särskilt prioriterad produktkategori inom ESPR ser Kemikalieinspektionen ett behov att etablera en dialog mellan myndigheter och berörda branscher om innehåll av farliga ämnen inom denna produkt- och materialström. Denna åtgärd skulle kunna riktas till flera aktörer, men ett huvudansvar skulle lämpligen ligga hos Naturvårdsverket.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar med inspelet i framtida diskussioner/processer

Stockholm Stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	När det gäller nämndens övergripande synpunkter bedömer nämnden att det avfallsförebyggande programmet bör stärkas genom att tydligare lyfta fram vikten av ökad nyttjandegrad av det som redan är producerat som ett sätt att verka avfallsförebyggande. Detta gäller både i den generella problembeskrivningen men också i form av åtgärder kopplade till de olika prioriterade material- och produktströmmarna (t.ex. byggnader och lokaler, textilier, möbler, fordon och elektronik). Alla aktörer i kedjan kan ha en roll i detta i form av att erbjuda nödvändiga återbrukstjänster (näringsliv), möjliggöra infrastruktur och implementera handlingsplaner (offentlig sektor), nyttja återbruksprodukter och efterfråga återbruksprodukter (konsumenter). Vid utvärderingen av nuvarande avfallsplan och avfallsförebyggande program framkom att många aktörer efterfrågar ett dokument som pekar ut hur problem kopplat till avfall och avfallsförebyggande kan lösas och hur målen kan uppnås. Flera aktörer menade att planen och programmet visar vad man vill, men inte hur man når dit. Även om de nu föreslagna dokumenten innehåller många förslag på åtgärder som kan genomföras av olika aktörer så upplevs tyngdpunkten fortfarande ligga i beskrivningen av utmaningar och problem. För att dokumenten ska fungera mer som vägledning och stöd vore det önskvärt att förflytta och förstärka fokuset till de konkreta åtgärdsdelarna.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar det med i det fortsatta arbetet.
Helsingborgs stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	Förslag till nationell avfallsplan ger en god kunskapsöversikt om avfall och avfallsituationen i Sverige idag. Planen beskriver ansvarsområden för olika avfallsfraktioner och hur de ska tas om hand, vilka utmaningar som finns och aktuell avfallsstatistik. Planen redovisar endast de mål som redan är uppsatta genom EU:s avfallsdirektiv och de befintliga nationella miljömålen. Det avfallsförebyggande åtgärdsprogrammet anger exempel på åtgärder som nationella myndigheter, kommuner, organisationer, företag och konsumenterna kan genomföra för att nå målen. Stadens främsta kritik är att inga nya mål eller strategier sätts upp i planen, trots att flera av de nuvarande målen inte nås, och att andra länder i EU ligger längre fram än Sverige.	Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.

Helsingborgs stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	Obalans mellan kommunernas ansvar och andra samhällssektorer En övergripande synpunkt är att många av förslagen har fokus på avfall hos hushåll, medan det inte finns motsvarande krav på producenter och verksamheter. För att på allvar kunna minska avfallet i samhället och öka andelen återbrukat och återvunnet material, måste alla sektorer involveras på liknande sätt. Staden har tittat framför allt på kommunernas ansvar. Det är ett omfattande ansvarsområde som åläggs kommunerna för att Sverige ska nå målen. Kommunerna ska samla in olika fraktioner, stå för information, beteendepåverkan och kunskapsspridning till invånare och företag samt utföra tillsyn över verksamheter och över export och import av avfall. Vår bedömning är att många kommuner inte klarar detta idag. Det behövs mer vägledning, resurser och stöd till kommunerna.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Helsingborgs stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	Svårt att förbättra återvinning på enbart frivillig väg Enligt planen läggs stor vikt vid kommunernas ansvar för att möjliggöra separat insamling och på att informera invånarna hur de ska göra. I Helsingborgs stad har invånarna i två decennier haft möjlighet att sortera samtliga fraktioner i sina fastigheter och NSR:s insamlingssystem är föredömligt. Vi arbetar med rådgivning, beteendepåverkan och utbildning. Trots detta ser vi att sorteringen inte förbättrats på senare år. Omvärldens trender och ideal har stor påverkan på konsumenter. Myter och gamla sanningar om avfallshantering är svåra att bryta och motverkar i viss mån villigheten att sortera. Egenansvaret verkar hänga samman med rådigheten över den egna avfallshantering. I ett flerbostadshus med gemensam avfallshantering är det lättare att vara en anonym avfallsproducent och där ser vi mer osorterat restavfall. Helsingborgs stad har antagit avfallsmål som överensstämmer med avfallsdirektivet vad gäller minskat kommunalt avfall och ökad återvinningsgrad och kommer att vidta alla de åtgärder som krävs för måluppfyllelse. Flera förvaltningar i staden har startat ett arbete för att återbruka utomhusutrustning och möbler, liksom återbrukat byggmaterial av olika slag.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.

Helsingborgs stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	Det ska vara lätt att göra rätt när vi skapar det cirkulära samhället - Svenska företag vill vara med i den cirkulära omställningen. Vi bedömer att det behövs betydligt starkare nationella styrmedel för att skapa det cirkulära samhället, än de åtgärder som finns i den nationella avfallsplanen. Enligt vår erfarenhet krävs bland annat en god insamlingsinfrastruktur, såsom nationella faciliteter för återvinning av materialfraktionerna och det behövs också ett nytänkande kring produktion och konsumtion. Det kan finnas en målkonflikt för producenter mellan att få ner priserna genom storskalig produktion/konsumtion och att tillverka långlivade produkter som är designade för att kunna repareras och att demonteras för en effektiv materialåtervinning. Svensk Näringsliv föreslår flera specifika åtgärder för detta i sin rapport "Hur kan Sverige bli mer cirkulärt?" från februari 2024. Rapporten tangerar styrmedel och incitament för att stödja utvecklingen av cirkulära affärsmodeller. Dessa åtgärder syftar till att skapa en gynnsam miljö för företag att övergå till mer hållbara och resurseffektiva affärsmodeller. Förslagen visar att svenska företag vill vara med i den cirkulära omställningen, de uppger bland annat följande. <i>Ekonomiska incitament:</i> Inför skatteincitament och subventioner för företag som implementerar cirkulära affärsmodeller och teknologier. <i>Regelverk och standarder:</i> Utveckla och anpassa regelverk och standarder som främjar återvinning, återanvändning och resurseffektivitet. <i>Offentlig upphandling:</i> Använd offentlig upphandling som ett verktyg för att driva efterfrågan på cirkulära produkter och tjänster. <i>Utbildning och kompetensutveckling:</i> Investera i utbildningsprogram och kompetensutveckling för att öka kunskapen om cirkulär ekonomi bland företag och arbetskraft. <i>Forskning och innovation:</i> Stöd forskning och innovation inom cirkulära lösningar genom bidrag och finansiering. <i>Informationskampanjer:</i> Genomför informationskampanjer för att öka medvetenheten och förståelsen för cirkulär ekonomi bland konsumenter och företag.	Naturvårdsverket tackar förkommentaren
-------------------	--------------------------	--	--

Helsingborgs stad	Övergripande NAP+PAF+MKB	Ge resurser till uppföljning av frivilliga åtgärder Avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet pekar på många svårigheter när det gäller återvinning och återanvändning av material. Stora förändringar behöver ske på kort tid för att målen ska uppnås. Ett stort ansvar läggs på den privata sektorn, men även myndigheter och kommuner. I miljökonsekvensbeskrivningen belyses att kommunerna fått alltmer ansvar inom avfallsområdet, men inte motsvarande tillskott i ekonomin. Stora delar av förslagen i avfallsplanen är frivilliga, vilket kan leda till att myndigheterna inte prioriterar att följa upp åtgärderna på grund av bristande resurser. Staden menar att uppföljning är en viktig del av arbetet framåt, även om åtgärderna är frivilliga. Utan ett ekonomiskt tillskott ser vi en stor risk att målen i den nya avfallsplanen inte kommer att uppfyllas.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Länsstyrelsen Östergötland	Övergripande NAP+PAF+MKB	Länsstyrelsen Östergötland är positiv till förslagen om Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program 2024–2030. Att avsnitt om illegal avfallshantering finns med i förslaget till den Nationella Avfallsplanen ser Länsstyrelsen Östergötland som mycket positivt. Att problematiken lyfts fram här, i detta sammanhang, kan innebära att ytterligare delar av organisationer får information om problematiken med illegal avfallshantering, att det förekommer, och att arbetet mot illegal avfallshantering bör prioriteras och samordnas brett. Länsstyrelsen Östergötland ser också positivt på att miljö kvalitetsmålen betydelse för Sveriges miljöarbete lyfts fram i det Avfallsförebyggande programmet. Likaså är det positivt att programmet under "Nuläge" även lyfter klimatmålen och Agenda 2030. De ger tillsammans en övergripande bild av hur avfallshantering och resurshushållning har påverkan på såväl miljömässiga som klimatrelaterade och sociala aspekter i samhället. Förslagen på ny Avfallsplan och Avfallsförebyggande program är gedigna och utgör bra underlag för vidare arbete med avfallsförebyggande för samtliga nämnda aktörer.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren

Länsstyrelsen Östergötland	NAP Illegal avfallshantering	I den Nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken är ett tillsynsområde Avfall och ett av fokusområdena illegal avfallshantering. Länsstyrelsens förslag är att den Nationella strategin för tillsyn lyfts fram i den Nationella Avfallsplanen dels för kopplingen illegal avfallshantering, dels till ytterligare områden.	Vi lyfter fram den nationella tillsynsstrategin i kap 11 Generella åtgärder samt i kap. 3.6.
Länsstyrelsen Östergötland		Avfallsfrågan bör prioriteras tidigt i samhällsplaneringsprocessen. I ett fyraårigt EU-projekt i samverkan med bland annat kommuner i länet (2019-2023) och där Länsstyrelsen Östergötland var leadpartner, framkom att det är viktigt att jobba med avfallsfrågan tidigt i samhällsplaneringen och att detta bör förbättras. Då inte enbart med masshantering, utan avfallsfrågan generellt.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Länsstyrelsen Östergötland	Övergripande NAP+PAF+MKB	Frågan är hur den ekonomiska tillväxten förväntas påverka utveckling av cirkulär ekonomi och om det bör lyftas fram ytterligare?	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Länsstyrelsen Östergötland	Övergripande MKB	Vad gäller påverkan på luft borde avfallsbränder finnas med. Avfallsbränder leder till direkt utsläpp till luft.	Bränder i avfallslager tas upp i avsnitt 8.5. I MKB:n hanteras påverkan av genomförda åtgärder.
Västerås stad	PAF Budskap	Bra punkter på sida 7. Men skulle kunna lyfta återanvändning i större utsträckning. Att återanvända mer är en enkel men effektiv åtgärd för att förebygga att avfall uppstår.	Bra synpunkt. Vi förtydligar i texten
Västerås stad	PAF Hur ställer vi om... Fokus konsumtionsled (offentlig och privat)	Sida 34: Upphandlingsmyndigheten har tagit fram hållbarhetskriterier för mer hållbara och cirkulära upphandlingar, men incitament behövs för att öka användningen av dessa kriterier. Vi håller verkligen med! De mindre kommunerna halkar efter och behöver mycket stöd och incitament.	Instämmer i synpunkten och tar med oss i Naturvårdsverkets fortsatta arbete och kommande uppdrag.

Västerås stad	PAF Framtida behov av åtgärder	Sida 38: Ett annat viktigt åtgärdsområde handlar om att offentliga aktörer bör gå före och visa vägen i omställningen mot en mer hållbar och cirkulär ekonomi genom att ställa tuffa miljö- och klimatkrav på varor och tjänster vilket är en förutsättning för att främja mer hållbara affärsmodeller. Även i detta avsnitt pekas den offentliga upphandlingen ut som en viktig del i omställningen till ett cirkulärt samhälle. Vi vill återigen lyfta att de mindre kommunerna har svårt att leva upp till detta och behöver stöd för att komma vidare.	Instämmer i synpunkten och tar med oss i framtida arbeten och uppdrag.
Västerås stad	PAF Förslag på generella åtgärder	Vi anser att ambitionen är för låg. För "snälla" skrivningar om att alla kan göra något, och att det viktiga är att börja med något. Våga vara mer utpekande och "tvingande".	Naturvårdsverket instämmer. Har uppdaterat skrivningar i texten, men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som redan beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet. Naturvårdsverket agerar utifrån vårt mandat och uppdrag.
Västerås stad	PAF Förslag på generella åtgärder	Regeringen har en jätteviktig roll som lägger grunden för andra aktörer att göra rätt. Punkt 2 och 3 under regeringens åtgärder "utveckla och implementera styrmedel" är jätteviktiga och bör lyftas som en prioriterad uppgift	Naturvårdsverket instämmer. Har förtydligat i åtgärdslistan.

Västerås stad	PAF Förslag på generella åtgärder	Upphandlingsmyndigheten. För snällt skrivet att de bara ska erbjuda vägledning och hållbarhetskriterier. De mindre kommunerna behöver mer stöd än så för att kunna jobba med detta.	Bra synpunkt. Har uppdaterat i åtgärdslistan för att förtydliga att kommuner, länsstyrelser och andra offentliga myndigheter vid upphandling ska beakta åtgärder som verkar avfallsförebyggande. Naturvårdsverket och Upphandlingsmyndigheten tar med sig inspel i det fortsatta arbetet. Vad gäller att föreslå nya styrmedel ska dessa tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen och inte i programmet.
Västerås stad	PAF Förslag på generella åtgärder	Sida 40-41: Upphandlingsmyndighetens föreslagna åtgärder: Samverka med andra berörda myndigheter för att accelerera omställningen mot en mer hållbar och cirkulär ekonomi genom offentlig upphandling.	Bra synpunkt. Vi har ändrat i generella åtgärder för kommuner. Naturvårdsverket och Upphandlingsmyndigheten tar med sig inspel i det fortsatta arbetet. Vad gäller att föreslå nya styrmedel ska dessa tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen och inte i programmet.
Västerås stad	PAF Förslag på generella åtgärder	Sida 41-42 Kommuner och offentlig förvaltning: punkterna 4, 5 och 6 som handlar om inköp och upphandling. Hur kan detta göras obligatoriskt och inte bara vara frivilligt? De små kommunerna saknarresurser och jobbar inte med såna här frågor i upphandlingen.	Bra synpunkt. Har ändrat i generella åtgärder för kommuner: <i>Vid upphandling ska hållbara produkter och tjänster prioriteras.</i> PAF
Västerås stad	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Sida 55: Byggnadsmaterial och byggprodukter - förslag på åtgärder Kommuner och länsstyrelser: Inkludera en masshanteringsplan som en del i kommunens avfallsplan.	lagt till masshanteringsplan som del av regionens avfallsplan.
Västerås stad	PAF Plast	Bara en uppmuntrande kommentar om att det är tydligt att Naturvårdsverkets uppdrag med Nationell platsamordning behövs. Platsamordningen når ut till aktörer längs plastens hela värdekedja och är tydliga med att insatser och förändring behövs tidigt och inte enbart när plasten har blivit avfall.	Vi tackar för berömet :)

Västerås stad	PAF Textil	Ingen synpunkt men det är glädjande att aktörer i textilens hela värdekedja har pekats ut och att det tydliggjorts vad de kan/ska göra. Många viktiga åtgärder som föreslås återfinns tidigt i värdekedjan.	Tack för positiv återkoppling!
Västerås stad	PAF Bilaga 2	Bilaga 2 Avfallslagstiftning kopplat till avfallsförebyggande: Miljöbalken 2 kapitlet 5§ är ju en fantastisk paragraf vars lydelse borde göras mer känt. Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna att 1. minska mängden avfall, 2. minska mängden skadliga ämnen i material och produkter, 3. minska de negativa effekterna av avfall, och 4. återvinna avfall. I första hand ska förnybara energikällor användas.	Bra synpunkt. Vi kommer att tillgängliggöra och förtydliga gällande lagstiftning kopplat till PAF på Naturvårdsverkets hemsida.
Västerås stad	PAF Bilaga 6	Viktiga nyckelaktörer behöver få bättre insikt i vad de kan och bör göra. Bilaga 6 är en bra sammanställning men är inte tillräckligt sökbar och lätt att hitta i.	Tack för konstruktiv återkoppling. Ambitionen är att Bilaga 6 ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten. i arbetar med att ta fram en sida där det ska vara möjligt att söka på både aktör och material och produktströmmar.
Västerås stad	MKB Kapitel 9 Vidare arbete och uppföljning	Viktigt avsnitt. Vad gör NV av rekommendationerna och vad tänker de kring den osäkerhet som finns om planen och huruvida programmet får avsedd effekt?	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Vi tar med oss rekommendationerna i framtida processer. Men vad som kan ombesörjas beror på vilka uppdrag myndigheten får och vilka resurser vi har att tillgå. Naturvårdsverket följer utvecklingen i förhållande till både nationella och internationella mål. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet ska, enligt avfallsdirektivet, utvärderas åtminstone vart sjätte år och ses över vid behov.

Västerås stad	MKB Kapitel 8 Samlad bedömning	Vi instämmer i den samlade bedömningen som finns i MKB:n: och vill särskilt trycka på följande tre skrivningar:	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Västerås stad	MKB Kapitel 8 Samlad bedömning	Statistik för perioden 2014–2020 visar att mängden avfall i Sverige fortsätter att öka medan materialåtervinningen minskar, vilket är tvärt emot samhällets mål. (Naturvårdsverket, 2024j). Detta indikerar att stora förändringar behöver komma till stånd för att målen ska uppnås. Som både planen och programmet belyser så finns hinder för att förändringarna ska kunna utföras.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Västerås stad	MKB Kapitel 8 Samlad bedömning	Det är inte ovanligt att det finns ett utförandeunderskott som gör att myndigheter inte har de resurser som krävs för att säkerställa att lagstiftning efterlevs. Det finns därför risk att åtgärder som planen och programmet anger inte kommer att genomföras i den grad som behövs för att uppnå målen	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Västerås stad	MKB Kapitel 8 Samlad bedömning	Med tanke på att trenderna går åt fel håll så behövs antagligen mer omfattande åtgärder som förenklar för aktörerna och/eller som ger ökade incitament. Antagligen behövs mer eller andra styrmedel för att nå miljömålen och de andra målen som bedömts som relevanta för planen	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Växjö Kommun		Det avfallsförebyggande programmet och den nationella avfallsplanen innehåller en beskrivning av nuläget med utmaningar och möjligheter och förteckning på pågående initiativ samt inspiration till åtgärder. Det går att ifrågasätta syftet med detta upplägg då inte mycket ny kunskap tillförs och inga nya åtgärder initieras. Det är alldeles för defensivt att ha inriktningen 'inspiration' för alla åtgärder som föreslås. Många av föreslagna åtgärder skulle kunna bidra till en positiv förändring men behöver vara mycket mer konkreta och tydliga och regleras i stark lagstiftning. Med nuvarande utformning av programmets förslag på åtgärder är det mycket tveksamt om någon förändring kommer ske i riktning mot att mer resurser omhändertas och att samhället rör sig mot en mer cirkulär ekonomi.	Naturvårdsverket avvaktar.

Växjö Kommun		Syftet med det avfallsförebyggande programmet är att beskriva nationellt beslutade åtgärder och hur styrmedel bidrar till att dessa genomförs, då borde också Naturvårdsverket bidra med tydligare analys på hur avsaknad av styrmedel påverkar och tydliggöra vad denna avsaknad får för följder, ex svag ekonomisk styrning som bromsar cirkularitet. Bland förslag på åtgärder och övriga resonemang saknas styrning av centrala samhällsekonomiska mekanismer som pris på jungfruliga råvaror, pris på klimatpåverkande verksamhet, moms- och skattereglering på cirkulära tjänster och verksamheter -sådant som ibland behöver hanteras på EU-nivå och som har möjlighet att få konkret genomslag.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och instämmer i att en sådan analys hade varit intressant och värdefull. Men det skulle vara ett stort uppdrag och omfattas inte i uppdraget att revidera den nationella avfallsplanen el det avfallsförebyggande programmet.
Växjö Kommun		Tillsynsaspekten nämns på ett fåtal ställen men inte alls i den omfattning som krävs för att – återigen – tillräckligt många åtgärder ska genomföras. Naturvårdsverket bör se över resurser för tillsyn på lokal och central nivå (t. ex. över producenterna och säkerställa att produkterna uppfyller kraven i producentansvarsförordningarna), dialog med tillverkningssektorn, tillsynsvägledning på nationell nivå, instrument för efterlevnad som miljöstraffavgifter för bristande källsortering (t. ex. hos verksamheter).	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har lagt till mer om tillsyn i den nationella avfallsplanen.
Växjö Kommun		Växjö kommun arbetar målmedvetet med att minska mängden avfall som går till förbränning och deponi genom satsningar på förebyggande, ökat återbruk och ökad återvinning som möjliggörs riktade insatser, samarbeten med andra aktörer, kontinuerligt förbättringsarbete, uppföljning av resultat och ser ett stort behov av åtgärder på nationell nivå för minskade mängder kommunalt avfall, ökad utsortering av det avfall som uppstår och ökad grad av förberedelse för återanvändning och materialåtervinning.	Naturvårdsverket tackar för informationen.
Växjö Kommun		Remitterade handlingar bedöms inte bidra på ett tillräckligt konkret vis för att nå EU:s mål och skapa en cirkulär ekonomi. Växjö kommun vill framför allt se ett större fokus på producenternas och produktägarnas ansvar för avfallet som uppstår från deras produkter. Växjö kommun anser att det är effektivast, även kostnadsmässigt, att påverka avfallets mängder och återanvändning- och återvinningsgrad med åtgärder högre upp i produktionskedjan. Kommande krav rörande ekodesign, kvotplikt och annat utökat producentansvar och produktkrav samt ansvarsutkrävande för ursprunglig avfallsproducent kan förväntas medföra förbättringar på området.	Naturvårdsverket tackar för informationen.
Växjö Kommun		Växjö kommun anser att ett producentansvar är nödvändigt för att minska avfallsmängderna och öka andelen återvunnet material. Vi vill att producenterna och produktägarna ska ta hand om avfallet från sina produkter och se till att det återanvänds, återtillverkas eller återvinns på ett miljövänligt sätt. Detta skulle minska trycket på kommunerna och avfallshanteringsbolagen som idag får ta hand om stora mängder avfall som inte är lämpligt för materialåtervinning. Vi vill också att producenterna och produktägarna ska utforma sina produkter så att de är resurssnåla, lätta att reparera, återbruka och återvinna, och fria från miljö- och	Naturvårdsverket tackar för informationen.

		hälssofarliga ämnen. Detta skulle bidra till att förlänga produktens livslängd, minska avfallets miljöpåverkan och öka efterfrågan på återvunnet material.	
Växjö Kommun		Vi anser att ett stärkt producentansvar från design till försäljning och återtagning skulle gynna både miljön, samhället och ekonomin. Det skulle skapa incitament för innovation, skapa nya jobb och affärsmöjligheter, och minska kostnaderna för avfallshantering. Det skulle också öka medvetenheten och engagemanget hos konsumenterna, som skulle få bättre förutsättningar att göra hållbara val. Vi hoppas att Naturvårdsverket tar hänsyn till våra synpunkter och inkluderar ett producentansvar för möbler och madrasser i sina åtgärdsförslag.	Naturvårdsverket tackar för informationen.
Växjö Kommun		Ett exempel på svårhanterligt avfall inom kommunernas ansvar är plast där bl. a. Växjö kommun lägger mycket resurser på att samla in, informera och även eftersortera s. k. kommunplast (plast som ej är förpackningar). Dessa åtgärder är nödvändiga för att skilja på plast som det finns en efterfrågan på och plast som ej efterfrågas av återvinningsledet, p.g.a. den stora floran av plaster som finns på marknaden och den stora mängd plastprodukter som består av olika sorteras plast som inte går att separera från varandra. En reglering av antalet plasttyper och krav på design för återvinning av plastprodukter hade möjliggjort att mer plast hade kunnat återvinnas. Ett annat illustrativt exempel är insamling av produkter för återbruk som Växjö kommun jobbar mycket aktivt med på alla återvinningscentraler. Stora mängder möbler, hushållsartiklar, sport- och fritidsutrustning mm samlas in varje dag, tyvärr går mycket av detta material i slutändan till förbränning då det inte finns en för låg efterfrågan på begagnat material. Återbruksentreprenörerna konkurrerar med i sammanhanget billiga nyproducerade varor och har svårt att täcka kostnader för lokaler och personal. För att återbruk ska ta fart på riktigt krävs stimulans av marknaden och sannolikt hantera nytillverkade produkters verkliga miljökostnad på lämpligt sätt.	Naturvårdsverket tackar för informationen.
Göteborgsregionen	PAF Avfallsmängderna i Sverige ökar	Utveckla stycket kring ekonomiska vinster av att arbeta med avfallsförebyggande. Fler goda exempel inom kommunala verksamheter visar på hur tusentals kronor och tid i enskilda verksamheter kan sparas in årligen och istället användas till att stärka kvalitén i kärnverksamheten. Lyfta vikten av att använda skattemedel på ett ansvarsfullt sätt.	Bra förslag. Förtydligar i text och vi kommer att lägga upp goda exempel på Naturvårdsverkets hemsida.
Göteborgsregionen	PAF Problemanalysen	I marknadsmisslyckanden, även nämna produktionen av varors negativa påverkan på miljön och människors hälsa	Naturvårdsverket har utökat texten kring negativa externa effekter något men hänvisar i övrigt till bilaga 5 för en längre version av problemanalysen.

Göteborgsregionen	PAF Problemanalys	Lyfta in att det saknas tillräckligt med utbud på marknaden av återanvändbara produkter, reparatörer och tjänster för delning. Det är inte bara information som saknas utan även utbudet.	Naturvårdsverket ser inte det som ett enskilt marknadsmisslyckande utan detta är en konsekvens av att externa effekter inte är internaliserade i priset på nya produkter. Detta leder till att utbudet av återanvändbara produkter, reparationstjänster mfl får svårt att konkurrera. Vi har förtydligat under punkten om externa effekter.
Göteborgsregionen	PAF Förslag på generella åtgärder	Kommuner och offentlig förvaltning: Samverka med andra kommuner och aktörer för att underlätta för invånare genom liknande system och målsättningar samt få draghjälp av varandra.	Bra förslag. Har uppdaterat i åtgärdslistan.
Göteborgsregionen	PAF Förslag på generella åtgärder	Kommuner och offentlig förvaltning: genom fysiskt planering skapa ytor för återbruk och delning.	Bra förslag. Har kompletterat och uppdaterat i åtgärdslistan.
Göteborgsregionen	PAF Förslag på generella åtgärder	Kommuner och offentlig förvaltning: Identifiera aktörer och föra dialog med viktiga samarbetspartners inom näringsliv och civilsamhälle för nya affärsmodeller, avfallsförebyggande och ökad återanvändning.	Bra förslag. Har uppdaterat i åtgärdslistan.
Göteborgsregionen	PAF Förslag på generella åtgärder	Kommun: även budget och skuldrådgivning kan stötta konsumenter att minska sina skulder och få en mer hållbar ekonomi genom att vidta avfallsförebyggande insatser.	Bra förslag. Åtgärden har lagts till.
Göteborgsregionen	PAF Förslag på generella åtgärder	Använd en skarpare formulering än informera.	Bra förslag. Har ändrat enligt förslag.

Göteborgsregionen	PAF Textil	Kommuner ska också informera hushåll om förebyggande av textilavfall från 1 jan 2025. 3 kap. 3 c § avfallförordningen (2020:614) framgår att kommunen också får ett utökat informationsansvar. Kommunen ska lämna information om vikten av att hushålla med råvaror och energi genom att se till att textil återanvänds eller genom att på annat sätt förebygga uppkomst av textilavfall när det är möjligt. Informationen ska lämnas till hushåll och verksamhetsutövare som producerar sådant textilavfall som är kommunalt avfall, som kommunen ansvarar för att samla in och behandla.	Bra förslag. Har ändrat enligt förslag.
Göteborgsregionen	PAF Förpackningar	Producenter och designer kan designa för minskad materialåtgång och ta bort onödiga förpackningar ex nät runt citrusfrukter.	Bra förslag. Har ändrat enligt förslag.
Göteborgsregionen	PAF Elutrustning	Kommuner och regioner: Arbeta för att förlänga livlängden på elutrustning genom varsam hantering, reparation, uppgradering och återanvändning.	Bra förslag. Har ändrat enligt förslag.
Göteborgsregionen	PAF Möbler	Kommuner bör i första hand köpa in begagnade möbler- inte bara överväga det.	Bra förslag. Har ändrat enligt förslag.
Göteborgsregionen	PAF Minskad nedskräpning	Privatpersoner kan minska användning av engångsartiklar för att minska nedskräpning.	Förslag tillagt under förslag på åtgärder privatpersoner
Göteborgsregionen	PAF Förslag på generella åtgärder	Konsumenter: Dela med andra, exempelvis genom hyr och delningstjänster.	Bra förslag. Har kompletterat till följande: • Dela med andra genom hyr och delningstjänster (t.ex. trädgårdsredskap och verktyg). PAF
Göteborgsregionen	PAF Minskad nedskräpning	Lägg till att Kommuner även kan: Informera och kommunicera med allmänheten om skräpets farlighet, miljöpåverkan och kostnader för nedskräpning	Förslag tillagt under förslag på åtgärder privatpersoner

Jordbruksverket	PAF Bilaga 6	Åtgärderna tycks ha stort fokus på saker/prylar och produkternas livslängd, återanvändning, återvinning. Vi saknar åtgärder som rör svinn och överkonsumtion såsom att man får plastleksaker på köpet när man köper tidningar eller hamburgare. Eller lockas köpa mer än man tänkt genom Tag 3 betala för 2-erbjudanden. Tex se Branschaktörer alla sektorer: "Använd nudging och andra beteendevetenskapliga tekniker för att uppmuntra konsumenter att använda produkter längre tid. "	Bra förslag. Vi kompletterar PAF med textförslaget.
Jordbruksverket	PAF Bilaga 6	Kan texten om Livsmedel bli mer tydlig för de som berörs? Det vill säga att aktörerna de som hanterar, köper, säljer, producerar livsmedel samt organisationer, myndigheter m.fl. ska/bör använda handlingsplanen som åtgärd för att förebygga livsmedelsavfall? Nu är texten mer en generell beskrivning av matsvinnarbetet i Sverige. Men vi undrar om det skulle kunna skrivas mer som en åtgärds punkt för att göra läsaren uppmärksam på att handlingsplan för minskat matsvinn Fler gör mer är en avfallsförebyggande åtgärd. Det står om halvtidsuppföljning och utvärdering som görs 2024 . Här används fel tempus. Utvärderingen är redan genomförd och redovisades i februari (Fler gör mer 2020-2023 Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Naturvårdsverket S-2024 nr 01). Vid den uppdatering av handlingsplanen Fler gör mer som genomförs 2024 finns det däremot möjlighet till omprioriteringar och anpassning. Det kanske är snarare uppdateringen som åsyftas?	Bra förslag, vi tar med det i revideringen av programmet.
KEMI	PAF Sammanfattning	s. 7. Sammanfattning, förslag justering	Vi har justerat texten.
KEMI	PAF Introduktion	s. 9. Introduktion. Förslag: lägg till målen i det globala kemikalieramverket som också omfattar avfallsfrågor. Eventuellt skulle man kunna skriva lite mer om dem även på s. 20 som handlar om mål. Måläret 2030 sammanfaller för vissa mål och mål som är satta till 2035. Åtgärder i nationella avfallsplanen och förebyggandeprogrammet har betydelse för måluppfyllelsen i det globala ramverket.	Vi har ändrat enligt synpunkten.

KEMI	PAF Avfallsförebyggande programmets syfte	s. 11 Beskrivningen av vad som ingår i avfallsförebyggande saknar åtgärder om att minska skadliga ämnen i material och produkter.	Vi har ändrat enligt synpunkten.
KEMI	PAF Varför ska vi förebygga?	s. 15 Beskrivning av kemikalieanvändning. De exempel som ges på kemikalier med önskvärda egenskaper kan utgör utfasningsämnen vilket också ger ordet kemikalier en negativ klang. För vissa av dessa önskvärda funktioner såsom vatten- och smutsavvisande förmåga hos textilier har en substitution från PFAS, till betydligt säkrare alternativ) genomförts på många användningsområden. Det kan därför vara värt att tänka igenom vad man vill betona i detta sammanhang. Genomgående i rapporten används en rad olika begrepp för att beskriva kemiska ämnen (kemikalier, ämnen, farliga ämnen, särskilt farliga ämnen med flera).	Vi har justerat texten enligt förslaget
KEMI	PAF Varför ska vi förebygga?	s. 15 Förslag på komplettering om antalet ämnen på marknaden, samt referens till befintlig siffra.	Vi har justerat texten enligt förslaget.
KEMI	PAF Nuläge	s. 24. Vi föreslår ett tillägg om behovet av att revidera Reach och att förslaget ännu inte presenterats.	Vi har justerat texten enligt förslaget.
KEMI	PAF Problemanalys	s. 30 Brist på information, finns det någon bättre källa?	Tack för inspel. Naturvårdsverket har uppdaterat i text för att förtydliga.
KEMI	PAF Hur ställer vi om... Fokus konsumtionsled (offentlig och privat)	s. 34 Förslag komplettera med att det saknas data om ämnens egenskaper	Naturvårdsverket har kompletterat den inledande texten med ett avsnitt om ämnens egenskaper.

KEMI	PAF Den gröna och digitala omställningen	s. 35 relaterat till den gröna omställningen kan det vara bra att nämna behovet av att förebygga miljöproblem relaterade till nya processer, tekniker och produkter så att man inte flyttar runt problemen.	Tack för synpunkten. Texten har uppdaterats enligt förslag.
KEMI	PAF Förslag på generella åtgärder	s 39 Det är viktigt att även regeringen driver på kemikaliestrategin + ESPR	Tack för synpunkten. Naturvårdsverket tar med sig den i det fortsatta arbetet och kommande uppdrag. Detta då förslag för nya styrmedel tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
SÖRAB	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	För att öka återanvändningen av produkter från byggnation och rivning så föreslår SÖRAB att Naturvårdsverket arbetar med end of waste och kvalitetscertifiering kopplat till att få ut återbrukat material på marknaden.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren men har inte mandat att skapa certifieringssystem.
SÖRAB	PAF Material- och produktströmmar	Det är snyggt och pedagogiskt att samma prioriterade avfallsströmmar finns som rubriker i både NAP och PAF. Om de läggs i samma ordning i NAP och PAF kan läsbarheten öka.	Tack för synpunkt. Naturvårdsverket har gjort bedömningen att rubrikerna inte kan vara desamma i PAF respektive NAP. Exempelvis är rubriken <i>Livsmedel</i> i PAF motsvarande i NAP är <i>Bioavfall</i> . Ordningen på prioriterade produkt och materialströmmar är snarlik men vald med omsorg just för att underlätta läsbarheten i respektive dokument.
Tekniska Verken Kiruna AB	MKB Kapitel 1 Inledning	Miljö- och byggförvaltningen vid Kiruna kommun anser att sociala och jämställdhetsaspekter på tillgänglighetsproblem bör beaktas vid bedömning av mål. Sammanfattningsvis anser miljö- och Byggnadsförvaltningen att större hänsyn till glesbygden behövs vid målformuleringar och att den sociala aspekten av skärpta mål och lagar övervägs i MKB. Förvaltningen anser också att skyddet för den enskilde tjänstemannen vid motverkande av avfallsbrottslighet bör problematiseras i planens situationsbeskrivning.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren men har valt att inte låta MKBn omfatta sociala och jämställdhetsaspekter då det ligger utanför Naturvårdsverkets uppdrag. Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet.
Avfall Sverige	-		

Boverket	PAF Budskap	Budskapen: (sid. 8) ”Designa rätt från början...” – Det är bra, men ingår även tillverkningen och genomförandet? Någon måste se till att designen genomförs på ett korrekt sätt så att slutprodukten har hög kvalitet. Detta bör beskrivas tydligare.	Tack för frågan. Helt korrekt, tillverkning och genomförande ingår men eftersom detta är ett budskap som ska vara enkelt att förmedla så är det underförstått. Att produktion och genomförande är viktiga områden framgår i andra delar av PAF exempelvis i kapitlet <i>Hur ställer vi om till en cirkulär ekonomi och ökat avfallsförebyggande?</i>
Boverket	PAF Den gröna och digitala omställningen	Den gröna och digitala omställningen (s.35) Kommentar: Byte av bränslebilar till elbilar är bara en del av den gröna omställningen. Hur är det med behov av stora exploateringar för den ”gröna industrin” som dessutom kräver att hela städer byggs om och byggs ut (som i Norra Sverige)?	Bra synpunkt. Har uppdaterat och lagt till enligt förslag i den generella skrivningen
Boverket	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	(sid. 54) I första stycket under Förslag på åtgärder skulle man kunna tilläga att vägledningen redan är framtagen och tillgänglig, med en länk till webbsidan, Boverket (2024). Uppdrag om cirkulär ekonomi i byggsektorn. https://www.boverket.se/sv/byggande/uppdrag/uppdrag-om-cirkular-ekonomi-i-byggsektorn/	Tillägg har gjorts enligt förslag.
Byggföretagen	PAF Introduktion	Sida 10 - Byggföretagen undrar på vilket sätt AFP utgör en vägledning och ser en risk i att denna formulering blir förvirrande i förhållande till befintliga vägledningar.	Bra synpunkt. Texten har uppdaterats.
Byggföretagen	PAF Introduktion	På sida 14 står det om de ökade mängderna avfall från byggsektorn, detta behöver ställas i relation till den höga produktionstakten som varti dessa år, så att en förklaring finns till varför avfallet har ökat. Se grafen nedan.	Det stämmer att produktionstakten varit hög under perioden men vi anser att strävan behöver vara mot att bryta sambandet mellan ökad produktion och uppkomst av avfall.

Byggföretagen	Ej valt avsnitt/rubrik	Vi instämmer med skrivningar om att vi har bäst möjlighet att påverka projektets avfallsmängder om frågan behandlas tidigt i processen. Nu nämns enbart fastighetsägaren, detta bör omfatta även andra beställare och byggherrar.	Vi har inte identifierat var i texten en omformulering vore relevant. Under Förslag på åtgärder inom Byggsektorn adresseras Byggherrar/ Beställare/Projektörer/ tillsammans
Byggföretagen	Ej valt avsnitt/rubrik	Skettelagstiftning utgör ett konkret exempel på hinder för ökad cirkularitet.	Tack för synpunkt. Naturvårdsverket tar med sig inspelet i vårt fortsatta arbete.
Byggföretagen	Ej valt avsnitt/rubrik	Vid ombyggnation och ändrad användning av bostäder och byggnader behöver regelverket möjliggöra en effektivare användning av det befintliga beståndet för att undvika rivning och ökad materialanvändning.	Tack för er synpunkt. Regelförändringar kan inte lyftas i detta sammanhang men vi tar med det i vårt fortsatta arbete.
Byggföretagen	Ej valt avsnitt/rubrik	"Innebär att produkter eller infrastrukturprojekt (ex byggnader) inte redan i designstadiet utformas för lång livslängd och för att vara reparerbara, uppgraderbara eller återanvändningsbara. Anledningen är att åtgärder som är lönsamma ur ett livscykelperspektiv kan vara kostsamma för enskilda aktörer. Helhetsperspektiv saknas." Vem menar detta? källa?	Naturvårdsverket gör denna bedömning baserat på den kunskap och data vi har tillgängliga.
Byggföretagen	Ej valt avsnitt/rubrik	Tillhandahålla återbruksprodukter som lämpar sig för yrkesmässigt byggande, inklusive tillhörande kvalitetsinformation, på marknaden bör vara ett åtgärdsförslag.	Förslaget har kompletterat de åtgärdsförslag som tas upp för materialleverantörer
Byggföretagen	Ej valt avsnitt/rubrik	Tillsynen på bygg- och rivningsområdet är för svag och träffar för få aktörer. Det ger stort utrymme för att inte följa regler och det blir osund konkurrens. Tillsynen på byggande och rivning behöver stärkas. Det bör läggas till ett åtgärdsförslag under Kommuner kopplat till detta.	Förslag till åtgärd har lagt in i dokumentet

Byggmaterialin dustrierna	PAF Varför ska vi förebygga?	Figur 2. Kommentar: Kopplat till figuren behöver en kompletterande text infogas som förklarar att ökningen av bygg- och rivningsavfall 2020, i huvudsak är kopplat till en ökad produktionsvolym.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten och instämmer att så kan vara fallet. Vid ökade produktionsvolymerna blir det än viktigare att vidta avfallsförebyggande åtgärder för ökad resurseffektivitet i en cirkulär ekonomi.
Byggmaterialin dustrierna	PAF Problemanalys	Figur 8: Kommentar: Begreppen behöver stämma överens med vedertagna begrepp inom standardiseringen. Vad menas med begreppet "konstruktion" i bilden? De röda symbolerna bör signalera att det kan finnas risker (inte att det automatiskt innebär det) (samma med den gula triangeln). Om detta är en bild som ska vara i det avfallsförebyggande programmet behöver fler "cirkulära pilar" adderas. Nu är det rätt stort fokus på avfall även i denna bild då flest pilar går dit. Återanvändning kan gå tillbaka till tillverkning också, att man tar tillbaka och använder delar eller renoverar produkter. Från konstruktion kan det gå tillbaka en pil till Tillverkning (t ex spill, återtag mm).	Naturvårdsverket har uppdaterat bilden.
Byggmaterialin dustrierna	PAF Problemanalys	Informationsbrist/Asymmetrisk information. "Information saknas eller förmedlas inte om vilka material och/eller farliga ämnen som produkter/material/ byggnader innehåller ⁴¹ ". Kommentar: Denna slutsats är formulerad väldigt generisk men referensen rör leksaker och kylskåp om vi förstår rätt. Detta är olyckligt att en referens rörande ett par produkter används för att dra en slutsats om alla material och produkter. Meningen behöver nyanseras. Inom byggsektorn t.ex. delas mycket information om material- och produkters innehåll.	Naturvårdsverket har nyanserat meningen och den hänvisar nu endast till exemplet leksaker.
Byggmaterialin dustrierna	PAF Framtida behov av åtgärder	Tilllägg på punktlistan till Regeringen: Samt utvärdera om befintliga styrmedel styr rätt eller behöver förändras.	Naturvårdsverket tackar för inspel och tar det sig i vårt fortsatta arbete. Detta då styrmedel och åtgärder riktade mot regeringen tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen.
Byggmaterialin dustrierna	PAF Framtida behov av åtgärder	Tilllägg på punktlistan till Naturvårdsverket: Samt i vägledningsarbete generellt beakta hur cirkulering av material kan främjas	Bra synpunkt. Har kompletterat enligt förslag.

Byggmaterialin dustrierna	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Förslag på åtgärder: Synka med motsvarande lista i NAP	Tack för förslag. Bilaga 6 är en sammanställning av alla åtgärder för alla aktörer som nämns i både PAF och NAP. Bilaga 6 är likadan i NAP och PAF. Har förtydligat detta i läsanvisningen till programmet.
Byggmaterialin dustrierna	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Texten: De dominerande systemen i Sverige är BASTA, Byggvarubedömningen och SundaHus och alla systemen har kriterier för farliga kemikalier som till stora delar bygger på Kemikalieinspektionens PRIO-guide. Kommentar: Denna mening bör strykas. Specifika system bör ej namnges i denna typ av dokument.	Det nämnda hjälpmedlen är vedertagna sedan många år i branschen och vi ser nytta av att de används i än högre utsträckning. Vi har däremot justerat formuleringarna kring detta för att visa på att bedömningen naturligtvis kan göras
Byggmaterialin dustrierna	PAF Hinder och marknadssmisslyck anden	Texten: Policymisslyckanden: Två aspekter kopplade till befintlig lagstiftning har identifierats att påverka motivationen att förebygga avfall negativt: Det förekommer stora subventioneringar av naturresursutvinning och primära industrier. De samlade råvarurelaterade subventionerna i världen, inklusive energi och vatten, uppskattats uppgå till omkring 10 000 miljarder kronor årligen. Det är mer än en procent av hela världens BNP och bidrar till att hålla resurspriserna på en konstgjord låg nivå. Kommentar: Vi håller med om den första aspekten som anges om avfallslagstiftningen. Men vi ifrågasätter hur relevanta siffrorna i den andra aspekten (ovan) är för Sverige. Om detta ska anges i rapporten måste det åtföljas av en kommentar kopplat till nationella förhållanden. Annars riskerar man med detta generella resonemang att förmedla en felaktig bild som inte är representativ för Sverige.	NV tar inte fram siffror kopplat avseende subventioner utan tittar enbart på hur mycket avfall som har uppkommit utan att koppla det till subventionerna.
Näringslivets Producentansv ar i Sverige AB	PAF Förpackningar	Vid regeringens implementering av EU:s nya förpackningsdirektiv (PPWR) anser NPA att det är av stor vikt att den avsedda harmoniseringen mellan alla länder bibehålls och att en överimplementering av direktivet inte görs.	Naturvårdsverket instämmer i att det är viktigt att genomförandet görs på ett bra sätt.

Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	PAF Förpackningar	NPA anser att Naturvårdsverket har en nyckelroll i att redan idag tydligt informera och vägleda producenter om kommande krav i PPWR, för att motverka att producenter gör oinformerade val idag, som riskerar att inte uppfylla kommande krav i PPWR.	Naturvårdsverket tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	PAF Bilaga 3	Vi föreslår en korrigering av text i Åtgärd 1 under rubrik Producentansvar, då producentansvar för returpapper och tidningar upphävdes 1 januari 2022 (då Sveriges kommuner fick ett insamlingsansvar för avfallsmaterialet).	Tack för synpunkten, vi korregerar texten.
Näringslivets Producentansvar i Sverige AB	PAF Bilaga 6	Under rubrik "Förslag på generella åtgärder" föreslår vi att åtgärder för aktör "Kommun, länsstyrelse och annan offentlig förvaltning" kompletteras med en åtgärd för ökad myndighetstillsyn inom samtliga åtgärdsområden. Tillsyn är ett effektivt verktyg i det avfallsförebyggande arbetet.	Tack för bra synpunkt.Vi tar det med oss i vårt fortsatta arbete.
Stockholms Stad	PAF Nuläge		
Stockholms Stad	PAF Nuläge... Fokus - konsumtionsled (offentlig och privat)	För att minska det privata bilinnehavet behövs det incitament eller regelverk för kommuner att i detaljplaner och program planera för färre parkeringsplatser och fler mobilitetshus eller andra mobilitetslösningar.	Tack för bra och konkret förslag. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Stockholms Stad	PAF Förslag på generella åtgärder	Åtgärden "Sprida goda exempel på lösningar som fungerat väl vid upphandling kopplat till återbruk, reparation och rekonditionering av produkter" skulle kunna kompletteras med ökad nyttjandegrad.	Bra förslag. Har kompletterat enligt förslag.

Stockholms Stad	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Det är för lätt och billigt att riva byggnader i stället för att bevara eller bygga om. Det behövs regelverk som ger incitament till att bevara/återanvända byggnader och byggmaterial. Kommunerna har inga verktyg för att styra detta i planprocessen idag.	Åtgärd tillagd för att fånga upp detta perspektiv.
Stockholms Stad	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Det borde ställas högre krav på att anpassa nya byggnader efter befintlig topografi i stället för att spränga. Kommunerna behöver verktyg för att styra detta i planprocesser.	Åtgärd tillagd för att fånga upp detta perspektiv.
Stockholms Stad	PAF Material- och produktströmmar	Av sida 54 framgår att Boverket bland annat ska utreda hur kontrollplan enligt PBL kan utvecklas för att bättre stimulera återbruk, vilket är positivt. Det framgår även att Boverket tillsammans med SGU ska utreda hur regional fysisk planering kan användas som grund för att ta fram ett ändamålsenligt planeringsverktyg för att hantera matchning av utbud och efterfrågan för massor på regional nivå. I samband med dessa utredningar bör det även göras en koppling till NV:s vägledning för riskbedömning av massor för anläggningsändamål. Detta för att det ska vara tydligt när återbrukshanteringen behöver anmälas till tillsynsmyndigheten.	Idén är bra, men för detaljerad för att ingå i planen. Ingen åtgärd.
Stockholms Stad	PAF Plast	Naturvårdsverkets nationella plastsamordning har gett kommunerna stor nytta i det lokala avfallsförebyggande arbetet och det är därför positivt att deras fortsatta samordnande roll lyfts fram i förslag till avfallsförebyggande programmet.	Vi tackar för berömmet.
Stockholms Stad	PAF Plast	Kommuner och regioner är stora plastanvändare, fler specifika förslag på åtgärder för dessa organisationstyper skulle därför kunna läggas till. Exempel på åtgärder som skulle kunna vara till inspiration finns i Stockholms stads handlingsplan för hållbar plastanvändning.	Åtgärdslistan är kompletterad

Stockholms Stad	PAF Bilaga 3	Under punkt 6 anges åtgärden "Utbildning för behöriga myndigheter om införandet av krav på förebyggande av avfall...", där Naturvårdsverket utpekats som ansvarig för tillsynsvägledning kring förebyggande av avfall. Det bör beaktas att avfallsförebyggande tillsyn utifrån miljöbalken är mycket ovanlig sett till hur lagstiftningen tillämpas av de flesta kommunala miljönämnder i dag. Konkreta tillsynskampanjer, som planeras och följs upp av Naturvårdsverket, bör finnas för att förmå fler kommuner att arbeta förebyggande inom tillsynen. Samtidigt bör Naturvårdsverkets tillsynsvägledning omfatta exempel på rimlighetsavvägningar och konkreta åtgärder som verksamhetsutövare förväntas efterleva i syfte att säkerställa att tillsynen blir mer jämlik inom landet. En ojämnlik tillsyn kan annars leda till osund konkurrens, då vissa verksamhetsutövare kan undvika krav på att arbeta avfallsförebyggande om de befinner sig i en kommun som inte prioriterar den tillsynen lika hårt som andra kommuner gör.	Tack för bra synpunkt. Vi tar det med oss i vårt fortsatta arbete.
Stockholms Stad	PAF Plast	Plastförpackningar utgör en stor del av flödet av plast i samhället. En industri som väljer hur de ska förpacka sin produkt saknar incitament för att välja en förpackning som går att materialåtervinna. Ett förslag till Naturvårdsverket är att utreda förutsättningar att införa föreskrifter om att endast använda förpackningar som kan återvinnas i reglerna om producentansvar för förpackningar, för att främja att industrier väljer förpackningar som faktiskt går att materialåtervinna.	Tack för kommentaren. I om kommande förpackningslagstiftning så kommer detta förbättras avsevärt.
Stockholms Stad	PAF Textil	Miljöförvaltningen föreslår en ny åtgärd under avsnittet "Organisationer och verksamheter", utifrån att idéburna organisationer samlar en intresserad allmänhet och sitter på sakkunskap samt erfarenhet av engagemangsskapande insatser.	Bra förslag. Åtgärden tillagd enligt förslag. Kompletterade med länkar till nedladdningsbart informationsmaterial på Naturvårdsverkets hemsida.
Stockholms Stad	PAF Textil	Miljöförvaltningen föreslår en ändring i åtgärden "Ställ krav på hållbara textilier vid upphandling och överväga aspekter som att produkterna är tvättbara, möjliga att reparera och materialåtervinna, samt minska på mängden engångsartiklar. Vägledning och upphandlingskriterier finns på Upphandlingsmyndighetens hemsida." under avsnittet "Kommuner och länsstyrelser". Åtgärderna att produkterna ska vara tvättbara samt att minska på mängden engångsartiklar hänger ihop och meningen kan därför kortas. Vidare föreslår Miljöförvaltningen att lägga till återbrukad samt upcyklad textil.	Bra förslag. Åtgärden kompletterad enligt förslag.

Stockholms Stad	PAF Textil	Åtgärden "Undersöka om det finns textilier som fyller sin funktion, men som inte används inom den egna verksamheten innan nya inköp görs." är svår att förstå, Miljöförvaltningen föreslår därför en omformulering.	Bra förslag. Åtgärden kompletterad enligt förslag.
Stockholms Stad	PAF Elutrustning	Miljöförvaltningen förslår en ny åtgärd för kommuner och regioner.	Förslag tillagt under förslag på åtgärder privatpersoner
Stockholms Stad	PAF Elutrustning	Miljöförvaltningen förslår att åtgärden "Vid inköp gör en hållbar upphandling utifrån funktion och behov. Upphandlingsmyndigheten har vägledning och hållbarhetskriterier." konkretiseras.	Förslag tillagt under förslag på åtgärder privatpersoner
Stockholms Stad	PAF Elutrustning	Miljöförvaltningen förslår ett tillägg kring att upphandla rekonditionerade produkter i åtgärden "Hitta samarbetspartners som tar hand om organisationens utbytta elprodukter för restaurering och återanvändning."	Förslag tillagt under förslag på åtgärder privatpersoner
Svensk Ventilation	PAF Material- och produktströmmar	Byggprodukter, vi anser att det är fel att NV namger och beskriver kommersiella aktörer som dominerande på marknaden, för bedömning av miljöödata. Ex Sundahus, Byggvarubedömningen och BASTA. Det finns inget som säger att det är dessa program i framtiden som kommer vara bäst eller att de framöver kommer följa PRIO listan.	Det nämnda hjälpmedlen är vedertagna sedan många år i branschen och vi ser nytta av att de används i än högre utsträckning. Vi har däremot justerat formuleringarna kring detta för att visa på att bedömningen naturligtvis kan göras

Göteborgs Stad	PAF Nuläge... Fokus - konsumtionsled (offentlig och privat)	Figur 6 visar fördelningen av konsumtionen. Här skulle det även vara bra om det kunde ges exempel på vad som ingår för att koppla den tydligare mot just avfallsförebyggande. Det hade även varit bra om man kunde förtydliga hur figur 6 och 7 är kopplade till varandra. Figur 7 visar vart vi ska nå (att Sveriges konsumtion behöver minska från 8 ton CO2-ekv till 1 ton CO2-ekv per år till 2050) men inte hur. Det vore bra att redovisa vad det innebär stegvis för vår produktion och konsumtion år för år.	Bra och klok synpunkt. Tyvärr finns ingen sådan figur eller beräkning tillgänglig som visar vilken förändring som bör ske över tid. Naturvårdsverket tar med frågan i vårt fortsatta arbete.
Göteborgs Stad	PAF Bilaga 6	Det är oklart om bilaga 6 i PAF är samma som bilaga 6 i NAP och hur dessa förhåller sig till varandra.	Tack för frågan! Bilaga 6 är en sammanställning av alla åtgärder för alla aktörer som nämns i både PAF och NAP. Bilaga 6 är likadan i NAP och PAF. Har förtydligat detta i läsanvisningen till programmet.
Göteborgs Stad	PAF Bilaga 6	Generella åtgärder (sid 4): Komplettera eller ändra åtgärden "Informera hushåll om återförsäljningsplatser och var välgörenhetsorganisationer tar emot begagnade produkter" med var produkter kan repareras, lånas och köpas begagnade	Bra förslag. Åtgärden kompletterad enligt förslag.
Göteborgs Stad	PAF Bilaga 6	Generella åtgärder (sid 4): komplettera åtgärden "Vid inköp till kommunens verksamhet ställa krav på hållbara produkter vid upphandling och överväga aspekter som att produkterna är tvättbara, möjliga att reparera och materialåtervinna, samt att minska mängden engångsartiklar" med att man ska efterfråga återbrukade produkter och produkter tillverkade av återvunnet material. Även hyrlösningar/produkt som tjänst bör efterfrågas.	Bra förslag. Åtgärden kompletterad enligt förslag om än inte ordagrant.

Göteborgs Stad	PAF Bilaga 6	Textil (sid 17): Komplettera åtgärden "Ställ(a) krav på hållbara textilier vid upphandling och överväga aspekter som att produkterna är tvättbara, möjliga att reparera och materialåtervinna, samt minska på mängden engångsartiklar." med tillverkade av återvunna och återanvända material.	Bra förslag. Åtgärden kompletterad enligt förslag.
Göteborgs Stad	Ej valt avsnitt/rubrik	Förändra konsumtionsmönster (s 34) "Att påverka konsumtionsmönster som leder till mer hållbar konsumtion handlar bland annat om att forma och förändra beteenden, vilket även innebär att bryta och förändra gamla vanor. Beteendeförändring kan ske både som en följd av relativt omedvetet beslutsfattande såväl som mer medvetna beslut." Förslag att exemplifiera ovanstående med konsumtionspyramiden.	Tack för konstruktivt förslag. Naturvårdsverket har tagit fram nya illustrationer till avfallshierarkin i enlighet med gällande lagstiftning i Miljöbalken. Men använd gärna er utmärkta konsumtionspyramid! Vi arbetar tillsammans med avfallsförebyggande!
Göteborgs Stad	MKB Kapitel 2 Metodik för miljöbedömning	Miljökonsekvensbeskrivningen har genomförts på en strategisk nivå och det har inte bedömts hur stora effekterna av enskilda åtgärder förväntas bli. Därmed framgår det inte vilken effekt de olika enskilda åtgärderna får och det blir svårare att bedöma vilka åtgärder som borde prioriteras. Det vore önskvärt att åtgärderna graderas utifrån hur de bedöms bidra till målluppfyllelse.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och instämmer i att det hade varit värdefullt med konsekvensanalyser och beräkningar av effekter. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Utan införsel av nya styrmedel och/el mål är det svårt att bedöma de samlade effekterna av samtliga förslag till åtgärder på frivilligbasis. En sådan bedömning skulle behöva bygga på en ett flertal uppskattningar och därmed skulle även resultatet bli osäkert. Det är kombinationen av åtgärder som kan medföra betydande förflyttning.
Göteborgs Stad	Ej valt avsnitt/rubrik	Bilaga 1 Samrådsredogörelse samt Bilaga 2 Målluppfyllelse saknas i underlaget. Det är därmed exempelvis svårt att ta ställning till avgränsningar som gjorts med anledning av samrådet.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har förtydligat texten om avgränsning.

Helsingborgs Stad	PAF Budskap	Är det möjligt att skriva "ska" undvikas istället för bör?	Vi skriver bör tills vidare, det saknas fortfarande definitioner och kunskap om vilka ämnen som försvårar eller omöjliggör återanvändning, återtillverkning och materialåtervinning.
Helsingborgs Stad	PAF Krav i avfallslagstiftningen på avfallsförebyggande program	Skulle underlätta om alla namn på bilagor, dokument, lagar och direktiv skrevs ut med kursiv text så att det är lätt att utläsa vad som är namnet på bilagan. Se över så att ni är konsekventa genom hela dokumentet. exempelvis s.11 stycke 2 efter Bilaga 3.	Naturvårdsverket tackar förförslaget och tar med det i layoutprocessen.
Helsingborgs Stad	Ej valt avsnitt/rubrik	Vara konsekvent gällande fotnoter och hänvisning till figurer	Alla fotnötter och hänvisningar till figurer går igenom och revideras innan slutlig publicering.
Helsingborgs Stad	Ej valt avsnitt/rubrik	Många grafer är suddiga och ser inklippta ut från andra rapporter, använd originalbilderna eller egna tabeller	Alla figurer och tabeller kommer att layoutas innan slutlig publicering
Helsingborgs Stad	PAF Miljökvalitetsmålen	Mer åtgärder för att målaren ska nås	Naturvårdsverket instämmer och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
Helsingborgs Stad	Ej valt avsnitt/rubrik	Lite fokus på hur åtgärder ska följas upp och kontrolleras eller implementeras. Vem ska ställa kraven? Vem ska följa upp att åtgärderna görs? Brukar vara tillsynsmyndigheten men nämns inte mycket eller resoneras kring hur programmet tänkt sig detta. Förhindra att ansvarsfördelningen faller mellan stolarna när ingen pekats ut som "kontrollant".	Det finns inget utpekat uppföljningsansvar men Naturvårdsverket kompletterar i texten att det är viktigt att aktörer synliggör vilka åtgärder som genomförs genom att skriva in åtgärder i styrdokument exempelvis i kommunernas avfallsplaner. Naturvårdsverket är intresserade av att få ta del av goda exempel.

Helsingborgs Stad	PAF Textil	Stycke Utmaningar: Beskriver bara fast fashion men det finns idag även Ultra fast fashion som etablerar sig allt mer. Exempelvis Shein, Fashion nova, Boohoo, Zaful och Pretty little things. https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/vad-ar-ultra-fast-fashion/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwwae1BhC_ARIsAK4Jfrxv5S2JU76gA4lluQibePAFsmMppK5UNDmQStyYE6LTP_Jn_DiiRmQaAiZIEALw_wcB	Bra inspel. Har lagt till en mening om ultrafast fashion i textilavsnittet.
Helsingborgs Stad		en del "gamla" siffror från 2016. Finns det inga uppdaterade siffror från plockanalyser och förväntade konsumtionsnivåer?	Bra synpunkt. Har tydliggjort i text vad som gäller kopplat till mer uppdaterad data och vilka osäkerheter som finns.
Helsingborgs Stad		Kan upphandlingsmyndigheten göra mer? ställa tydligare krav på kommuner och företag att ha långsiktiga upphandlingsavtal och att reparation ska vara första steget innan man köper nytt? Just nu står det bara att de bör erbjuda hållbarhetskriterier och vägledning.	Tack för bra synpunkt. Upphandlingsmyndigheten tar inspelet med sig i sitt fortsatta arbete. Och redan idag finns stöd och vägledning till kommuner på UHMs webbsida.
Helsingborgs Stad	MKB Kapitel 8 Samlad bedömning	Vi håller med om MKB:ns samlade bedömning om att stora förändringar krävs för att uppnå avfallsplanens mål. Dessa blir mycket svåra att uppnå genom frivilliga åtgärder. Vi håller även med om att kommunerna kontinuerligt får alltmer ansvar för avfallshantering samt inlämnande av statistik, ofta utan tillräcklig ekonomisk ersättning. Kommunerna har troligen inte tillräckliga resurser att ändra sina upphandlingar/kontrakt i den grad som behövs för att målen ska uppnås på så kort tid. Vidare behövs en radikal ändring av marknaden när det gäller materialåtervinning, system för inköp av återbrukat material med mera för att målen ska kunna uppnås.	Naturvårdsverket instämmer
KEMI	PAF Sammanfattning	s. 7. Sammanfattning, förslag justering För att möjliggöra detta behöver farliga ämnen fasas ut "så långt som möjligt".	Vi har justerat texten.

KEMI	PAF Introduktion	s. 9. Introduktion. Förslag: lägg till målen i det globala kemikalieramverket som också omfattar avfallsfrågor. Eventuellt skulle man kunna skriva lite mer om dem även på s. 20 som handlar om mål. Mållåret 2030 sammanfaller för vissa mål och mål som är satta till 2035. Åtgärder i nationella avfallsplanen och förebyggandeprogrammet har betydelse för måluppfyllelsen i det globala ramverket.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten och tar den med sig i det fortsatta arbetet.
KEMI	PAF Avfallsförebyggandes programmets syfte	s. 11 Beskrivningen av vad som ingår i avfallsförebyggande saknar åtgärder om att minska skadliga ämnen i material och produkter.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har uppdaterat i texten.
KEMI	PAF Varför ska vi förebygga?	s. 15 Beskrivning av kemikalieanvändning. De exempel som ges på kemikalier med önskvärda egenskaper kan utgör utfasningsämnen vilket också ger ordet kemikalier en negativ klang. För vissa av dessa önskvärda funktioner såsom vatten- och smutsavvisande förmåga hos textilier har en substitution från PFAS, till betydligt säkrare alternativ) genomförts på många användningsområden. Det kan därför vara värt att tänka igenom vad man vill betona i detta sammanhang. Genomgående i rapporten används en rad olika begrepp för att beskriva kemiska ämnen (kemikalier, ämnen, farliga ämnen, särskilt farliga ämnen med flera).	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har sett över vilka begrepp som används.
KEMI	PAF Varför ska vi förebygga?	s. 15 Förslag på komplettering om antalet ämnen på marknaden, samt referens till befintlig siffra.	Dubbel kommentar
KEMI	PAF Nuläge	s. 24. Vi föreslår ett tillägg om behovet av att revidera Reach och att förslaget ännu inte presenterats.	Dubbel kommentar
KEMI	PAF Problemanalys	s. 30 Brist på information, finns det någon bättre källa?	Naturvårdsverket tackar för inspel och har uppdaterat i texten.

KEMI	PAF Hur ställer vi om... Fokus konsumtionsled (offentlig och privat)	s. 34 Förslag komplettera med att det saknas data om ämnenas egenskaper	Dubbel kommentar
KEMI	PAF Den gröna och digitala omställningen	s. 35 relaterat till den gröna omställningen kan det vara bra att nämna behovet av att förebygga miljöproblem relaterade till nya processer, tekniker och produkter så att man inte flyttar runt problemen.	Naturvårdsverket instämmer och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
KEMI	PAF Förslag på generella åtgärder	s 39 Det är viktigt att även regeringen driver på kemikaliestrategin + ESPR	Kommentaren förekommer två ggr.
Norrköpings kommun	PAF Bilaga 2	Gällande engångsplastdirektivet och ny lagstiftning kring muggar och matlådor. De som erbjuder take away-matlådor måste ha flergångsalternativ. Kännedomen om detta i dagsläget är låg, både bland konsumenter och försäljare. Här finns stor vikt av att informera brett.	Åtgärdslistan är kompletterad
Norrköpings kommun	PAF Bilaga 6	Den inledande texten i Bilaga 6 beskriver endast de avfallsförebyggande åtgärderna trots att det är en sammanställning av både programmet och avfallsplanen.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och justerar texten.
Norrköpings kommun	PAF Bilaga 6	Punkt 3, s 142, under förslag till Naturvårdsverkets åtgärder saknar hänvisning till NAP och PAF.	Naturvårdsverket instämmer och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
Norrköpings kommun	PAF Bilaga 6	Naturskyddsföreningen och andra intresseorganisationer kan också vara samverkansparter i genomförandet av åtgärder. Lägg gärna till det.	Naturvårdsverket instämmer och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.

Norrköpings kommun	PAF Bilaga 6	Åtgärder för kommunerna skulle kunna vara att följa möbeltrappan, införa internt återbrukssystem, upphandla återbrukat/av återvunnet material och att vid tillsyn informera om matsvinn, materialåtervinning mm. Kommunerna kan även inspirera medborgarna/konsumenter genom att synliggöra återbruksaktörer och lokala delningsinitiativ exempelvis på kommunens webb.	Bra inspel. Har lagt till åtgärd om internt återbrukssystem för möbler. Det finns redan en åtgärd med förslag riktade mot konsumenter under generella åtgärder.
Norrköpings kommun	PAF Livsmedel	På s 50 hänvisas till Sveriges särskilda program för förebyggande av livsmedelsavfall (Bilaga 1). Men den återfinns inte i bilagan.	Ändringar har gjorts i programmet utifrån synpunkterna. Bilaga 1 ändrad till Bilaga 5.
Norrköpings kommun	PAF Nuläge	S 22 – det är svårt att särskilja färgerna i diagrammet. Gör tydligare.	Alla figurer och tabeller kommer att layoutas innan slutlig publicering
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Utvärdering av tidigare avfallsförebyggande program	Utvärderingen av tidigare avfallsförebyggande program konstaterar att "Många aktörer efterfrågar en plan och program som pekar ut hur problem kopplat till avfall och avfallsförebyggande kan lösas och hur målen kan uppnås. Flera aktörer menade att planen och programmet visar vad man vill men inte hur man når dit." Föreslaget program lyckas inte åstadkomma det som efterfrågats. Det är för vagt att föreslaget program ska ses som ett stöd och inspiration. Det krävs kraftfullare tag för att åstadkomma förändring.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Varför ska vi förebygga?	Programmet problematiserar och utmanar inte i tillräcklig omfattning det faktum att avfallsmängderna och kemikalieanvändningen i Sverige ökar.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Stor påverkan på miljö och hälsa	Det behövs mer kunskap och data kring design, produktion, tillverkning etc. kopplat till avfallsförebyggande. På sida 15-16 hänvisas till en studie av IVL, men denna är från 2015.	Tack för klok synpunkt. Naturvårdsverket instämmer. I det aktuella fallet saknas uppdatering av data - men en ny studie kommer att publiceras i slutet av 2024, vilket vi nu förtydligat i fotnot.

Stockholm Vatten och Avfall	PAF Nuläge	Sverige är långt ifrån måluppfyllnad (s. 19-20). Även resursproduktiviteten som nämns på sida 22 visar att vi inte är på rätt väg. Det hade varit önskvärt ifall programmet på ett mer gediget sätt hade utmanat orsakerna till varför målen bedöms inte kunna uppfyllas, vad som är de största faktiska orsakerna, samt analyserat vad som konkret behöver åstadkommas istället för att enbart innehålla förslag på icke bindande åtgärder.	De svenska miljömålen följs upp genom en årlig uppföljning på nationell och regional nivå. Det görs även en fördjupad utvärdering vart fjärde år.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Nuläge... Fokus - utvinning och materialkonsumtion	Samtliga fokusområden behöver bli skarpare. Vilka faktorer är avgörande för att åstadkomma förändringar och vad säger vetenskapen om vilka metoder som är bäst lämpade? Detta behöver framgå mycket tydligare. Nu är varje fokusområde kort och övergripande beskrivet.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Hur ställer vi om till en cirkulär ekonomi och ökat avfallsförebyggande?	Det nämns inget om konsumtionens roll, beteenden, påverkansfaktorer etc. i den inledande texten.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Problemanalys	Dokumentet saknar tydliga kopplingar mellan det som konstateras i problemanalysen (s. 28 ff. och Bilaga 5) och det som behöver åstadkommas. Problemanalysen är också alltför grund och kortfattad.	Eftersom Naturvårdsverket inte ska lägga fram skarpa styrmedelsförslag har inte heller problemanalysen vidareutvecklats, en något längre version återfinns i bilaga 5. Om styrmedelsförslag ska läggas fram ser Naturvårdsverket att problemanalysen behöver tas vidare och fördjupas. En inledande mening har lagts till för att tydliggöra detta.

Stockholm Vatten och Avfall	PAF Problemanalys	Analys av eventuella målkonflikter och hur dessa kan/bör hanteras saknas. Elektrifieringen (klimatfokus) och omställning av fordonsflottan (utvinning av resurser och avfallsgenerering) är ett exempel på målkonflikt.	Naturvårdsverket är medvetna om frågan och skriver kort om detta i avsnittet om den gröna och digitala omställningen. Inom ramen för revideringen har vi inte haft möjlighet att göra en djupare analys av målkonflikten.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Hur ställer vi om till en cirkulär ekonomi och ökat avfallsförebyggande?	Det saknas en djupare analys av och resonemang/diskussion kring vilka nya typer av samarbeten mellan olika aktörer som kan tänkas behövas, symbioser etc.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Hur ställer vi om... Fokus konsumtionsled (offentlig och privat)	Dagens konsumenter (ffa. unga) påverkas enormt av t.ex. sociala medier och studier visar att konsumtionen idag är både impulsiv och kompulsiv. Denna faktor är viktig, men nämns inte.	Bra synpunkt. Har lagt till ett stycke om detta i kapitlet <i>Hur ställer vi om till en cirkulär ekonomi och ökat avfallsförebyggande</i> .
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Befintliga handlingsplaner och strategier	Kopplingar till/med befintliga handlingsplaner och strategier och analys saknas. De nämns på sida 36 ff. men enbart beskrivande. Det ger inget mervärde med enbart korta, beskrivande texter.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Framtida behov av åtgärder	Avsnittet "Framtida behov" av åtgärder bör bytas till "Behov av åtgärder". Vi behöver agera nu, inte i framtiden.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.

Stockholm Vatten och Avfall	PAF Framtida behov av åtgärder	På sida 38 nämns "Uppdraget att revidera det avfallsförebyggande programmet har inte omfattat att föreslå konsekvensutredda styrmedel. Det pågår en statlig utredning om ekonomiska styrmedel för att främja omställningen för en cirkulär ekonomi (Fi:2022:14) som bland annat har till uppgift att analysera inom vilka områden, exempelvis materialflöden, produktgrupper eller tjänster, där det är lämpligt att använda ekonomiska styrmedel. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2024." Varför inte invänta denna utredning så att insikter därifrån kan inkluderas i PAF?	Tidplanen för revideringen och redovisning till EU KOM innebär att publiceringen av plan och program behöver ske innan utredningen har lämnat sitt betänkande, Naturvårdsverket instämmer att utredningens resultat kommer att vara betydelsefullt för fortsatt arbetet och kommer att tas med i kommande arbeten och framtida uppdrag.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Förslag på generella åtgärder	Det skulle kunna vara betydligt skarpare åtgärder. Det borde också framgå vilka åtgärder som kommer att ge störst effekt och således borde vara mest önskvärda att de genomförs. En analys av vilka åtgärder som kan ge störst effekt saknas genomgående i dokumentet.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Förslag på generella åtgärder	Varför nämns inte fler aktörer på nationell nivå? För att nämna några: Utbildningsdepartementet som borde revidera nationella läroplaner, skarpare åtgärder för Upphandlingsmyndigheten, Riksrevisionen som granskare av statliga myndigheter och verksamheter, Livsmedelsverket, Tillväxtverket, branschorganisationer som Svensk Handel, Svenskt näringsliv, Företagarna, Livsmedelsverket, Grossistförbundet m.fl.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Förslag på generella åtgärder	Var finns åtgärder riktat till investerare och andra aktörer inom finans- och ekonomisektorn? Dessa finns överhuvudtaget inte med. Blicken behöver lyftas bortanför den klassiska sfären av naturvetenskap/avfallsaktörer. Denna typ av dokument behöver mycket tydligare riktas även mot sektorer där affärer skapas och där pengarna finns.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Förslag på generella åtgärder	Det behövs skarpare åtgärder, som riktas tydligare mot utpekade aktörer, kring att förändra konsumtion och beteenden.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.

Stockholm Vatten och Avfall	PAF Förslag på generella åtgärder	Förslag på åtgärd Kommuner och andra berörda aktörer: Att stimulera och underlätta etablering och verksamhet för aktörer inom förebyggande.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Förslag på generella åtgärder	Förslag på åtgärd Kommuner och länsstyrelser: Tillsynen behöver öka och skärpas. Överlag är möjligheterna med tillsyn och kontroll och tillsynsmyndigheternas roll alltför svag/osynlig i dokumentet som helhet. Inkluderat tillsyn av tidiga skeden som design, produktion och marknadsföring.	Tack för bra synpunkt. Vi tar det med oss i vårt fortsatta arbete.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Förslag på generella åtgärder	Konsumentåtgärden "Om nyinköp välj miljömärkta produkter exempelvis Svanen, EU Ecolabel, Bra Miljöval och GOTS. De märkningarna ställer krav på hela textilkedjan och har oberoende granskning." - bör inte peka enbart på textil. Det är också problematiskt att vissa miljömärkningar namnges och då framställs som bättre än ej namngivna. Miljömärkning är något som kontinuerligt förändras och därför bör inte vissa märkningar namnges i ett dokument som behöver kunna vara aktuellt under en längre period.	Tack för synpunkt. Åtgärden korrigerad och uppdaterad.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Förebyggande av kommunalt avfall	Hela inledningen borde handla mer om förebyggande och vad det innebär. Stycket har tyvärr mest fokus på återanvändning.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Förebyggande av kommunalt avfall	Hur kommer det sig att endast 70 procent av Sveriges återvinningscentraler erbjuder återbruk? Antingen måste kommuner följa avfallshierarkin eller inte, det borde inte vara ett val. Kan det avfallsförebyggande programmet föreslå åtgärder så att alla kommuner SKA erbjuda detta? Ökad tillsyn inom området kan vara en väg att driva på förändring.	Åtgärdat genom justering av texten i PAF då siffrorna var från 2020. Samt åtgärdsförslag under bygg och riv, och textil i PAF. Samt tillägg i NAP under avsnittet kommunalt avfall.

Stockholm Vatten och Avfall	PAF Förebyggande av kommunalt avfall	Det bör nämnas att det finns ett stort mörkertal i hur mycket som kan återanvändas av grovavfallet. Det som är kommersiellt återanvändningsbart är en indikation på hur mycket av avfallet som faktiskt är återanvändbart antingen som produkt eller som material i olika typer av applikationer.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Förebyggande av kommunalt avfall	Siffran 70-80 procent som går till avfallshantering bör tas med en nypa salt. Det finns väldigt lite forskning kring återanvändning och det beror på var produkterna hamnar (s. 46).	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Livsmedel	Otydligt kring vilka åtgärder som föreslås. Hänvisar PAF till åtgärder som finns i andra dokument och vilka är de i så fall? Flera dokument nämns i texten.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Textil	Avsnittet om textil är väldigt gediget och innehåller en lång lista på detaljerade åtgärder för många olika aktörer. Andra också viktiga materialflöden är inte alls lika tydligt presenterade och även åtgärderna är betydligt mindre detaljerade. Det blir en snedfördelning i dokumentet som läsaren kan ställa sig frågande till varför den finns. En teori är att detta uppstått eftersom olika personer har bidragit till olika avsnitt i dokumentet. Detta behöver ses över och justeras.	Tack för synpunkt. Vi bekräftar att din teori delvis är korrekt. I den slutliga versionen av program och plan har vi kompletterat med inkomna åtgärder för fler produkter och materialströmmarna.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Textil	Det saknas problematisering av "ultra-fast fashion", e-handel och dess konsekvenser samt tillräckliga åtgärder riktade mot detta.	Tack för bra synpunkt. Vi har kompletterat med ett avsnitt om distanshandel och förändrade konsumtionsmönster. I texten nämns nu också begreppet ultrafast fashion.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Textil	Textilavfall kan även förberedas för återanvändning. Meningen "Det är dock oklart hur mycket av det som samlas in som är textil för återanvändning respektive textilavfall för materialåtervinning eftersom rapportering inte är obligatorisk" (s. 64) borde formuleras om.	Bra synpunkt. Meningen har omformulerats.

Stockholm Vatten och Avfall	PAF Textil	Åtgärd för osålda varor - borde formuleras mycket skarpare. Mer tyngd behöver ges till förbudet mot förstörelse av konsumentprodukter som är kläder, textila accessoarer och skor. Detta bör nämnas före transparenskyldigheten, inte som sista mening.	Bra synpunkt. Vi avvaktar med förslag på åtgärder kopplat till osålda varor då det pågår arbete med vägledning kopplat till den nya förordningen av Ekodesign för hållbara produkter. I förordningen är destruktion av kläder och skor förbjuden.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Textil	Ang. förslag på åtgärder: Vi vet redan tillräckligt om textiliers miljöpåverkan idag för att kunna sätta resurserna på mer handlingskraftiga åtgärder. Om mer forskning ska göras i ämnet så behöver syftet med det specificeras. Det behövs mer forskning som visar på vad som är hållbart, vilka material som är att föredra och fler livcykelanalyser som tar in alla parametrar under produktens livscykel.	Bra synpunkt. Har förtydligat.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Textil	Förslag på åtgärd: Föreslå policyåtgärder som drastiskt minskar nytextilproduktion, konsumtion och export av textilavfall utanför EU.	Bra synpunkt. Naturvårdsverket instämmer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Textil	Förslag på åtgärd: Ta fram en "textilhierarki" att förmedla till konsumenter. I första hand köp inte, i andra hand låna, hyr osv. Informera konsumenter om vilka textila material som är mer hållbara än andra om de ändå måste köpa nytt.	Bra synpunkt med en textilhierarki. Men vår bedömning är att sådana hierarkier redan finns framtagna av flera olika aktörer. Naturvårdsverket vägleder om avfallshierarkin i miljöbalken. Vad gäller hållbara material är vårt budskap sedan tidigare - det finns inga mer eller mindre hållbara material. Det hänger på hur produktionen sker, vilken energi som används, vilka processer mm
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Textil	Förslag på åtgärder Textilbranschen: 1. Utveckla samarbeten i Norden för att ta vara på och återproduktifiera textila produkter och material. T.ex. sorteringsanläggningar som kan förse markanden med produkter, 2. Ta fram produkter som inte bidrar till spridning av mikroplaster i alla produktens faser: tillverkning, användning, avfallshantering.	Bra förslag. Åtgärdsförslagen har uppdaterats ang mikroplaster. Naturvårdsverket tackar för synpunkten angående nordiskt samarbete och tar med oss det i vårt fortsatta arbete.

Stockholm Vatten och Avfall	PAF Textil	Förslag på åtgärd Kommuner och länstyrelser: Lägg fokus och ställ krav på hållbar upphandling. Detta ska inte vara ett val utan ett krav. De två sista punkterna är otydliga.	Bra förslag. Åtgärdsförslagen är uppdaterade.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Möbler	Vilket material möbler kan bestå av upprepas två gånger, ta bort i stycket under Utmaningar.	Bra noterat. Texten är korrigerad.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Möbler	Ang. åtgärd Naturvårdsverket - Informera aktörer om möblers miljö- och hälsopåverkan: Vilka aktörer ska informeras om möblers miljö- och hälsopåverkan och varför?	Bra förslag. Åtgärden är uppdaterad.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Möbler	Förslag på åtgärder Aktörer i möbelbranschen: 1. Ta fram och erbjuda cirkulära affärsmodeller med tex uthyrning, leasing, 2. Erbjud att ta tillbaka egna möbler när konsumenten vill göra sig av med den för reparation/återförsäljning/rekonditionering/använda delar m.m., 3. Inför märkning som talar om för konsumenten var möbelen är tillverkad och av vilka material för att underlätta hållbara val.	Bra förslag. Har kompletterat i åtgärdslistan ang affärsmodeller. Angående märkning pågår arbete på Eu-nivå för införande av Digitala produktpass, vilka kommer att kunna ge den viktiga information ni pekar ut, till aktörer i värdekedjan inklusive konsumenter.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Möbler	Förslag på åtgärd Konsumenter: Välja möbler som tillverkats i Sverige i första hand. Som framgår av inledningen exporterar vi lika mycket möbler som vi själva tillverkar.	Tack för synpunkt. Vi kan inte förorda något lands varor framför andra, då det råder fri rörlighet av varor inom EU. Mer information om detta finns här: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/38/fri-rorlighet-for-varor
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Möbler	Förslag på åtgärd: Informera och öka kunskapen hos konsumenter om begreppet "fast furniture" samt om fördelarna med att köpa begagnade möbler. Hela samhället är uppbyggt på "fast consumption". I en framtida värld där vi lever mer hållbart måste detta förhållningsätt till produkter förändras både genom policy och levnadssätt.	Bra förslag. Naturvårdsverket har två åtgärder om att ta kunskap och data ur ett livscykelperspektiv samt att sprida denna kunskap vidare. Det finns också generella åtgärder som riktar sig mot alla sorters produkter, inte bara möbler.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Möbler	Förslag på åtgärder Kommuner: 1. Återbruk av möbler på återvinningscentraler kräver stora ytor och väderskydd, samt utsortering i allt fler fraktioner. Kommunerna behöver arbeta för att säkerställa och underlätta detta, 2. Erbjud fastighetsnära insamling (FNI) av möbler till återbruk.	Tack för din synpunkt. Åtgärderna är delvis uppdaterade enligt förslag.

Stockholm Vatten och Avfall	PAF Bilaga 3	Ang. åtgärd 3 "Utveckling av effektiva och meningsfulla indikatorer för miljöbelastningar knutna till avfallsgenerering, med avsikten att förebygga avfallsgenerering på alla nivåer, alltifrån produktjämförelser på gemenskapsnivå via initiativ av lokala myndigheter till nationella åtgärder." Det kan konstateras att Sverige har genomfört enbart ett fåtal och inte speciellt givande aktiviteter inom denna åtgärd.	Tack för information, Naturvårdsverket tar med sig den i det fortsatta arbetet.
Stockholm Vatten och Avfall	PAF Bilaga 6	Otydligt avsnitt för Livsmedelsavfall. Det finns löptext som inte hör hemma i bilagan. Oklart vilka åtgärder som föreslås.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Stockholm Vatten och Avfall	MKB Kapitel 2 Metodik för miljöbedömning	Svaghet att storleken på effekterna inte har bedömts. Det borde vara fakta som är viktig för t.ex. beslutsfattare. Vi kan inte göra allt men behöver göra något. Var är det då mest effektivt att agera? Var får vi störst effekt? Detta borde ingå i genomförandet av MKBn och användas för vidare analys och de förslag på åtgärder som finns i både NAP och FAP.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och instämmer i att det hade varit värdefullt med konsekvensanalyser och beräkningar av effekter. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Utan införsel av nya styrmedel och/el mål är det svårt att bedöma de samlade effekterna av samtliga förslag till åtgärder på frivilligbasis. En sådan bedömning skulle behöva bygga på en ett flertal uppskattningar och därmed skulle även resultatet bli osäkert. Det är kombinationen av åtgärder som kan medföra betydande förflyttning.
Energiföretagen	PAF	Programmet omfattar många åtgärder och aktörer vilket är bättre än tidigare program. Det som saknas är vilket ansvar tillsyns- och prövningsmyndigheterna har samt förslag på åtgärder hur deras roll kan förstärkas.	Bra synpunkt. Naturvårdsverket tar detta med sig i sitt fortsatta arbete.

Energiföretagen	PAF	Stora delar av programmet antyder frivillighet kring förebyggande åtgärder. Programmet måste tydliggöra rollerna med hänvisning till gällande regelverk. Det måste framgå att det är en skyldighet enligt lag att följa avfallshierarkin och att detta är allas ansvar.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Energiföretagen	PAF	Cirkulär ekonomi anges som ett viktigt verktyg i omställningen men det saknas fokus på förebyggande åtgärder. Behovet och vikten av effektiv produktion, minskad konsumtion och minskat uttag av resurser bör också lyftas fram och kopplas till förebyggande av avfall.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Energiföretagen	PAF	Det anges att planen och programmet inte ska innehålla nya styrmedel men behovet av styrmedel bör lyftas och exemplifieras för att visa på att mer behöver göras från politiken.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Energiföretagen	PAF	Det finns behov av mer fokus på samverkan inom och mellan organisationer.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Energiföretagen	PAF	Tillsynsmyndigheterna är mycket viktiga aktörer för att befintliga regelverk ska följas i hela landet oavsett lokalisering eller aktörer. Tillsynsmyndigheter måste kontrollera att principer som avfallshierarkin och producentansvar och gällande lagstiftning följs och att bästa möjliga teknik används i verksamheterna. Det är särskilt viktigt för att förhindra att avfallskriminalitet uppstår.	Bra synpunkt. Naturvårdsverket tar detta med sig i sitt fortsatta arbete.

Energiföretagen	MKB Kapitel 8 Samlad bedömning	Det behövs betydligt större fokus på tillsynen i plan, program och åtgärder.	Bra synpunkt. Naturvårdsverket tar detta med sig i sitt fortsatta arbete.
Institutet för miljömedicin	PAF Problemanalys	Meningen som inleds med "Innebär att den fulla..." på sidan 29 är språkligt obegriplig och behöver rättas.	Naturvårdsverket instämmer, texten revideras.
Institutet för miljömedicin	PAF Problemanalys	I avsnittet om informationsbrist på sidan 30 nämns att konsumenter saknar information om miljöpåverkan, livslängd och liknande aspekter. Det är viktigt att även lyfta fram att det saknas tillräcklig information om kemikalieinnehåll i produkter. Kemikalier kan ha betydande hälso- och miljöeffekter, och konsumenter bör ha tillgång till denna information för att kunna göra medvetna val.	Vi har lagt till att det saknas information om kemikalieinnehåll.
Institutet för miljömedicin	PAF Hur ställer vi om till en cirkulär ekonomi och ökat avfallsförebyggande?	På sidan 32 refereras det till ett "giftfritt samhälle". Det är viktigt att tydliggöra vilken definition som avses med detta begrepp. Om hänvisningen gäller miljö kvalitetsmålet "En giftfri miljö", bör detta klargöras i texten.	Vi har justerat texten till ett samhälle med resurseffektiva och giftfria kretslopp. Det syftar på strecksatsen till Generationsmålet - kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen.
Institutet för miljömedicin	PAF Hur ställer vi om... Fokus utvinning och materialkonsumtionen	På sidan 33 nämns att jordens naturresurser utsätts för press av global konkurrens till följd av befolkningstillväxt och klimatförändringar. Det är också viktigt att lägga till att globala marknader med snabb ekonomisk tillväxt är en betydande faktor. Den ökade efterfrågan på råvaror och energi från snabbt växande ekonomier bidrar till en intensifiering av resursutnyttjandet som i det korta perspektivet är mer betydande än klimatförändringarna och ökad befolkning.	Naturvårdsverket instämmer och beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.

Institutet för miljömedicin	PAF Hur ställer vi om... Kemikalier	I stycket om kemikalier på sidorna 33-34 bör texten kompletteras med en beskrivning av de svagheter som finns i det nuvarande regulatoriska systemet kring kemikalier. Det är sant att ny lagstiftning är långsam medan teknisk utveckling går snabbt, men Reach syftar till att alla kemikalier som sätts på den europeiska marknaden ska ha genomgått en säkerhetsbedömning av producenten. Det saknas en beskrivning av svagheter i dagens kemikaleregleringar. Substitutionsfrågan är också väldigt generiskt beskriven och ger tyvärr ingen vägledning till "fokus"-området kemikalier.	Vi har en nära samverkan med Kemikalieinspektionen och hänvisar till deras utredningar och rapporter för mer fördjupade analyser t.ex. när det gäller brister i kemikalielagstiftningen.
Institutet för miljömedicin	PAF Förslag på generella åtgärder	Under avsnittet om Naturvårdsverket på sidan 39-40 föreslår vi att en åtgärd läggs till om att samverka med universitet och högskolor. Det är viktigt att inkludera akademisk forskning i arbetet med att förebygga avfall och hantera kemikalier. Dessutom bör forskningsutlysningar som Naturvårdsverket prioriterar även omfatta frågor om farliga kemikalier, inklusive hälsorelaterad miljöövervakning (HÄMI).	Naturvårdsverket instämmer och beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Institutet för miljömedicin	PAF Förslag på generella åtgärder	På sidan 40, under avsnittet om Kemikalieinspektionen, bör universiteten uttryckligen nämnas som en av de myndighet som Keml ska samverka med. Universitet och högskolor spelar en central roll i forskningen om kemikalier och deras effekter på miljö och hälsa. Genom att inkludera universiteten i samverkan säkerställs att den senaste forskningen och expertisen bidrar till Kemikalieinspektionens arbete och beslut, vilket kan stärka kemikaliekontrollen och förbättra skyddet för både miljön och människors hälsa.	Åtgärden är justerad efter ett förslag från Keml.
Institutet för miljömedicin	PAF Förslag på generella åtgärder	På sidan 44 avslutas en lista med olika aktörer med "utbildnings- och lärosäten". Eftersom utbildnings- och lärosäten är statliga myndigheter, bör de istället placeras intill andra centrala myndigheter i listan.	Naturvårdsverket instämmer och beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.

Kiruna kommun	MKB Kapitel 3 Miljöbedömningens s avgränsning	I MKB anser förvaltningen att sociala och jämställdhetsaspekter på tillgänglighetsproblem bör beaktas vid bedömning av mål.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren men har valt att inte låta MKBn omfatta sociala och jämställdhetsaspekter då det ligger utanför Naturvårdsverkets uppdrag. Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet.
Avfall Sverige	PAF Sammanfattning	Uttrycket 'ingen kan göra allt - alla kan göra något' i inledningen av sammanfattningen signalerar att det kan räcka att 'göra något', vilket det inte gör. Alla behöver göra en hel del och mycket mer än nu .Byt alltså gärna ut uttrycket i hela dokumentet till något kraftfullare.	Naturvårdsverket instämmer och beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Sammanfattning	Ordet 'inspirerar' ger helt fel signaler. Programmet måste tydligare visa att en omställning måste ske. Undvik ordet 'inspirera' i hela dokumentet och använd skarpare skrivningar.	Naturvårdsverket instämmer och beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Sammanfattning	Texten '... praktiska åtgärder som att införa en första station för bedömning av inkommande material på återvinningscentralen' är märkligt skriven. Varför tas endast ÅVCer upp, som ju dessutom är sent i kedjan och har bättre sortering/bedömning än många privata (jfr byggplatser och Think Pink m fl) Det behövs långt fler insatser om produkterna i samhället ska cirkulera mer än idag, inte minst bör hållbar design lyftas.	Naturvårdsverket instämmer och beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Sammanfattning	Att 'dela och sprida goda ex' är för all del bra men återigen, detta är alldeles för tamt. De goda ex borde istället formuleras till nationella riktlinjer (som inkluderar bästa möjliga teknik /lägst nivå) o liknande för att någon effekt ska uppnås. Återigen används ordet 'inspirera' som är alldeles för lamt och otillräckligt	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Avfall Sverige	PAF Sammanfattning	Det ingår inte att ta fram nya styrmedel i PAFen. Dock borde befintliga styrmedel och lagar lyftas fram tydligare för att påtala ansvar.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.

Avfall Sverige	PAF Sammanfattning	För mycket fokus på inspiration/kommunikation samt "intresse att handla begagnat" som ju inte ensamt minskar parallell nyproduktion/nykonsumtion	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Budskap	Marknaden är ju värre nu än "köp och släng", nu är det "producera och släng". För mycket fokus på konsumentens egna val. Ändra istället marknaden.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Budskap	Många åtgärder handlar om information/kommunikation. Vid något ställe står att sådana sällan leder till förändring utan att genomföras tillsammans med annan typ av åtgärder. Detta behöver bli tydligare i hela PAFen, inte minst vid beskrivningen av själva åtgärderna.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Avfall Sverige	PAF Budskap	Utöver att öka återbruk behöver vi dela, låna och hyra saker i större utsträckning. Det är ett viktigt budskap som behöver förtydligas generellt i texten.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Budskap	Ett viktigt budskap är också att både produktion och konsumtionen behöver minska. Det behöver tydliggöras bättre och lyftas fram mer i programmet.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Avfall Sverige	PAF Vad är avfallsförebyggande?	Avfallsförebyggande innebär också att köpa färre, mindre av, och mer resurssnåla produkter eller att hyra, dela eller låna istället för att köpa nytt. Detta bör skrivas tydligare.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Avfall Sverige	PAF Avfallsmängderna i Sverige ökar	Stycket om ekonomiska vinster: Erfarenheter av avfallsförebyggande arbete inom kommunala verksamheter visar besparingar i både tid och pengar. Nationella riktlinjer skulle kunna sprida arbetssättet och därigenom minska både kostnader och miljöpåverkan samt utveckla verksamheterna på andra sätt.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Avfall Sverige	PAF Problemanalys	Bristande incitament för värdebevarande: inte bara när priset att köpa nytt är lågt, utan även om priset att köpa begagnat är lågt samtidigt. Billigare andrahandsvaror medför ju bara att priset på nya varor pressas ner.	Naturvårdsverket har förtydligat

Avfall Sverige	PAF Problemanalys	Transaktionskostnader: inte bara återanvändningsmarknaden, utan i ännu högre grad REPARATIONSMARKNADEN	Naturvårdsverket har förtydligat
Avfall Sverige	PAF Problemanalys	All avfallsproduktion behöver ifrågasättas: om avfallet inte kan minska i processen bör processen ifrågasättas, om den inte kan ändras bör syftet ifrågasättas. Behöver tex verkligen byggnaden/inredningen rivas, bilken skrotas och ersättas med elbil? Borde inte istället byggnaden renoveras/underhållas, köksinredningen behållas, bilen konverteras?	Naturvårdsverket har tagit emot synpunkten och har förtydligat i texterna att fokus ska vara på det förebyggande arbetet, hos hushållar liksom hos verksamheter och arbetsplatser.
Avfall Sverige	PAF Problemanalys	I marknadsmisslyckanden, även nämna produktionen av varors negativa påverkan på miljön och människors hälsa och inte bara själva avfallet. Dessutom bör det upprepas från stycket innan att stora mängder resurser tas i anspråk och går till spillo, ofta till och med utan att nå konsumenten. Det är ett kapitalt marknadsmisslyckande att överproduktion och att slänga återlämnade varor är lönsammare än motsatsen	Naturvårdsverket har utökat texten kring negativa externa effekter, för en längre version, se bilaga 5.
Avfall Sverige	PAF Problemanalys	Det saknas tillräckligt med utbud på marknaden av återanvändbara produkter, reparatörer och tjänster för delning.	Naturvårdsverket ser inte det som ett enskilt marknadsmisslyckande utan detta är en konsekvens av att externa effekter inte är internaliserade i priset på nya produkter. Detta leder till att utbudet av återanvändbara produkter, reparationstjänster mfl får svårt att konkurrera. Vi har förtydligat under punkten om externa effekter.
Avfall Sverige	PAF Problemanalys	Låga priser på material och produkter leder till en låg motivation att underhålla, laga, reparera och återanvända. Detta behöver utvecklas mer, t ex genom att nämna vikten av ekonomiska styrmedel.	Naturvårdsverket har utökat texten kring negativa externa effekter och lagt in kopplingen det får för marknaden för förebyggande insatser. Eftersom vi inte ska föreslå styrmedel tar vi inte upp frågan om ekonomiska styrmedel utan hänvisar till den särskilda kommitté som ska redovisa i slutet av september 2024.

Avfall Sverige	PAF Problemanalys	Påståendet i pkt 1 sid 30 om att avfallsagstiftningen i vissa fall kan försvåra effektiv återanvändning av material nämns igen utan några illustrerande exempel i dokumentet eller påståendets källa. Att något klassas som avfall innebär att förebyggandearbetet och/eller kontrollen över resursflödet har misslyckats och att det finns en risk med hanteringen av materialet/produkterna. Jämför med rättsfallen Elis mattor (=ej avfall eftersom ansvarig hade full kontroll på produktflödet i reparations-/tvättprocessen) respektive Tarketts plastdamm (ansvarig kunde här inte bevisa/säkerställa att materialet i slutändan inte hamnade fel och orsakar miljöskada). Jämför också att återtag av egna produkter oftast inte anses vara avfall - tex Ikeas begagnade möbler, Accus skyltar eller återtagna mejeri- och bageriprodukter som fortfarande är säkra livsmedel och kan användas som råvara i livsmedels- eller fodertillverkningen. Ofta är det något annat än avfallsagstiftningen som medför problem, tex konkurrens-, statsstöds- eller upphandlingsregelverken, eller miljöprövningsreglerna som inte är flexibla för industriell symbios, skatteregler/lönsamhet eller ren okunskap om avfallsreglerna (exempelvis har felaktigt påståtts att kommunal ensamrätt hindrat producenternas återanvändning/återvinning av förpackningar/förpackningsavfall trots att sådana inte ens ligger under kommunalt avfallsansvar). Däremot håller vi med om att helhetsperspektiv saknas och vi menar att justeringar behöver göras för att minska den administrativa bördan vid avfallshantering.	Naturvårdsverket tackar för inspelet. Vi har tagit bort denna punkt då det har blivit en felaktighet men tar med oss dessa inspel i det vidare arbetet.
Avfall Sverige	PAF Framtida behov av åtgärder	Strukturer och system behöver utvecklas som möjliggör hållbara beteenden som att köpa begagnat, dela, låna och hyra.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Vi måste minska de alltmer ökande avfallsmängderna i samhället. En övergripande åtgärd för regeringen att utreda vore hur avfallsmängderna kan minska; vilka åtgärder, styrmedel, aktörer etc. som skulle behövas.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.

Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Förslag på ny åtgärd: Uppmana relevanta aktörer att ta fram olika policys, t ex för elektronikanvändning (t ex uppgradering framför nyköp) samt tillsyna/uppmana producenterna/producentansvarsorganisationerna i syfte att få till stånd förberedelse för återanvändning före materialåtervinning	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Se över och tydliggör att åtgärder inom information/kommunikation behöver kompletteras med andra åtgärder för att få effekt.	Naturvårdsverket instämmer i synpunkten men anser att det redan beskrivs i texten.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Regeringen: sätta mätbara mål kring hur mycket avfallet ska minska.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Kommunen: underlätta för hushållen att dela, låna och hyra.	Bra förslag. Åtgärden tillagd.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Kommunen: ställ krav i upphandlingar att produkter ska kunna återanvändas och/eller återvinnas	Bra förslag. Åtgärden uppdaterad.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Kommuner och offentlig förvaltning: genom fysiskt planering skapa ytor för återbruk, delning och mötesplatser som är fria från konsumtion av produkter.	Bra förslag. Föreslagna åtgärder är införlivade i åtgärdslista.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Kommunen (tillsynsmyndighet): Vid tillsyn ställa krav på att verksamhetsutövare ska skaffa sig kunskap om hur avfallsmängderna och avfallets farlighet kan minskas i verksamheten. Miljösamverkan i Skåne har tagit fram vägledning om hur detta kan ske.	Bra synpunkt. Naturvårdsverket tar detta med sig i sitt fortsatta arbete.

Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Kommuner och offentlig förvaltning: Identifiera aktörer och föra dialog med viktiga samarbetspartners inom näringsliv och civilsamhälle för nya affärsmodeller, avfallsförebyggande och ökad återanvändning.	Bra förslag. Åtgärden tillagd.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Kommun: även budget och skuldrådgivning kan stötta konsumenter att minska sina skulder och få en mer hållbar ekonomi genom att vidta avfallsförebyggande insatser.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Branschaktörer: samverka med andra aktörer för att identifiera behov och möjligheter gällande hållbara produkter.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Föreningsverksamheter etc: Utbilda och informera medlemmar, boende, personal etc om möjligheter till hållbara beteenden.	Tack för förslag. Åtgärden är omhändertagen.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Konsumenter pkt 4: gäller väl inte bara textiltedjor?	Bra iakttagelse. Åtgärden är korrigerad.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Konsumenter	Bra förslag. Har uppdaterat i åtgärdslistan i enlighet med konsumentköplagen.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Konsumenter: Dela med andra, exempelvis genom hyr och delningstjänster.	Bra förslag. Åtgärden tillagd.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Privatpersoner, kommuner, offentlig förvaltning och verksamheter: minska inköp och användning av engångsartiklar för att minska nedskräpning och öka hållbarheten.	Har lagt till "konsumenter" som en underrubrik under plast och skrivit dit två åtgärder.

Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	Utbildnings- och lärosäten: Säkerställ att det finns utbildningar som kommer att täcka kommande kompetensbehov inom hållbar design, återbruk, reparation mm. Inkludera cirkulär ekonomi i samtliga utbildningar, men göra det ämnesspecifikt, så att studenterna rustas inför sitt arbetsliv och kan driva på den cirkulära ekonomin inom sina branscher. Ex inom arkitektur, bygg, mode, produktutveckling, ekonomi, lärande för hållbar utveckling inom skola.	Bra förslag. Åtgärden tillagd.
Avfall Sverige	PAF Livsmedel	På sid 50 nämns: Sverige särskilda program för förebyggande av livsmedelsavfall och att denna ska finnas i Bilaga 1. Det verkar inte stämma. Finns detta program?	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Samtliga aktörer som äger fastigheter borde uppmanas att renovera och underhålla dessa så hållbart som möjligt samt verka för att byggnader byggs om snarare än rivs i större omfattning. Bland annat bygglagstiftningens krav på kontrollplan samt bevaranderegler behöver uppmärksammas och tillsynen utökas för att se till att de befintliga reglerna kring detta uppfylls.	Åtgärd tillagd utifrån detta
Avfall Sverige	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Kommunen (renhållning): Samla in och sortera ut bygg- och rivningsavfall från hushåll för återbruk, exempelvis genom separat insamling av återbruk på återvinningsscentralen.	Förslag till åtgärd är inlagd i dokumentet
Avfall Sverige	PAF Textil	Bland annat kommuner och tillsynsmyndigheter saknas i texten.	Bra förslag. Har uppdaterat i PAF Textil. Åtgärd också tillagd under generella åtgärder samt i Bilaga 2 Lagstiftning. Inlagd i bilaga 6,
Avfall Sverige	PAF Textil	Kommunen: Motivera och stötta hushåll i hur de kan konsumera textil mer hållbart.	Tack för din synpunkt. Åtgärden är omhändertagen.
Avfall Sverige	PAF Förpackningar	Producenter och designer kan designa för minskad materialåtgång och ta bort onödiga förpackningar ex nät runt citrusfrukter.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.

Avfall Sverige	PAF Förpackningar	Kommuner och producentansvarsorganisationernas uppgifter saknas i texten.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Förpackningar	Kommunen (som verksamhetsutövare): Efterfråga och köpa produkter med återbrukbara förpackningar, använda rotationssystem etc.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Elutrustning	Tillägg för alla aktörer: Arbeta för att förlänga livslängden på elutrustning genom varsam hantering, reparation, uppgradering och återanvändning.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Elutrustning	Kommunen: Informera hushåll om hur de kan förebygga elavfall.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Fordon	Flera avfallsbrott och misstänkta brott på sistone avser avfall från "fordonsåtervinning". Skrotning+nyköp borde minska till förmån för konvertering. Att av klimatskäl byta biogasfordon till batterifordon är också ett fältänk.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Avfall Sverige	PAF Möbler	Tillägg för alla aktörer: Alla bör i första hand köpa in begagnade möbler. Som sista punkt för kommuner står att det ska 'övervägas'. Detta bör ändras till att det i första hand bör undersöka (gäller alla aktörer).	Bra förslag. Åtgärderna är uppdaterade. Goda exempel kommer att finnas tillgängliga på Naturvårdsverkets hemsida.
Avfall Sverige	PAF Möbler	Tillägg för relevanta aktörer: skapa interna system för cirkulering av möbler mellan olika verksamheter inom en organisation/företag	Bra förslag. Åtgärden omhändertagen.
Avfall Sverige	PAF Förslag på generella åtgärder	I avsnittet om minskad nedskräpning står det följande och det är en generell lärdom från goda exempel inom kommunala verksamheter och därför bör lyftas redan i inledningen av generella åtgärder. "Något som har identifierats som viktigt för att lyckas med arbetet är att det i kommunen finns en ändamålsenlig organisation där det finns ett tydligt utpekat ansvar för att driva arbetet och möjliggöra samarbete över förvaltningsgränser."	Lagt till åtgärd om samordning i generella åtgärder. Gällande förslag till översyn av lagstiftning tas det inte med som en åtgärd.

Avfall Sverige	PAF Minskad nedskräpning	Förslag: Genomför aktiviteter mot nedskräpning tillsammans med olika aktörer inom kommunen. Det kan till exempel handla om placering av sortering i offentliga miljöer, utplacering av papperskorgar, nudging, tätare tömning, skolprojekt, lokala informationskampanjer och skräpplockaraktiviteter.	Vi har lagt till nudging i texten enligt förslag
Avfall Sverige	PAF Minskad nedskräpning	Lägg till att Kommuner även kan: Informera och kommunicera med allmänheten om skräpets farlighet, miljöpåverkan och kostnader för nedskräpning	Tack för förslaget! Vi har lagt till det.
Avfall Sverige	PAF Minskad nedskräpning	illsynsmyndigheters, verksamhetsutövers och fastighetsägares ansvar saknas i uppräknningen	Lagt till åtgärdsförslag för kommuner och verksamhetsutövare och fastighetsägare.
Avfall Sverige	PAF Bilaga 1	Målen kan ju få direkt betydelse i enskilda fall genom att ange hur tillämpningen av miljöbalkens bestämmelser ska ske. Jag saknar kopplingen mellan målen och 1 kap. 1 § 5 miljöbalken.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Bilaga 2	Saknar 2 kap. 3 § bästa möjliga teknik (för avfallsförebyggande) och 26 kap. 19 § MB egenkontroll.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
Avfall Sverige	PAF Bilaga 2	Märklig sammanfattning av "Producentansvar för förpackningar": dels saknas beskrivning av avfallsförebyggande kraven på producenterna och producentansvarsorganisationerna. Dels står det felaktigt att avskiljande av förpackningen regleras i förpackningsförordningen när det i själva verket står i avfallsförordningen (och är en reglering som syftar till att indirekt ge incitament till att förebygga förpackat avfall och onödig förpackning)	Tack för inspel, vi har ändrat och förtydligat
Avfall Sverige	PAF Bilaga 2	Saknar info om kravet på avfallsförebyggande vad gäller förpackningarnas design	Tack för inspel, vi har ändrat och förtydligat
Avfall Sverige	PAF Bilaga 2	Står om kommunernas informationsansvar men i princip INGET om kommuners och länsstyrelser tillsynsansvar, det saknas	Bra synpunkt. Har uppdaterat i Bilaga 2 enligt förslag

Avfall Sverige	PAF Genomförande	Det vore önskvärt om Naturvårdsverket synkade planen med den nationella strategin/planen för miljöbalkstillsyn och att konkreta åtgärder från planen läggs in i strategin.	Bra synpunkt. Naturvårdsverket tar detta med sig i sitt fortsatta arbete.
Avfall Sverige	MKB	Generellt mycket tunn. Det som saknas är bland annat effekterna av avsaknaden av att inkludera tillsynen i plan och program samt avsaknaden av skarpare åtgärder.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren men har valt att inte låta MKBn omfatta sociala och jämställdhetsaspekter då det ligger utanför Naturvårdsverkets uppdrag. Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet.
VA Syd	PAF Avfallsförebyggande programmets syfte	Kommunens avfallsfunktion kan enbart informera	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
VA Syd	PAF Vad är avfallsförebyggande?	Avsnittet är inte tydligt och skulle behöva förtydligas med exempel.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
VA Syd	PAF Avfallsförebyggande programmets syfte	VA SYD ifrågasätter varför programmet inte lägger "förslag på nya eller ändrade styrmedel" sid 10.VA SYD menar att det behövs förslag på nya styrmedel för att programmets mål ska uppnås.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

VA Syd	PAF Avfallsförebyggande programmets syfte	s. 10 del av mening saknas	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
VA Syd	PAF Vad är avfallsförebyggande?	s. 13 Bra med förtydligande kring vad som inte är avfallsförebyggande	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
VA Syd	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	s. 55 Åtgärdsförslag kommuner/länsstyrelse: Inkludera en masshanteringsplan som en del i kommunens avfallsplan	Naturvårdsverket tackar för synpunkter. Åtgärdsförslagen är uppdaterade.
VA Syd	PAF Budskap	Sid. 8: Punktlistan med budskap är jättebra och viktig och behöver därför följas med skarpa förslag på åtgärder som leder till att dess budskap blir verklighet.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	PAF Hinder och marknadsmislyckanden	Informationsbrist/Assymetrisk information: Precis som kraven på att redovisa innehåll och andel i livsmedel bör detta gälla även andra varor såsom kläder, möbler et.c samt ev. miljöpåverkan.	Naturvårdsverket tackar för inspelet och tar dessa inspel med oss i vidare arbete, specifikt inom EU arbetet där den här typen av krav behöver finnas.
VA Syd	PAF Förslag på generella åtgärder	s. 42 Att främja återbruk på återvinningscentraler räcker inte för att uppnå uppsatta mål om ex cirkularitet. VA SYD efterfrågar krav på att återvinningscentralerna har en sluss där allt återbrukbart sorteras ut för föberedelse för återanvändning.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet
VA Syd	PAF Elutrustning	PAF s. 73/74 VA SYD efterfrågar åtgärder för konsumenter kopplat till rekonditionerade elprodukter så som mobiler och IT-utrustning. (Nämns i texten, men sen inga åtgärder).	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.

VA Syd	PAF Fordon	PAF s. 80 Saknar åtgärd under Regeringen avseende styrmedel (exempelvis för att få till konvertering av befintlig fordonsflotta till bio/el-drivmedel.) På samma sida saknas motsvarande åtgärd för Producenter och designers, punkt om innovationer kopplade till konvertering av befintlig fordonsflotta.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	PAF Förslag på generella åtgärder	Sid. 39: VA SYD menar att skrivning om att regeringen kan medverka aktivt i arbetet med revideringar och framtagande av ny lagstiftning, behöver förtydligas.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller måltas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	PAF Förslag på generella åtgärder	Sid. 39: Synpunkten avser ""Naturvårdsverket • Prioritera och genomföra upprepade kommunikativa insatser i samband med revisionen av den nationella avfallsplanen Avfall i ett cirkulärt samhälle och det avfallsförebyggande programmet Sverige tänker efter – före!" VA SYD efterfrågar istället att Naturvårdsverket arbetar inom nuvarande regelverk så som avfallsdirektivet för att ta fram tydliga förslag på NAP och PAF.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
VA Syd	PAF Förslag på generella åtgärder	När det gäller förslag på åtgärder som Naturvårdsverket kan göra så saknas en punkt om tillsyn. Naturvårdsverket bör fokusera på att utveckla tillsynen, som är ett kraftfullt verktyg. VA SYD efterfrågar även en punkt om att Naturvårdsverket bör prioritera omvärldsbevakning och spridning av goda exempel på lösningar utomlands.	Bra synpunkt. Naturvårdsverket tar detta med sig i sitt fortsatta arbete.

VA Syd	PAF Förslag på generella åtgärder	Sid. 44: Synpunkten avser "Utbildnings- och lärosäten" • Ta fram ny kunskap som främjar cirkulära kretslopp, förlängd livslängd, hållbara affärsmodeller och sprida information till relevanta aktörer. • Ansvariga institutioner för forskning kan bidra med forskning, utveckling och innovation på området." För att detta ska kunna uppnås behöver forskning tillräckliga medel. Överväg att lägga som en punkt under Regeringen och/eller Myndigheter att tillräckliga medel ska tillskjutas forskning för utveckling och innovation på området.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
VA Syd	PAF Förslag på generella åtgärder	Sid. 40: Synpunkten avser ""Naturvårdsverket" • Utveckla och sprida kunskap om vikten av att redan från början designa produkter för lång livslängd, som går att reparera, uppgradera och som när de är uttjänta kan demonteras/separeras för att materialåtervinnas" VA SYD undrar om Naturvårdsverket når producenterna eller om det krävs samverkan med andra myndigheter för att denna information ska nå mottagarna.	Naturvårdsverket instämmer i synpunkten. Naturvårdsverket samverkar med en rad andra myndigheter i denna frågan.
VA Syd	PAF Plast	VA SYD anser tt förslagen på åtgärder är allt för generella.	Åtgärdslistan är kompletterad
VA Syd	PAF Förpackningar	Under "Förslag på åtgärder" saknas Konsumenter som grupp och vad dessa kan göra för att förebygga förpackningsavfall. Sid 70	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
VA Syd	PAF Förpackningar	VA SYD efterfrågar att programmet ska ta upp framtagande av nya pantsystem för fler förpackningsslag än de som finns idag (PET-flaskor, aluminiumburkar et.c)	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.

VA Syd	PAF Möbler	VA SYD efterfrågar krav på ÅVC:er med obligatorisk sluss där möbler i bra eller reparerbart skick sorteras ut för förberedande för återanvändning. Sid 82	Bra förslag. Naturvårdsverket har dock inte mandat att ålägga krav på kommunerna. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet. Bland annat i detta regeringsuppdrag nämns liknande insatser: https://www.naturvardsverket.se/4acf5c/contentassets/85fef9513e9d4b348a9fdf2f8c09abec/atgarder-for-att-oka-materialatervinningen-av-avfall.pdf
VA Syd	PAF Möbler	VA SYD föreslår att det införs producentansvar för möbler sid 83	Bra förslag. Naturvårdsverket instämmer och har föreslagit att producentansvar för möbler och madrasser bör utredas. Se regeringsuppdraget <i>Åtgärder för ökad materialåtervinning av avfall</i> : https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/atgarder-for-att-oka-materialatervinningen-av-avfall/#:~:text=Naturv%C3%A5rdsverket%20har%20utrett%20vilka

VA Syd	MKB Kapitel 5 Nationella avfallsplanen och avfallsförebyggand eprogrammet	Sid. 22: Synpunkter avser "Naturvårdsverkets uppdrag innefattar dock inte att: • föreskriva vad någon ska göra, • föreslå konsekvensutredda styrmedel, eller • föreslå regeringsuppdrag." Är detta ett beslut som Naturvårdsverket själva fattat eller framgår det av uppdragsbeskrivning från regeringen? Men tanke på att resultatet av utvärderingen av nuvarande NAP och PAF visade att plan och program inte haft någon större betydelse för arbetet med en mer resurseffektiv avfallshantering så borde nya NAP och PAF innefatta ovanstående punkter.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd	MKB Kapitel 5 Nationella avfallsplanen och avfallsförebyggand eprogrammet	Sid. 22: Synpunkten avser "Den nu gällande avfallsplanen innehåller inte några åtgärdsförslag eller goda exempel." Det nya förslaget till NAP och PAF är en förbättring då det innehåller åtgärdsförslag, men eftersom plan och program är skrivet för att inspirera snarare än peka på vad som SKA göras så blir tyvärr nya NAP och PAF tandlöst.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
VA Syd		Sid. 49: Synpunkten avser "Enligt Naturvårdsverket visar statistik för perioden 2014–2020 att mängden avfall fortsätter att öka medan materialåtervinningen minskar, vilket är tvärtemot samhällets mål. I och med att utvärderingen av den gällande planen och programmet visat att de inte har haft någon större betydelse för aktörernas arbete för en mer resurseffektiv avfallshantering kan mer underlag behövas för att se att åtgärderna ger avsedd effekt." Med tanke på denna slutsats så bör den nya NAP och PAF, så långt det är möjligt, peka ut riktning, ställa krav och på alla sätt möjligt bidra till att vara kraftfulla verktyg i arbetet med att nå målen kopplat till cirkulär ekonomi m.m.	Naturvårdsverket bedömer att fler insatser behövs. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.

VA Syd		Sid. 49: Synpunkten avser "I det fortsatta arbetet rekommenderas en studie som visar hur effekten av åtgärderna kan förväntas bli." Denna rekommendation bör absolut följas. Därtill skulle behövas en omvärldsstudie som belyser länder som framgångsrikt nått målen och vilka åtgärder som varit aktuella.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
VA Syd		Sid. 49: Synpunkten avser "För att säkerställa att de åtgärder som görs kommer att leda till att målen uppfylls kan det rekommenderas att det följs upp att arbetet går åt rätt håll och eventuellt göra djupare bedömningar för att se att man har verkligen adresserat grundorsaken till problemen, till exempel att grundorsaken till den höga konsumtionen av varor är tillräckligt belyst." Bra och viktigt! Jag delar denna rekommendation.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
VA Syd		OBS SYNUNKTEN GÄLLER KAP 9 VIDARE ARBETE OCH UPPFÖLJNING, MEN DET KAN INTE VÄLJAS I RULLISTAN I KOLUMN B Sid. 49: Synpunkten avser "Om grundorsaken till den höga konsumtionen inte adresseras finns det en risk att de resurseffektiva valen inte leder till den minskade konsumtion av nyproducerade varor som man hade kunnat förvänta sig, till exempel att medborgare köper något nytt för de pengar som har sparats genom de mer resurseffektiva valen." Helt centralt! Behöver ha fullt fokus framåt.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
VA Syd		Sid. 50: Synpunkten avser "I och med CSRD blir det viktigare att verksamheter har en intressentdialog och visar att de hanterar önskemål och krav från intressenter (kunder, myndigheter etc). Detta skulle kunna nyttjas på något sätt. Till exempel kan Naturvårdsverket eller tillsynsmyndigheterna ställa frågor till verksamheterna om hur de hanterar de krav och förväntningar som finns i nationella avfallsplanen och avfallsförebyggande programmet i sin dubbla väsentlighetsanalys." Intressant och viktig slutsats. Detta bör Naturvårdsverket jobba vidare med detta tillsammans med tillsynsmyndigheterna.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren men gör bedömningen att det kommer vara svårt att på eget initiativ börja jobba med det här förslaget då det ligger utanför myndighetens uppdrag och mandat. Därmed justerar vi formuleringen i MKBn.

VA Syd	MKB Kapitel 8 Samlad bedömning	Jag tycker siffrorna man anger för materialåtervinning är otydliga. I vissa beskrivningar ökar materialåtervinningen men i vissa minskar det. Jag skulle vilja ha tydlighet i referensvärden. Svårt att hitta.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Vi har uppdaterat statistiken och ser över så att det blir tydligare i MKBn.
VA Syd	MKB Kap 9	Efter en uppdatering av avfallsförordningen måste nu förpackningar skiljas från sitt innehåll. Detta skulle kunna lyftas mer i olika former av informationsinsatser samt visa exempel på miljövänliga och tidseffektiva sätt att göra detta på samt ange om det finns undantag där det inte anses skäligt att kräva det av verksamheter och medborgaren/konsumenten. - Väsentligt att ta upp i rekommendation eller åtgärdsförslag för att underlätta sortering av förpackningar., förutom att det är FNI. Spelar ju ingen roll om det är FNI ifall det är för krångligt att separera innehåll från förpackning.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och tar den med i det fortsatta arbetet.
CirEko	PAF Avfallsförebyggand es programmets syfte	Både tredje och fjärde styckets sista meningar (sid 10) är inte fullständiga.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
CirEko	PAF Sammanfattning	I Budskapets punktlista (sid 10) lyfta enbart miljövinster fram. Att vi blir mindre beroende av jungfruligt material har också ekonomiska affärsmässiga vinster. Konkurrensen om det jungfruliga materialet kommer bara öka och öka.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
CirEko	PAF Avfallsförebyggand es programmets syfte	Sid 11, stycke 2. ... som cirkulära affärsmodeller som hyr ut, lagar och reparerar. Cirkulära affärsmodeller innebär mycket mer än det och det kan heller inte kopplas till en produktionsmodell. Lagar och reparerar har dessutom samma betydelse.	Texten kommer från avfallsdirektivet men Naturvårdsverket tar med sig synpunkten i revideringen av programmet.

CirEko	PAF Agenda 2030 mål 12 och dess delmål	Det bör lyftas fram att målen i Agenda 2030 målen är integrerade och odelbara – vilket betyder att inget mål kan nås på bekostnad av ett . Det är viktigt att lyfta fram exempel på det så fler förstår kopplingen. Även få in vad som menas med hållbar utveckling då uttrycket slarvigt används i fel betydelse. Det finns tre principer i det cirkulära systemet: 1. Designa bort gifter och avfall, 2. Hålla produkter, material och resurser i omlopp. 3. Återbilda och bygga upp naturliga system.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
CirEko	PAF Framtida behov av åtgärder	Första meningen i första stycket ”Det behöver bli enklare för konsumenter, organisationer och företag att arbeta med avfallsförebyggande åtgärder.” behöver uttryckas bättre utifrån att vi ska gå till ett cirkulärt samhälle.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet.
CirEko	PAF Förslag på generella åtgärder	Regeringen Dagens avskrivningslagstiftning innebär att många produkter blir avfall efter exempelvis 3 år. Fast de är fullt fungerande. Det här är en bokföringsteknisk grej som borde tittas på. Exempelvis var det en kommun skola som skulle renovera en hemkunskapssal. Alla spisar, som var fina och fungerade, blev avfall för det var avskrivna och hade inte bokföringsmässigt ett värde.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
CirEko	PAF Förslag på generella åtgärder	Upphandlingsmyndigheten Fler och fler kommuner tar fram kretsloppsplaner. Offentlig upphandling kan/bör kopplas ihop med dessa. Att upphandla cirkulärt handlar absolut inte bara om att ställa miljökrav.	Bra synpunkt. Upphandlingsmyndigheten har redan tagit fram vägledning riktade mot kommunerna, men instämmer att föreslagen åtgärd är positiv. Åtgärden tillagd.
CirEko	PAF Förslag på generella åtgärder	Upphandlingsmyndigheten I offentlig upphandling är ofta bästa pris det som styr vid val av leverantör. Det gynnar inte företag som tillhandahåller produkter i linje med den cirkulära ekonomin. Om livscykelperspektivet istället används, och med pris, kommer det gynna dessa företag.	Bra synpunkt. Upphandlingsmyndigheten tar med sig synpunkten i det fortsatta arbetet.

CirEko	PAF Förslag på generella åtgärder	Upphandlingsmyndigheten Pengar styr väldigt mycket i den offentliga upphandlingen. Därför behövs mer goda exempel på ekonomiska vinster i cirkulär och miljömässig offentlig upphandling.	Bra synpunkt. Åtgärden tillagd i texten.
CirEko	PAF Förslag på generella åtgärder	Kemikalieinspektionen En av principerna i den cirkulära ekonomin är att designa bort gifter.	En liknande åtgärd är tillagd efter ett förslag från KemI.
CirEko	PAF Förslag på generella åtgärder	Konsumentverket Många föreningar, som inom idrotten, köper in kläder till barn, ungdomar och vuxna som är märkt med personnamn, förutom klubbemblem och kanske nummer. När barnen/ungdomarna växer eller slutar blir dessa kläder avfall då de är personligt märkta. Ingen teknik finns i dagsläget för att ta bort trycken. Här skulle Konsumentverket kunna komma med rekommendationer för cirkulärt agerande.	Bra förslag. Naturvårdsverket tar med förslaget i vårt fortsatta arbete.
CirEko	PAF Förslag på generella åtgärder	Konsumentverket Många föreningar och organisationer tar fram give-aways märkt med emblem eller event. Ingen teknik finns i dagsläget för att ta bort trycken. Här skulle Konsumentverket kunna komma med rekommendationer för cirkulärt agerande.	Bra förslag. Naturvårdsverket tar med förslaget i vårt fortsatta arbete.
CirEko	PAF Förslag på generella åtgärder	Kommuner, länsstyrelser och annan offentlig förvaltning Ändra nedan punkts formulering, då det för en cirkulär omställning inte räcker att ställa tuffa miljö- och klimatkrav. Dessutom behöver vi komma ifrån att vi ska köpa in produkter och tjänster utan istället fokusera på funktion. ”Offentliga verksamheter behöver gå före och ställa tuffa miljö- och klimatkrav på varor och tjänster.”	Bra förslag. Har kompletterat åtgärd om upphandling enligt förslag.

CirEko	PAF Förslag på generella åtgärder	Kommuner, länsstyrelser och annan offentlig förvaltning Orsaken till att så mycket fungerande produkter slängs är att det inte finns en kund/person som kan ta över ägandet direkt. Det är för komplicerat idag. Många företag som verkar B2B för möbelåterbruk kan bli uppringde att "nu ska vi tömma kontoret, kan ni komma och hämta möblerna". Vilket de oftast inte kan utan istället hamnar möblemanget på återvinningscentralerna.	Bra förslag. Vi har uppdaterat med föreslagen åtgärd i åtgärdslistan.
CirEko	PAF Plast	Många konsumenter, både i hushåll och på arbetet, vill bidra till renare plaståtervinningsströmmar. Att genomskinlig plast blandas med svart exempelvis upplevs som fel. Det borde göras mer möjligt.	Tack för kommentaren. Naturvårdsverket bedömer att det inte är rimligt att ha fler fraktioner för hushållen.
El-Kretsen	PAF Hur ställer vi om till en cirkulär ekonomi och ökat avfallsförebyggande?	Vi hänvisar även till vårt remissvar för Naturvårdsverkets skrivelse Ökad återvinning och återanvändning av elutrustning	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
El-Kretsen	MKB Kapitel 9 Vidare arbete och uppföljning	Åtgärdsförslag	Naturvårdsverket tackar för förslagen

El-Kretsen	MKB Kapitel 9 Vidare arbete och uppföljning	Med rätt information om vad en produkt innehåller kan PRO och återvinnarna med hjälp av tekniska hjälpmedel identifiera vilka material olika produkter innehåller och tidigare sortera ut dessa för separat hantering. Ett produktpass innehållande information plasttyper, farligt avfall och exempelvis vilka komponenter som innehåller kritiska råmaterial skulle en mer selekterad utsortering påbörja förflyttningen mot en högre återvinningsgrad dessa. Här behöver industrin få finansiellt stöd såsom återvinningsverksamheter av litium och kobolt har fått.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
El-Kretsen	MKB Kapitel 9 Vidare arbete och uppföljning	Efterfrågan på teknologier, anläggningar och köpare av material	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
El-Kretsen	MKB Kapitel 9 Vidare arbete och uppföljning	Det sker enorma tekniska utvecklingar inom den elektroniska världen. På skärmfronten har teknologin gått från CRT, LCD, plasma till LED på mindre än 15 år. Liknande utveckling kan nu väntas på batteri- och solcellssidan. Ny teknologisk utveckling kräver ny teknisk utveckling inom insamlings-, sorterings- och återvinningsbranschen, vilket innebär stora krav på dessa aktörer och risken att relativt små volymer återvinns över tid och att inga inhemska återvinnare förekommer. Då måste myndigheter kunna agera smidigare och snabbare godkänna export av avfall för trovärdiga avsändare och mottagare.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren.
Håll Sverige Rent	PAF Framtida behov av åtgärder	Vi saknar ett ökat fokus på kontinuerliga förebyggande insatser. Håll Sverige Rent har präglat många individer under 60-70 talet med intensivt kampanjarbete. Den målgruppen svarar ofta " jag skräpar självklart inte ned, det sitter i ryggmärgen". Att få till stånd en sådan etablerad beteende kräver uthållighet.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
Håll Sverige Rent	PAF Framtida behov av åtgärder	PAF lyfter behovet av informationskampanjer, men det krävs en mer strukturerad och långsiktig strategi för att förändra konsumentbeteenden på sikt.	Naturvårdsverket beaktar synpunkten vid revideringen av programmet samt tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.

Håll Sverige Rent	PAF Plast	PAF identifierar plast som en betydande miljöutmaning, men åtgärdsförslagen är inte tillräckligt omfattande för att hantera den ökande mängden plastavfall och mikroplast i miljön. Den anger inte heller att nedskräpning är en betydande källa till mikroplast i miljön enl RU "rätt plast på rätt plats". Då man fortfarande inte känner till hur mycket som kommer från nedskräpning skulle vi gärna se högre ambitioner för det.	Åtgärdslistan är kompletterad
Håll Sverige Rent	PAF Plast	vi saknar ett övergripande nationellt ansvarstagande för att arbeta förebyggande mot nedskräpning	Åtgärdslistan är kompletterad
Håll Sverige Rent	PAF Plast	Vi saknar åtgärder för regeringen under kapitel mikroplast	Åtgärdslistan är kompletterad
Håll Sverige Rent	PAF Förpackningar	ang omställningen till flergångsförpackningar. Om man vill åstadkomma en beteendeförändring hos individen, behöver de känna till hur de kan bidra.	Tyvärr ingår inte detta i vårt uppdrag.
Håll Sverige Rent	PAF Minskad nedskräpning	Vi saknar fler myndighet som också har bärighet på området nedskräpning	Naturvårdsverket tackar för förslag och tar med det i det fortsatta arbetet.
Håll Sverige Rent	PAF Minskad nedskräpning	Provatpersoner ska inte skräpa ner. Oavsett om det är i natur eller stadsmiljö	åtgärdat enligt förslag
June Avfall o miljö AB	PAF Utvärdering av tidigare avfallsförebyggande program	På sid. 11 anges att utvärderingen visade att det var svårt att påvisa att planen och programmet haft någon nämnvärd styrande effekt på arbetet med att förebygga och hantera avfall. Samtliga av de åtgärder som föreslås i PAF syftar till att inspirera till handling. Det här kommer sannolikt leda till att de åtgärder som är nödvändiga inte kommer att genomföras, med risk att utfallet blir det samma för nya PAF som tidigare PAF.	Tack för synpunkten. I den förra PAF:en fanns inga utpekade åtgärder riktade mot olika aktörer, vilket finns i den uppdaterade. Därmed hoppas vi att den kan mana till handling i högre grad. Naturvårdsverket instämmer i att det finns en risk att åtgärderna inte kommer att genomföras.
June Avfall o miljö AB	PAF Bilaga 6	Hur får ni den samlade åtgärdslistan att bli ett levande dokument? Kommer den finnas tillgänglig på webben? Mycket förändras under en programperiod. Ska åtgärdslistan inspirera till handling behöver den vara både lättillgänglig och uppdaterad.	Bra förslag. Ambitionen är att åtgärdslistan ska läggas upp och finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten. Vi arbetar på att ta fram en sökbar funktion för åtgärdslistan i bilaga 6.

Sveriges Bergmaterialin dustri	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	En av de viktigaste avfallsförebyggande åtgärderna är att inte avfallsklassa saker i onödan. Då blir den cirkulära hanteringen krånglig och dyr.	Tack för er synpunkt, vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete
Sveriges Bergmaterialin dustri	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Hanteringen av material och vägledningen för hantering och återvinning av material behöver vara enkel och tydlig för att främja den cirkulära hanteringen, annars blir det krångligt och dyrt.	Tack för er synpunkt, vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete
Sveriges Bergmaterialin dustri	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Det ska vara lätt att göra rätt! Då blir den cirkulära hanteringen effektiv och attraktiv, och incitamenten för avfallsbrottslighet minskar. Att minska intresset för avfallsbrottslighet är en av de allra viktigaste åtgärderna för att minska avfallsbrottslighet. Blir det dyrt och krångligt att vara en cirkulär aktör kommer avfallsbrottsligheten med all säkerhet att öka.	Tack för er synpunkt, vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete
Sveriges Bergmaterialin dustri	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Regelverket för hantering av avfall är komplext och fullt av undantag och specialregler, och en alltför restriktiv tillämpning leder till ökade kostnader och ökade incitament för avfallsbrottslighet. Därför krävs tydlig och lättillgänglig vägledning som främjar cirkulära lösningar.	Tack för er synpunkt, vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete
Sveriges Bergmaterialin dustri	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	I syfte att främja den cirkulära hanteringen av material är det mycket viktigt att det finns en tydlig möjlighet att återvinna material som klassas som avfall, men även en tydlig möjlighet att hantera cirkulära material som biprodukter eller produkter. En viktig del av den cirkulära hanteringen sker inom ramarna för återbruk / återanvändning utanför avfallslagstiftningen.	Tack för er synpunkt, vi tar med oss det i vårt fortsatta arbete

Sveriges Bergmaterialindustri	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	I planen anges att: "Den vanligaste behandlingen av bygg- och rivningsavfall är genom återvinning som konstruktionsmaterial, följt av deponering och energiåtervinning (Figur 12)." Kommentar: den största delen av denna "återvinning som konstruktionsmaterial" är fylld och deponitäckning inne på deponianläggningar. Detta innebär en mycket lågkvalificerad användning som endast bör användas i sista fall. En tillämpning där massor behandlas och återproduceras till produkter som bidrar till materialförsörjningen för tydligt främjas.	Texten beskriver befintlig statistik Ingen åtgärd.
Sveriges Bergmaterialindustri	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Hela ekosystemet av myndighetsbeslut präglas av en vilja att öka cirkulariteten i samhället. Avfallslagstiftningen är utformad utifrån att samhället behöver skyddas från avfall, och den är inte utformad främst med schaktmassor och bergmaterial i åtanke. Detta får effekten att bedömningen ofta börjar i "fel ända". Utgångspunkten i bedömningen hos tillsynsmyndigheter har hamnat i en situation där avfallshierarkin tillämpas "upp och ned". Man utgår ifrån att det är avfallsregelverket som gäller vid masshantering, och ifrågasätter sällan ett beslut om att använda massor till deponitäckning eller deponi, medan återvinningsändamål systematiskt ifrågasätts och prövas. I dagsläget innebär tillämpningen på många håll att utgångspunkten upplevs som att samhället inte vill nyttiggöra schaktmassor. Den utmärkta logiken i EUs avfallshierarki behöver vara vägledande i myndigheters bedömningar. Material bör inte klassas som avfall om det inte är nödvändigt, och i upphandlingar behöver cirkulärt material efterfrågas.	Står som åtgärd i NAP. Även justerat åtgärd i PAF
Sveriges Bergmaterialindustri	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Kommuner och länsstyrelser har en mycket viktig roll i avfallsförebyggandet och främjandet av cirkulär hantering i bygg och anläggningssektorn. Förslagen i dokumentet är till stor del inriktade på konsumentprodukter och konsumentmarknaden, och fokuserar alltför lite på åtgärder inom byggsektorn.	Åtgärd justerad

Sveriges Bergmaterialindustri	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Avfallsplanen och avfallsförebyggande åtgärderna bör utformas så att det främjar återanvändning och återvinning av material samtidigt som det förhindrar avfallsbrott. Det är avgörande att författningsförslagen specificerar och begränsar sig till de avfallskategorier som faktiskt utgör en risk, samt att tydlig vägledning tillhandahålls för att säkerställa en enhetlig och likvärdig tillämpning av regelverket. Det är viktigt att det inte blir krångligt och dyrt att följa det redan alltför komplexa avfallsregelverket, för då ökar incitamenten för avfallsbrottslighet som i planen beskrivs som en lukrativ verksamhet. Det ska vara lätt att göra rätt!	Naturvårdsverket tackar för inspelet och tar med det i det fortsatta arbetet.
Swedisol	PAF Förslag på generella åtgärder	Sid 39, Regeringen. Tillägg: Befintliga styrmedel och deras effekter behöver utvärderas . Naturvårdsverket: Ge mer konkret stöd till markanden genom att förbättra avfallsstatistiken så den blir mer detaljerad och inkluderar uppgifter om mängd av olika cirkulerbara avfallsslag (inte bara som nu stora, aggregerade fraktioner med helt olika egenskaper och förutsättningar att cirkuleras).	Bra inspel. Naturvårdsverket tar med sig inspelet i vårt fortsatta arbete.
Swedisol	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Det är av stort värde att bristande incitament i byggskedet för energieffektiva lösningar i bruksskedet lyfts fram (sid. 59). Lägg gärna till vikten av att gränsvärden för klimatprestanda för byggprodukter avser klimatutsläpp under hela produktens livscykel, inklusive klimatpåverkan från ökad energianvändning i driftsskedet, då det motverkar denna typ av suboptimeringar. En ny studie visar att tilläggsisolering av små- och flerbostadshus sparar in den energi som används för tillverkningen av isoleringen på mindre än ett år och att mängden växthusgasutsläpp som bildas i produktionen, tack vare minskad energianvändning, sparas in på två år med dagens energimix. Läs mer här: https://swedisol.se/mineralullens-hallbarhetsprestanda	Är inte en avfallsförebyggande aspekt, hanteras därmed inte i dokumenten.

Swedisol	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Sid 55 Tillägg: Öka möjligheten att cirkulera material och produkter genom att redan från början utveckla och tillverka nya resurseffektiva material och produkter med lång livslängd och god kvalitet och robusthet samt avsaknad av miljöfarliga ämnen.	Åtgärd justerad efter förslaget
Sysav	PAF Avfallsmängderna i Sverige ökar	Sysav ser positivt på alla åtgärder som kan begränsa att avfall uppkommer. Det kommer för väldigt lång tid ändå finnas sådant material och produkter som inte lämpar sig för cirkularitet och måste omhändertas på ett miljö och hälsosäkert sätt.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
Sysav	PAF Plast	Sysav anser att det är väldigt viktigt att Sverige tar en aktiv och framträdande roll i FNs förhandlingar för ett Plastic Pollution Treaty, i syfte att få till stånd ett avtal som nationerna undertecknar.	Åtgärdslistan är kompletterad.
Nacka kommun	PAF Budskap	Behovet av att återbruka och att handla mer begagnat lyfts på flera ställen i programmet. Däremot står det mycket lite om att vi också behöver öka intresset och möjligheterna för att dela, låna och hyra. Programmet skulle behöva kompletteras med detta.	Bra förslag. texten har uppdaterats enligt föreslagen text.
Nacka kommun	PAF Avfallsförebyggand es programmets syfte	Sista meningen i tredje stycket är inte avslutad, behöver kompletteras. (sid 10)	Bra observerat. Texten har uppdaterats.
Nacka kommun	PAF Vad är avfallsförebyggand e?	Exempel på vad avfallsförebyggande är behöver kompletteras med att det även kan handla om att köpa färre, mindre och mer resurssnåla produkter eller att hyra, dela eller låna istället för att köpa nytt.	Bra förslag. Texten är uppdaterad enligt förslag, om än i något annorlunda formulering.

Nacka kommun	PAF Avfallsmängderna i Sverige ökar	Det anges en framtidsprognos för avfallsmängder som visar att avfallet beräknas öka med 20% fram till 2035 med dagens styrning. Vidare konstateras att låga priser på många råvaror, material och produkter innebär att motivationen för att underhålla, laga, reparera och återanvända produkter blir svaga när priset för att köpa nytt är lågt. Det är tydligt att det utöver föreslagna åtgärder finns behov av styrmedel för att vända utvecklingen.	Bra synpunkt. Naturvårdsverket instämmer. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering.
Nacka kommun	PAF Nuläge... Fokus - utvinning och materialkonsumtion	Det anges att Sveriges höga materialkonsumtion beror på att många produkter har en låg nyttjandegrad. Här hade det varit önskvärt med en analys kring varför vi i Sverige har en låg nyttjandegrad. (sid 23). Nacka kommun ser det som ett problem att avfallslagstiftningen saknar ett helhetsperspektiv, vilket ibland gör det svårt att återanvända eller återvinna material på ett resurseffektivt sätt.	Bra synpunkt gällande nyttjandegraden. En djupare analys av problematiken finns i den fördjupade utvärderingen 2023: https://www.naturvardsverket.se/4acc0f/globalassets/media/publikationer-pdf/7000/978-91-620-7090-8.pdf och i The circularity gap report Sweden. Closing the Circularity Gap in Sweden. https://resource-sip.se/en/circularity-gap-report-sweden-en/#:~:text=The%20report%20offers%20clear%20recommendations . Angående avfallslagstiftningen är det en fråga som ligger utanför det mandat och uppdrag Naturvårdsverket har gällande Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet, som syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet.
Nacka kommun	PAF Hinder och marknadsmisslyckanden	Här listas tre problem. Huvudproblemet att det går åt stora mängder resurser och att stora utsläpp uppstår i samband med utvinning och tillverkning finns dock inte med. (sid 28)	Bra förslag. Texten är uppdaterad enligt förslag, om än i något annorlunda formulering.
Nacka kommun	PAF Framtida behov av åtgärder	"I första stycket komplettera med att förutom att handla begagnat finns det behov av beteendeförändringar för att dela, låna och hyra och köpa färre produkter. "	Bra förslag. Texten är uppdaterad enligt förslag.

Nacka kommun	PAF Hur ställer vi om till en cirkulär ekonomi och ökat avfallsförebyggande?	Nacka kommun instämmer i beskrivningen av att det behövs en balans mellan framdrift och säkerhet, när det gäller kemikalier. Ur tillsynsmyndighetens perspektiv blir det ofta möjligt att ställa krav först efter att man konstaterat att en kemikalie är ett problem, när förorening är ett faktum. Tillsynen kan arbeta förebyggande genom mer generella krav på kemikalie- och avfallshantering. Men det de europeiska kemikaliereglerna gör att det är svårt att förbjuda användningen av en kemikalie som är godkänd.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten som vi tar med oss i vårt fortsatta arbete.
Nacka kommun	PAF Framtida behov av åtgärder	Programmet lyfter att offentliga aktörer behöver föregå med gott exempel genom att ställa tuffa miljö- och klimatkra. Nämnden vill understryka att det pågår redan idag inom flera områden. Goda exempel kan dock lyftas genom samordning och nationella nätverk, så att de får mer uppmärksamhet.	Naturvårdsverket instämmer. Mycket görs redan idag och för att inspirera till handling genom goda exempel arbetar vi med att på Naturvårdsverkets hemsida lägga upp en " <i>Goda exempel kopplat till avfallsförebyggande programmet och nationell avfallsplan</i> " i syfte att uppmärksamma olika initiativ. Ambitionen är att denna sida ska finnas på plats i höst.

Nacka kommun	PAF Framtida behov av åtgärder	Utöver de åtgärder som programmet lyfter, så finns flera exempel på aktiviteter som kommuner kan planera in för en bättre avfallshantering: Livsmedelstillsynen har kontakt med de flesta seriösa verksamheter som importerar, tillverkar, tillagar, serverar och säljer livsmedelsprodukter. Inspektörerna kan användas för att informera och följa upp hanteringen av livsmedelsavfall och verksamheternas förpackningsavfall. Eventuell avfallstillsyn blir då med stöd av miljöbalken istället för livsmedelslagen; Miljö- och hälsoskyddstillsynen har återkommande kontakt med många verksamheter inom miljö och hälsoskydd, och mer sporadisk kontakt med mindre verksamheter. Inspektörerna kan användas för att informera och följa upp avfallshanteringen allmänt eller hanteringen av vissa typer av avfall, till exempel elavfall, förpackningar, kemikalier, massor, bygg- och rivningsavfall. Tillsynen kan i viss mån även vara ett verktyg för att påverka insamling och återvinning av avfall, och det finns flera exempel på avfallsrelaterade tillsynsområden under miljöbalken; och Bygglövtillsynen har kontakt med samtliga som söker bygglov, rivningslov och marklov. Inspektörerna kan förmedla information och följa upp hanteringen av bygg- och rivningsavfall. Eventuell avfallstillsyn blir då med stöd av miljöbalken istället för plan- och bygglagen; Slutligen kan samtliga tre tillsynsområden samverka för att identifiera och påverka illegal och oseriös avfallshantering.	Naturvårdsverket tackar för många kloka synpunkter och tar med oss inspelen i vårt fortsatta arbete.
Nacka kommun	PAF Framtida behov av åtgärder	Tillsynsvägledande myndigheter och regionala samverkansgrupper kan ta fram vägledning och samverkansprojekt, som rör hur inspektörer kan arbeta med avfallstillsyn.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten och tar med oss den i vårt fortsatta arbete.
Nacka kommun	PAF Framtida behov av åtgärder	Hantering av bygg- och rivningsavfall samt produktval som gynnar cirkulär hantering kan förbättras genom att kommunen ger projektstöd i tidiga skeden. Nacka kommun arbetar med sådant stöd, där miljöplanerare ger stöd till större projekts egenkontroll, avfallshantering med mera. Den kontakten kan även användas för att identifiera lösningar och goda exempel och lyfta dem i andra sammanhang.	Åtgärd inlagt utifrån förslag

Nacka kommun	PAF Material- och produktströmmar	Eftersom berg- och schaktmassor är en betydande del av avfallet som alstras i Sverige, så får man stor effekt av satsningar som gör att massor kan hanteras som produkt istället för avfall, eller som underlättar förädlingen från avfall till produkt. Det är viktigt att fokus hamnar på hur massor kan användas säkert, istället för på hur man ska klassa massor som avfall. Om grundinställningen är att mänskligt påverkade massor är avfall och att all hantering kräver anmälan eller tillstånd, så blir det lätt att göra fel och svårt att göra rätt. Då kan den enklaste och billigaste lösningen bli att schakta bort allt och köpa in jungfrueliga massor. Om man vill gynna en cirkulär hantering så behöver man istället underlätta för verksamheter att göra rätt.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten och tar med oss den i vårt fortsatta arbete.
Nacka kommun	PAF Material- och produktströmmar	Programmet lyfter att kommuner behöver ha en masshanteringsplan som del i den kommunala avfallshanteringsplanen. Nacka kommun vill lägga till att det i storstadsregionerna kan vara mer relevant att ha regionala masshanteringsplaner, eftersom frågorna ofta behöver samordnas över kommungränserna. Det förutsätter dock regional samverkan mellan kommuner, region och länsstyrelse. Andra större aktörer, till exempel Trafikverket, kan vara aktuella.	La till regioner i åtgärdsförslaget
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Avfallsmängderna i Sverige ökar	Arbeta för att även gruvavfall ska ingå. Det finns en stor okunskap omgruvavfall generellt både om mängder, farlighet samt de resurser som tas i anspråk inom gruvnäringen.	Gruvavfall omfattas av utvinningsavfallsdirektivet (2006/21/EG) och är undantaget avfallsdirektivet (se artikel 2 1.d)). Det är avfallsdirektivet som anger att en avfallsplan ska finnas och vad den ska omfatta (se artikel 28)
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Förslag på generella åtgärder	Bra förslag att NV ska mer frekvent uppdatera webbsidor inklusive goda exempel. Men även viktigt att förbättra webbsidornas sökbarhet så att informationen är lätt att hitta.	Naturvårdsverket tackar för synpunkten och tar med oss den i vårt fortsatta arbete.
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Framtida behov av åtgärder	Viktigt även med uppföljning och utvärdering av upphandling.	Bra förslag. Naturvårdsverket tackar för synpunkten och har uppdaterat åtgärdsförslag.

Länsstyrelsen Dalarna	PAF Kemikalieanvändningen ökar	Arbeta på olika sätt för att öka kunskaperna om kemikaliernas negativa påverkan genom information, tydlig märkning, utfasning mm.	Vi har lagt till fler åtgärder efter förslag från Kemikalieinspektionen.
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Nuläge... Fokus - utvinning och materialkonsumtionen	Med hänvisning till ovan kommentar gällande gruvavfall, behöver det tydliggöras att den ökat och kostnaden tas med (internaliseras om det inte redan är gjort?) när avfall diskuteras. Varför finns det ens ett undantag för gruvavfall?	Gruvavfall hanteras i avfallshanteringsplanen enligt krav i utvinningsavfallsförordningen.
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Måluppfyllnad	Måluppfyllnad behöver få ett större fokus och större tyngd i förhållande till andra mål som alltid får förtur, som ekonomiska mål. Det behöver tydliggöras vilka kostnader både ekonomiska och "kostnader" för natur och miljö om miljömål med flera mål inte nås.	Naturvårdsverket instämmer.
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Hur ställer vi om till en cirkulär ekonomi och ökat avfallsförebyggande?	Det beskrivs i planen om ekonomiska incitament och det är viktigt att kostnader hamnar på rätt plats. Men också information och gemensamma mål på flera nivåer, individ, organisation och system.	Naturvårdsverket instämmer.
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Befintliga handlingsplaner och strategier	Genom hela processen från råvara, produkt och till avfall/återanvändning/återvinning, ska det finnas en tydlighet för alla aktörer. Idag finns en stor okunskap tom hos sådana som oss som professionellt arbetar med frågorna. Systemen behöver vara transparenta för att undvika missuppfattningar om var avfallet hanteras och återvinns till exempel. Man ska kunna uppleva att man kan "lita" på att avfallet/resursen tas omhand på ett bra sätt.	Naturvårdsverket instämmer.

Länsstyrelsen Dalarna	PAF Livsmedel	Ofullständig mening i text för figur 10	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Förpackningar	Det är viktigt att förtydliga när en vara är en förpackning. Köper du en burk utan innehåll är det inte en förpackning.	Tack för inspel
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Förpackningar	Överlag behövs tydliga märkningsregler på varor inför sortering. Vem kontrollerar att märkningen är riktig inför källsortering?	Tack för inspel. Det är ändring på förordningsnivå som skulle krävas. I förslag till ny EU förordning om förpackningar och förpackningsavfall föreslås bestämmelser om märkning för att underlätta sortering.
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Förpackningar	Information och tillsyn behövs för att kontrollera att företag som använder förpackningar är anslutna till producentansvarsorganisationer.	tack för inspel. Naturvårdsverket prioriterar tillsynsinsatser utifrån ett långsiktigt riskminimeringsperspektiv och att tillgängliga resurserna används så effektivt som möjligt. Det har skett nedskärning av verksamheten på grund av budgetskäl under både 2023 och 2024. Inför 2025 behöver Naturvårdsverket avvakta resursallokeringen i nästa års verksamhetsplan innan det är möjligt att sätta någon ny riktning för tillsynen inom detta område
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Förpackningar	Det kan upplevas som problem när förpackningar är av blandade material och det vore bra om det fanns incitament för att minska blandade material i förpackningarna. Kopplar an till att sortera rätt.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten i sitt fortsatta arbete.
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Minskad nedskräpning	Det finns ett fokus på minskad nedskräpning i havsmiljö. Det saknas beskrivning av hur läget är i insjöar och vattendrag, även om problemen där visserligen är mindre, men även där finns borttappade nät, drag och linor som orsakar skador på djur och naturmiljö.	Justerat texten
Länsstyrelsen Dalarna	PAF Minskad nedskräpning	Är mikroplast tex från bildäck och konstgräsplaner nedskräpning? Vad är definitionen på nedskräpning? Kan mikroplast av dessa typer ingå?	Definitionen av nedskräpning tas upp i andra sammanhang.

Länsstyrelsen Dalarna	MKB Kapitel 3 Miljöbedömningens avgränsning	Om MKN är juridiskt bindande behövs bättre information till aktörer samt skarpa åtgärder.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och har gjort ett tillägg med en generell kommentar om detta i den samlade bedömningen (avsnitt 8)
Länsstyrelsen Dalarna	MKB Kapitel 8 Samlad bedömning	Sista meningen i avsnitt 8, inledning, är svårbegriplig.	Naturvårdsverket tackar för kommentaren och förtydligar.
Länsstyrelsen Jönköping	PAF Framtida behov av åtgärder	Lägger mycket hopp till upphandling, vilet är bra och här finns fortsatt mycket att göra. Utifrån den erfarenheten vi har så är det svårt att ställa krav och det krävs mycket kunskap som inte många har ute i den egna organisationen. Fokus bör vara på att underlätta för den offentliga sektorn i arbetet med upphandling. Bra med mycket insatser från Upphandlingsmyndigheten som blir en nyckelaktör i arbetet.	Naturvårdsverket instämmer. Upphandlingsmyndigheten har redan idag mycket bra information tillgängligt på sin hemsida. Se https://www.upphandlingsmyndigheten.se/om-hallbar-upphandling/#:~:text=Upphandling%20%C3%A4r%20ett%20viktigt%20styrmedel%20%C3%B6r
Länsstyrelsen Jönköping	PAF Förslag på generella åtgärder	Länsstyrelsen bedömer att kemikalieinspektionen är en viktig aktör och kan genom sina nationella tillsynskampanjer underlätta för kommunerna att genomföra tillsyn riktade mot t ex detaljhandel som annars inte prioriteras ute hos kommunerna.	Vi har lagt till åtgärder efter förslag från Kemikalieinspektionen. Några handlar om tillsyn men inte specifikt om detaljhandel.
Länsstyrelsen Jönköping	PAF Förslag på generella åtgärder	"Under rubriken kommuner, Ist..... Länsstyrelsen anser att även tillsyn, prövning, fysisk planering bör lyftas om exempel på åtgärder som kan göras för att möjliggöra ett mer cirkulärt samhälle, och det bör nämnas i både planen och programmet. "	Tack för bra synpunkt. Fysisk planering är tillagd åtgärdslistan och det är uppdaterat i Bilaga 2 Lagstiftning om tillsyn.

Länsstyrelsen Jönköping	PAF Förslag på generella åtgärder	"Under rubriken kommuner, Ist.. Länsstyrelsens roll som regional aktör bör lyftas fram. Vad ska vår roll vara i som regional aktör, framgår inte nu."	Länsstyrelsens specifika roll framgår i andra dokument. Exempelvis i - vägledning om kommunala avfallsplaner: https://www.naturvardsverket.se/globalassets/media/publikationer-pdf/6700/978-91-620-6760-1.pdf#:~:text=Detta%20%C3%A4r%20en%20v%C3%A4gledning%20tillavfallshantering%20och%20i%20RU%20Åtgärder%20för%20ökad%20materialåtervinning : https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/atgarder-for-att-oka-materialatervinningen-av-avfall/#:~:text=Naturv%C3%A5rdsverket%20har%20utrett%20vilka
Länsstyrelsen Jönköping	PAF Förslag på generella åtgärder	"Under rubriken kommuner, Ist.. Åtgärds punkt nummer 5: Förslag på ändring att inkludera även länsstyrelsen och annan offentlig förvaltning "	Bra förslag. Texten är uppdaterad enligt förslag.
Länsstyrelsen Jönköping	PAF Förslag på generella åtgärder	"Under rubriken kommuner, Ist.. Nu är det mest hands on åtgärder för kommuner och länsstyrelsen. För att få till ett framgångsrikt arbete så behöver även frågorna inkluderas i i styrdokument, policy och mål. Länsstyrelsen föreslår att även åtgärder om systematiskt arbete bör läggas till. "	Kommuner, länsstyrelser och offentliga aktörer behöver systematiskt arbeta med åtgärder för att förebygga att avfall uppkommer. Åtgärder behöver synliggöras i styrdokument, policy och mål.
Länsstyrelsen Jönköping	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	"Iinom området saknas det förebyggande arbetet och inriktningen mot den redan bebyggda miljön. Det rivs mer framför transformering och återbruk. Även i den löpande förvaltningen av befintlig bebyggelse sker fönsterbyten och andra insatser där funktionella byggnadsdelar ersätts med nya på ett sätt inte bidrar till en ökad cirkularitet eller hållbarhet. Finns arbete som t ex Boverket cirkulär ekonomi i arkitektur som borde lyftas fram mer. Nu står detta enbart som ansvar på byggherrar men tänker även att kommunen är en viktig aktör i detta."	Naturvårdsverket tackar för synpunkten. Åtgärdsförslagen för byggnadsmaterial och byggprodukter har uppdaterats ordentligt. Kommunen omfattas redan av föreslagen åtgärd om de agerar i rollen som byggherre.

Länsstyrelsen Jönköping	PAF Textil	Länsstyrelsen saknar avfallsbranschen som aktör	Naturvårdsverket tackar för synpunkten. Avfallsbranschen är inte specifikt utpekad i PAF utan ingår i <i>Branschaktörer alla sektorer</i> , men lägger till en rubrik Avfallsaktörer i NAP.
Länsstyrelsen Jönköping	PAF Bilaga 6	Under bygg och plast så står det att för att åstadkomma förändring i branschen finns det behov av dialog, samordning..... Vem ansvarar för att få till detta? Det ansvaret bör förtydligas.	Bra synpunkt. För plastsamverkan hänvisar vi till den nationella plastsamordningen som Naturvårdsverket driver. Vad gäller bygg tar Naturvårdsverket med sig att förtydliga detta i sitt fortsatta arbete.
Länsstyrelsen Jönköping	PAF Bilaga 6	"Under plast och aktör kommunerna och regioner: Länsstyrelsen saknar åtgärder som avser avfallsförebyggade insatser"	Åtgärden tillagd för kommuner och regioner i plast-avsnittet.
Länsstyrelsen Jönköping	PAF Bilaga 6	"Under plast: Länsstyrelsen saknar åtgärder som avser avfallsförebyggade insatser. "	Åtgärdslistan är kompletterad
Länsstyrelsen Östergötland	PAF Material- och produktströmmar	s 45, Förebyggande av kommunalt avfall. Avfallsfrågan bör prioriteras tidigt i samhällsplaneringsprocessen. I ett fyraårigt EU-projekt i samverkan med bland annat kommuner i länet (2019-2023) och där Länsstyrelsen Östergötland var lead-partner, framkom att det är viktigt att jobba med avfallsfrågan tidigt i samhällsplaneringen och att detta bör förbättras. Då inte enbart med masshantering, utan avfallsfrågan generellt.	Naturvårdsverket instämmer. Vi tar gärna emot goda exempel, som nämnda projekt. Vi arbetar med att ta fram en webbsida om Goda exempel kopplat till avfallsförebyggande programmet och nationella avfallsplanen. Ambitionen är att den ska bli klar under hösten.
Länsstyrelsen Östergötland	PAF Nuläge	Ekonomisk tillväxt. Frågan är hur den ekonomiska tillväxten förväntas påverka utveckling av cirkulär ekonomi och om det bör lyftas fram ytterligare?	Naturvårdsverket tar med sig inspelet i vårt fortsatta arbete.

Länsstyrelsen Östergötland	MKB Kapitel 7 Betydande miljöpåverkan	"Miljökonsekvensbeskrivning, kap 7.1, Miljöaspekter Intresse: Luft Vad gäller påverkan på luft borde avfallsbränder finnas med. Avfallsbränder leder till direkt utsläpp till luft. "	Naturvårdsverket tackar för kommentaren. Den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Det finns dock inga åtgärdsförslag som rör avfallsbränder. Därmed går det inte att göra någon bedömning av eventuella effekter jämfört med nollalternativet.
Länsstyrelsen Uppsala	PAF Bilaga 6	Länsstyrelsens synpunkter på PAF bilaga 6 blir detsamma som angetts för samma bilaga under den nationella avfallsplanen.	Tack för konstruktiv återkoppling. Naturvårdsverket arbetar på att lägga Bilaga 6 Åtgärdslista på webben. Ambitionen är att göra den mer lättillgänglig med en sökfunktion och att den ska finnas tillgänglig på Naturvårdsverkets hemsida under hösten.
Länsstyrelsen Västerbotten	PAF Avfallsförebyggand es programmets syfte	Här bör man också trycka på att det inte bara handlar om att förebygga att avfall uppkommer. I andra stycket framgår att en växande befolkning och en stark ekonomisk utveckling globalt innebär att vi förbrukar jordens resurser i allt snabbare takt, att detta innebär stora utsläpp av växthusgaser och leder till förlust av biologisk mångfald, föroreningar och ohållbart utnyttjande av vatten. Förebyggande av att avfall uppkommer är bara halva lösningen! Även om cirkulariteten ökar så kommer också resursuttag att fortsätta öka (och alla dessa konsekvenser) så länge vi inte börjar begränsa dem.	Bra förslag. Texten är kompletterad i sammanfattningen.

Länsstyrelsen Västerbotten	PAF Framtida behov av åtgärder	Här konstateras att det krävs beteendeförändringar och förändrade attityder. Budskapet om minimering och hållbarhet bör på något sätt spridas med samma "driv" som budskapen om konsumtion och "slit och släng" till den yngre befolkningen, i de kanaler där dessa nås. Avfallsförebyggandet skulle vara hjälpt av influencers med inflytande.	Naturvårdsverket instämmer. Det är dock svårt för myndigheter att samarbeta med betalda influencers. Men vi tar fram vidareförmedlingsmaterial om avfallsförebyggande som kan användas och spridas till influencers och andra aktörer som har andra möjligheter att sprida material.
Livsmedelsverket	PAF Avfallsmängderna i Sverige ökar	sid 47 säger: Det har skett en minskning med 3 procent mellan 2020–2022 av den totala mängden fast livsmedelsavfall. Mängderna fortsätter minska i hushållen medan en ny mer omfattande kartläggning visar på större mängder livsmedelsavfall i andra sektorer, bland annat livsmedelsindustrin. men på sidan 20 i avfallsplanen skriver ni: Livsmedelsavfall från livsmedelsindustrin och hushållen minskar, men inte i andra delar av livsmedelskedjan, till exempel livsmedelsbutiker och restauranger.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
Livsmedelsverket	PAF Livsmedel	Matsvinn uppstår överallt där mat hanteras och det finns behov av att se över beteenden inom enskilda led som ger upphov till matsvinn och som aktörer själva har rådighet över. De bakomliggande faktorerna till matsvinnet kan bland annat vara okunskap, bristande planering på grund av tidspress, dålig uppföljning av beställningar, överbeställningar som i sin tur beror på pressen att alltid ha fulla hyllor inför konsumenten, prispress mellan aktörerna som gör att kvalitén på maten och förpackningarna tummas på samt brist på systematik med att jobba strukturerat med att fronta produkter med kortast hållbarhetstid.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.

Livsmedelsverket	PAF Livsmedel	I den svenska Livsmedelsstrategin, som antogs av riksdagen i juni 2017, ingår att främja insatser för minskat matsvinn i hela livsmedelskedjan från producent till konsument. Inom ramen för livsmedelsstrategin arbetar Livsmedelsverket, tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket, med regeringsuppdrag om minskat matsvinn. Uppdragen Det handlar om åtgärder för att minska matsvinnet i hela livsmedelskedjan från producent till konsument. I ett av uppdragen I juni 2018 publicerades en handlingsplan tagits fram, Fler göra mer, som publicerades i juni 2018, som beskriver hur Sverige långsiktigt fram till 2030 ska arbeta med 42 åtgärder för bidra till Agenda 2030 målet 12+C7.3. Under 2023 gjordes en En halvtidsuppföljning och utvärdering görs under 2024 som visade att etappmålet inte kommer att nås med denna takt. utvärderingen föreslår att handlingsplanen bör uppdateras under 2024. för att bedöma om föreslagna åtgärder räcker för att nå målet. Då finns möjlighet för omprioriteringar och anpassning av handlingsplanens åtgärds paket utifrån vad som har uppnåtts. Den nuvarande? handlingsplanen har nu antagits som Sveriges särskilda program för förebyggande av livsmedelsavfall (Bilaga 1).	Naturvårdsverket instämmer och ändrar enligt förslag.
Livsmedelsverket	PAF Bilaga 6	sid 242 samma kommentar som tidigare se ovan: ändra tempus på detta: En halvtidsuppföljning och utvärdering görs under 2024 för att bedöma om föreslagna åtgärder räcker för att nå målet. Då finns möjlighet för omprioriteringar och anpassning av handlingsplanens åtgärds paket utifrån vad som har uppnåtts. Den har nu antagits som Sveriges särskilda program för förebyggande av livsmedelsavfall (Bilaga 1).	Naturvårdsverket instämmer och ändrar enligt förslag.

Livsmedelsverket	MKB Kapitel 8 Samlad bedömning	"8.1 Livsmedelssektorn har generellt en stor miljöpåverkan. Åtgärder inom materialströmmen bedöms ha en positiv påverkan på miljöaspekterna biologisk mångfald, vatten och mark/jord. En mer effektiv resurshantering, med minskat spill och avfall, kan därmed bidra med positiva effekter på miljöaspekterna. Även övergödning i hav och sjöar på grund av ett gödnings- och kemikalieintensivt jordbruk skulle kunna minska."	Naturvårdsverket tackar för kommentar och justerar uttrycket spill och avfall till livsmedelsförluster och matsvinn.
Lunds kommun	PAF Sammanfattning	"Att förebygga att avfall uppkommer innebär att behålla värdet av resurserna i alla led av värdekedjan från design och produktion till användning och avfallshantering. Detta för att spara på resurser och minska miljö och klimatpåverkan som orsakas av vår produktion och konsumtion". Ja, vi ska använda resurserna så länge som möjligt, men att förebygga avfall betyder också att minska mängden som används och att minimera mängden junfruliga material som utvinns. Samverkan är viktigt, men viktigast är att minimera svinn och onödigt avfall och onödig resursanvändning generellt	Bra förslag. Texten är kompletterad i sammanfattningen.
Lunds kommun	PAF Sammanfattning	Fel i texten: Det finns ett behov av att utreda nya styrmedel men d i uppdraget att revidera det	Tack för upplysning.
Lunds kommun	PAF Avfallsförebyggande programmets syfte	"De avfallsförebyggande programmen ska innehålla en beskrivning av hur de nationellt beslutade åtgärderna och styrmedlen bidrar till att minska avfallsmängderna (se Bilaga 3)." Det står i utvärderingen från förra avfallsplanen att dokumentet fungerat mer som en handbok hur man skulle kunna göra istället för som en handlingsplan. Vi ser inte hur detta dokument kommer att vara annorlunda från förra avfallsplanen.	Tack för synpunkten. Det finns skillnader gentemot den tidigare avfallsplanen: att det blir tydligt vad som är avfallsförebyggande och hur detta arbete i hög grad är kopplat till cirkulär ekonomi. Dessutom är åtgärdslistan i Bilaga 6 med tydligt utpekade aktörer en viktig förändring som efterfrågats.

Lunds kommun	PAF Nuläge... Fokus - konsumtionsled (offentlig och privat)	Ohållbara konsumtionsmönster kan påverkas med styrmedel. Åtgärdsförslag skulle kunna vara att skapa och behålla fler incitament för att främja hållbara konsumtionsmönster, t.ex. skattelättnad för reparation.	Naturvårdsverket instämmer. Men den nationella avfallsplanen och det avfallsförebyggande programmet syftar till att visa på vad som behöver göras för att nå de mål som beslutats av riksdag, regering och inom ramen för EU-samarbetet. Nya förslag till styrmedel eller mål tas fram i andra typer av uppdrag som regeringsuppdrag och fördjupad utvärdering av miljömålen. Naturvårdsverket har överlämnat flera åtgärdsförslag till regeringen på avfallsområdet. Implementering av nya styrmedel eller mål beror på beslut som tas av regeringen, riksdagen eller inom ramen för EU-samarbetet.
Lunds kommun	PAF Framtida behov av åtgärder	Behovet finns nu!	Naturvårdsverket instämmer och ändrar efter förslaget.
Lunds kommun	PAF Förslag på generella åtgärder	Generellt i detta avsnitt. Det är en sammanställning på saker som redan görs eller redan är på gång. Det finns inga förslag på hur vi når nästa nivå och faktiskt minska mängden avfall.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet samt i framtida arbeten och uppdrag.
Lunds kommun	PAF Förslag på generella åtgärder	"Informera hushåll och gärna också verksamhetsutövare om åtgärder för att förebygga avfall". Gör det tydligt när det är ett krav eller om det är frivilligt. Det är inte tydligt nog i skrivningen. Vi tycker även att det kan vara tydligare vem som har ansvar att informera verksamheter om avfall som inte faller under kommunalt ansvar.	Åtgärden är uppdaterad.
Lunds kommun	PAF Förslag på generella åtgärder	Syftningsfel i texten	Tack för förbättringsförslag. Åtgärden uppdaterad.

Lunds kommun	PAF Förslag på generella åtgärder	Förslag på åtgärd: Kommuner kan tillsyna för att förebygga avfall och tillsyna att biprodukter inte går till spillo. Titta t.ex. på projektet "Avfallsförebyggande genom tillsyn och prövning" som gjordes av miljösamverkan skåne under 2018-2020	Tack för inspelet, vi ser att detta är något som är möjligt att lyfta i anslutning till kommunikationsinsatser som görs i samband med planen, exempelvis på webben.
Lunds kommun	PAF Förslag på generella åtgärder	Konsumenter: "Överväg att reparera framför att köpa nytt." Nivån på åtgärder behöver höjas. Att utvärdera behovet av inköp borde vara tydligt utskrivet. Att avstå från konsumtion är steg 1 i en förebyggandeprocess. Saknar även att hyra istället för att äga + låna och dela med andra	Bra synpunkt. Naturvårdsverket uppdaterar i Bilaga 6.
Lunds kommun	PAF Förslag på generella åtgärder	Arbetsplatser: alla arbetsplatser bör göra en kartläggning över vilket avfall de genererar och hur detta kan minimeras. Detta står ej med.	Bra synpunkt. Naturvårdsverket uppdaterar i Bilaga 6.
Lunds kommun	PAF Förebyggande av kommunalt avfall	Faktafel. 18% av grovavfallet hade kommersiellt värde, ytterligare 5 % var återbrukbart men saknade kommersiellt värde. I texten står det att 10 % av det undersökta grovavfallet hade kommersiellt värde	Åtgärdat genom en strykning i texten.
Lunds kommun	PAF Förslag på generella åtgärder	"Informera hushåll om återförsäljningsplatser och var välgörenhetsorganisationer tar emot begagnade produkter." Får kommuner göra detta enl. gällande lagstiftning (marknadsföra privata verksamheter)?	Naturvårdsverket tackar för synpunkten. Baserat på Avfallsförordningen: 3 kap 3c§ om att <i>Kommunen ska lämna information till hushåll och verksamhetsutövare som producerar sådant avfall som kommunen ansvarar för enligt 15 kap. 20 § miljöbalken om vikten av att hushålla med råvaror och energi genom att se till att textil återanvänds eller genom att på annat sätt förebygga uppkomst av textilavfall när det är möjligt</i> , kan det bedömas finnas ett allmänintresse för kommunens medborgare att ta del av var det finns återförsäljare och välgörenhetsorganisationer som bidrar med samhällsnytta inom kommunen. Informationen bör vara allmänt upplysande och inte gynna någon aktör framför en annan dvs likabehandling gäller och ska inte vara kopplade till ekonomiska transaktioner.

Lunds kommun	0	"Främja återbruk på återvinningscentraler av produkter." Ja, detta kan kommunen göra - men det måste finnas avsättning av produkterna som samlas in. Hur kan faktisk återbruk av produkter öka? Det bästa alternativet är att produkterna inte kommer in till återvinningscentraler utan återbrukas i samhället.	Naturvårdsverket instämmer. Det behövs dock en kombination av åtgärder i alla led från design och produktion till användning och avfallshantering. Det sista steget är att hantera detta vid återvinningscentralerna.
Lunds kommun	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	jättebra förslag! Inkludera en masshanteringsplan som en del i kommunens avfallsplan	Ingen åtgärd krävs
Lunds kommun	PAF Plast	Vi saknar åtgärder som kommuner kan göra. Det är svårt att följa vad som redan tagits upp i "framtida behov av åtgärder".	Åtgärdslistan är kompletterad
Lunds kommun	PAF Bilaga 6	Batterier: "Avfallshanterare • Genomföra plockanalyser avseende insamlat blandat kommunalt avfall och avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk eller elektronisk utrustning för att fastställa andelen förbrukade bärbara batterier i avfallet. NAP" Det är kommunen som bör göra plockanalyser. Skrivningen bör inte fokusera på metoden "plockanalys" utan fokus borde vara att kontrollera och utvärdera sammansättningen av materialet och föreslå åtgärder för att förbättra utsortering.	skrivningarna något justerade. kommunen har flera roller, en av dem kan vara som avfallshanterare men det ser olika ut i olika kommuner
Returpack AB	PAF Plast	Plastmaterial som tillverkas av biomassa behöver också kunna återvinnas.	Åtgärdslistan är kompletterad
Returpack AB	PAF Plast	En nationell samordning kring plast är betydelsefull för att få framdrivt och ökad samverkan mellan aktörer och olika branscher med en gemensam målbild och fokus på plast.	Vi tackar för berömmet :)

Returpack AB	PAF Förpackningar	Det finns fler åtgärder för att minska materialförluster i insamling/sortering/återvinningsstegen än att minska på förpackningsmaterialet. Andra åtgärder är att designa förpackningar i monomaterial, att säkerställa rena insamlingsflöden som inte kontaminerar materialet samt utveckla sorteringsteknik och hantering av restfraktioner. Att enbart försöka minska mängden material i förpackningar kan vara suboptimering och leda till förpackningar som är svårare att återvinna.	Åtgärderna hör till NAP och är tillagda där.
Returpack AB	PAF Förpackningar	Det finns ett stort behov av engångsförpackningar i plast, särskilt för livsmedelsprodukter. Plasten skyddar och förlänger hållbarheten, minskar matsvinn och ger lättare transporter. Återanvändningsbara förpackningar kommer att kunna bli ett komplement för vissa typer av produkter och flöden där det lämpar sig väl och det går att säkerställa många rotationer. Men engångsförpackningarna kommer att finnas kvar och det saknas åtgärder i förpackningsavsnittet som stärker insamling och materialåtervinning, samt upptag av återvunnen råvara.	Åtgärderna hör till NAP och är tillagda där.
Returpack AB	PAF Bilaga 6	Under förslag på generella åtgärder saknas åtgärdsförslag för avfallsbolag och materialåtervinnare. Ingår dessa i <i>branschaktörer alla sektorer</i> ? Vi anser att återvinningsbolagen och insamlarna borde finnas med som en egen kategori med åtgärder. Dessa borde finnas med i lösningen eftersom det är en viktig del i värdekedjan.	Tack för synpunkt. I PAF ingår avfallsaktörer i Branschaktörer alla sektorer.
Returpack AB	PAF Bilaga 6	Under generella åtgärder tas det upp en ökad användning av återvunna material, men i svaga formuleringar. Vårt förslag är att detta skrivs i mer tydliga ordalag.	Tack för synpunkt. Naturvårdsverket har uppdaterat i programmet.

SCB	PAF Nuläge	Sid 20: "Uppföljning av etappmålet för minskat matsvinn visar att det är en bit kvar för att nå målet. Från 2020 till 2022 har den totala mängden livsmedelsavfall endast minskat med drygt tre procent per capita, mot målet på en 20-procentig minskning". SCB:s kommentar: Då metodförändringar, omtolkningar av innebörden av livsmedelsavfall och metodförbättringar fortfarande sker i livsmedelsavfallsundersökningen bör man se att större mängder livsmedelsavfall snarare speglar bättre metoder än ökade mängder.	Naturvårdsverket noterar detta men bedömer inte att texten behöver ändras.
SCB	PAF Nuläge	Sid 20: "Inom andra delmål går utvecklingen långsamt eller är mer osäker. Livsmedelsavfall från livsmedelsindustrin och hushållen minskar, men inte i andra delar av livsmedelskedjan, till exempel livsmedelsbutiker och restauranger". SCB:s kommentar: Den inrapporterade mängden livsmedelsavfall ifrån livsmedelsindustrin har ökat, vilket snarare reflekterar en omtolkning av livsmedelsavfall än ökade mängder. Mängden livsmedelsavfall från livsmedelsbutiker har stadigt minskat sedan 2018.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
SCB	PAF Nuläge	Sid 22. "Sveriges resursproduktivitet har i stort sett minskat de senaste tio åren". SCB:s kommentar: Figur 4 på sid. 23 motsäger detta påstående. Enligt figur 4 har resursproduktiviteten ökat sedan 1998, men även i ett tioårsperspektiv. Resursproduktiviteten ser däremot ut att ha minskat mellan åren 2015 - 2020.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
SCB	PAF Förebyggande av kommunalt avfall	Sidan 45 - 46. "Träavfall" saknas i listan under "Begreppet kommunalt avfall omfattar bland annat", jämfört med komponenter som ska rapporteras till Eurostat enligt bilaga V, kommissionens genomförandebeslut (EU) 2019/1004.	Naturvårdsverket noterar och har uppdaterat i texten.
SCB	PAF Förebyggande av kommunalt avfall	Naturvårdsverket skulle kunna precisera att träavfall består bland annat av möbler. Bygg- och rivningsavfall (BRA) innehåller träavfall, men klassas inte som kommunalt avfall (enligt det statistiska begreppet). Inte heller lastpallar (träförpackningar) klassas som kommunalt avfall. Naturvårdsverkets åtgärder avseende träavfall anges för dessa avfallsslag.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.

SCB	PAF Förebyggande av kommunalt avfall	Sidan 45. "Bioavfall (inkl. livsmedelsavfall)" skulle kunna förtydligas med "Bioavfall (inkl. livsmedelsavfall, trädgårds- och parkavfall, men exklusive träavfall)".	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
SCB	PAF Förebyggande av kommunalt avfall	Sidan 46, "Skrymmande avfall (grovavfall)" skulle kunna förtydligas med "Skrymmande avfall (grovavfall som inte passar i en annan avfallsström)".	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
SCB	PAF Livsmedel	Sid 47: Lägga till livsmedelsindustrin i listan på led i livsmedelskedjan.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
SCB	PAF Livsmedel	Sid 47: Den rapporterade mängden livsmedelsavfall i grossistled är en medveten undertäckning. d.v.s. står för minst 1%.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
SCB	PAF Livsmedel	Sid 47: Den ökade mängden rapporterat livsmedelsavfall ifrån industrin har snarare med en omtolkning av livsmedelsavfall att göra än ökade mängder.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
SCB	PAF Livsmedel	Sid 48: Mål: "Livsmedelsförlusterna ska minska och mer ska bli mat: ...". SCB:s kommentar: SCB anser att det finns ett stort utvecklingsbehov av statistiken rörande livsmedelsförluster. Idag har ett antal (åtta) produktgrupper studerats, men inget övergripande som skulle kunna användas för att följa upp målet.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten i framtida uppdrag.
SCB	PAF Livsmedel	Sid 48: "Klimatavtrycken och påverkan från övergödande ämnen är oftast högre för proteinkällor och mejeriprodukter än för kolhydratkällor, frukt och grönsaker" (även sid 66 NAP). SCB:s kommentar: Begreppet "proteinkällor" kan behövas förtydligas. Menar Naturvårdsverket även baljväxter (som fixerar kväve från luften)? Eller menar Naturvårdsverket animaliska proteinkällor?	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten vid revideringen av programmet.
SCB	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	Sid 54. Förslag på åtgärder: Idag finns svårigheter att ta fram statistik gällande cirkulärt byggande. Den statistik över avfall i bygg- och rivningsbranschen som tas fram idag går inte att separera på en tillräckligt fin näringsgrensindelning för att undersöka avfall och/eller behandling av avfall från enbart byggande. Här skulle statistiken behöva utvecklas.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.

SCB	PAF Byggnadsmaterial och byggprodukter	SCB anser också att utveckling skulle behövas för att ta fram statistik över återanvändning eller återbruk i byggsektorn.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
SCB	PAF Plast	Sid 56. Naturvårdsverket kan precisera om/att gummi omfattas av plastbegreppet (se sidan 22 i "Kartläggning av plastflödet i Sverige 2020").	Har kompletterat med en fotnot för att nämna detta (nr 114)
SCB	PAF Textil	Sid 61 - 62 och figur 14: Källa saknas till avfallsuppgifter.	Tack för synpunkt. Naturvårdsverket uppdaterar i programmet.
SCB	PAF Bilaga 1	12.3 Till 2030 halvera det globala matsvinnet per person i butik- och konsumentledet, och minska matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förlusterna efter skörd. SCB:s kommentar: Utvecklingsarbete krävs för att möta delmål 12.3. Arbetet behövs avseende att följa upp livsmedelsförluster. Idag tas statistik främst fram gällande uppkomst av livsmedelsavfall.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
SCB	PAF Bilaga 1	12.5 Till 2030 väsentligt minska mängden avfall genom åtgärder för att förebygga, minska, återanvända och återvinna avfall. SCB:s kommentar: Utvecklingsarbete krävs för att möta delmål 12.5. Arbetet behövs avseende förebyggande och återanvändning av avfall. Idag tas statistik främst fram gällande uppkomst och behandling av avfall.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.
SCB	PAF Bilaga 1	Etappmålet rörande livsmedelsförluster (sid 92). Se kommentar gällande FN:s globala hållbarhetsmål delmål 12.3.	Naturvårdsverket noterar och tar med synpunkten i framtida arbeten och uppdrag.